

Det vore högst betydande och ständigt stigande belopp, som efter polisreformen från statens sida utgåves till polisändamål. Samtidigt syntes det kunna sägas, att man knappast hade någon mera samlad uppfattning om den effekt, som erhöles med dessa statsbidrag. Detta gällde särskilt reserv- och kriminalpolisorganisationerna. Beträffande den sistnämnda hade redan verkställts viss utredning. Departementschefen hade emellertid därjämte velat nämna, att han hade under övervägande att föreslå anordnandet av en central granskning av användningen av statsbidragen till polisväsendet och verkningarna av dessa bidrag.

Efter erinran härom anförde jag till nyssnämnda statsrådsprotokoll följande.

Rörande det material, som införskaffats vid den omnämnda utredningen rörande kriminalpolisorganisationen, hade inom socialdepartementet upprättats en sammanställning, för vars innehåll torde få lämnas en kort redogörelse vid den kommande behandlingen av nästa budgetförslag. I ett par punkter torde de framkomna uppslagen därvid kunna upptagas till behandling. I övrigt måste emellertid, innan avgörande träffas, vissa kompletterande utredningar verkställas. För sådant ändamål men jämväl i viss mån vid sidan av den fortsatta behandlingen av det nyssnämnda utredningsmaterialet torde dock redan nu böra upptagas till prövning den väckta frågan om anordnandet av en central granskning rörande statsbidragen till polisväsendet. Endast genom en dylik granskning torde man kunna erhålla en överblick över huruvida användningen av dessa statsbidrag vore sådan, att den motsvarade statens betydliga uppoffringar för ändamålet; i detta sammanhang borde inskjutas, att det kunde förutses, att det med tillämpning av gällande grunder bleve nödvändigt att för nästa budgetår ånyo kraftigt höja såväl anslaget till polisväsendet i riket som det därmed sammanhängande anslaget till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet. Vad närmast anginge kriminalpolisorganisationen torde den redan verkställda utredningen böra kompletteras med en undersökning rörande dels den omfattning, i vilken de kriminalpoliser, vilkas avlöning bestredes av statsverket, användes utanför stationeringsorten, dels vilka göromål de sysselsattes med å denna ort och dels i vad mån deras kompetens motsvarade vad man vid institutionens införande avsett. Undersökningen av denna fråga syntes delvis få verkställas genom samtal med domare, som haft att handlägga mål, i vilka utredning verkställt av dylika kriminalpoliser, liksom även med dessas överordnade. Vad beträffade reservpolisorganisationen syntes det likaledes böra undersökas, dels i vad mån reservpolispersonal kommit till användning utanför den stad, där den vore anställd, och dels också i vad mån dess kompetens vore tillräcklig för fullgörandet av avsedda uppgifter. I fråga här efter om den lokala polisorganisationen på landsbygden vore att märka, att det vid genomförandet därav visat sig, att systemet med ordinarie, helt sysselsatta polismän, till vilkas avlöning staten bidroge med halva beloppet, kommit till användning i större utsträckning än som från början varit avsett, medan å andra sidan antalet icke ordinarie polismän väsentligt understeg det beräknade. I detta hänseende syntes emellertid stora olikheter föreligga mellan olika delar av landet. Det syntes vara anledning undersöka, huru de båda systemen verkade, och om allestädes uppdelningen skett på ändamålsenligaste sätt.

Den ifrågasatta granskningen syntes lämpligen böra verkställas av en inom socialdepartementet tillkallad person med omfattande sakkunskap på hithörande område. Denne sakkunnige torde även kunna anlitas vid behandlingen inom departementet av mera invecklade frågor rörande polisorganisationen.

Den sålunda avsedda utredningen torde med hänsyn till sakens natur böra fortgå någon tid, för att verkligt resultat därav skall vinnas. Det kan

för övrigt redan nu ifrågasättas, huruvida det icke för ernående av verklig effekt av polisreformen samtidigt som hushållning med statens anslag för ändamålet är lämpligt, att utredningen erhåller visst mått av permanens. Därigenom skulle man också i någon mån tillmötesgå de önskemål, som från olika håll, däribland från polismännen själva, framkommit om inrättandet av en central polismyndighet för hela riket. Då ifrågavarande granskning tydligen har ett mycket nära sammanhang med de ändamål, som tillgodoses från det nu behandlade anslaget, får det anses lämpligt, att kostnaderna för densamma utgå från detta anslag. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, har jag för den skull för avsikt att föreslå, att — om erfarenheten under tiden fram till nästa budgetårs början visar nyttan av den igångsatta granskningen — kostnaderna för densamma överföras på anslaget till polisväsendet i riket. Dessa kostnader kunna beräknas till högst 5,000 kronor för år räknat, vartill eventuellt komma rese- och traktementspenningar till ett obetydligt belopp. Under ifrågavarande anslag torde alltså böra beräknas en post av nämnda storlek för detta ändamål.

Enligt bestämmelser i lagen om polisväsendet i riket äro, såsom i det föregående omförmäls, de polisdistrikt Kungl. Maj:t bestämmer skyldiga att, mot ersättning helt av statsmedel, dels hålla polismän för hela rikets behov anställda och dels draga försorg om särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet. Med stöd av dessa bestämmelser har tidigare förordnats, att förenämnda polis-skola skall finnas vid Stockholms polisverk (kungörelse den 18 juni 1925 nr 227) och att det skall åligga Stockholms stad att ombesörja ej mindre utgivandet av tidningen »Polisunderrättelser» än även upprätthållandet av centralbyrån för fingeravtryck. Till åtgärder, avsedda att komma riket i dess helhet till godo, är i lagens mening även att hänföra anställande av särskild polispersonal för gränsbevakning i och för passkontroll m. m. En dylik organisation har ansetts kunna i vissa fall lämpligen åstadkommas på det sätt, att Kungl. Maj:t med stöd av 4 § i lagen om polisväsendet i riket förordnar, att i visst polisdistrikt skall finnas anställd polispersonal för hela rikets behov. Ett villkor för att sådan anordning skall kunna komma till stånd är, att det polisdistrikt, där gränspolismännen skola placeras, övergått till den nya polisorganisationen. En redogörelse för dessa fall har lämnats i fjolårets statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 409), till vilken jag tillåter mig att hänvisa. På där jämväl angivna grunder har posten för *gränskontroll* från och med budgetåret 1927/1928 beräknats till 30,000 kronor för varje budgetperiod.

Av Kungl. Maj:t hava under senare budgetår fattats vissa beslut i fråga om en del anordningar för gränskontroll i syfte att minska kostnaden för desamma. Posten till gränskontroll läser av denna anledning i fortsättningen komma att för dessa anordningar belastas i något mindre omfattning än man räknat med vid postens uppskattning till nyssnämnda belopp. Å andra sidan kunna givetvis nya anordningar i förevarande syfte med därav föranledda, till beloppen icke för närvarande beräkneliga utgifter komma att vidtagas.

Med hänsyn härtill synes posten även för nästa budgetår böra bibehållas vid det nuvarande beloppet, 30,000 kronor.

Vad angår beräkningen av det *belopp av anslaget till polisväsendet i riket, som bör utgå enligt tidigare gällande grunder*, må till en början erinras om att medelsbehovet i förevarande hänseende för budgetåret 1926/1927 ansågs böra uppskattas till i runt tal 850,000 kronor, i vilket belopp även kostnaden för viss gränspolis ingick.

För budgetåret 1927/1928 och 1928/1929 beräknades medelsbehovet till 672,000, respektive 756,000 kronor.

Vid behandling av frågan om anslag till polisväsendet i riket i 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 87) anförde föredragande departementschefen — efter en redogörelse för de kalkyler, ur vilka sistnämnda två belopp uppkommit, till vilken redogörelse jag tillåter mig hänvisa — i huvudsak följande.

Den sedvanliga beteckningen å ifrågavarande anslagspost »Till användning enligt förut gällande grunder» vore egentligen något för snäv. Till denna post hänfördes nämligen icke blott utgifter, som utginge i polisdistrikt, där den nya ordningen icke blivit genomförd, utan, såsom framginge av den tidigare riksdagsbehandlingen, därunder fölle jämväl de utgifter, som i polisdistrikt å landsbygden uppkomme enligt denna nya ordning *till det belopp* de motsvarades av tidigare utgifter enligt äldre ordningen. Anslagsposten till den lokala polisorganisationen å landsbygden upptog åter endast den *ökning* i kostnaden, som polisreformen medfört.

Av den av riksdagen vedertagna uppdelningen av anslaget på skilda poster hade följt, att variationer i den konstaterade belastningen å anslaget i dess helhet dittills väsentligen måst hänföras till ifrågavarande anslagspost. Detta hade närmast berott därpå, att man beträffande kostnaden för den lokala polisorganisationen å landsbygden enligt den nya ordningen endast haft att hålla sig till den vid polisreformens genomförande gjorda beräkningen av merkostnaden. När övergångstiden gått till ända och det alltså syntes bliva möjligt att mera exakt beräkna storleken av de totala utgifterna för landsbygdens polisväsende, torde anslagsposten till användning enligt förut gällande grunder böra kunna väsentligen sammanföras med den i tablan upptagna posten till den lokala polisorganisationen å landsbygden. I avbidan på den slutliga regleringen av utmätningsmans- och åklagarväsendet och i samband därmed eventuell omorganisation av landsfiskalsbefattningarna måste dock här kvarstå vissa utgifter för s. k. extra landsfiskaler.

En i enlighet med vad sålunda anförts verkställd beräkning av anslagspostens belopp för budgetåret 1929/1930 ledde — framhöll min företrädare i ämbetet därefter — till följande resultat. Belastningen — 1,815,046 kronor — för budgetåret 1927/1928 å ifrågavarande anslag i dess helhet överstege med omkring 15,000 kronor hela samma anslag för *budgetåret 1928/1929*. Ökning hade som följd av de kalkyler beträffande andra poster, vilka godtagits vid beräkningen av anslaget för perioden 1928/1929, företagits med ett sammanlagt belopp av 75,175 kronor. I överensstämmelse med vad nyss yttrats skulle därav följa, att de utgifter, vilka hänfördes till anslagsposten till användning enligt förut gällande grunder, kunde beräknas hava under 1927/1928 uppgått till omkring (15,000 + 75,000) 90,000 kronor mera än det belopp å 756,000 kronor, som för motsvarande ändamål beräknats för det då löpande budgetåret eller 1928/1929, eller alltså till omkring 846,000 kro-

nor. Från detta belopp syntes man lämpligen böra utgå vid beräkningen av anslagsposten för budgetåret 1929/1930. Departementschefen hemställde därför, att posten med någon avrundning måtte upptagas till 845,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda beräkning godtogs av riksdagen.

Med tillämpning av motsvarande beräkningssätt uppskattades medelsbehovet för sist avsedda ändamål för budgetåret 1930/1931 till 995,000 kronor.

Även vid uppskattning av anslagsposten för budgetperioden 1931/1932 torde en liknande beräkningsmetod böra komma till användning. Utgifterna från anslaget till polisväsendet i riket för *tiden 1929/1930* uppgingo enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning till 2,099,402 kronor. Denna belastning understiger alltså med omkring 90,000 kronor anslaget för *budgetåret 1930/1931*. Detta anslag innebär en ökning såsom följd av uppräknings beträffande andra poster, vilka godtogos vid beräkningen av anslaget för budgetåret 1930/1931, till belopp av tillhoppa närmare 80,000 kronor. Härav skulle då följa, att de utgifter, vilka hänföras till anslagsposten till användning enligt förut gällande grunder, kunna beräknas hava under budgetperioden 1929/1930 uppgått till omkring (+ 80,000 — 90,000) 10,000 kronor mindre än det belopp å 995,000 kronor, som beräknades för perioden 1930/1931. Denna minskning torde dock med hänsyn till osäkerheten i de beräkningar, varpå uppskattningen av posten måste grunda sig, icke böra föranleda en ändring av densamma, varför ifrågavarande anslagspost enligt min mening bör även för nästa budgetår uppföras med 995,000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle beräkningen av anslaget till polisväsendet i riket för budgetåret 1931/1932 te sig på sätt framgår av följande tablå:

	Kronor.
Den lokala polisorganisationen å landsbygden	490,000
Retroaktiva pensionsavgifter för extra polismän och fjärdingsmän å landsbygden	42,000
Landstingens polisväsen	46,250
Reservpolisorganisationen	266,700
Kriminalpolisorganisationen	240,000
Polisskola	75,000
Tidningen »Polisunderrättelser»	84,000
Centralbyrån för fingeravtryck	24,000
Granskning av polislagstiftningens tillämpning m. m.	5,000
Gränskontroll	30,000
Till användning enligt förut gällande grunder	995,000
	Summa 2,297,950

Med någon avrundning nedåt torde anslaget med dessa utgångspunkter kunna bestämmas till 2,290,000 kronor, vilket belopp, i jämförelse med anslaget för budgetåret 1930/1931 å 2,190,000 kronor, innebär en ökning med 100,000 kronor.

På grund av vad jag i det föregående anført rörande anslagsberäkningen för nästa budgetår får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *polisväsendet i riket* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 2,290,000.

[99.] 2. **Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet.** Anslaget till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet, som för första gången upptogs i riksstaten för budgetåret 1925/1926, har för budgetåret 1929/1930 beräknats till 800,000 kronor och för innevarande budgetår uppskattats till 870,000 kronor.

Beträffande anslagets användning äro bestämmelser meddelade i kungörelse den 26 juni 1925 (nr 342) angående ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa av deras verksamhet föranledda utgifter m. m. Därjämte bestridas från och med budgetåret 1926/1927 från förevarande anslag jämväl de ersättningar, som tillkomma landsfiskalerna jämlikt kungörelsen den 17 september 1851 (nr 31) angående ersättning till länsmän och nämndemän i de fall, då flera härader hava gemensam tingstad i brottmål.

Kungörelsen den 26 juni 1925 har tre gånger undergått ändring, varigenom ramen för anslagets användning något utvidgats. Sålunda har genom kungörelse den 7 maj 1926 (nr 176) landsfiskal tillerkänts resekostnadsersättning för tjänsteresa, företagen för verkställande av inventering hos landsfiskalen underställt exekutionsbiträde. Vidare har genom kungörelse den 19 september 1929 (nr 339) — i samband med utfärdande av ny sinnessjuklag — landsfiskal tillerkänts ersättning för tjänsteresa för åtgärd, som ankommer på honom enligt nämnda lag. Sistberörda kungörelse trädde dock först i tillämpning samtidigt med den nya sinnessjuklagen eller den 1 januari innevarande år. Slutligen har genom kungörelse den 9 maj 1930 (nr 130) landsfiskal från och med den 1 juli 1930 tillerkänts resekostnadsersättning för tjänsteresa, företagen för undersökning eller utredning i fråga rörande mantalsskrivning.

Belastningen å förevarande anslag har under sistförflutna budgetår utgjort 917,795 kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till belastningen under budgetåret 1927/1928 med icke mindre än 133,189 kronor och i förhållande till belastningen under budgetåret 1928/1929 med 78,749 kronor. Av uppgifter, som jag låtit inskaffa från länsstyrelserna i vissa län, där utgifterna från anslaget på senare tid kraftigt ökats, synes framgå, att de framtida kostnaderna för de ändamål, till vilka anslaget tagits i anspråk under sistförflutna budgetår, icke kunna beräknas komma att understiga utgifterna från anslaget under samma budgetperiod. Som förnämsta anledningar till utgiftstegringen har av länsstyrelserna i allmänhet angivits den ökade polisverksamhet, som åstadkommes allteftersom den nya polislagstiftningen hinner genomföras i landsbygdskommunerna, samt ökat utnyttjande av kriminalpoliserna för utredningar utom stationsorten. I vissa län ha svåra brott eller andra särskilda tilldragelser medfört en extra anslagsbelastning. Det må i detta samman-

Departement-
chefen.

hang tillika påpekas, att nämnda lagstiftning obligatoriskt skall vara satt i tillämpning senast den 1 januari 1932. Härav kan jämväl under förevarande anslag för senare delen av nästa budgetår förväntas visst ökat medelsbehov, som likväl ej för närvarande går att uppskatta. Anslagsbehovet för budgetåret 1931/1932 torde därför böra beräknas till förenämnda belopp, 917,795 kronor, ökat med summan av de kostnader, som föranledas av kungörelserna den 19 september 1929 och den 9 maj 1930. Vid beräkandet av anslagsbehovet för innevarande budgetår uppskattades kostnaderna för ersättning till landsfiskaler för tjänsteresor för vidtagande av åtgärder enligt sinnessjuklagen till 5,000 kronor för budgetår och kostnaderna för ersättande av landsfiskalernas tjänsteresor i mantalsskrivningsärenden till 30,000 kronor för budgetår. Samma kostnader synas böra uppskattas till enahanda belopp även för budgetåret 1931/1932. På grund härav skulle anslaget för nästkommande budgetår kunna upptagas till (917,795 + 5,000 + 30,000) 952,795 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas till 950,000 kronor.

Från anslaget bestridas förutom reseersättningar vissa andra ersättningar. För vinnande av ökad kontroll och vidgad erfarenhet rörande anslagsmedlens disposition torde det vara förmånligt, att anslaget uppdelas på två anslagsposter, avseende den ena reseersättningar och den andra övriga från anslaget utgående ersättningar, samt att utgifterna avföras på dessa anslagsposter men ej på anslaget i dess helhet. Förslag om sådan uppdelning har framlagts av generaldirektören Stridsberg i betänkandet rörande planläggning av tjänsteresor m. m. Under budgetåret 1927/1928 uppgick belastningen å anslaget till 784,606 kronor. Härav utgjorde, enligt uppgift i Stridsbergs betänkande, 648,194 kronor resekostnads- och traktamentsersättningar. Med ledning huvudsakligen härav har jag kommit till den slutsatsen, att det anslagsbelopp, som jag funnit erforderligt för nästa budgetår, lämpligen bör så uppdelas, att anslagsposten till reseersättningar upptages till förslagsvis 750,000 kronor och den andra anslagsposten till förslagsvis 200,000 kronor. Uppenbarligen är beräkningen i synnerligt hög grad approximativ. För effektuerande av förslaget om utgifternas avförande på de särskilda anslagsposterna torde föreskrifter i sinom tid få meddelas på administrativ väg.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra förslagsanslag* av kronor 950,000.

[100]. 3. **Särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.** För budgetåren 1923/1924—1929/1930 anvisade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln extra anslag till särskild polis för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Från och med budgetperioden 1925/1926 uppfördes anslaget i riksstaten med 150,000 kronor. Anslaget anvisades från och med perioden 1927/1928 för varje gång att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

För innevarande budgetår har riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, genom skrivelse den 9 maj 1930, nr 204, till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. anvisat ett extra anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 135,000 kronor. Med det i anslagsrubriken infogade ordet »lönnbränning» avsågs att åstadkomma full klarhet därom, att anslaget finge tagas i anspråk jämväl för uppdagande av lönnbränning, något som emellertid enligt riksdagens mening kunnat ske även med anslagets förutvarande rubricering. Vad åter beträffar anslagsbeloppets bestämmande till 135,000 kronor, var detta väsentligen föranlett av en utav generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen verkställd utredning rörande ett definitivt ordnande av organisationen för bekämpande av den olovliga införseln av spritdrycker m. m. och därmed sammanhängande spörsmål, för vilken utredning närmare redogörelse lämnats 1930 års riksdag i Kungl. Maj:ts proposition nr 54.

En avsevärd del av anslaget har brukat ställas till överståthållarämbetets förfogande med bemyndigande för ämbetet att till Stockholms stad utbetala bidrag till underhåll av särskild polis för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. med viss andel, under senare år tre fjärdedelar, av sammanlagda kostnaden för nämnda ändamål under vederbörande tidsperiod, dock med en maximibegränsning, som för varje budgetår från och med 1925/1926 bestämts till 75,000 kronor. Återstoden bestrides av Stockholms stad. Medel, som sålunda av staten och staden anvisas, användas till bestridande av kostnaderna för upprätthållande av en vid Stockholms polis-kår för ändamålet inrättad avdelning.

Enligt *Kungl. Maj:ts brev den 28 september 1923* har den i Stockholm sålunda inrättade spritpolisen, som står under befäl av tredje polisintendenten, till uppgift att inom Stockholms stad och län *dels* under samarbete med tullpersonalen bedriva spaning för uppdagande av olovlig införsel och därmed sammanhängande olovlig försäljning av spritdrycker samt i övrigt fullgöra de åligganden, som jämlikt bestämmelserna i lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel kunna ankomma å densamma, *dels* lämna tullverket allt det biträde, som påkallas för fullgörande av dess personal tillkommande åligganden beträffande olovlig spritinförsel, *dels* ock fullgöra den tjänstgöring i övrigt, som tredje polisintendenten i Stockholm prövar för ifrågavarande ändamål nyttig. *Kungl. Maj:t* har därjämte under sist-förflutna kalenderår förklarat, att ifrågavarande polisverksamhet må utsträckas jämväl till annat län.

Förutom till nyss angivna ändamål hava för varje budgetperiod medel inom det beviljade anslaget beräknats för att, efter framställning från vederbörande länsstyrelser, användas till vidtagande i andra delar av landet av åtgärder till spritsmugglingens bekämpande samt, i viss mån, till stävjande av olaga rusdryckshantering i andra former.

I 1924 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 93, finnes en utförlig redogörelse rörande tillkomsten av och ändamålet med ifrågavarande anslag, till vilken jag i övrigt tillåter mig hänvisa.

Genom brev den 16 maj 1930 bemyndigade Kungl. Maj:t överståthållarämbetet att från det för innevarande budgetår till ifrågavarande ändamål anvisade anslaget — under förutsättning av Stockholms stadsfullmäktiges beslut att för senare halvåret 1930 och för första halvåret 1931 för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker ävensom av lönnbränning m. m. bevilja medel — till Stockholms stad utbetala bidrag med tre gånger så stort belopp som det, vartill stadens egna kostnader för nämnda ändamål under berörda tider uppginge, dock högst med 37,500 kronor för vardera halvåret räknat.

Vidare bemyndigade Kungl. Maj:t genom cirkulär den 18 juli 1930 till samtliga länsstyrelser följande länsstyrelser att av ifrågavarande anslag under budgetåret 1930/1931 för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m., emot redovisningsskyldighet, använda, länsstyrelsen i Östergötlands län högst 4,800 kronor, länsstyrelsen i Malmöhus län högst 18,000 kronor, länsstyrelsen i Hallands län högst 2,400 kronor, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län högst 18,000 kronor, länsstyrelsen i Värmlands län högst 3,000 kronor samt länsstyrelsen i Gävleborgs län högst 10,000 kronor. I samband härmed förklarade Kungl. Maj:t, att den polisverksamhet, för vilken medel anslagits, finge, då för fullföljande av påbörjad spaning eller eljest anledning därtill föreläge, utsträckas till annat län. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att envar av nämnda sex länsstyrelser skulle till generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen meddela uppgift om vilken tjänsteman, som hade att för länets vidkommande utöva närmaste ledningen av berörda verksamhet, samt att i förordnande eller instruktion, som utfärdades för polisman med uppdrag att ombesörja polisverksamhet av förevarande slag, skulle intagas bestämmelse av sådant innehåll, att verksamheten, i ifrågakommande delar, komme att bedrivas under samverkan med vederbörande tullmyndigheter. Senare har Kungl. Maj:t genom brev den 29 augusti 1930 ställt högst 1,500 kronor till länsstyrelsens i Stockholms län förfogande för bekämpande av olovlig rusdryckshantering i Stockholms omgivningar.

I skrivelse den 24 oktober 1930 har *överståthållarämbetet* anhållit, att jämväl för budgetåret 1931/1932 måtte från statsverket utgå ett belopp av 75,000 kronor såsom bidrag till underhåll av den vid Stockholms poliskår inrättade särskilda polisstyrkan för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Såsom skäl härför har framhållits, att ifrågavarande särskilda polispersonal, som fortfarande utgjordes av 10 man under befäl av tredje polisintendenten, alltjämt hade full sysselsättning och att det uppenbarligen icke funnes någon anledning att räkna med sådan förändring beträffande spritsmugglingen under tiden till utgången av budgetåret 1931/1932, att icke samma statsbidrag även för berörda tid skulle vara behöfligt. Stockholms stad hade för ändamålet anslagit 12,500 kronor för senare halvåret 1930. Frågan om sådant anslag för första halvåret 1931 hade ännu ej varit föremål för stadsfullmäktiges prövning.

Sedermera hava emellertid krav framkommit på förhöjt statsbidrag för Stockholms vidkommande från ifrågavarande anslag. I promemoria den 2 december 1930 har nämligen polismästaren i Stockholm framhållit önskvärdheten av att tullpolisen i Stockholm måtte utökas med minst 1 kriminalöverkonstapel och två kriminalkonstaplar. Kostnaden härför har beräknats till i runt tal 30,000 kronor, däri inräknad ersättning för nödiga utgifter i tjänsten. Dessutom hemställer polismästaren, att det anslag, som tilldelas Stockholms stad, måtte ytterligare ökas med 5,000 kronor för gäldande av sådana kostnader, som äro förenade med spaningarna och till vilka medel hittills icke så sällan saknats. Nämda promemoria har av överståthållarämbetet avlämnats med skrivelse den 4 december 1930, i vilken skrivelse ämbetet på de av polismästaren framförda skälen, som överståthållarämbetet för sin del funnit synnerligen välgrundade, hemställt, att det av statsmedel till Stockholms stad för ifrågavarande ändamål utgående årliga anslaget måtte höjas med erforderligt belopp. Därvid har överståthållarämbetet uttalat, att det av polismästaren angivna anslagsbehovet måste anses vara snarast för lågt beräknat.

Vidare har liknande hemställan om ökade anslag framkommit från Malmöhus län och närmast från Malmö stad. I skrivelse den 5 november 1930 från poliskammaren i Malmö har nämligen gjorts framställning om att det belopp, som tilldelas Malmö stads polisväsen av ifrågavarande anslag, måtte för budgetåret 1931/1932 höjas från 11,000 till 41,000 kronor. Härtill skulle enligt framställningen komma sammanlagt 6,900 kronor för spritpolisen i Trälleborg, Ystad, Landskrona och Hälsingborg. I enlighet med förslaget skulle spritpolisen i Malmöhus län komma att bestå av en kriminalöverkonstapel, tillika avdelningsföreståndare, och i medeltal sju kriminalkonstaplar samt en chaufför, i Trälleborg två å tre polismän och i Ystad en polisman, som endast delvis skulle sysselsättas med detta arbete. Detta förslag innebär för Malmö stads vidkommande en ökning av spritpolisavdelningen med tre polismän och en chaufför. De poster, som ingå i den föreslagna staten, utgöras av extra arvoden och lönetillägg åt personalen, traktamentsersättningar, telefoner och telefontillägg, kostnader för nyanskaffning och drift av automobil, förhyrande av automobiler samt oförutsedda utgifter.

Över de senast omförmälda framställningarna hava yttranden inhämtats, vilka ännu icke samtliga inkommit. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att vid detta tillfälle framlägga definitivt förslag rörande det här behandlade anslaget. Redan nu synes det mig emellertid uppenbart, att en icke oväsentlig höjning därav är önskvärd. För de ändamål, till vilka bidrag hittills utgått, torde man icke böra räkna med någon sänkning av de för innevarande budgetår anvisade beloppen, vilka sammanlagt i det närmaste uppgå till det befintliga anslagets belopp. Oavsett de nyss avsedda framställningarna från Stockholm och Malmö har jag funnit en höjning av anslaget böra ske, för att Kungl. Maj:t skall till sitt förfogande hava någon medelsreserv att ställa till disposition för mötande av sådana behov, som uppkomma under löpande budgetår.

Departementa-
chefen.

Härtill kommer, att man torde böra utgå från att nyssnämnda båda framställningar, med hänsyn till den ökade spritsmugglingen och de skärpta krav, som därigenom uppkomma på åtgärder till dess motarbetande, åtminstone i väsentlig omfattning böra bifallas. Enligt en preliminär uppskattning torde med ledning av vad nu anförts anslaget så vitt nu kan bedömas böra för nästa budgetår upptagas till 200,000 kronor. Jämväl för budgetåret 1931/1932 torde anslaget böra utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition som må komma att avlåtas i ämnet, till *särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.* för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av kronor 200,000.

[101.] 4. **Utbildningskurs i kriminalteknik m. m.** I fjolårets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 98) framlades förslag rörande statsanslag för anordnande av en utbildningskurs i kriminalteknik m. m., vilken kurs var avsedd att utgöra ett led i företagna och planerade åtgärder till förbättring av kriminalpolisverksamheten på landsbygden. Rörande motiveringen för nämnda förslag och de närmare planerna för kursens anordnande torde jag få hänvisa till nyssnämnda statsverksproposition. Här må endast erinras, att kursen var avsedd att pågå under 6 veckor, att i densamma skulle deltaga 30 av vederbörande myndigheter utsedda representanter för den lokala polisorganisationen, därav en landsfogde, landsfiskal eller extra landsfiskal från vart och ett av länen samt 6 av de av staten avlönade kriminalpoliserna. Till dessa kursdeltagare skulle utgå rese- och traktamentsersättning av statsmedel ävensom ersättning för mistade avlöningsförmåner. Dessutom skulle i kursen kunna deltaga ett antal av högst 30 frivilliga deltagare — polistjänstemän eller juris studerande — vilka skulle äga bevista kursen på egen bekostnad. Kursen skulle anordnas under inseeende av stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola, vilken skulle hava att utse inspektor för kursen. Lokal skulle också erhållas vid högskolan. Kursen var avsedd att upprepas under de följande åren, till dess ett erforderligt antal befattningshavare erhållit den avsedda utbildningen.

Det för ändamålet behövlige anslaget uppskattades till 31,300 kronor, vilken summa skulle fördela sig på följande sätt:

	Kronor.
materialier (väsentligen engångskostnad)	2,000
arvoden åt lärare (3,000 + 500 + 500)	4,000
resekostnader	1,600
ersättningar för förlorade avlöningsförmåner	8,100
ersättning för utgifter i Stockholm	15,600
Summa kronor	31,300

Med hänsyn till att anslaget syntes böra erhålla förslagsanslags karaktär ansåg föredragande departementschefen detsamma kunna något avrundas, förslagsvis till 31,000 kronor.

Riksdagen biföll det sålunda framställda förslaget. I sin skrivelse i ämnet anförde riksdagen bland annat följande. Riksdagen hade kommit till den uppfattningen, att även om vissa anmärkningar kunde framställas mot det förslag, varpå ifrågavarande framställning grundade sig, övertvägande skäl dock talade för anordnande genom statens försorg av de kurser, varom här vore fråga, till en början försöksvis under budgetåret 1930/1931. Vad i ärendet förordats beträffande kursens omfattning, program för densamma, sätt för utseende av deltagare m. m. hade icke föranlett erinran från riksdagens sida. Utom i ett speciellt avseende hade riksdagen ansett sig kunna godkänna i Kungl. Maj:ts förslag framlagda grunder. Den beslutade ändringen i dessa grunder innebar, att dagtraktamente till statsstipendierade kursdeltagare borde, oavsett vilken befattningshavargrupp de olika deltagarna tillhörde, bestämmas till 13 kronor för dygn och alltså icke differentieras efter tjänsteställningen såsom enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Genom beslut den 9 maj 1930 fastställde Kungl. Maj:t sedermera närmare bestämmelser angående ifrågavarande kurs. Genom särskilt beslut den 6 juni 1930 fastställde Kungl. Maj:t även undervisningsplan för kursen och utsåg lärare vid densamma. Kursen tog sedermera sin början den 14 juli 1930 och pågick till och med den 23 augusti. I kursen deltog det beräknade antalet såväl statsstipendierade som andra deltagare. Vid avslutningen ansågs till samtliga deltagare kunna utdelas intyg om kursens nöjaktiga bevisande.

I en den 18 september 1930 dagtecknad redogörelse för undervisningen har den av Kungl. Maj:t förordnade huvudledaren för kursen, *doktor Harry Söderman*, närmare redogjort för densamma. Ur redogörelsen må anföras följande.

Smärre avvikelser från läroplanen (se femte huvudtiteln 1930 sid. 428), betingade av det stora elevantalet och av erfarenheter, som vunnits under kursens gång, hade icke kunnat undvikas. Dessa avvikelser hade huvudsakligen bestått i inläggning av extra seminarieövningar i fotografering och skissering samt i någon mån i omkastning av föreläsningar. Vad anginge undervisningen i de särskilda ämnena hade i vissa fall på grund av tidens knapphet eller brist på undervisningsmateriel resultatet i någon mån påverkats i ogynnsam riktning, varjämte det i en del fall varit önskvärt att kunna lämna en mera individuell handledning åt eleverna. Vid seminarieövningarna hade uppstått vissa svårigheter, som även berott på det stora elevantalet. Sålunda påpekade nackdelar hade emellertid till icke ringa del uppvägs av det stora intresse för arbetet, som eleverna lagt i dagen. Det hade givetvis ej tillfredsställande kunnat kontrolleras, i vilken grad eleverna tillägnat sig undervisningen, eftersom provningar icke anställts. Om man finge döma av elevernas arbete under seminarieövningarna och deras anteckningar över föreläsningarna, syntes de emellertid till högst avsevärd del hava tillgodogjort sig undervisningen.

Länsnotarien i Jämtlands län Ernst Fontell, vilken handhaft undervisningen i förhörsteknik, kriminaltaktik och vittnespsykologi, har avgivit en särskild berättelse, vari anförts bland annat följande.

Med hänsyn till det heterogena elevmaterialet med å ena sidan praktiskt erfarna polismän och å andra sidan juris studerande, som givetvis saknade all praktisk erfarenhet och sannolikt även mera ingående kännedom om brottsundersökningen ur legal synpunkt, hade behandlingen av ifrågavarande ämnen i vissa fall varit förenad med svårigheter. En del eljest viktiga partier i ämnet, särskilt sådana, som rörde själva spaningsarbetet och därmed sammanhängande detaljer, hade av denna anledning och med hänsyn till den relativt korta tiden icke kunnat bliva föremål för så ingående behandling, som hade varit önskvärt. Såsom ett allmänt omdöme rörande kursen ville Fontell framhålla följande. Föreläsningar och seminarieövningar, vilka nu pågått i regel 6 timmar om dagen, syntes böra inskränkas till i regel 4 timmar per dag, enär eljest forcingen bleve alltför stark. Därigenom bereddes också eleverna möjlighet till självstudier. Tentamina borde vara obligatoriska och betyg i de olika ämnena lämnas. Därest detta sistnämnda icke ansåges lämpligt, borde åtminstone timantalet så utsträckas, att läraren hade möjlighet att genom frågor under seminarieövningarna mera individuellt handleda eleverna och bilda sig en uppfattning om i vad mån de tillägnat sig undervisningen och utfört föreskrivna hemuppgifter. Enligt Fontells förmenande måste elevantalet i de rent praktiska ämnena skissering, fotografering m. m. högst avsevärt inskränkas och tiden för undervisningen däri utökas, därest man skulle kunna åstadkomma den individuella undervisning och handledning, som vore nödvändig.

Med skrivelse den 21 oktober 1930 har därefter doktor Söderman överlämnat *förslag till kurser under år 1931*. Denna skrivelse är i huvudsak av följande innehåll.

Då det dittillsvarande elevantalet (60) vore för stort för att medgiva en mera individuell behandling av eleverna, föresloges elevantalet under en kurs till 30. Om anordningen med såväl statsstipendierade ordinarie tjänstnehavare och icke-stipendierade juris studerande m. fl. som kursdeltagare skulle bibehållas, syntes en lämplig fördelning mellan dessa två kategorier vara 20 statsstipendiater och 10 icke-stipendiater. Då emellertid i förhållande till numerären av hela landets åklagarekår 20 årligen utbildade tjänstemän, även i det fall att åklagaretjänsterna omorganiserades, syntes vara ett alltför litet antal, torde det vara lämpligast att årligen anordna två kurser, varav t. ex. den ena under sommaren och den andra under vintern.

Erfarenheten av den förflutna kursen visade, att den tid av sex veckor, under vilken undervisningen bedreves, vore alltför knappt tillmätt. Särskilt de ämnen, i vilka praktiska övningar bedreves, såsom skissering, fotografering, upptagning av fingeravtryck på brottsplatsen m. fl. bleve i viss mån lidande genom den begränsade undervisningstiden. Dessutom måste den dagliga undervisningen forceras, vilket kanske i alltför hög grad tröttade eleverna. För att avhjälpa dessa brister vore en utvidgning av kursen oundgänglig, om den skulle fylla det mål, som från början uppsattes, nämligen att meddela kursdeltagarna en kortfattad men dock grundlig träning å de områden av den moderna kriminaltekniken, som måste anses oundgänglig för den i praktiken arbetande kriminalpolismannen. Det vore därför ett väl grundat önskemål, att kurserna i framtiden måtte omfatta en tidsrymd av två månader.

Efter att därefter hava berört lokalfrågan samt därutinnan anført, att med den ifrågasatta utvidgningen av undervisningen andra anordningar bleve erforderliga, vilka kunde tillgodoses i Stockholms Högskolas lokaler för en engångsutgift av 1.500 kronor, har Söderman gjort vissa uttalanden rörande omläggningar av undervisningen. Under förutsättning att kursernas längd ökades

till 2 månader, har han i detta hänseende föreslagit dels en utvidgning av undervisningen i de propedeutiska ämnena (skissering, fotografering, avgjutning o. s. v.), dels omläggning av schemat, så att undervisningen komme att fortgå efter samma linjer som det praktiska förfaringssättet på brottsplatsen, dels utvidgning av undervisningen i brandundersökningar, dels tillkallande av särskild lärare i kriminalpsykologi och elementär psykiatri.

I fråga om kostnaderna för de enligt Södermans förslag utvidgade kurserna har i skrivelsen vidare anförts följande.

Undervisningsmaterial: Denna post hade i förra årets proposition upptagits som engångskostnad. Rådande brist på fotografiskt material måste emellertid täckas, så att två elever delade en kamera, varjämte annat material måste inköpas. Ätminstone för de närmaste kurserna borde alltså denna post kvarstå oförändrad.

Arvode åt huvudledaren: På grund av den stora arbetsbörda, som vilade på denne, både i form av föreläsningar och seminarieövningarnas övervakande, samt då kurserna enligt Södermans förslag skulle ökas till två månader, föresloges ett arvode av 4,000 kronor.

Arvode åt länsnotarien Ernst Fontell: Fontell hade år 1930 genom Kungl. Maj:ts beslut erhållit en extra ersättning av 200 kronor utöver dagtraktamenten. Då Fontell under kursen hade en betydande arbetsbörda och dessutom ständigt assisterade Söderman vid seminarieövningarna, föresloges ett arvode av 500 kronor åt honom jämte dagtraktamenten under den tid kursen påginge och han vistades i Stockholm.

Läraren i fingeravtryck: Förutvarande arvode, 300 kronor, föresloges oförändrat.

Läraren i elementär kriminalpsykologi: Ersättningen borde beräknas efter 5 undervisningstimmar à 50 kronor per timme.

Läraren i rättsmedicin: Ersättningen borde beräknas efter 10 undervisningstimmar à 50 kronor per timme.

Kostnadsförslaget för varje kurs i kriminalteknik skulle alltså bli följande, varvid borde märkas, att installationerna i Stockholms Högskola vore engångskostnad och bortfölle för påföljande kurser och att enligt Södermans förslag två kurser skulle anordnas under år 1931:

Vissa installationer i Stockholms Högskola (engångskostnad) ..	kronor 1,500
Undervisningsmaterial	» 2,000
Arvode åt huvudledaren	» 4,000
» » länsnotarien Fontell	» 500
» » läraren i fingeravtryck	» 300
» » » i elementär kriminalpsykologi	» 250
» » » i rättsmedicin	» 500

Härtill komme, enligt Södermans framställning, dagtraktamenten åt Fontell under högst två månader jämte reseersättningar ävensom ersättningar för förlorade avlöningsförmåner och ersättning för utgifter i Stockholm åt 20 landsfiskaler, för vilka utgifter emellertid i skrivelsen icke upptagits några belopp.

Över framställningen rörande anslag för nästa budgetår har yttrande inhämtats från *statskontoret*, som i skrivelse den 31 oktober 1930 anfört bland annat följande.

Vad först anginge den föreslagna förlängningen av kurstiden, ville statskontoret med hänsyn till de skäl, som anförts för vidtagandet av en dylik an-

ordning, icke motsätta sig förevarande framställning i denna del. Beträffande åter förslaget om anordnande av tvenne kurser ville det synas statskontoret, som om någon erfarenhet om verkningarna av den år 1930 hållna kursen först borde avvaktas, innan man beslutade, att två kurser skulle hållas under samma år, en anordning, som för övrigt skulle komma att medföra ungefärligen en fördubbling av statsverkets kostnader för ifrågavarande ändamål.

Vidkommande sedan den framlagda beräkningen av utgifterna för den första av nu omhandlade kurser hade statskontoret icke funnit sig böra göra annan erinran däremot, än att för vissa utgiftsposter icke upptagits något anslagsbelopp samt att en post till resekostnader för i kursen deltagande landsfiskaler syntes hava uteglömts. De poster, för vilka anslagsbelopp icke angivits, nämligen posterna till dagtraktamenten åt länsnotarien Fontell under högst två månader jämte reseersättning samt ersättning till de kursdeltagande landsfiskalerna för mistade avlöningsförmåner och utgifter i Stockholm, hade av statskontoret i enlighet med de för beräkningen av kostnaderna för motsvarande kurs under år 1930 fastställda grunderna beräknats till respektive (traktamenten under 60 dagar à 19 kronor = 1,140 kronor + resekostnads- och traktamentsersättning vid resa Östersund—Stockholm och åter 100 kronor) 1,240 kronor och (ersättning för mistad avlöning till 20 landsfiskaler under 2 månader à 200 kronor för månad 8,000 kronor + ersättning för utgifter i Stockholm till 20 landsfiskaler under 60 dagar à 13 kronor för dag 15,600 kronor) 23,600 kronor. Den uteglömda posten till resekostnadsersättning till i omförmälda utbildningskurs deltagande landsfiskaler hade statskontoret i anslutning till för kursen år 1930 använd beräkningsgrund upptagit till (20 landsfiskaler à 50 kronor) 1,000 kronor. Hela kostnaden för ifrågavarande kurs skulle alltså belöpa sig till 34,890 kronor eller i avrundat tal 34,900 kronor. Därest emellertid i enlighet med statskontorets mening endast en utbildningskurs skulle komma att anordnas under år 1931 och förläggas till sommaren, torde måhända, såsom skett under år 1930, någon utgift för lokalauskaffning ej behöva förekomma. Förenämnda kostnader skulle därigenom kunna minskas med 1,500 kronor till 33,400 kronor och alltså med endast 2,400 kronor överstiga det för enahanda ändamål å det löpande budgetårets riksstat anvisade anslagsbeloppet.

Departements-
chefen.

Det torde vara en allmän mening bland dem, som följt undervisningen vid den kurs i kriminalteknik, som hölls under sommaren 1930, ävensom bland deltagarna i nämnda kurs, att densamma varit till gagn och i förhållande till den korta utbildningstiden lämnat ett gott utbyte. Med hänsyn härtill synes det utan vidare klart, att ifrågavarande undervisning bör, såsom från början varit avsett, fortsättas under nästkommande budgetår. Jag erinrar i detta sammanhang om vad jag vid behandlingen av anslaget till polisväsendet i riket anförde rörande behovet av förbättringar i det nuvarande kriminalpolisväsendet.

Vad däremot angår det framställda förslaget om utvidgning av undervisningen dels så, att nästa år skulle hållas två kurser, dels också på det sätt, att undervisningstiden för varje kurs skulle utsträckas till två månader, synes det mig för tidigt att ännu vidtaga ändring i den för innevarande period godkända planen. Innan en omläggning göres, bör man lämpligen inhämta åtminstone ett års ytterligare erfarenhet. Detta gäller såväl beträffande antalet kurser som i fråga om undervisningstidens längd. I sistnämnda hänseende vill det visserligen redan nu förefalla, som om med en tid av endast sex veckor undervisningen måste bli relativt forcerad, men å andra sidan måste det möta svårigheter att under så lång tid som två månader låta ett antal ordinarie åklagare

vara borta från sin ordinarie tjänstgöring. Härutinnan gäller för övrigt, att det synes böra undersökas, huruvida det icke skulle låta sig göra att genom än strängare sovring av undervisningsmaterialet minska arbetets forcering, utan att något kunskapsstoff av väsentlig betydelse lämnades obeaktat.

Även kostnadsfrågan är i detta hänseende av betydelse. Ett bifall till doktor Södermans förslag skulle enligt verkställda kalkyler medföra en kostnad av minst omkring 71,500 kronor i stället för det för löpande budgetår beviljade anslaget av 31,000 kronor. Enligt statskontorets yttrande skulle kostnaden för en två månaders kurs icke behöva uppgå till mer än 33,400 kronor, d. v. s. endast obetydligt högre belopp än det för innevarande budgetår beräknade. Därvid är emellertid att märka, att statskontoret grundat sina beräkningar på det antagandet, att endast 20 landsfiskaler eller med dem likställda skulle deltaga i undervisningen under nästa budgetår mot 30 under innevarande budgetår. Det synes mig emellertid klart, att sistnämnda antal bör bibehållas såsom minimum; Södermans förslag om begränsning av antalet statsstipendierade deltagare i varje kurs till 20 sammanhänger med hans förslag om anordnande av två kurser under samma budgetår. Med utgångspunkt från ett antal av 30 statsstipendierade deltagare skulle kostnaderna för en kurs av två månaders längd komma att med samma beräkningssätt, som tillämpades i fjol, uppgå till 47,500 kronor, ett belopp som för övrigt, med hänsyn till numera vunnen erfarenhet, sannolikt skulle komma att icke oväsentligt överskridas.

Då jag alltså anser, att antalet statsstipendierade deltagare i kursen alltjämt bör bestämmas till 30 med den fördelning på olika kategorier, som tillämpades för kursen under sommaren 1930, uppkommer fråga rörande antalet icke statsstipendierade deltagare. Detta antal utgjorde i fjol 30. Från båda huvudlärarna vid kursen har nu emellertid framhållits, att sammanlagda antalet kursdeltagare därigenom blev alltför stort. Med hänsyn härtill kan det vara anledning överväga att inskränka antalet dylika deltagare, exempelvis så att sammanlagda antalet kursdeltagare blir 40.

I detta sammanhang är emellertid att observera en från föreningen Sveriges stadsfiskaler inkommen framställning, dagtecknad den 27 juni 1930, däri styrelsen för nämnda förening anhåller, att chefen för socialdepartementet måtte genom länsstyrelserna fästa vederbörande stadsmyndigheters uppmärksamhet på att dylika kurser komme att anordnas och på önskvärdheten av att städerna, vilka hade att själva bekosta sitt åklagar- och polisväsen, måtte genom beviljande av anslag för ändamålet bereda städernas åklagar- och polisbefäl möjlighet att deltaga i dessa kurser. I förra årets statsverksproposition anfördes, i anledning av en tidigare framställning från Sveriges stadsfiskaler i motsvarande syfte, att det naturligen icke låte sig göra att helt likställa stadsfiskalerna med landsfiskalerna, eftersom kurserna framför allt föranleddes av ett behov av förbättrad polisorganisation på landsbygden. Emellertid överlämnades Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj 1930 rörande ifrågavarande kurs till styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler, liksom även vederbörande magistrater genom länsstyrelsernas försorg torde hava fått kännedom om att dylik kurs skulle hållas. Avsikten härmed var, att det i de olika städerna skulle tagas

under övervägande, huruvida anledning funnes att genom beviljande av tjänstledighet eller reseunderstöd eller på annat sätt underlätta vederbörande stadsfiskals deltagande i kursen. Emellertid kom sådant deltagande endast i ett fall till stånd. Givetvis är det även enligt min uppfattning i och för sig önskvärt, att stadsfiskalerna, i den mån så erfordras, erhålla förbättrad utbildning i förevarande ämnen, men med hänsyn till gällande organisation torde det få bli va vederbörande stads sak att bevilja anslag för stadsfiskalens kostnader för deltagande i undervisningen, vilken ju av statsverket gratis ställes till förfogande. Av saken intresserade stadsfiskaler torde alltså hava att däri göra framställning till sina förmän.

Bland annat med hänsyn till det här anförda torde det icke vara erforderligt eller lämpligt att på nuvarande stadium bestämma antalet icke statsstipendierade deltagare, utan torde detta antal sedermera kunna bestämmas i samråd med kursledningen, därvid hänsyn bland annat torde böra tagas till antalet och beskaffenheten av inkomna ansökningar.

Utom i nu angivna hänseende torde beträffande kursen under nästkommande budgetår böra gälla i huvudsak samma bestämmelser som dem, vilka fastställdes för kursen under sommaren 1930. Liksom det då ankom på Kungl. Maj:t att efter hörande av stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola fastställa undervisningsplanen, torde i samma ordning kunna bestämmas de jämkningar i samma plan, som med hänsyn till gjorda erfarenheter nu kunna befinnas lämpliga.

Såsom redan anförts, bestämdes anslaget föregående år till 31,000 kronor. Därvid beräknades ett belopp av 1,600 kronor för resekostnader åt statsstipendierade elever och 8,100 kronor för ersättningar för förlorade avlöningsförmåner. Av en inom riksräkenskapsverket uppgjord belastningstabell över femte huvudtiteln för tiden juli—oktober 1930 framgår emellertid, att utgifterna under ifrågavarande anslag uppgått till omkring 39,500 kronor, vilket, då övriga poster icke gärna kunna hava överskridits, måste innebära, att omförmälda båda poster blivit för lågt beräknade; i desamma ingår även ersättning för rese- och traktamentskostnad för länsnotarien Fontell. Med hänsyn till vad sålunda förekommit synes det mig lämpligt att vid bestämmande av anslagets belopp för nästa budgetår taga hänsyn till den summa, som sålunda i verkligheten visat sig åtgå. Härtill kommer, att i anledning av vad som anförts i Södermans framställning det kan vara anledning att beräkna summan av lärararvoden till något högre belopp än förra året, eller förslagsvis till 4,500 kronor i stället för 4,000 kronor. I anslutning till det redan anförda skulle ersättningen åt eleverna vid vistelse i Stockholm beräknas på samma sätt som förra året. Sammanlagda anslagsbeloppet skulle alltså behöva bestämmas till (39,500 + 500) 40,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utbildningskurs i kriminalteknik m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av .. kronor 40,000.

F. Diverse.

1. **Ålderstillägg, oförändrat ordinarie förslagsanslag** ... kronor 400,000.

[102.] 2. **Rese- och traktamentspenningar.** Femte huvudtiteln's förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 500,000 kronor.

I anledning av det av generaldirektören Stridsberg avgivna betänkandet rörande planläggning av tjänsteresor m. m. har i det föregående föreslagits utbrytande av ett flertal poster från ifrågavarande anslag. Som en följd härav får jag nu föreslå, att dessa poster frånräknas vid bedömandet av medelsbehovet för nästkommande budgetår under förevarande anslagstitel. De poster, som föreslagits till utbrytande, angivas i följande sammanställning, däri tillika för varje post angives det belopp, varmed postens utbrytning torde böra föranleda nedsättning av anslaget.

	Kronor.
Reseersättningar åt befattningshavare i socialstyrelsen	13,000
» » » vid yrkesinspektionen	120,000
» » statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter	45,000
» » befattningshavare i medicinalstyrelsen	30,000
» » vikarier å provinsialläkartjänster	30,000
» » befattningshavare vid statens sinnessjukhus	30,000
» » landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna	100,000
» » lappfogdar och lapptillsyningsmän	80,000
Summa kronor 448,000	

Givetvis kan man med hänsyn till ifrågavarande utgifters natur och särskilt på grund av det stora antalet av sålunda utbrutna poster icke med säkerhet beräkna, hur stort belopp som i fortsättningen kommer att erfordras av det ursprungliga anslaget. För nästa budgetår torde detsamma emellertid kunna upptagas i riksstaten med skillnaden mellan anslagets belopp för löpande budgetår och summan av de utbrutna posterna eller alltså med (500,000 — 448,000) 52,000 kronor eller i avrundat tal 50,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *rese- och traktamentspenningar*, nu 500,000 kronor, med 450,000 kronor till ... kronor 50,000.

3. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, oförändrat ordinarie reservationsanslag** ... kronor 150,000.

[103.] 4. **Utredning angående allmänna pensionsförsäkringen.** Förut har jag erinrat om den av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juli 1928 tillsatta kom-

mitté, vilken erhållit i uppdrag att verkställa en fullständig utredning angående den allmänna pensionsförsäkringen. I det yttrande till statsrådsprotokollet, vari dåvarande chefen för socialdepartementet motiverade hemställan om kommitténs tillsättande, angåvos ett stort antal betydelsefulla frågor, som särskilt borde bliva föremål för kommitténs arbete. I korthet kan sägas, att enligt dessa direktiv kommittén — vilken består av tolv personer jämte sekreterare — har att skärskåda pensionsförsäkringsfrågan från alla sidor och att därvid gå till grunden med problemen. Även vissa spörsmål berörande försäkringens förhållande till andra socialförsäkringsgrenar eller annan hjälpverksamhet böra enligt direktiven bliva föremål för prövning. I sistnämnda hänseende pågår ett nära samarbete mellan kommittén och de sakkunniga, vilka tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning angående den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation.

För vartdera av budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 har i riksstaten upptagits ett extra reservationsanslag å 100,000 kronor till utredning angående allmänna pensionsförsäkringen. Anledningen till anslagets uppförande har varit, att kostnaderna för pensionsförsäkringskommitténs arbete icke kunnat bestridas inom ramen för socialdepartementets ordinarie anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Under sistförflutna kalenderår hava kommittén och förenämnda sakkunniga av trycket utgivit vissa statistiska undersökningar och kostnadsberäkningar (Statens offentliga utredningar 1930: 15).

Kommittén är nu sysselsatt med att med ledning av de verkställda förberedande undersökningarna utreda olika möjligheter till pensionsförsäkringsfrågans lösning för framtiden. Dess arbete torde komma att fortgå under hela nästa budgetår.

I en den 31 oktober 1930 dagtecknad promemoria har kommitténs ordförande meddelat, att det behöfliga anslaget till kommitténs verksamhet under budgetåret 1931/1932 beräknats böra uppgå till 65,000 kronor. Av en vid promemorian fogad specifikation framgår, att kommitténs utgifter under nämnda budgetår uppskattats till 105,000 kronor men att härifrån avdragits beräknad reservation av 40,000 kronor å det för innevarande budgetår till ändamålet anvisade anslaget.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till storleken av det belopp, som således skulle erfordras för kommitténs verksamhet under nästa budgetår, lär det även för denna tid bliva nödvändigt att för bestridande av kommitténs utgifter anvisa ett särskilt anslag. Detta anslag, vilket även nu synes böra erhålla reservationsanslags karaktär, torde lämpligen kunna upptagas till det av kommitténs ordförande beräknade beloppet eller 65,000 kronor. I den mån detta belopp skulle visa sig icke vara tillräckligt för täckande av de avsedda kostnaderna, torde — i likhet med vad de föregående åren förutsatts — återstoden få bestridas av femte huvudtiteln's ordinarie kommittéanslag.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utredning angående allmänna pensionsförsäkringen* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 65,000.

5. **Extra utgifter, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 100,000.

6. **Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 1,000,000.

[104.] 7. **Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen.** Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid behandling av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört om beredande av tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen* för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 523,000.

[105.] 8. **Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.** Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående beredande av provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 140,000.

[106.] 9. **Dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Hänvisande till vad chefen för finansdepartementet denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört om beredande åt vissa statens befattningshavare av dyrtdistillägg för budgetåret 1931/1932 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 3,800,000.

[107.] 10. **Tryckningskostnader.** Det ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader har beräknats för budgetåret 1929/1930 till 260,123 kronor och för nu löpande budgetår till 261,304 kronor.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning uppgingo nettoutgifterna från anslaget för budgetåret 1929/1930 till 228,330 kronor. Med hänsyn här-

Femte huvudtiteln.

till torde anslaget för nästa period kunna nedsättas ungefärligen till nämnda belopp, varvid anslaget för utjämning av huvudtitelns slutsumma lärer kunna jämkas till 228,654 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *tryckningskostnader*, nu 261,304 kronor, med 32,650 kronor
till kronor 228,654.

Femte huvudtitelns **ordinarie** anslag komma, vid bifall till de av mig framställda förslagen, att för budgetåret 1931/1932 uppgå
till kronor 42,504,180.

Summan av de **extra** anslagen kommer, därest de av mig framställda förslagen vinna bifall, att för samma tid
uppgå till » 77,180,820.

Huvudtitelns slutsumma, för innevarande budgetår » 111,280,200,
skulle således för budgetåret 1931/1932 uppgå till » 119,685,000.

I vad chefen för socialdepartementet hemställt och föreslagit beträffande anslagen för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln instämma statsrådets övriga ledamöter; och behagar Hans Maj:t Konungen bifalla vad sålunda blivit av statsrådet tillstyrkt, samt förordnar tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag av detta protokoll skall överlämnas till finansdepartementet till ledning vid författandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov för nämnda tid.

Ur protokollet:

Bertil Wirseen.

Sammandrag och register
till
Femte huvudtiteln
för
budgetåret 1931/1932.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.
A. Departementet.					
	6	1	Departementschefen	24,000	
	6	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, förslagsanslag	234,100	
1	7	3	Förstärkning av arbetskrafterna & departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli		10,020
			Säger för departementet	258,100	10,020
B. Sociala verk och inrättningar.					
Socialstyrelsen.					
2	7	1	Socialstyrelsen, förslagsanslag	* 331,600	
3	13	2	Socialstyrelsens verksamhet, förslagsanslag		* 218,000
Arbetsfred, arbetsförmedling, arbetarskydd m. m.					
4	13	3	Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m., förslagsanslag		95,000
5	14	4	Arbetsdomstolen, förslagsanslag		75,000
6	32	5	Särskilda skiljedomare i arbetstvister, förslagsanslag		4,000
7	32	6	Offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m., för- slagsanslag		260,000
8	35	7	Bekämpande av arbetslösheten, reservationsanslag		* 7,000,000
	38	8	Yrkesinspektionen, förslagsanslag	301,500	
9	38	9	Yrkesinspektionens verksamhet, förslagsanslag		195,000
10	39	10	Föreningen för arbetarskydd i Stockholm		6,000
11	41	11	Arbetsrådet, förslagsanslag		59,600
12	43	12	Upplysningsverksamhet i emigrationsfrågor		10,000
13	48	13	Bidrag till arbetsledarekurser		10,000
14	57	14	Sveriges deltagande i den internationella arbets- organisationens konferens m. m., förslagsanslag ...	25,000	
15	59	15	Avveckling av statens byggnadsbyrå		5,000
				326,500	7,719,600

* Beräknat belopp.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
			Olycksfallsförsäkring.		
	64	16	Riksförsäkringsanstalten, <i>förslagsanslag</i>	245,200	
16	64	17	Riksförsäkringsanstaltens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>		1,450,000
	79	18	Försäkringsrådet, <i>förslagsanslag</i>	83,600	
17	89	19	Försäkringsrådets verksamhet, <i>förslagsanslag</i>		59,100
18	89	20	Kostnader enligt 19 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., <i>förslagsanslag</i>	265,000	
19	91	21	Dödsfallsersättningar i anledning av livförsäkring i samband med lån ur statens egnahemslänefond, <i>förslagsanslag</i>		1,000
20	92	22	Statens bidrag till fiskares försäkring, <i>förslagsanslag</i>	110,000	
				703,800	1,510,100
			Sjukförsäkring.		
21	96	23	Sjukkasseväsendets befrämjande, <i>förslagsanslag</i>	* 3,940,000	
22	99	24	Sjukkasor, som meddela moderskapsunderstöd, <i>förslagsanslag</i>		* 190,000
			Allmänna pensionsförsäkringen.		
	100	25	Pensionsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	640,000	
23	100	26	Pensionsstyrelsens verksamhet m. m., <i>förslagsanslag</i>		660,000
24	105	27	Statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, <i>förslagsanslag</i>		45,800,000
25	112		Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet		
26	128	28	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, <i>förslagsanslag</i>		270,000
27	129	29	Ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar, <i>förslagsanslag</i>		54,000
				640,000	46,784,000
			Åtgärder beträffande lösdrivare m. fl.		
28	129	30	Statens tvångsarbetsanstalter, <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel	565,000	
29	142	31	Bostadshus vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		50,000
30	146	32	Utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m., <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		100,000
31	157	33	Frälsningsarméns räddningshem, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		10,000
				565,000	160,000

* Beräknat belopp.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
Alkoholistvård.					
32	158	34	Statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		42,000
33	159	35	Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister, <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel	175,000	
34	170	36	Restaurering av Venngarns slott, <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		50,000
35	177	37	Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		90,000
35	196	38	Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		250,000
35	202	39	Statens kostnader för farliga alkoholister m. m., <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		5,000
35	202	40	Bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter, <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		75,000
35	204	41	Resor vid tvångsinternering av alkoholister, <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		10,000
35	204	42	Interneringskostnader i vissa fall, <i>förslagsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		4,000
36	206	43	Vissa arbeten vid erkända alkoholistanstalten Hemmet Älvgården, <i>reservationsanslag</i> , att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		55,000
				175,000	581,000
Fattigvård och barnavård.					
37	214	44	Statsinspektion av fattigvård och barnavård, <i>förslagsanslag</i>		95,000
38	214	45	Fattigvård i allmänhet, <i>förslagsanslag</i>	1,250,000	
39	219	46	Barnavård i allmänhet, <i>förslagsanslag</i>	150,000	
40	219	47	Fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m., <i>förslagsanslag</i>	300,000	
41	220	48	Fattigvård och barnavård för lappar, <i>förslagsanslag</i>	300,000	
42	221	49	Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet		16,500
43	222	50	Bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem, <i>förslagsanslag</i>		100,000
	223	51	Barnhusen	115,830	
44	223	52	Skyddsuppföstran, <i>förslagsanslag</i>	510,000	
45	225	53	Inspektions- och upplysningsarbete med avseende å spädbarns- och förlossningshem		3,000
				2,625,830	214,500
Säger för sociala verk och inrättningar				9,307,730	57,377,200

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie	Extra
				anslag.	anslag.
				Kronor.	Kronor
C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.					
Medicinalstyrelsen med dithörande stater.					
Medicinalstyrelsen m. m.:					
46	233	1	Medicinalstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	402,000	
47	238	2	Sinnessjuknämnden, <i>förslagsanslag</i>		13,200
Statsmedicinska anstalten:					
	240	3	Statens bakteriologiska labo- ratorium, <i>förslagsanslag</i> 175,800		
	240	4	Statens rättskemiska laborato- rium, <i>förslagsanslag</i> 26,250		
48	240	5	Statens farmaceutiska labora- torium 24,500	202,050	24,500
Provinsialläkarstaten:					
49	240	6	Förste provinsialläkare och provinsialläkare, <i>förslagsan- slag</i> 3,064,500	.	
50	244	7	Reseersättningar vid provinsi- alläkarstaten, <i>förslagsanslag</i> .. 140,000		
51	245	8	Flyttningsbidrag åt vissa pro- vinsialläkare, <i>förslagsanslag</i> .. 1,000		
52	246	9	Tillfälliga lönetillägg åt vissa provinsialläkare 3,600		
	247		Bidrag för anskaffande av bo- städer åt provinsialläkare å landsbygden 5,000		
	248	10	Avlöning åt civila läkarstipen- diater, <i>förslagsanslag</i> 20,000		
	248	11	Bidrag till extra provinsialläka- res avlönande, <i>förslagsanslag</i> .. 1,000		
53	248	12	Dyrtidstillägg åt vissa extra provinsialläkare, <i>förslagsan- slag</i> 15,000	3,229,500	20,600
54	248	13	Utbildningskurs för rattsobdu- center, <i>reservationsanslag</i> 3,833,550		58,300
Sjukvårdsanstalterna.					
Sinnessjukvårdsanstalterna:					
55	251	14	Statens sinnessjukhus, <i>för- slagsanslag</i> 10,200,000		
56	272	15	Hospitalsbyggnader, <i>reserva- tionsanslag</i> , därav 1.300,000 kronor att utgå av stats- verkets fond av rusedrycks- medel..... * 6,400,000		

* Beräknat belopp.

Punkt.	Sid.	Nr.			Ordinarie anslag.	Extra anslag.
					Kronor.	Kronor.
	275	16	Bidrag till sinnessjukvården i Stockholm, Göteborg och Malmö, <i>förslagsanslag</i>	1,300,000		
57	275	17	Anstalter för obildbara sinnesslöa, <i>förslagsanslag</i>	820,000		
58	276	18	Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallande-sjuka, <i>förslagsanslag</i>	850,000		
59	277	19	Epileptikeranstalter, <i>förslagsanslag</i>	220,000		
60	277	20	Avlöningar och vikariatersättning m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar	27,600		
60	277	21	Bidrag till driftkostnader i övrigt vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar, <i>förslagsanslag</i>	31,200		
61	283	22	Avlöningar och vikariatersättning m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor	13,900		
61	283	23	Bidrag till driftkostnader i övrigt vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, <i>förslagsanslag</i>	7,000	13,390,000	6.479,700
Övriga egentliga sjukvårdsanstalter:						
	286	24	Lasarettets underhåll	15,774		
62	286	25	Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska	20,000		
63	287	26	Understöd åt spetälskesjukas familjer m. m.	3,000		
64	287	27	Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulosjukvårdsanstalter, <i>reservationsanslag</i>	1,000,000		
65	321	28	Bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter, <i>förslagsanslag</i>	4,400,000		
	325	29	Bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, <i>förslagsanslag</i>	65,000		
66	325	30	Folksanatorierna	150,000		
67	332	31	Understödjande av dispensärverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	480,000		
68	333	32	Behandling av medellösa lupuspatienter från landsorten, <i>förslagsanslag</i>	50,000		

Punkt.	Sid.	Nr.			Ordinarie anslag.	Extra anslag.
					Kronor.	Kronor.
	334	33	Radiumhemmets i Stockholm poliklinik	15,000		
69	334	34	Radiumhemmets i Stockholm klinik, <i>förslagsanslag</i>	45,000		
	334	35	Bidrag till resor för patienter vid vissa anstalter för radium- behandling, <i>förslagsanslag</i> ..	80,000		
70	335	36	Bidrag till uppförande, inrät- tande eller inlösen av epi- demisjukhus, <i>förslagsanslag</i> ..	400,000		
71	336	37	Bidrag till driften av epidemi- sjukhus, <i>förslagsanslag</i>	800,000		
72	337	38	Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka, <i>reservationsanslag</i>	50,000		
73	342	39	Bidrag till driften av hem för kroniskt sjuka, <i>förslagsan- slag</i>	750,000	4,690,774	3,633,000
Vanföreanstalter:						
74	344	40	Kliniker vid vanföreanstalter, <i>förslagsanslag</i>	200,000		
75	346	41	Polikliniker vid vanförean- stalter, <i>förslagsanslag</i>	20,000		
76	347	42	Skol- och uppföstringshem för vanföra, <i>förslagsanslag</i> ..	80,000		
77	347	43	Yrkesskolor för vanföra m. m., <i>förslagsanslag</i>	175,000		
78	347	44	Bidrag till uppförande av ny vanföreanstalt i Stockholm, <i>reservationsanslag</i> ..	* 200,000		
79	352	45	Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, <i>förslagsan- slag</i>	150,000		
80	353	46	Eugeniahemmet	5,000	625,000	205,000
					18,705,774	10,317,700
Hälsovård i allmänhet.						
81	354	47	Åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, <i>förslags- anslag</i>		690,000	
82	358	48	Kostnader i övrigt för allmän hälso- och sjukvård, <i>förslagsanslag</i>		25,000	
83	359	49	Lindring i mindre bemedlade patienters & lands- bygden sjukvårdskostnader, <i>förslagsanslag</i>			70,000
	360	50	Statens skola för utbildning av distriktssköterskor		24,000	
84	360	51	Bidrag för anställning av distriktssköterskor, <i>för- slagsanslag</i>			220,000

* Beräknat belopp.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
85	361	52	Dyrtidshjälp åt distriktssköterskor, <i>förslagsanslag</i>		1,000
86	363	53	Bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor, <i>förslagsanslag</i>		690,000
87	364	54	Dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl., <i>förslags- anslag</i>		90,000
	366	55	Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen, <i>för- slagsanslag</i>	105,000	
88	366	56	Försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnsbörd, <i>förslagsanslag</i>		* 30,000
	368	57	Skyddskoppym্পningen, <i>förslagsanslag</i>	140,000	
	368	58	Karantänsanstalten på Käsö	17,600	
	368	59	Resestipendier åt vissa läkare, <i>reservationsanslag</i> ..	12,000	
	368	60	Svenska läkarsällskapet	1,500	
	368	61	Internationella hälsovårdsbyrån i Paris, <i>förslags- anslag</i>	6,750	
89	368	62	Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden, <i>reservationsanslag</i>		120,000
90	375	63	Sjuktransporter med flygplan, <i>reservationsanslag</i>		50,000
	379		Bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter ...		
91	379	64	Stipendier för deltagande i medicinska fortsättnings- kurser m. m.		6,400
92	382	65	Understöd åt J. Henriksson för odling av medicinal- växter m. m.		2,000
				1,021,850	1,279,400
Säger för medicinalstaten samt hälso- och sjuk- vården				23,561,174	11,655,400
D. Överståthållarämbetet och lands- staten.					
	384	1	Överståthållarämbetet, <i>förslagsanslag</i>	137,422	
	384	2	Landshövdingarna	509,000	
93	384	3	Befattningshavare vid länsstyrelserna, <i>förslagsanslag</i> ..	4,062,100	
94	388	4	Reseersättningar till landshövdingarna och befatt- ningshavare vid länsstyrelserna, <i>förslagsanslag</i> ..	100,000	
	389	5	Fögderiförvaltningarna, <i>förslagsanslag</i>	2,350,000	
95	393	6	Vikariatersättningar vid fögderiförvaltningarna, <i>för- slagsanslag</i>	290,000	
96	395	7	Ortstillägg till landsfogden i Göteborgs och Bohus län		200
97	395	8	Ersättning åt lappfogdar m. m., <i>förslagsanslag</i>		130,000
Säger för överståthållarämbetet och landsstaten				7,448,522	130,200

* Beräknat belopp.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
E. Polisväsendet.					
98 400	1		Polisväsendet i riket, <i>förslagsanslag</i>		2,290,000
99 415	2		Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet, <i>förslagsanslag</i>		950,000
100 416	3		Särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m., att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel		* 200,000
101 420	4		Utbildningskurs i kriminalteknik m. m., <i>förslags- anslag</i>		40,000
Säger för polisväsendet					3,480,000
F. Diverse.					
427	1		Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	400,000	
102 427	2		Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	50,000	
427	3		Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	150,000	
103 427	4		Utredning angående allmänna pensionsförsäkringen, <i>reservationsanslag</i>		65,000
429	5		Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	100,000	
429	6		Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslags- anslag</i>	1,000,000	
104 429	7		Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>		* 523,000
105 429	8		Provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningsha- vare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		* 140,000
106 429	9		Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		3,800,000
107 429	10		Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	228,654	
Säger för diverse				1,928,654	4,528,000
Summa				42,504,180	77,180,820
Summa för huvudtiteln kronor				119,685,000	

* Beräknat belopp.

Sjätte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMÄN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Jeppsson anmäler de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, omfattande anslagen till kommunikationsdepartementet, samt anför därvid följande:

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag*..... kronor 24,000.
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 177,000.

[1.] 3. Extra byråchef för tekniska ärenden. Till avlönande av en extra byråchef för tekniska ärenden har riksdagen för vart och ett av de senaste budgetåren anvisat ett extra anslag av 12,000 kronor. Då anslag för ifrågasvarande ändamål erfordras jämväl för nästkommande budgetår, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till extra byråchef för tekniska ärenden för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 12,000.

[2.] 4. **Ökad föredragning i regeringsrätten.** Från kommunikationsdepartementets ordinarie anslag avlönas en föredragande i regeringsrätten jämte för honom avsedd biträdande personal. Till ökad föredragning i regeringsrätten hava för tiden från och med den 1 januari 1929 särskilda anslagsmedel anvisats av riksdagen. Till nämnda ändamål anvisade 1930 års riksdag för innevarande budgetår ett extra anslag av 13,500 kronor. Med detta belopp skulle bestridas kostnaderna för dels en extra föredragande med ett arvode av 9,540 kronor och dels, till biträde åt honom, en andre amanuens med halvtidstjänstgöring och ett extra kontorsbiträde, vilkas avlöningar beräknades till 1,944 kronor, respektive 2,052 kronor.

Jämväl under budgetåret 1931/1932 erfordras medel för avlöande av två föredragande i regeringsrätten jämte biträden åt dem.

På sätt omnämndes i 1930 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 2), till vilken jag torde få hänvisa, ansågs under nu löpande budgetår åtminstone tidvis komma att behövas en tredje föredragande med begränsad föredragningsskyldighet jämte erforderligt biträde åt honom. Då ersättningen härför likväl icke kunde komma att uppgå till något mera avsevärt belopp, uttalade föredragande departementschefen, att densamma syntes kunna — i den mån departementets anslagspost till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. ej lämnade tillgång till dessa utgifter — bestridas från anslaget till extra utgifter. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran. Därest även framdeles av någon anledning en dylik förstärkning skulle befinnas erforderlig, torde Kungl. Maj:t vara oförhindrad att förordna därom.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ökad föredragning i regeringsrätten* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra anslag* av kronor 13,500.

B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Vid 1929 års riksdag fattades, i väsentlig anslutning till ett av Kungl. Maj:t i proposition nr 53 framlagt förslag, beslut om viss omorganisation av vägväsendet, att tillämpas från och med den 1 juli 1930 (riksdagens skrivelse nr 275). Efter vissa ytterligare utredningar i ämnet framlades sedermera i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 5—59, punkterna 3—6 och 8—11) förslag rörande med omorganisationen sammanhängande anslagsfrågor, i samband varmed en närmare utformning av den tilltänkta nya organisationen på åtskilliga punkter skisserades. De förslag, som i statsverkspropositionen framställdes av Kungl. Maj:t, vunno riksdagens bifall (riksdagens skrivelse nr 54).

Efter det riksdagens ståndpunkt i frågan meddelats, har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut under första halvåret 1930 utfärdat författningar och övriga erforderliga bestämmelser i ämnet. Den nya organisationen har där efter i överensstämmelse med riksdagens beslut trätt i kraft med ingången av nu löpande budgetår.

Beträffande grunderna för och den närmare innebörden av den reform, som på sätt nu antytts blivit genomförd, tillåter jag mig att hänvisa till nyssnämnda propositioner och riksdagsskrivelser. Rent allmänt vill jag här endast i korthet erinra, att omorganisationen går ut på, att i den statliga lokala vägadministrationen väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän samt vägkonsulenterna ersatts med helt statsavlönade vägingenjörer jämte — i flertalet län — biträdande vägingenjörer eller vägingenjörsassistenter, varvid distriktstjänstemännen överförts på indragningsstat med rätt till ersättning enligt särskilda grunder. I samband med denna omläggning av den lokala administrationen har beträffande vägärendenas handläggning verkställts en allmän decentralisation från Kungl. Maj:t samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till länsstyrelserna i syfte att tillgodose kraven på ärendenas behandling med mindre omgång och tidsutdräkt samt för vägdistriktet mindre betungande skriftväxling än vad tidigare varit fallet. Vad den centrala tekniska uppsikten å vägväsendet angår, har en omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansetts böra uppskjutas i avvaktan på någon tids erfarenhet om den nya lokala organisationen och dess återverkningsningar på styrelsen. För att möjliggöra den centrala inspektionsverksamhet, som ansetts utgöra ett viktigt led i den nya vägorganisationen, har emellertid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utrustats med tre väginpektörer och en broinspektör, varjämte medel beretts för utförande av viss av distriktstjänstemännen tidigare omhändertäckt inspektion beträffande enskilda järnvägar.

I budgethänseende har omorganisationen för innevarande budgetår inverkat på i huvudsak följande sätt. Viss minskning har vidtagits av det extra anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet. Det tidigare i riksstaten uppförda ordinarie anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

distriktstjänstemän har uteslutits. Vidare har ur riksstaten uteslutits det tidigare upptagna ordinarie reservationsanslaget till expenser för allmänna arbeten, i samband varmed upptagits ett nytt extra anslag till expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Särskilda nya anslag hava anvisats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsverksamhet, till vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter — sistnämnda anslag att direkt utgå av automobilskattemedel — till diverse kostnader för vägorganisationen i länen, till resekostnader för vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter samt till engångskostnader för anskaffande av kontorsinventarier m. m.

Jag har nu att anmäla frågan om anslag för nästkommande budgetår till de ändamål, vilka hava avseende å den centrala och den lokala vägadministrationen.

Innan jag ingår härpå, vill jag emellertid beröra en fråga, som i anledning av väckta motioner var föremål för behandling av 1930 års riksdag och som föranledde vissa uttalanden i riksdagens nyssnämnda skrivelse nr 54. Denna fråga avser särskilda förmåner åt vissa förutvarande distriktstjänstemän, nämligen tre ordinarie distriktsingenjörer, vilka vid omorganisationens genomförande innehade och under ett antal år dessförinnan innehåft förordnanden såsom distriktschefer.

Såsom förut omnämnts, uppfördes vid omorganisationens genomförande de dittillsvarande distriktstjänstemännen på indragningsstat. Med avseende å tjänstemännens avlöningsförmåner efter överförandet till indragningsstaten innebar Kungl. Maj:ts förslag bland annat följande. Ifrågavarande tjänstemän skulle åtnjuta de avlöningsbelopp, vartill de på grund av innehavande ordinarie befattning vore berättigade, d. v. s. för distriktschef lön 3,000 kronor och tillfällig löneförbättring 750 kronor samt för distriktsingenjör lön 1,500 kronor jämte tillfällig löneförbättring 375 kronor. Å dessa förmåner skulle utgå dyrtidstillägg enligt för befattningshavare å indragningsstat gällande grunder. Härtill skulle komma gottgörelse för mistade inkomster av arvoden för statsuppdrag med belopp, motsvarande för envar befattningshavare medeltalet av berörda slag av inkomster under kalenderåren 1925—1929, dock högst 5,000 kronor årligen. Distriktstjänsteman, som vid övergången till den nya vägorganisationen erhöle befattning såsom vägingenjör, väginspektör eller broinspektör, skulle, jämte det han ägde åtnjuta med vägingenjör-, respektive inspektörsbefattningen förenat arvode och övriga förmåner, äga behålla en tredjedel av de å indragningsstaten uppförda förmånerna, i vad de utgjorde lön och tillfällig löneförbättring.

Med avseende å tjänstemännens pensionsförmåner skulle överförandet på indragningsstat icke medföra någon förändring. Pensionsunderlaget skulle alltså fortfarande utgöra för distriktschef 4,000 kronor och för distriktsingenjör 2,000 kronor.

I statsverkspropositionen omnämndes, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under ärendets förberedande handläggning ifrågasatt, att t. f. distriktschef

skulle erhålla samma förmåner som ordinarie distriktschef men att detta förslag rönt motstånd från allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret, därvid sistnämnda myndighet förklarat sig av principiella skäl bestämt avstyrka en dylik anordning.

Inom riksdagen väcktes motionsvis förslag om att distriktsingenjörerna F. A. Lundström, C. J. Insulander och H. V. Nilson, vilka under åtskilliga år innehåft förordnanden såsom distriktschefer, måtte i avlönings- och pensionshänseende likställas med ordinarie distriktschefer.

Med anledning härav yttrade riksdagen i förberörda skrivelse nr 54 — efter att hava omnämnt statskontorets ståndpunkt i ärendet — att riksdagen visserligen delade de betänkligheter, som statskontoret anfört mot att ifrågavarande befattningshavare med avseende å löneförmåner å indragningsstat jämfördes med ordinarie distriktschef, men att riksdagen dock ansågo för tjänt av övervägande, huruvida de t. f. distriktscheferna ej med hänsyn till sina tidigare anställningsförhållanden, vilka syntes få betraktas såsom tämligen undantagsmässiga, i allt fall skulle kunna beredas någon lämpligt avvägd särskild gottgörelse liksom ock huruvida ej deras tjänstgöring som distriktschefer borde motsvara ett högre pensionsunderlag än det för distriktsingenjör gällande.

Sedan *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* med anledning av vad riksdagen anfört anbefallts att yttra sig i ärendet, har styrelsen i skrivelse den 5 september 1930 med anslagsäskanden för nästkommande budgetår i detta ämne uttalat huvudsakligen följande:

Styrelsen, som tidigare framställt förslag i överensstämmelse med motionärernas hemställan, anser sig nu i anledning av riksdagens skrivelse icke kunna upprepa denna hemställan, i vad densamma avser indragningsstaten, utan vill föreslå att ifrågavarande tre förutvarande t. f. distriktschefer måtte tillerkännas — utöver lön och tillfällig löneförbättring å indragningsstat såsom distriktsingenjörer, 1,875 kronor, och särskild gottgörelse för mistade inkomster av statsuppdrag, 5,000 kronor — en särskild gottgörelse med 1,250 kronor, motsvarande $\frac{2}{3}$ av skillnaden mellan lön och tillfällig löneförbättring såsom distriktsingenjör och såsom distriktschef.

Rörande förhöjningen i pensionsunderlaget finner styrelsen det genom 1911 års riksdagsbeslut för distriktschefer bestämda pensionsunderlaget 4,000 kronor så lågt i förhållande till tjänstens art, att styrelsen icke i detta avseende anser sig kunna frångå sitt förutnämnda förslag. Styrelsen hemställer därför, att ifrågavarande tre t. f. distriktschefer måtte i fråga om pensionsunderlagets storlek jämföras med ordinarie distriktschefer.

Över styrelsens förslag hava utlåtanden avgivits av allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret.

Lönenämnden har i fråga om avlöningsförmånerna biträtt styrelsens förslag med den ändring, att nämnden ansett det särskilda lönetillägget böra reduceras till hälften av skillnaden mellan löneförmånerna å indragningsstat för å ena sidan distriktschef och å andra sidan distriktsingenjör och alltså bestämmas till i avrundat tal 925 kronor årligen. Beträffande pensionsförmånerna har nämnden tillstyrkt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning.

Statskontoret har anfört följande:

Även om vissa billighetsskäl torde kunna anföras för att tillerkänna dessa befattningshavare särskilda förmåner i förevarande hänseenden, måste dock statskontoret alltjämt hysa starka betänkligheter häremot med hänsyn till de säkerligen mycket vittgående konsekvenser, som måste bli följden av ett Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i sådan riktning. Ämbetsverket vill nämligen erinra, att ett mycket stort antal statliga befattningar för närvarande äro vakanta av samma anledning, som föranledde att de distriktschefstjänster, varom nu är fråga, ickeingo besättas med ordinarie befattningshavare. Därest här avsedda tre befattningshavare skulle i fråga om avlöning från indragningsstaten och pensionsunderlag jämföras med distriktschef allenast på den grund, att de alltsedan år 1922 på förordnande uppehållit sådan befattning, torde man med visshet hava att räkna med att till exempel t. f. häradsskrivare, som under lika lång tid på förordnande uppehållit häradsskrivarbefattning, skulle i händelse av en omorganisation av fögderiförvaltningen göra anspråk på samma förmåner som ordinarie häradsskrivare. Även beträffande sådana t. f. häradsskrivare torde i stort sett kunna anföras enahanda skäl, som åberopats rörande nu ifrågavarande t. f. distriktschefer. Statskontoret måste med hänsyn härtill fortfarande motsätta sig ett beviljande i förevarande fall av särskilda förmåner från indragningsstaten och medgivande av särskilt pensionsunderlag.

Därest emellertid Kungl. Maj:t i trots av sålunda anförda betänkligheter skulle finna för gott att hos riksdagen göra framställning i ämnet, har statskontoret intet att i och för sig erinra beträffande storleken av den utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna ersättningen från indragningsstaten. Vad däremot angår styrelsens förslag att pensionsunderlaget för sagda befattningshavare skulle fastställas till samma belopp, som gäller för ordinarie distriktschef, eller 4,000 kronor, skulle detta innebära, att befattningshavarna ifråga med avseende å pension komme i en bättre ställning, än om de hade varit ordinarie innehavare av distriktschefsbefattning, alldenstund de i sistnämnda fall måst erlägga pensionsavgifter, beräknade efter distriktschefspensionsunderlag, och icke såsom skett allenast efter det pensionsunderlag, som gäller för deras ordinarie befattningar som distriktsingenjörer. Med hänsyn härtill torde i varje fall pensionen böra beräknas efter ett något lägre pensionsunderlag, och vill statskontoret i anslutning till de beräkningsgrunder, som i dylikt hänseende pläga tillämpas, föreslå ett belopp av högst 3,600 kronor.

Departements-
chefen.

Vad angår frågan om förevarande tjänstemäns avlöningsförmåner måste jag för egen del i överensstämmelse med den ståndpunkt, min företrädare i ämbetet i denna fråga intagit, och på de skäl statskontoret nu närmare utvecklat ställa mig avvisande till förslaget att i detta fall medgiva särskilda förmåner utöver de av statsmakterna redan beslutade. Ett dylikt medgivande skulle innebära en avvikelse från den praxis, som hittills tillämpats vid överförande å indragningsstat av övertaliga tjänstemän, och då de till stöd för framställningen åberopade skälen icke äro av sådan beskaffenhet, att ej samma grunder skulle kunna anföras av ett stort antal befattningshavare i liknande ställning, skulle — såsom statskontoret framhållit — ett bifall till förslaget utan tvivel kunna medföra vittgående konsekvenser för framtiden.

I detta sammanhang må nämnas, att en av ifrågavarande tjänstemän numera erhållit förordnande såsom vägingenjör i Norrbottens län och alltså

åtnjuter ersättning enligt de förut omförmälda, för distriktstjänsteman med dylikt förordnande gällande grunderna samt att de båda andra tjänstemännen innehava förordnanden såsom vattenrättsingenjörer och i sådan egenskap åtnjuta arvode med 5,000 kronor för år.

Med hänsyn till vad jag nu anfört finner jag mig icke böra framlägga förslag om särskild gottgörelse till ifrågavarande tjänstemän.

Den väckta frågan om förbättrade pensionsförmåner ankommer närmast på finansdepartementets handläggning. Efter att hava samrått med chefen för nämnda departement vill jag emellertid framhålla, att denna fråga lämpligen synes kunna tagas i övervägande i samband med vederbörande tjänstemans avgång från sin befattning, varvid frågans avgörande jämväl kan komma att röna inverkan av de omdaningar inom pensionsväsendet, vilka må komma att föranledas av nu pågående utredningsarbete på berörda område.

Jag övergår nu till de med vägadministrationen sammanhängande anslagsäskandena för nästkommande budgetår.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

1. **Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 167,500.

[3.] 2. **Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet.** Till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet var under åren närmast före genomförandet av den nya vägorganisationen i riksstaten uppfört ett extra anslag av 64,800 kronor för budgetår.

Vid behandlingen av de med omorganisationen av vägväsendet sammanhängande anslagsfrågorna upptogs, på sätt närmare framgår av statsverkspropositionen till 1930 års riksdag, till prövning jämväl spörsmålet, i vad mån den nya organisationen kunde beräknas inverka på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens behov av arbetskrafter och därmed på storleken av förevarande anslag.

Under frågans förberedande handläggning gjordes därvid från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida gällande, att den minskning av styrelsens göromål, som bleve en följd av decentraliseringen till länsstyrelserna av en del tidigare i styrelsen handlagda ärenden, under övergångsåret 1930/1931 komme att fullt motvägas av den ökning, som förorsakades av arbetet med överflyttning från styrelsen till länsstyrelserna av undersöknings- och statsbidragsärenden m. m. samt av andra för decentraliseringens genomförande nödvändiga åtgärder. På grund härav och med hänsyn dels till den av distriktstjänsternas indragning betingade inspektionsverksamheten, dels ock till den blivande räkenskapskontrollen genom stickprovsgranskning hemställde styrelsen, att anslaget måtte för budgetåret 1930/1931 bibehållas vid oförändrat belopp.

I avgivna utlåtanden förklarade sig riksräkenskapsverket och statskontoret icke vilja motsätta sig detta förslag men antydde samtidigt, att från och med budgetåret 1931/1932 en anslagsminskning syntes kunna paräknas.

Vid frågans behandling i 1930 års statsverksproposition anförde min företrädare i ämbetet, att han ansett det böra undersökas, huruvida icke en minskning av den icke-ordinarie personalen hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan under budgetåret 1930/1931 vore möjlig. Efter en redogörelse beträffande den från ifrågavarande anslag avlönade personalen å styrelsens administrativa och tekniska byråer yttrade departementschefen härutinnan, bland annat, att styrelsen visserligen komme att genom den beslutade omorganisationen tillföras nya uppgifter av stadigvarande art, nämligen dels inspektionsverksamhet och dels kontroll över vägdistriktens räkenskaper för vägunderhåll och vinterväghållning. Då emellertid inspektionsverksamheten till övervägande del komme att utövas av de nya inspektörerna, utgjordes ökningen av arbetsuppgifterna för styrelsen med dess dittillsvarande personaluppsättning huvudsakligen av räkenskapskontrollen medelst stickprovsgranskning, vilken uppgift till största delen syntes falla på administrativa byrån. Å andra sidan komme såväl administrativa som tekniska byråns arbetsuppgifter att avsevärt minskas genom den i omorganisationen av vägväsendet innefattade decentraliseringen av vägärenden till länsstyrelserna. Med avseende å sättet för genomförandet av denna decentralisering framlade departementschefen — med avvikande i viss mån från vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatt — ett förslag, vilket i stort sett innebar, att decentralisationen skulle successivt verkställas under loppet av ett år, så att den nya ordningen för ärendenas handläggning skulle vara helt genomförd vid utgången av budgetåret 1930/1931.

Därest övergången till den nya vägorganisationen ordnades i enlighet med vad sålunda ifrågasatts, syntes — fortsatte departementschefen — trots de omförmälda nya arbetsuppgifterna jämte de särskilda göromål, som under övergångstiden kunde uppstå, en minskning av anslagsmedlen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens icke-ordinarie personal kunna vidtagas redan för det första budgetåret av den nya vägorganisationens tillvaro. Till följd av det arbete, som överflyttningen av arbetsuppgifterna till länsstyrelserna jämväl på sätt departementschefen föreslagit komme att kräva inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, särskilt under budgetårets första månader, syntes emellertid denna personalminskning icke kunna genomföras omedelbart vid budgetårets början utan först efter hand under budgetårets lopp. Efter verkställda undersökningar hade departementschefen kommit till den uppfattningen, att vid budgetårets utgång den icke-ordinarie personalen inom styrelsen borde kunna hava nedbringats med ett antal befattningshavare, vars löner för helt år räknat skulle tillhoppa uppgå till omkring 20,000 kronor. Då, såsom nämnts, personalminskningen icke kunde genomföras genast från budgetårets början, syntes man icke böra räkna med en fullt så stor begränsning av medelsbehovet för icke-ordinarie personal under ifrågavarande budgetår, utan borde man stanna vid förslagsvis 15,000 kronor. Departementschefen föreslog alltså, att anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet måtte för budgetåret 1930/1931 upptagas till 50,000 kronor. Med hänsyn till att behovet av medel från anslaget icke under sagda budgetår

syntes bliva konstant utan komma att efter hand minskas, borde Kungl. Maj:t av anslaget ställa till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande erforderligt belopp för ett halvt år i sänder. Vid beräkning av anslag till icke-ordinarie personal inom styrelsen under budgetåret 1931/1932 syntes — yttrade departementschefen slutligen — få undersökas, i vad mån läget då möjliggjorde ytterligare begränsning.

Riksdagen, som lämnade utan erinran vad departementschefen i ämnet uttalat, uppförde i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förevarande anslag för innevarande budgetår med ett till 50,000 kronor nedsatt belopp.

De bestämmelser, som av Kungl. Maj:t utfärdats rörande genomförandet av vägväsendets omorganisation m. m., ansluta sig till vad sålunda vid förevarande anslags beviljande förutsatts i fråga om sättet för övergången till den nya organisationen.

Genom brev den 23 maj 1930 har Kungl. Maj:t av ifrågavarande anslag ställt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för senare halvåret 1930 ett belopp av högst 26,150 kronor för att jämte ett belopp av 14,850 kronor, utgörande hälften av den i det ordinarie anslaget till styrelsen ingående anslagsposten till avlönningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., täcka kostnaden för styrelsens icke-ordinarie personal under sagda halvår. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 4 december 1930 ställt till styrelsens förfogande för första halvåret 1931 återstoden av det extra anslaget samt av nyssnämnda i den ordinarie staten ingående anslagspost.

I sin förut omnämnda skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om anslag till förevarande ändamål för nästkommande budgetår. Efter en redogörelse beträffande den personal, som under senare halvåret 1930 avlönades med de för denna tid till förfogande ställda medlen har styrelsen därvid anført, att styrelsen — för att återstående del av tillgängliga medel, 38,700 kronor, skulle förslå för ändamålet — hade för avsikt att under erforderlig tid minska nämnda personal med en amanuens. Beträffande förhållandena under budgetåret 1931/1932 har styrelsen yttrat, att någon ytterligare personalminskning under sistnämnda budgetår utöver den som verkställdes eller planerats under budgetåret 1930/1931 icke kunde vidtagas. Behovet av biträdande ingenjörer och skrivbiträden åt de nya inspektörerna, särskilt åt broinspektören, hade nämligen visat sig mycket starkt, vartill komme att redovisningar av väganlagen och automobilskattemedlen komme att kräva mera arbetskraft än som tidigare beräknats. Styrelsen ställde sig därför mycket tveksam, huruvida det nu anvisade anslagsbeloppet å 50,000 kronor till styrelsens verksamhet kunde för ändamålet bliva tillfyllest. Då tillräcklig erfarenhet emellertid ännu saknades särskilt om inspektörernas behov av biträden, ville styrelsen likväl ej nu ifrågasätta någon höjning av anslaget.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därför hemställt, att det extra anslaget till styrelsens verksamhet måtte för budgetåret 1931/1932 utgå med oförändrat belopp.

I ärendet har *statskontoret* avgivit utlåtande, vari efter en redogörelse för de uttalanden, som av föredragande departementschefen i 1930 års statsverksproposition gjordes i förevarande anslagsfråga, anförts huvudsakligen följande:

I betraktande av dessa uttalanden, som av riksdagen lämnades utan erinran, måste det förefalla anmärkningsvärt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke ansett sig kunna föreslå någon minskning för budgetåret 1931/1932 av nuvarande anslagsbelopp. I avsaknad av utredning rörande omfattningen av de göromål, som föranledas av övergången till den nya organisationen, vill statskontoret allenast giva uttryck åt den meningen, att ifrågavarande anslag i varje fall borde kunna minskas med vad som enligt det anförda förutsattes vid beviljandet av anslag för innevarande budgetår. Vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört till stöd för bibehållande av nuvarande anslagsbelopp torde knappast kunna sägas utgöra tillräcklig anledning för ett frångående av de tidigare gjorda uttalandena.

Departements-
chefen.

Vid den prövning, jag ägnat förevarande fråga, har jag i likhet med statskontoret funnit den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förebragta utredningen icke innefatta tillräckliga skäl för ett frångående av den uppfattning, som i 1930 års statsverksproposition uttalades av min företrädare i ämbetet och som av riksdagen lämnades utan erinran, nämligen att det syntes möjligt att vid utgången av övergångsåret 1930/1931 nedbringa styrelsens personal i en omfattning, motsvarande en besparing i avlöningskostnader med omkring 20,000 kronor för år i jämförelse med kostnaderna under budgetåret 1929/1930. I enlighet härmed anser jag, att en minskning av förevarande anslag till i avrundat tal 45,000 kronor för nästkommande budgetår bör kunna vidtagas. Däremot har det icke synts mig tillrådligt att nu föreslå någon ytterligare nedsättning av anslagsbeloppet. Härvid har jag tagit hänsyn dels till att efter övergångsårets utgång det torde draga ännu någon tid, innan styrelsens arbetsuppgifter helt nedgått till vad som under de nya förhållandena kan anses som normalt, dels ock till önskvärdheten av att, innan ytterligare anslagsminskning ifrågasättes, hava tillgång till närmare erfarenhet beträffande den nya organisationens återverkningar på styrelsen.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av..... kronor 45,000.

[4.] 3. **Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsverksamhet.** Till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsverksamhet har för innevarande budgetår anvisats ett extra anslag av 46,500 kronor. Anslaget är avsett dels till arvoden åt tre väginpektörer samt en broinspektör, dels ock till beredande av ersättning för sådan inspektion beträffande enskilda järnvägar, som tidigare verkstälts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän. Anslagsbeloppet har beräknats på följande sätt:

	Kronor.
Tre väginspektörer, arvoden à 10,980 kronor	32,940
En broinspektör, arvode	10,980
Ersättning för baninspektion	2,580
	Summa 46,500.

Genom brev den 7 mars 1930 har Kungl. Maj:t ställt anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande och samtidigt meddelat bestämmelser beträffande väg- och broinspektörernas ställning i lönehänseende m. m. Vidare har Kungl. Maj:t genom brev den 16 maj 1930 utfärdat bestämmelser angående ersättning i vissa fall för förrättningar beträffande enskilda järnvägar.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* föreslagit, att anslaget i fråga måtte för budgetåret 1931/1932 upptagas med oförändrat belopp.

I överensstämmelse med styrelsens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsverksamhet*
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag
av..... kronor 46,500.

[5.] 4. **Expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.** Till expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har, samtidigt med att det tidigare upptagna ordinarie reservationsanslaget till expenser för allmänna arbeten uteslutits ur riksstaten, för innevarande budgetår anvisats ett extra anslag till belopp av 65,000 kronor. Anslaget är avsett — förutom till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egentliga expenskostnader — till resekostnader för väginspektörer och broinspektör samt med baninspektionen förenade resekostnader ävensom till resekostnader för extra inspektioner av styrelsens tjänstemän i övrigt jämte stickprovsgranskning av väghållningsdistriktens räkenskaper.

Genom brev den 23 maj 1930 har Kungl. Maj:t fastställt fördelning av anslaget med särskilda belopp för de med detsamma avsedda olika ändamålen.

I skrivelsen den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om upptagande av anslag till förevarande ändamål för nästkommande budgetår.

Med avseende å den av Kungl. Maj:t verkställda fördelningen av anslaget förklarar sig styrelsen sakna möjlighet att ännu med säkerhet bedöma, huruvida de till resekostnader för väginspektörer och broinspektör, för utförande av baninspektion, för extra inspektioner av styrelsens tjänstemän i övrigt samt för stickprovsgranskning av väghållningsdistriktens räkenskaper anslagna beloppen komme att förslå för sina ändamål. De övriga posterna, avseende styrelsens egentliga expensutgifter, syntes för sina respektive ändamål vara tillräckliga. Styrelsen skulle följaktligen föreslå anslagets bibe-

hållande vid oförändrat belopp, därest ej genom inrättandet av broinspektionen tillkommit en omständighet, som gjorde en tillfällig förhöjning nödvändig.

Det ändamål, för vilket denna anslagshöjning ansetts erforderlig, avser anskaffande av vissa bromätningssinstrument. Härom yttrar styrelsen:

Till följd av de mycket olika och många gånger helt nya konstruktioner, som numera komma till utförande inom brobyggnadsväsendet, är det nödvändigt för broinspektören att hava erforderliga mätinstrument till förfogande för utrönande av konstruktionernas verkningssätt samt för kontrollering av tillämpade beräkningsmetoder. Det är med andra ord nödvändigt för broinspektören att hava möjlighet undersöka, huru beräknade och verkliga spänningar och formförändringar stämma överens.

Med hänsyn till de icke ringa kostnader, som nedläggas för provbelastningar, bör man i möjligaste mån utnyttja dessa för att erhålla största möjliga kännedom om en konstruktions verkningssätt. Detta är endast möjligt, om för ändamålet avsedda instrument finnas till förfogande. De vid mätningarna gjorda iakttagelserna kunna giva anledning till ändrade och förbättrade konstruktionsprinciper, och mången detalj, som förefallit underordnad, kan visa sig vara av betydelse.

I fråga om äldre broar utgöra mätningarna ett värdefullt hjälpmedel, då det gäller att undersöka desammas tillstånd och verkningssätt, vilket kan vara erforderligt antingen i och för en ökning av den tillåtna trafiklasten eller ock ur trafiksäkerhetssynpunkt, såsom då en bro av en eller annan anledning blivit skadad genom verkan av yttre krafter eller då densamma börjar visa tilltagande svaghetstecken.

Bromätningar måste utföras av vid dylika mätningsarbeten vana ingenjörer, vilka därjämte måste vara väl förtrogna med principerna för byggnadsverkens beräkning och konstruktiva utbildning. För erhållande av goda mätresultat måste mätningarna planläggas sakkunnigt och instrumenten rätt handhavas, varjämte för en riktig tolkning av mätresultaten det mången gång fordras ingående kännedom om den ifrågavarande konstruktionen i såväl statiskt som konstruktivt hänseende.

Att förse varje vägingenjör med erforderlig uppsättning bromätningssinstrument torde icke vara lämpligt av nyssnämnda ävensom av ekonomiska skäl. I stället bör broinspektören utrustas med en uppsättning dylika instrument att av honom användas i de fall, där så provas erforderligt. Vid nybyggnader torde därvid företaget ifråga kunna belastas med en viss mindre hyresavgift för instrumenten, motsvarande en viss avskrivning å dessa. Då instrumenten komma till användning för färdiga broar, torde nämnda hyresavgift böra gäldas av vederbörande väghållningsdistrikt.

Kostnaden för dessa instrument för huvudsakligen statiska mätningar å landsvägsbroar beräknar styrelsen till omkring 5,000 kronor.

Styrelsen har sålunda hemställt, att till expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra anslag av 70,000 kronor.

Statskontoret, som yttrat sig i ärendet, har lämnat utan erinran väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om anslagsbeloppets höjande men samtidigt framhållit, att vid bifall till framställningen det till anskaffande av bromätningssinstrument avsedda beloppet vid framdeles skeende fördelning av

anslaget borde upptagas såsom särskild anslagspost med angivande att det gällde en engångskostnad. Med anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om upptagande av hyresavgift för instrumentens användande i vissa fall har statskontoret funnit sig böra ifrågasätta, huruvida det — med hänsyn bland annat till de relativt obetydliga kostnaderna för instrumenten och till det besvär, som skulle vara förenat med avgifternas utkrävande och redovisning — kunde vara lämpligt att uttaga särskild ersättning för instrumentens begagnande.

I en senare skrivelse, dagtecknad den 9 december 1930, har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anfört, att den erfarenhet, styrelsen under de tre senast förflutna månaderna vunnit om resekostnaderna för väg- och broinspektörerna samt för baninspektion, gäve vid handen att det för detta ändamål nu beräknade beloppet, vilket utgör 25,000 kronor, icke komme att vara för ändamålet tillräckligt. Styrelsen har hemställt om en höjning av detta belopp med 5,000 kronor, i anledning varav anslaget i fråga borde bestämmas till 75,000 kronor.

Vad beträffar de ändamål, vilka för närvarande äro avsedda att regelmässigt tillgodoses från förevarande anslag, läser det här till för innevarande budgetår beräknade totalbeloppet, 65,000 kronor, i avvaktan på närmare erfarenhet rörande det normala medelsbehovet böra för nästkommande budgetår bibehållas oförändrat. I anslutning till vad för innevarande budgetår stadgats torde emellertid vid anslagets fördelning å olika poster böra medgivas, att besparing under vissa poster må användas till ökade utgifter under andra. Härigenom kan vid sträng sparsamhet beträffande expensutgifter i egentlig mening vinnas någon ökning i medelstillgången för resekostnader.

Vidkommande det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärda beloppet av 5,000 kronor till inköp av vissa bromättningsinstrument vill jag på de av styrelsen anförda skälen förorda, att medel till denna engångskostnad beredas. Dessa medel torde böra inräknas i förevarande anslag, som i anledning härav för nästkommande budgetår synes böra höjas med 5,000 kronor. I likhet med statskontoret finner jag icke påkallat att för instrumentens begagnande uttaga hyresavgift.

Även av en annan anledning torde en höjning av anslaget böra vidtagas. Såsom chefen för finansdepartementet tidigare i dag under rubriken »för flera huvudtitlar gemensamma frågor» omnämnt, har det befunnits lämpligt att från huvudtitlarnas allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar utbryta och till specialanslag för vederbörande tjänstegrenar överföra resekostnaderna för vissa grupper av förrättningsmän. I enlighet härmed torde de hittills från sjätte huvudtiteln allmänna resekostnadsanslag bestridda rese- och traktamentskostnaderna för den genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utförda maskininspektionen beträffande enskilda järnvägar böra från och med nästkommande budgetår avföras från nu förevarande anslag. För ändamålet torde vid anslagets fördelning böra upptagas en särskild anslags-

Departements-
chefen.

post, vilken enligt vad verkställd utredning utvisat lärar böra beräknas till förslagsvis 5,000 kronor. Anslaget skulle alltså för nästkommande budgetår bestämmas till 75,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av..... kronor 75,000.

[6.] 5. **Stipendier åt medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren.** Under en följd av år har anslaget för detta ändamål — tidigare utgående med 3,000 kronor — med hänsyn till det ekonomiska läget uppförts i riksstaten utan angivet belopp. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har hemställt om anslag för nästkommande budgetår å nämnda belopp till stipendier för studier inom väg- och vattenbyggnadsväsendet. Ehuru jag behjärtar det med framställningen avsedda syftet — vars tillgodoseende vore särskilt önskvärt med hänsyn till pågående omdaningar inom vägväsendet — finner jag mig emellertid av statsfinansiella skäl förhindrad förorda, att sådant anslag beredes för budgetåret 1931/1932.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* reservationsanslaget till *stipendier åt medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren* utan angivet belopp.

Vägororganisationen i länen.

[7.] 6. **Vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter.** Till vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter har för innevarande budgetår upptagits ett anslag, att direkt utgå av automobilskattemedel, till belopp av 310,000 kronor. Anslaget har beräknats på följande sätt:

<i>Vägingenjörer:</i>	Kronor
Arvoden åt 23 vägingenjörer i löneklass B 30	230,715
Vikariatsersättningar och särskilda förmåner åt vägingenjörerna, <i>förslagsvis</i>	15,000
Dyrtidstillägg, <i>förslagsvis</i>	37,985
	<i>Förslagsvis</i> 283,700.

<i>Biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter:</i>	
Avlöning jämte särskilda förmåner till 10 biträdande vägingenjörer	
ävensom vikariatsersättningar, <i>förslagsvis</i>	59,000
Avlöning jämte särskilda förmåner till 10 vägingenjörsassistenter ...	37,000
Dyrtidstillägg, <i>förslagsvis</i>	16,000
	<i>Förslagsvis</i> 112,000.

Ifrågavarande avlöningskostnader hava alltså beräknats till sammanlagt 395,700 kronor. Härifrån avgår emellertid statsverkets inkomst av utav vägingenjörerna och deras biträden utförda förrättningar, vilken inkomst tillföres dessa avlöningsmedel. Denna inkomst har uppskattats till 85,700 kronor. I enlighet härmed har anslaget bestämts till förenämnda belopp, 310,000 kronor.

Genom brev den 7 mars 1930 har Kungl. Maj:t fastställt stat för användningen av ifrågavarande anslag. I samma brev har förordnats om anställande från och med den 1 juli 1930 av en vägingenjör för Uppsala och Gotlands län gemensamt med stationsort i Uppsala samt en vägingenjör för vart och ett av övriga län med stationsort i vederbörande residensstad. Samtidigt hava meddelats bestämmelser angående vägingenjörernas och de biträdande vägingenjörernas ställning i lönehänseende m. m. Genom brev den 23 maj 1930 har vidare förordnats om anställande av biträdande vägingenjörer, varvid en dylik befattningshavare tilldelats Uppsala och Gotlands län gemensamt samt vart och ett av Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Älvsborgs, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Genom sistnämnda brev har tillika en vägingenjörsassistent tilldelats vart och ett av Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Gävleborgs län. Samtidigt har Kungl. Maj:t fastställt lönebeloppen för vägingenjörsassistenterna.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* yttrat sig angående storleken av förevarande anslag för budgetåret 1931/1932.

Styrelsen har därvid omnämnt, att från länsstyrelsen i Malmöhus län gjorts framställning om anvisande av medel till ytterligare en biträdande vägingenjör samt att vardera av länsstyrelserna i Västmanlands och Hallands län hemställt om medel till en vägingenjörsassistent.

För egen del har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härutinnan anført, att frågan om anställande av ytterligare en biträdande vägingenjör i Malmöhus län synts styrelsen vara för tidigt väckt, varemot styrelsen funnit de av länsstyrelserna i Västmanlands och Hallands län framförda kraven på anvisande av medel till en vägingenjörsassistent vara berättigade. Styrelsen insåge till fullo svårigheten för vederbörande vägingenjör att utan tekniskt biträde fullgöra de omfattande göromål, som påvilade honom.

Styrelsen har därför hemställt, att anslaget till vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassisterter måtte höjas med belopp, motsvarande kostnaden för avlöning åt två assistenter med 3,600 kronor för vardera eller från 310,000 kronor till 317,200 kronor.

I häröver avgivet utlåtande har *statskontoret* erinrat, att enligt 1930 års riksdags beslut antalet biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassisterter fastställts till samma antal, som förutsatts i propositionen nr 53 till 1929 års riksdag, samt att enligt vad föredragande departementschefen uttalat detta antal borde bibehållas intill dess vunnen erfarenhet kunde föranleda

ändring. Någon tillräcklig erfarenhet om behovet av arbetskrafter kunde näppeligen vara vunnen knappa två månader efter det den nya organisationen trätt i kraft. Ett flertal länsstyrelser hade också i sina till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ingivna anslagsberäkningar uttryckligen framhållit svårigheterna att redan nu avgiva något på erfarenhet grundat förslag angående de belopp, som borde hos riksdagen begäras för den nya organisationen i länen. På grund härav måste statskontoret för närvarande ställa sig avvisande mot en ökning av antalet assistenter. Ämbetsverket hemställde förty, att framställningen i denna del icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departements-
chefen.

I likhet med statskontoret finner jag någon ändring beträffande antalet tjänstemän i den lokala vägorganisationen icke böra ifrågakomma, så länge närmare erfarenhet ännu saknas om behovet av arbetskrafter för ifrågavarande verksamhet. Jag anser alltså, att den nuvarande personaluppsättningen bör tagas till utgångspunkt vid anslagsberäkningen för nästkommande budgetår. Emellertid påverkas anslagsbeloppet även av medelsbehovet för de i anslaget ingående posterna till dyrtidstillägg. Dessa poster hava för innevarande budgetår beräknats efter ett procenttal av omkring 17. Utgår man från de antaganden beträffande levnadskostnadsindex, vilka — enligt vad chefen för finansdepartementet tidigare denna dag anfört — lagts till grund för beräkningen av de allmänna dyrtidstilläggsanslagen, torde anslagsposterna böra beräknas efter ett procenttal av 12. I enlighet härmed och med erforderliga jämkningar för slutsummornas avrundning skulle beräkningen av de olika i anslaget ingående utgiftsposterna för nästkommande budgetår ställa sig på följande sätt:

<i>Vägingenjörer:</i>	Kronor
Arvoden åt 23 vägingenjörer i löneklass B 30	230,715
Vikariatsersättningar och särskilda förmåner åt vägingenjörerna, <i>förlagsvis</i>	15,000
Dyrtidstillägg, <i>förlagsvis</i>	26,985
	<i>Förlagsvis</i> 272,700.

<i>Biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter:</i>	
Avlöning jämte särskilda förmåner till 10 biträdande vägingenjörer ävensom vikariatsersättningar, <i>förlagsvis</i>	59,000
Avlöning jämte särskilda förmåner till 10 vägingenjörsassistenter ...	37,000
Dyrtidstillägg, <i>förlagsvis</i>	11,500
	<i>Förlagsvis</i> 107,500.

Avlöningskostnaderna skulle alltså belöpa sig till 380,200 kronor. Härifrån böra emellertid avräknas statsverkets inkomster för av vägingenjörerna och deras biträden utförda förrättningar. Dessa inkomster torde i brist på erfarenhet böra uppskattas till ungefär samma belopp, som antagits för innevarande budgetår; dock torde detta belopp, 85,700 kronor, för anslagets

avrundning kunna jämkas till 80,200 kronor. Anslaget skulle i enlighet härmed upptagas till 300,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 300,000, att direkt utgå av automobilskattemedel.

[8.] 7. **Diverse kostnader för vägorganisationen i länen.** Till diverse kostnader för vägorganisationen i länen har för innevarande budgetår anvisats ett extra förslagsanslag av 215,000 kronor. Detta anslag avser kostnader för rit- och skrivbiträden samt kamerala biträden åt vägingenjörerna ävensom årliga kontorskostnader, däri inbegripet lokalhyra i förekommande fall. Anslaget har beräknats på följande sätt:

	Kronor.
Rit- och skrivbiträden åt vägingenjörerna	85,000
Kamerala biträden	30,000
Dyrtidstillägg, <i>förslagsvis</i>	20,000
Årliga kontorskostnader för vägingenjörerna, <i>förslagsvis</i>	80,000
	Förslagsvis 215,000

Genom brev den 7 mars 1930 har Kungl. Maj:t fastställt stat för användningen av förevarande anslag. Vidare har Kungl. Maj:t genom brev den 23 maj 1930 av anslaget ställt till länsstyrelsernas förfogande tillhopa följande belopp för med anslaget avsedda ändamål, nämligen till rit- och skrivbiträden 79,400 kronor, till kamerala biträden 25,600 kronor och till kontorskostnader 75,330 kronor. Återstoden av de under vederbörande anslagsposter upptagna beloppen har vid denna fördelning reserverats till Kungl. Maj:ts disposition för att möjliggöra erforderliga förstärkningar under budgetårets lopp. Sedermera har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut hittills anvisat ytterligare tillhopa 1,943 kronor 75 öre till kontorskostnader för vägingenjörerna i vissa län.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* omförmålt, att länsstyrelserna i sina till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ingivna framställningar angående medelsberäkningen till förevarande ändamål för budgetåret 1931/1932 begärt tillhopa följande belopp, nämligen till rit- och skrivbiträden 85,856 kronor, till kamerala biträden 31,288 kronor samt till kontorskostnader 84,275 kronor. Länsstyrelsernas krav, 201,419 kronor, överstege alltså sammanlagda beloppet av det för närvarande tillgängliga beloppet för motsvarande ändamål, 195,000 kronor, med 6,419 kronor. Genom en nedsättning av de begärda beloppen för kamerala biträden till ungefär samma belopp som för innevarande budgetår och genom någon minskning i de för ett par län föreslagna förhållandevis stora höjningarna för rit- och skrivbiträden samt kontorskostnader syntes emellertid det för budgetåret

1930/1931 anvisade anslagsbeloppet å 215,000 kronor kunna vara för ändamålet tillräckligt jämväl för budgetåret 1931/1932.

Styrelsen har därför hemställt, att till diverse kostnader för vägorganisationen i länen måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra förslagsanslag av 215,000 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande biträtt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning angående anslagsbeloppets beräkning.

Departements-
chefen.

I likhet med de hörda myndigheterna finner jag det vara möjligt att genom jämkningar i vissa av de begärda beloppen till rit- och skrivbiträden, kamerala biträden samt kontorskostnader inom ramen för berörda tre posters nuvarande totalbelopp täcka medelsbehovet för ifrågavarande ändamål. Särskilt är beträffande kontorskostnader att märka, att i vissa av de län, där för närvarande lokal förhyres, tjänsterum för vägingenjören och hans biträdande personal torde kunna under loppet av nästkommande budgetår upplåtas inom staten tillhöriga fastigheter. Jag anser alltså, att någon höjning av nuvarande totalbelopp för nyssberörda tre anslagposter för närvarande icke behöver ifrågakomma. Härvid förutsätter jag, att jämkning av beloppen för de särskilda posterna får, i den mån så erfordras, utan överskridande av totalbeloppet äga rum.

Vad angår den i anslaget ingående posten till dyrtidstillägg, är densamma för närvarande beräknad till omkring 17 procent av avlöningskostnaderna. Vid en beräkning efter det under punkten 7 i det föregående tillämpade procenttalet 12 samt med någon jämkning för avrundning av anslagsbeloppet torde denna post böra för nästkommande budgetår upptagas till 14,000 kronor. I enlighet härmed skulle anslaget bestämmas till 209,000 kronor.

I detta sammanhang får jag erinra, att — såsom inledningsvis under rubriken väg- och vattenbyggnadsväsendet omnämnts — för innevarande budgetår anvisats ett anslag till engångskostnader för anskaffande av kontorsinventarier m. m. för vägingenjörerna. Beloppet av detta anslag utgör 105,000 kronor. Härav har Kungl. Maj:t genom brev den 23 maj 1930 ställt till länsstyrelsernas förfogande tillhoppa 92,300 kronor, varjämte genom senare beslut för vissa länsstyrelser anvisats ytterligare sammanlagt 5,265 kronor. Av anslaget återstår sålunda för närvarande odisponerat ett belopp av 7,435 kronor. Då anslaget har reservationsanslags karaktär, står denna summa under de närmaste åren till Kungl. Maj:ts förfogande för inträdande behov av förstärkning av åt länsstyrelserna anvisade belopp. Efter det att nämnda återstod förbrukats torde kostnaderna för framdeles erforderlig komplettering och vidmakthållande av kontors- och instrumentutrustningen för vägingenjörerna böra täckas från den i anslaget till diverse kostnader för vägorganisationen ingående posten till årliga kontorskostnader för vägingenjörerna.

På grund av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till diverse kostnader för vägorganisationen i länen för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 209,000.

[9.] 8. **Resekostnader för vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter.** Till resekostnader för vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor.

Vid den förberedande handläggningen av denna anslagsfråga uttalade statskontoret, att anledning syntes föreligga att undersöka, huruvida det icke kunde anses vara för statsverket förmånligt att, i likhet med vad som vore fallet beträffande vissa befattningshavare vid domänverket, avtal träffades med vägingenjörerna om visst resebidrag mot skyldighet för dessa att vid sina förrättningar utan särskild kostnad begagna eget motorfordon. Vid ärendets behandling i 1930 års statsverksproposition anförde min företrädare i ämbetet, att vad statskontoret sålunda ifrågasatt syntes förtjänt av beaktande och borde bli föremål för närmare utredning.

Genom brev den 7 mars 1930 har Kungl. Maj:t ställt förevarande anslag till länsstyrelsernas förfogande, varvid tillika föreskrivits att från anslaget jämväl skola bestridas kostnader för tjänstgöringstraktamenten åt vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter. Samtidigt har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa samt så snart ske kan till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande möjligheten att, på sätt omförmäls i statsverkspropositionen, bestämma visst resebidrag till vägingenjörerna. Dylik utredning har ännu icke inkommit.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* förklarat sig i brist på erfarenhet ännu sakna möjlighet att bedöma, huruvida det anvisade anslaget komme att för ändamålet vara tillräckligt, samt hemställt att för budgetåret 1931/1932 måtte beviljas samma belopp som för innevarande budgetår eller 150,000 kronor.

I överensstämmelse med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *reskostnader för vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörsassistenter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 150,000.

Vägbyggnader och vägunderhåll.

[10.] 9. **Byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar.** Till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar stod för vartdera av budgetåren 1926—1928 till förfogande anslag å tillhoppa 4,000,000 kronor. För budgetåret 1928/1929 bestämdes anslagsbeloppet för detta ändamål till 4,500,000 kronor.

Vid anmälan av frågan om anslag för budgetåret 1929/1930 anförde föredragande departementschefen, att det vid företagen undersökning utrönts, att väganslaget dittills i avsevärd omfattning använts till förbättringsarbeten. Medel till dylika arbeten syntes emellertid i större omfattning böra beredas

av de allttjämt växande automobilskattemedlen och nu förevarande anslag framdeles huvudsakligen användas till nybyggnader. På grund härav och med hänsyn till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna förordade departementschefen en nedsättning av anslaget till 4,000,000 kronor. I anslutning till väckta motioner fann riksdagen emellertid en sänkning av anslaget icke vara välbetänkt. Under förutsättning likväl att anslaget i större utsträckning än tidigare reserverades för egentliga nybyggnadsarbeten ansåg sig riksdagen kunna stanna vid samma anslagsbelopp, som anvisats för närmast föregående budgetår, eller 4,500,000 kronor.

I 1930 års statsverksproposition föreslogs anslagets upptagande för innevarande budgetår med oförändrat belopp, 4,500,000 kronor. Med anledning av väckta motioner höjde emellertid riksdagen anslagsbeloppet till 5,000,000 kronor. Samtidigt företog riksdagen, i anslutning till motionsvis framställda yrkanden, sådan ändring i de för anslagets användning stadgade grunderna, att statsbidrag till de med detsamma avsedda vägföretagen finge utgå med högst tre fjärdedelar i stället för, såsom dittills gällt, två tredjedelar av den beräknade kostnaden för vederbörande företag.

Nu gällande föreskrifter beträffande bidrag från förevarande anslag innefattas i kungörelsen den 16 maj 1930 (nr 163) angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. Enligt dessa bestämmelser beviljas statsbidrag av vederbörande länsstyrelse med ledning av granskad flerårsplan, dock att ärenden angående bidrag till vägföretag, vilka med hänsyn till den genomgående trafiken eller eljest äro av särskild betydelse och beträffande vilka i flerårsplanen förbehåll därom gjorts, skola underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Beträffande flerårsplaners upprättande hava anvisningar meddelats genom brev den 25 oktober 1929. Enligt dessa anvisningar gäller bland annat, att vederbörande länsstyrelse äger att med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samråda i fråga om den sannolika medelstillgången för länet av utgående anslag under den tidsperiod, som flerårsplanen avser.

Genom beslut den 20 september 1930 har Kungl. Maj:t, efter förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, bland annat angivit de i länens flerårsplaner för perioden 1931—1933 upptagna arbeten å huvudvägar, vilka skola underställas Kungl. Maj:ts prövning, innan bidrag till desammas utförande må av vederbörande länsstyrelse beviljas.

I sin förberörda skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår. Beträffande medelsbehovet har styrelsen därvid till en början med stöd av flerårsplanernas uppgifter, i vad de avse arbeten att finansieras med bidrag från förevarande anslag, anfört i huvudsak följande:

Vid uppgörandet av flerårsplanerna för perioden 1931—1933 hade länsstyrelserna, med ledning av utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnade uppgifter angående den sannolika medelstillgången, i regel utgått från ett årligt anslag för ifrågavarande ändamål av 5,000,000 kronor eller samma be-

lopp, som anvisats för innevarande budgetår. För budgetåren 1930—1933 uppginge emellertid länens sammanlagda anslagskrav för byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar till respektive 5,173,925, 5,192,834 och 5,157,300 kronor eller tillhoppa 15,524,059 kronor, på sätt närmare framginge av en vid styrelsens skrivelse fogad tablå.

Såsom framginge av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens den 22 juli 1930 avgivna förslag till fördelning mellan länen av det av riksdagen för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar, hade styrelsen, då länens anslagskrav med 173,925 kronor överstege det för nämnda budgetår beviljade anslaget, måst företaga en beskärning av de av länsstyrelserna för samma budgetår upptagna beloppen. För att emellertid någon nedprutning av utav länsstyrelserna begärda totala anslagsbelopp för den tidsperiod, som flerårsplanerna omfattade, icke skulle behöva vidtagas, erfordrades för vardera av budgetåren 1931—1933 ett anslag av i avrundat tal 5,250,000 kronor.

Styrelsen har härefter framhållit, att enligt till flerårsplanerna fogade redogörelser förefunnes vissa planerade viktiga vägföretag, vilka icke upptagits i flerårsplanerna men vilka likväl, såvitt nu kunde överskådas, syntes böra komma till utförande inom länen. Då nyssnämnda redogörelser i regel icke upptog byggnadskostnaderna för dessa företag, kunde behovet av statsbidrag för desammas utförande icke direkt angivas. Styrelsen ville emellertid hänvisa till vad styrelsen angående medelsbehovet anfört i sin den 5 september 1929 avgivna framställning angående anslag till förevarande ändamål för nu löpande budgetperiod (se 1930 års statsverksproposition, sjätte huvudtiteln, punkten 13), i vilken framställning styrelsen med stöd av föreliggande sifferuppgifter hemställt om ett anslagsbelopp av 5,800,000 kronor. Någon nedgång i anslagsbehovet till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar kunde icke förväntas ske under de närmaste åren. Av flerårsplanerna med tillhörande redogörelser framginge tvärtom, att en höjning av ifrågavarande anslag måste vidtagas, om vägnätet skulle kunna bli utbyggt inom rimlig tid. Då därjämte genom 1930 års riksdags beslut det till vägbyggnader utgående statsbidraget höjts från $\frac{2}{3}$ till $\frac{3}{4}$ av den beräknade kostnaden, ansåge sig styrelsen för budgetåret 1931/1932 böra äska ett lika stort anslagsbelopp, som av styrelsen föreslagits för innevarande budgetår, eller 5,800,000 kronor.

Trots de under senaste år vidtagna höjningarna av förevarande anslag och oaktat den relativa ökning av medelstillgången för väganläggningar, som samtidigt — på sätt i 1930 års statsverksproposition närmare påvisats — ägt rum genom överflyttning av bidrag för förbättringsarbeten från detta anslag till automobilskattemedlen, föreligger enligt vad den lämnade redogörelsen utvisar alltjämt ett stort behov av medel till det med anslaget avsedda ändamålet. Givetvis vore det med hänsyn härtill synnerligen önskvärt, att en ny höjning av anslagsbeloppet kunde vidtagas för nästkommande budgetår. Det budgetära läget lägger dock bestämda hinder i vägen härför. Jag nödgas därför förorda, att anslaget liksom för innevarande budgetår bestämmes till 5,000,000 kronor. Från detta belopp har även väg- och vatten-

Departements-
chefen.

byggnadsstyrelsen utgått vid sina till länsstyrelserna lämnade uppgifter angående den sannolika medelstillgång, som borde läggas till grund för upp- rättandet av flerårsplaner för nu löpande treårsperiod. I flerårsplanerna för denna period hava emellertid för vart och ett av de däri ingående åren upp- tagits arbeten motsvarande ett sammanlagt årligt statsbidragsbelopp av något mer än 5,000,000 kronor. Denna omständighet måste, såsom väg- och vatten- byggnadsstyrelsen framhållit, för innevarande budgetår föranleda vissa, i förhållande till det totala medelsbehovet dock obetydliga jämkningar i pla- nerna. Därest anslagsbeloppet för nästkommande budgetår bestämmes i enlighet med vad jag nyss förordat, bliva för sistnämnda budgetår jämk- ningar erforderliga i ungefär motsvarande omfattning. Det ligger emellertid i sakens natur, att en fullt exakt förhandsberäkning icke kan göras beträff- ande alla de väganläggningsföretag, som skola utföras under loppet av en treårsperiod. I gällande bestämmelser har detta också kommit till uttryck, då där endast angivits, att flerårsplanerna skola tjäna till ledning vid be- viljandet av statsbidrag.

Innan jag gör hemställan om anslag till ifrågavarande ändamål, har jag att beröra en fråga, som har avseende såväl å bidrag från förevarande anslag och det under nästkommande punkt behandlade anslaget till byggande av enkla bygdevägar som ock å bidrag från automobilskattemedlen till för- bättringsarbeten, nämligen spörsmålet om ändrade grunder beträffande bidrag till kostnad för lösen av mark m. m. för vägföretag.

Därvid får jag till en början beträffande tillkomsten och innebörden av nu gällande grunder i nämnda hänseende erinra om följande.

Då medel år 1913 första gången anslogos till anläggande av enklare vägar, uttalade riksdagen, att såsom villkor för statsbidrags erhållande borde stadgas, att för anläggningen erforderlig mark kostnadsfritt tillhandahölles. I anslutning härtill bestämdes i kungörelse den 14 november 1913 (nr 346) angående villkor för statsbidrag från ifrågavarande anslag, att den för före- taget erforderliga marken skulle under alla omständigheter kostnadsfritt tillhandahållas. Denna bestämmelse kvarstod i senare kungörelser i ämnet.

Genom en vid 1914 års förra riksdag väckt motion kom frågan om mark- lösen till vanliga vägar under prövning. I motionen hänvisades dels till det för byggande av statsjärnvägar gällande villkoret om kostnadsfri upp- låtelse av erforderlig mark, samt dels till 1913 års riksdags nyssnämnda beslut om fri mark för anläggning av enklare vägar. Det framhölls, att dessa bestämmelser tydligen tillkommit av det skälet att, då statsmakterna bidroge med så stor andel av anläggningskostnaderna, det måste anses till- börsligt att orten, som tillskyndades närmaste fördelen av kommunikationerna, tillhandahölle åtminstone fri mark. Motionären, som fann denna synpunkt vara ovedersägligen riktig, erinrade vidare om det stora behovet av omlägg- ning av backiga samt anläggning av nya allmänna vägar och om otillräcklig- heten av de medel, som för bidrag till dessa ändamål stode till förfogande. Under sådana förhållanden vore det uppenbarligen ett sätt att befordra

tillkomsten av vägföretag, att orten även i detta fall lämnade marken gratis. Motionen utmynnade i förslag om uppställande av villkor av denna innebörd för erhållande av statsbidrag till dylika företag.

Riksdagen fann det i motionen framställda förslaget synnerligen beaktansvärt samt beslöt att i avseende å bidrag för väganläggningar eller vägförbättringar, vilka vederbörande länsstyrelse efter den 1 januari 1915 komme att ålägga väghållningsskyldiga att utföra, skulle såsom villkor gälla, att för anläggningen erforderlig mark kostnadsfritt tillhandahölles av landsting, kommuner eller enskilda. I kungörelsen den 27 juni 1914 (nr 320) angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar m. m. infördes bestämmelser i enlighet med riksdagens beslut.

I detta sammanhang må omnämnas, att bidrag till marklösen beträffande landsvägar och vanliga bygdevägar tidigare, liksom bidrag till anläggningskostnaden i övrigt, utgått efter ett i förväg beräknat belopp, inräknat i den för hela företaget fastställda kostnaden. När sedermera företagets verkliga kostnad granskades, skildes ej på marklösen och övriga utgifter. Blev marklösen billigare än som beräknats, kunde alltså överskottet användas till byggnadskostnaden i övrigt.

Då automobilskattemedlen år 1922 tillkommo, förklarade riksdagen, att medlen finge efter Kungl. Maj:ts förordnande användas till förbättring av för automobiltrafiken särskilt viktiga vägar. Riksdagen förklarade sig förutsätta, att Kungl. Maj:t komme att utfärda nödiga administrativa bestämmelser för ärendenas handläggning, varvid till förebild syntes kunna tagas de regler, som gällde för erhållande av statsbidrag till vägarbeten. I den sedermera den 24 november 1923 utfärdade kungörelsen (nr 407) med närmare bestämmelser angående fördelningen av automobilskattemedel m. m. nämndes intet om bidrag till kostnad för marklösen. I anslutning till riksdagens nyssnämnda uttalande har emellertid vid beviljande av bidrag av automobilskattemedel till vägföretag kostnaden för marklösen icke medräknats i byggnadskostnaden.

Vid 1928 års riksdag framställdes i två motioner på närmare angivna skäl förslag om att statsbidrag åter måtte få utgå för marklösen. I anledning härav framhöll riksdagen, att det icke syntes kunna bestridas, att den år 1914 beslutade åtgärden att borttaga ifrågakvarande tidigare medgivna rätt kunde i vissa fall medföra mindre önskvärda konsekvenser med avseende å val av sträckning vid anläggning av väg. Att märka vore även de jämförelsevis kostsamma markförvärv, som icke sällan förutsattes för genomförande av vägars rätning och breddning m. m. Riksdagen förklarade sig medgiva, i vad avsåg bidrag från anslaget till byggande av landsvägar, vanliga bygdevägar och broar samt bidrag av automobilskattemedel, att då så av allmänna samfärdselhänsyn kunde befinnas särskilt önskligt, finge efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande från ifrågakvarande anslag utgå statsbidrag jämväl för lösen av mark, vars förvärvande skulle för vederbörande ort ställa sig i särskilt hög grad betungande, såsom exempelvis åker, äng eller trädgård, så ock för lösen av byggnad, som befunnes hinderlig för vägs breddning eller

omläggning eller vars undanskaffande kunde vara angeläget för tillgodoseende av trafiksäkerheten. I fråga om anslaget till byggande av enkla bygdevägar lämnade riksdagen däremot icke dylikt medgivande.

Bestämmelse om bidrag till marklösen i enlighet med riksdagens beslut infördes i kungörelsen den 10 augusti 1928 (nr 327) angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. och återfinnes i nu gällande författning den 16 maj 1930 (nr 163) angående statsbidrag till samma ändamål. Bestämmelsen har följande lydelse:

»Kostnad för lösen av mark eller byggnad må ej inräknas i det belopp, varå statsbidrag beräknas, dock att ifråga om landsvägar och vanliga bygdevägar, då så av allmänna samfärdselhänsyn befinnes särskilt önskligt, statsbidrag må, efter Kungl. Maj:ts prövning, utgå jämväl till lösen av mark, vars förvärvande skulle ställa sig i särskilt hög grad betungande, såsom åker, äng eller trädgård, så ock till lösen av byggnad, som befinnes hinderlig för vägs breddning eller omläggning eller vars undanskaffande kan vara angeläget för tillgodoseende av trafiksäkerheten.»

På grund av de tämligen snäva villkor, som av riksdagen uppställts, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i yttranden över ansökningar om statsbidrag i regel ej ansett sig kunna tillstyrka bidrag till marklösen, och Kungl. Maj:t har ej heller beviljat dylikt bidrag annat än i undantagsfall. I de fall, då Kungl. Maj:t ansett bidrag böra utgå, har frågans slutliga prövning uppskjutits, tills marken blivit förvärvad; detta av den anledning, att det ansetts riktigtast att basera bidragets beräkning på det verkliga marklösenbeloppet.

Genom tre vid 1930 års riksdag väckta motioner (nr II: 105, 185 och 308) kom frågan ånyo under riksdagens behandling. I motionen nr 105 hemställdes, att vid byggande av landsvägar, vanliga bygdevägar och enkla bygdevägar och vid förbättring av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden bidrag till marklösen skulle utgå efter samma grunder som till kostnaderna för vägföretaget i övrigt. Motionen II: 185 gick ut på, att bidrag av automobilskattemedel till lösen av mark för vägomläggning måtte bestämmas alltid skola utgå med samma procent, som fastställdes för vägomläggningen. I motionen II: 308 hemställdes om bidrag efter i övrigt tillämpade grunder för marklösen vid byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar samt vid förbättring av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden.

I sitt utlåtande nr 6 uttalade statsutskottet under punkten 5, att de i sistnämnda tre motioner framförda spörsmålen syntes vara av beskaffenhet att komma under utredning i samband med den igångsatta revisionen av bestämmelserna om väghållningsbesvärets utgörande på landet samt om städernas allmänna vägar, vid vilket förhållande någon särskild framställning från riksdagen i ämnet ej för det dåvarande vore påkallad.

Sedan 1929 års vägsakkunniga anmodats att beträffande förevarande fråga verkställa utredning och avgiva förslag, hava de sakkunniga i skrivelse den 31 oktober 1930 avgivit yttrande i ämnet.

De sakkunniga hava, efter en översikt över frågans tidigare behandling, framhållit, att vid bedömandet av spörsmålet om statsbidrag till marklösen

vid vägföretag en åtskillnad syntes böra göras mellan å ena sidan anläggning av ny väg och å andra sidan förbättring eller omläggning av redan befintlig väg.

Vad angår anläggning av ny väg hava de sakkunniga anfört följande:

Dylika företag torde förekomma huvudsakligen i landets skogstrakter, enär landets slättbygder i stort sett torde hava ett ordnat vägnät, där visserligen stort omlägningsbehov föreligger men endast i ringa utsträckning behov av nya allmänna vägar. Då vid nyanläggning vägen skall skapa en ny förbindelse till båtnad för de trakter och de fastigheter, som vägen genomlöper, och då denna förbindelses utförande bekostas av allmänna medel, synes det skäligt, att vederbörande ortsintressenter upplåta fri mark för den nya vägen. Härvid är särskilt att ihågkomma den stora betydelse en väg genom skogstrakterna numera har för skogsdriften, sedan skogskörslor alltmer börjat bedrivas medelst automobiler. Det är också i Norrland mycket vanligt, att såväl staten som övriga skogsägare tillhandahålla fri mark för nyanläggning av väg genom dem tillhöriga skogsområden. Ofta förekommer att vägstyrelsen, innan fråga om ny väg förelägges vägstämman, har träffat avtal om fri mark eller att vägstämman sätter som villkor för beslut om ny väg, att erforderlig mark skall fritt upplåtas. Skulle nu en bestämmelse införas, att bidrag till marklösen vid nyanläggning av väg i allmänhet skall utgå, bleve följden troligen den, att det knappast bleve möjligt för vägstyrelsen att i förekommande fall få fri mark för vägföretaget, utan skulle i stället såväl statsmedel som vägskattemedel komma att tagas i anspråk för ändamålet, vilket förhållande mången gång icke vore att anse såsom skäligt med hänsyn till båtnaden för ortsintressenterna.

Av skäl, som nu anförts, hava de sakkunniga förklarat sig hålla före, att statsbidrag till marklösen vid nyanläggning av väg icke bör lämnas. Att undantag från denna regel i vissa fall kan vara av behovet påkallat, hava de sakkunniga emellertid ansett knappast kunna bestridas. Med hänsyn till dylika undantagsfall föreslå de sakkunniga, att nu gällande bestämmelser om bidrag till marklösen vad angår nyanläggning av väg bibehållas, möjligen med något ändrad lydelse. Nämda bestämmelser upptaga åker, äng eller trädgård såsom exempel å mark, vars förvärvande kan ställa sig i särskilt hög grad betungande. De sakkunniga finna det emellertid med skäl kunna göras gällande, att äng endast i sällsynta undantagsfall är att hänföra till dylik mark. Såsom exempel på sådan mark bör däremot enligt de sakkunniga upptagas — utom åker och trädgård — jämväl tomtmark.

Vad nu sagts om bidrag till marklösen vid nyanläggning av väg bör enligt de sakkunniga gälla såväl landsväg som vanlig bygdeväg liksom ock enkel bygdeväg. Det torde, yttra de sakkunniga, numera icke kunna åberopas tillräckligt bärande skäl för att låta sistnämnda slag av vägar intaga en särställning i nu ifrågavarande hänseende.

Vad därefter angår företag, som avse förbättring eller omläggning av väg, hava de sakkunniga beträffande dessa företag föreslagit ett upphävande av nu gällande snäva bestämmelser rörande förutsättningarna för bidrag till marklösen. Härutinnan yttra de sakkunniga:

Företag, som avse förbättring eller omläggning av väg, komma i första hand till utförande beträffande vägar, som utgöra viktigare trafikleder,

speciellt för automobiltrafiken. Ett dylikt vägföretag är däremot ofta av mindre vikt för den lokala samfärdseln. Markägaren blir därför i allmänhet föga benägen att lämna mark gratis till vägföretaget; han har ju redan väg över sin mark och denna väg tillgodöser kanske fullkomligt hans behov. Vidare är att märka, att den för företaget erforderliga marken vid vägomläggning i regel är värdefullare än mark, som kommer i fråga vid nyanläggning. Vid en rationell vägomläggning måste önskan att göra minsta möjliga intrång å värdefull mark träda tillbaka för trafikintressets krav på god sträckning av vägen. Med nu gällande bestämmelser om bidrag till marklösen blir däremot, såsom i motionerna vid 1930 års riksdag framhållits, följden ofta den, att vägdistrikten med tillbakasettande av trafikintresset söka få vägomläggningar så utförda, att de draga minsta möjliga kostnad för marklösen. Det oaktat blir denna kostnad likväl i de flesta fall betungande för vägdistrikten. Avgörande skäl synas därför föreligga att i fråga om bidrag till marklösen vid förbättring eller omläggning av väg upphäva nu gällande snäva villkor för erhållande av dylikt bidrag. Såsom allmän regel bör i stället gälla, att bidrag till berörda ändamål skall lämnas med samma andel som i fråga om övriga kostnader för företaget, och bör härutinnan — liksom beträffande nyanläggning av väg — ingen åtskillnad göras mellan olika slag av allmänna vägar.

Vad i det föregående sagts om marklösen bör enligt de sakkunniga givetvis gälla även om lösen av byggnad. I händelse vägdistriktet icke med äganderätt förvärvar vägområdet utan till detta erhåller allenast s. k. vägrätt, bör i fråga om hurför utgående engångsersättning gälla detsamma som beträffande lösen för mark, som förvärvas med äganderätt.

Beträffande frågan, huruvida bidrag till marklösen bör beräknas å viss uppskattad kostnad eller på den verkliga kostnaden för markförvärvet, inbegripet kostnader för domstols- eller expropriationshandläggning, anför de sakkunniga följande:

Övervägande skäl synas tala för den sistnämnda anordningen. Såsom förut nämnts, har Kungl. Maj:t även i vissa fall bestämt förfarandet i enlighet härmed. Att riktigt uppskatta marklösenkostnaden i samband med arbetsplanens upprättande är nämligen ofta nära nog omöjligt, då nämnda kostnad kan påverkas av förhållanden, som icke kunna bedömas förrän i samband med företagets utförande eller ersättningens bestämmande. Likaså är det givetvis svårt att uppskatta kostnaden för eventuellt expropriationsförfarande eller för målets handläggning inför domstol. Vidare kan det befaras, att uppskattningen sättes hög, vilket kan medföra risk för att vägdistriktet anser sig kunna överbetala marken, om lösen därför likväl kan inrymmas under den uppskattade kostnaden. Slutligen kan framhållas, att det skulle bli svårt för länsstyrelsen eller vägingenjören att granska och fastställa en allenast uppskattad kostnad.

Med avseende å tillämpningen av de föreslagna nya bestämmelserna om bidrag till marklösen hava de sakkunniga föreslagit, att dessa bestämmelser skulle gälla endast sådana företag, som efter bestämmelsernas ikraftträdande erhålla bidrag till arbetets påbörjande, d. v. s. nya företag men ej sådana företag, som få bidrag endast till arbetets fortsättande eller slutförande.

Över de sakkunnigas förslag hava infordrade *utlåtanden* avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt av länsstyrelserna i samtliga län, efter hörande

i allmänhet av vederbörande vägingenjörer och i några fall av vägstyrelser. Därjämte hava svenska vägföreningen, svenska vägstyrelsernas förbund samt svenska landskommunernas förbund erhållit och begagnat sig av tillfälle att i ärendet inkomma med yttranden.

De allra flesta av dem, som sålunda yttrat sig över sakkunnigförslaget, hava uttalat sig i väsentligen tillstyrkande riktning.

Sålunda hava väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens län samt svenska vägföreningen och svenska landskommunernas förbund helt eller i huvudsak anslutit sig till vad de sakkunniga föreslagit. Vissa av nämnda länsstyrelser hava emellertid framhållit, att den redan nu knappa tillgången på medel för bidrag till väganläggnings- eller vägförbättringsföretag vid bifall till de sakkunnigas förslag komme att ytterligare minskas. Med hänsyn härtill eller av andra skäl hava vissa av omförmälda länsstyrelser tillstyrkt jämkningar av inskränkande natur i de sakkunnigas förslag. Sålunda hava länsstyrelserna i Gotlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro och Norrbottens län ifrågasatt, att det av de sakkunniga föreslagna statsbidraget till marklösen skulle bestämmas till lägre andel av kostnaden än den, som utginge för själva vägföretaget. Härutinnan har föreslagits av länsstyrelsen i Älvsborgs län en bidragskvot av 50 procent för vägförbättringar, av länsstyrelsen i Örebro län 50 procent eller två tredjedelar ävensom av länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län 50 procent med möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall bevilja högre bidrag. Länsstyrelsen i Malmöhus län har ifrågasatt att i fall, där markpriset finnes oskäligt högt, statsbidraget skulle bestämmas efter lägre bidragsprocent än den vanliga. Länsstyrelsen i Östergötlands län har framkastat tanken på en nedsättning av bidragsprocenten i allmänhet till vägförbättringsarbeten.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har med hänsyn till den minskade medelstullgången i länens automobilskattefonder förordat sådan formulering av blivande bestämmelser, att vid omlägnings- och förbättringsarbeten statsbidrag till marklösen skulle kunna utgå endast därest överenskommelse om annat sätt att lösa markfrågan icke blivit träffad. Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar, att det måhända vore lämpligast att helt utesluta nybyggnadsföretag från statsbidrag till marklösen samt att, om sådant likväl skulle undantagsvis få förekomma, detsamma bör med av de sakkunniga angivna begränsningar medgivas endast till synnerligen betungade väghållningsdistrikt.

Länsstyrelsen i Uppsala län, som i princip biträtt förslaget om ändring i nu gällande grunder, har i stället för den av de sakkunniga förordade åtskillnaden mellan nyanläggningar samt omlägnings- och förbättringsarbeten ifrågasatt en uppdelning i å ena sidan vägföretag av endast lokal betydelse och å andra sidan företag, som avse trafikleder för genomgående trafik. Liknande synpunkter hava anförts av länsstyrelsen i Blekinge län.

Från vissa håll hava tillstyrkts längre gående lättnader för vägdistrikten än som innefattas i de sakkunnigas förslag. Länsstyrelsen i Kalmar län föreslår sålunda, att statsbidrag till marklösen alltid skulle utgå även beträffande nybyggnadsföretag. Samma förslag framställas av länsstyrelsen i Jämtlands län under förutsättning att — såsom i detta län befunnits vara fallet — kostnaderna för marklösen i allmänhet stannade vid relativt låg procent av hela utgiften för vederbörande vägföretag. Sistnämnda länsstyrelse har dock ifrågasatt, att bidraget till marklösen skulle — för bibehållande av vägdistriktens intresse av lägsta möjliga kostnad för markförvärv — begränsas till förslagsvis två tredjedelar av kostnaden. Länsstyrelsen i Västerbottens län har förklarat sig hålla före, att en väsentlig utvidgning av nu medgiven rätt till bidrag för marklösen vid nyanläggningar borde ske. Vägstyrelsernas förbund har förordat, att bidrag till marklösen måtte utgå även vid nyanläggningar, om detta av budgetära skäl vore möjligt; samtidigt har förbundet yrkat, att bidrag måtte utan undantag beviljas till lösen av all slags mark samt till ersättning för skada eller intrång av varje slag. Länsstyrelsen i Hallands län har ansett, att bland de ägoslag, som undantagsvis skulle betinga bidrag till marklösen vid nyanläggning av väg, även måtte upptagas ordnad betesvall.

Endast länsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län ställa sig avvisande till sakkunnigförslaget. Förstnämnda länsstyrelse avstyrker förslaget bland annat av det skälet, att på grund av medelsknapphet intet vägdistrikt inom länet syntes under lång tid framåt vid allmän statsbidragsrätt till marklösen kunna erhålla större årlig medelstilldelning än som eljest vore att påräkna. Länsstyrelsen har vidare hemställt, att förevarande fråga måtte underkastas ny utredning att framläggas i samband med blivande förslag till revision av väglagen. Länsstyrelsen i Värmlands län har icke ansett tillrädligt att vid nuvarande knappa medelstillgång genom allmän rätt till ersättning för marklösen ytterligare minska antalet vägföretag, som kunna vinna delaktighet av statsbidrag. Länsstyrelsen har emellertid ifrågasatt någon jämkning i nuvarande förutsättningar för marklösenbidrag i undantagsfall i syfte att öka vägdistriktens möjlighet till dylika bidrag.

Beträffande de sakkunnigas förslag att de nya grunderna skulle tillämpas endast med avseende å företag, som efter bestämmelsernas ikraftträdande erhöle bidrag till påbörjande av vägföretag, hava länsstyrelserna i Blekinge, Hallands, Skaraborgs, Jämtlands och Västerbottens län särskilt yttrat sig och därvid ifrågasatt jämkningar i sakkunnigförslaget.

Av särskilda uttalanden, som i övrigt på vissa punkter gjorts i ärendet, må omnämnas följande. Länsstyrelsen i Malmöhus län har med avseende å uppdelningen av vägföretagen i nyanläggningar samt förbättringar eller omläggningar framhållit, att det ofta kunde vara tveksamt, huruvida ett företag vore att hänföra till den ena eller den andra gruppen. Länsstyrelsen, som i detta hänseende anfört exempel, har ifrågasatt sådan avfattning av blivande bestämmelser, som utmärkte att med nyanläggning avsåges företag åsyftande att tillgodose ett nytt trafikbehov eller att åstadkomma en mera

genomgripande förändring i ett trafiknät. Svenska vägföreningen har betonat önskvärdheten av en fri tolkning av reglerna särskilt i de gränssfall, där företagets karaktär av nyanläggning eller ombyggnad kunde vara tveksam. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har föreslagit skyldighet för vederbörande länsstyrelse eller vägingenjör att pröva skäligheten av för marklösen utbetalda belopp. Slutligen har svenska landskommunernas förbund ifrågasatt, att bidrag till marklösen borde kunna tillerkännas ej blott vägdistrikt utan även kommun, som trätt emellan för anskaffande av mark i och för åstadkommande av ett vägföretag.

För egen del finner jag starka skäl tala för att ändring vidtages i nu gällande grunder beträffande bidrag till lösen av mark och byggnader för vägföretag i syfte att i någon mån lätta de bördor, som de väghållningskyldiga i anledning av automobiltrafikens hastiga utveckling fått påtaga sig för vägväsendets förbättring. Då förevarande spörsmåls lösning är en angelägenhet av vikt och ett uppskov därmed i avvaktan på blivande revision av väglagstiftningen icke synes påkallat, har jag ansett mig böra redan nu framlägga frågan till bedömande.

Departements-
chefen.

Lika med de sakkunniga anser jag motiverat, att beträffande rätten till bidrag av ifrågavarande slag åtskillnad göres mellan å ena sidan nyanläggning och å andra sidan omläggning eller förbättring av väg ävensom att till förstnämnda slag av vägarbeten, med hänsyn bland annat till ortens båtnad av företaget, bidrag i regel icke beviljas. Såsom stöd för bidrag till marklösen även vid nyanläggningar har visserligen åberopats, att nyanläggningar företrädesvis förekomma i Norrland, där behovet av nya vägförbindelser och därmed även av ökade statsbidrag ännu är stort. Betydelsen härav bör givetvis icke förbises. Vad de sakkunniga anfört därom, att för nyanläggningar erforderlig mark inom skogsområden för närvarande i regel upplåtes kostnadsfritt samt att ett dylikt förfarande skulle försvåras genom tillkomsten av en allmän statsbidragsrätt, synes mig dock såväl ur vägdistriktens som ur statens synpunkt utgöra avgörande skäl mot ett regelmässigt beviljande av marklösenbidrag vid nyanläggningar. Jag ansluter mig fördenskull till de sakkunnigas uppfattning på denna punkt. Då emellertid även vid anläggning av nya vägar omständigheterna stundom kunna skäligen påkalla marklösenbidrag, lärers möjlighet böra upprätthållas att i särskilda fall medgiva sådant bidrag. Beträffande förutsättningarna för dylikt medgivande synas nuvarande regler böra jämkas, så att de erhålla en något vidare omfattning än de sakkunniga föreslagit. Sålunda bör bidrag — utan att, såsom nu är fallet, göras beroende av vad allmänna samfärdselhänsyn göra särskilt önskligt — få utgå, där markförvärvet över huvud taget ställer sig särskilt betungande. Bland de ägoslag, som därvid böra angivas såsom i förekommande fall betingande bidrag till marklösen, torde i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit böra i stället för äng medtagas tomtmark. Det torde i detta sammanhang få framhållas, att ett sådant angivande av ägoslag endast är att anse såsom en exemplifiering och icke avser att vara bindande för möjligheten till bidrag.

Prövningen av frågor om marklösenbidrag i särskilda fall vid nyanläggningar torde liksom hittills böra förbehållas Kungl. Maj:t, som jämväl bör äga att med hänsyn till omständigheterna avväga storleken av eventuellt bidrag inom den gräns, som gäller för bidrag i allmänhet till vederbörande företag.

På sätt i vissa yttranden framhållits, kan det stundom vara förenat med svårighet att avgöra, huruvida ett vägföretag är att hänföra till nyanläggning eller omläggning. Skäligt synes vara att härutinnan i tillämpningen icke upprätthålla alltför snäva formella gränser. Vid avfattningen av blivande bestämmelser torde uppmärksamhet få ägnas härät.

Vad härefter angår företag, som avser förbättring eller omläggning av befintlig väg, kan jag helt ansluta mig till de sakkunnigas förslag, att till lösen av mark och byggnader vid sådant företag bör utgå bidrag liksom till övriga kostnader för företaget. Mot detta förslag har invänts, att ett bifall till detsamma skulle medföra ökad medelsåtgång från länens automobilskattemedelsfonder och alltså minska antalet av de företag, för vilkas utförande bidrag från fonderna kunna beviljas. Jag är icke främmande för denna synpunkt men vill dock framhålla, att denna ytterligare medelsåtgång med automobilskattemedlens fortgående ökning efter hand torde bli kompenserad. Enligt min mening är den gjorda invändningen icke av så vägande beskaffenhet, att den rimligen bör stå hindrande i vägen för en i och för sig angelägen åtgärd i syfte att söka bereda vägdistrikten en av förut angivna skäl behöfelig lättnad. Ej heller finner jag påkallat att, såsom från vissa håll ifrågasatts, bestämma bidraget för marklösen till lägre andel av kostnaden än den som tillämpas beträffande bidrag till övriga utgifter för vederbörande företag. För undvikande av oberättigat höga statsbidrag till marklösen torde emellertid länsstyrelserna böra granska skäligheten av lösenbeloppen och, där priset med hänsyn till omständigheterna prövas vara alltför högt samt ändring icke ernås genom åtgärd av länsstyrelsen, underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning.

Såväl beträffande nyanläggningar som då det gäller omläggningsföretag torde, på sätt de sakkunniga hemställt, enkla bygdevägar böra likställas med landsvägar och vanliga bygdevägar.

I enlighet med vad de sakkunniga hemställt tillstyrker jag, att bidrag till marklösen — varmed bör likställas engångsersättning vid förvärv av vägrätt — såväl vid nyanläggningar som vid förbättringsarbeten utgår först sedan förvärvet skett och att bidraget beräknas på den verkliga kostnaden. I denna kostnad torde få inräknas utgifter för domstols- eller expropriationshandläggning. Med kostnad för marklösen torde böra jämnas även ersättning för skada och intrång, som orsakas av omläggning eller, i förekommande fall, nyanläggning av väg.

De av mig förordade nya grunderna för bidrag till marklösen torde böra träda i kraft med ingången av nästkommande budgetår. Givetvis böra grunderna dock endast gälla beträffande företag, som vid nämnda tidpunkt ännu icke påbörjats. Emellertid har jag ansett mig därjämte böra tillstyrka att,

med någon jämkning av de sakkunnigas förslag, de nya reglerna retroaktivt komma att lända till efterrättelse beträffande vägföretag, som i nu gällande flerårsplaner — vilka avse åren 1931—1933 — upptagits till påbörjande. Då behov av åtgärder för motverkande av arbetslöshet kan hava föranlett igångsättande av även andra arbeten än de i flerårsplanerna angivna, torde de nya föreskrifterna dessutom böra förlänas giltighet i fråga om företag, vilka — utan att vara upptagna i flerårsplan — påbörjats under första halvåret 1931.

De författningsändringar, som föranledas av bifall till vad jag i det föregående föreslagit, torde ankomma på Kungl. Maj:t.

I de angivna yttrandena gjorda erinringar, vilka jag här ej särskilt berört, hava icke synts vara av beskaffenhet att påkalla ändringar i det av mig förordade förslaget.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i utlåtande den 15 september 1930 gjord framställning om anslag å riksstaten till statsbidrag för viss del av en ifrågasatt v ä g a n l ä g g n i n g S j ö l u n d a — L o m m a v ä g e n norr om Arlöv i Malmöhus län.

Rörande denna fråga vill jag allenast i korthet omnämna, att länsstyrelsen i Malmöhus län med egen tillstyrkan i slutet av år 1928 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnade framställning av Malmö stad och Bara härads väghållningsdistrikt om statsbidrag till anläggning av ifrågavarande väg, vilken skulle framgå inom staden och nämnda väghållningsdistrikt från vägen Malmö—Lund i dennas sträckning inom staden på en viadukt över statens järnvägar vid Sjölanda och fram till vägen Arlöv—Lomma strax norr om Arlöv. Ifrågavarande anläggning skulle medföra bland annat, att den stora genomgående automobiltrafiken till och från Malmö på kustvägen norrut leddes utanför Arlövs samhälle, varigenom hittillsvarande betydande trafikolägenheter till följd av korsning i plan mellan nuvarande Lommavägen och statens järnvägar invid Arlövs station skulle i avsevärd mån undanröjas. Företaget beräknades enligt upprättad arbetsplan draga en kostnad av 1,044,000 kronor, varav belöpte på Malmö stad 836,000 kronor och på väghållningsdistriktet 208,000 kronor. Sedermera meddelades från stadens sida, att kostnaden för tillfartsvägarna till viadukten vid Sjölanda, beräknad till 154,000 kronor, befunnits böra bestridas av vissa reserverade medel, och i anslutning därtill anhölls, att till grund för beräkning av statsbidraget till företaget måtte för stadens vidkommande läggas en kostnad av 682,000 kronor.

I nämnda siffror ingick icke kostnad för byggande av viadukten vid Sjölanda, vars utförande enligt ett mellan Malmö stad och statens järnvägar år 1913 träffat, i 1930 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkten 14) omförmålt avtal ålåg statens järnvägar. Då frågan sålunda i denna del berörde statens järnvägars intressen och då vidare den nya väganläggningen avsågs att utgöra ersättning för en sedan länge planerad vägport för Lommavägen under statens järnvägars spåranordningar vid Arlövs station, avgav järnvägsstyrelsen yttrande i ärendet. Styrelsen avstyrkte därvid Sjölundavägens utförande och framhöll, bland annat, att genomförandet av Sjölundaprojektet

komme att ställa sig avsevärt dyrbarare än den tidigare föreslagna vägportsanläggningen i Arlöv, varjämte styrelsen betonade att vägporten, helt oberoende av om en ny vägförbindelse över Sjölunda komme till stånd eller ej, skulle komma att framtvingas inom en närmare framtid.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i skrivelse den 13 november 1929 avgav framställning i ämnet hos Kungl. Maj:t, anförde därvid att, innan anslagsfrågan avgjordes, vissa närmare utredningar borde verkställas, och hemställde styrelsen om uppdrag att verkställa dessa.

Efter det såväl länsstyrelsen som järnvägsstyrelsen ånyo yttrat sig i frågan, avgav *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* förberörda den 15 september 1930 förnyat utlåtande i ärendet. Styrelsen erinrade därvid om det ändrade läge, vari frågan kommit genom 1930 års riksdags beslut om anvisande av nytt kapitalökningsanslag för statens järnvägar till skenfria vägkorsningar m. m. i och för bekostande av förenämnda viadukt vid Sjölunda, samt anförde därefter huvudsakligen följande:

Vid sådant förhållande och då tillfartsvägarna till viadukten komme att utföras genom Malmö stads försorg utan anspråk på statsbidrag, hade viaduktsbyggnaden inklusive tillfartsvägar fått karaktären av ett helt fristående företag, som komme till utförande oberoende av om en nödvändig skenfri korsning mellan Lommavägen och statens järnvägar komme till stånd genom byggande av Sjölundavägen eller genom utförande av en vägport i Arlöv.

Styrelsen hade genom väginspektörens i södra inspektionsområdet försorg låtit upprätta en promemoria i ärendet, av vilken framginge att, med bortseende från kostnaden för viadukten med tillfartsvägar, utförandet av Sjölundavägen beräknades komma att, inklusive utgifter för marklösen, medföra en kostnad av 915,000 kronor, under det att byggandet av en vägport i Arlöv med tillfartsvägar, inklusive erforderliga breddningar och justeringar av Lomma- och Lunda-vägarna, beräknades kosta 1,035,000 kronor. Preliminärt hade även undersökts möjligheterna att norr om den befintliga plankorsningen i Arlöv föra vägen därstädes på två viadukter över statens järnvägar, varvid kostnaden härför beräknats uppgå till 1,003,600 kronor. Ehuru plankorsningen vid bangården i Arlöv oaktat byggandet av viadukten vid Sjölunda måste bibehållas, ansåge sig styrelsen under numera föreliggande omständigheter böra för sin del tillstyrka Sjölunda-alternativet såsom det lämpligaste.

Kostnaden för anläggning av Sjölundavägen belöpte sig — fränsett marklösen men inberäknat utgift för permanentbeläggning — till 890,000 kronor. Då emellertid sättningar i vägkroppen under de närmaste åren ej syntes kunna undvikas, borde varaktig beläggning av vägbanan anstå till dess vägbanken vunnit nödig fasthet. Kostnaden för arbetets utförande med uteslutande av beläggningen uppginge till omkring 710,000 kronor, varav på Malmö stad komme cirka 544,000 kronor och på Bara härads väghållningsdistrikt omkring 166,000 kronor. Med beräkning av statsbidrag till vägbyggnaden upptill två tredjedelar av kostnaden skulle alltså bidraget uppgå för stadens vidkommande till omkring 362,000 kronor och för väghållningsdistriktets till cirka 110,000 kronor. I den för länet upprättade flerårsplanen hade hela det för väghållningsdistriktet erforderliga beloppet upptagits under åren 1931—1933 att utgå ur länets automobilskattefond. Däremot hade inom ramen för beräknad tilldelning av allmänna medel till länet bidrag till arbetet icke kunnat beredas Malmö stad. Då styrelsen ansåge bidrag från städernas utjämningsandel av automobilskattemedel icke böra utgå till Malmö stad med belopp av den storlek, varom här vore fråga, syntes för realiserande av ifrågavarande vägförbindelse bliva nödvändigt

antingen att från anslaget till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar bereda staden bidrag med förslagsvis 72,000 kronor årligen under femårsperioden 1931—1935 eller också att för ändamålet av riksdagen utverka ett extra anslag å 362,000 kronor. Valdes det förre alternativet, syntes det emellertid nödvändigt att utverka en motsvarande höjning av nämnda anslag under tidsperioden 1931—1935. Då sådan höjning enligt styrelsens åsikt måste betraktas såsom oviss, ville styrelsen för sin del förorda det senare alternativet.

Under återopande av det anförda har styrelsen hemställt, att till bidrag för utförande av vägföretaget i fråga inom Malmö stads område måtte för nästkommande budgetår anvisas ett reservationsanslag av 362,000 kronor. Med hänsyn till det för väganläggningen beräknade kostnadsbeloppets storlek i förhållande till vinsten av den åsyftade skenfria korsningen har styrelsen emellertid förklarat sig endast med tvekan göra denna hemställan.

Efter avgivandet av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens omförmälda utlåtande den 15 september 1930 hava nya framställningar i ärendet ingivits dels av järnvägsstyrelsen och dels av intresserade personer inom Arlövs samhälle, varjämte visst ytterligare material för frågans bedömande tillkommit. Med anledning härav har ärendet återremitterats till länsstyrelsen för avgivande, efter vederbörandes hörande, av förnyat utlåtande, vilket är att införfänta inom den allra närmaste tiden. Jag är alltså icke för närvarande beredd att taga ställning till de föreliggande alternativa förslagen. Då ärendet snart nog torde föreligga i sådant skick, att det kan upptagas till prövning och avgörande, har jag emellertid ansett mig redan nu böra uttala, att jag icke kan tillstyrka väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan, att medel till ifrågavarande vägföretag, som helt betingas av automobiltrafikens krav, skulle i vad angår den inom Malmö stad fallande delen av företaget beredas genom anslag av vanliga skattemedel. Därest det vid en slutlig prövning av frågan skulle befinnas lämpligt, att det av styrelsen förordade alternativet med väganläggning Sjölunda—Lomavägen kommer till utförande, har jag med hänsyn till föreliggande omständigheter ansett det böra närmast ifrågakomma, att statsbidrag till ifrågavarande del av företaget beredes från städernas utjämningsandel av automobilskattemedel med fördelning på ett antal år.

Departements-
chefen.

På grund av vad jag i det föregående anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 5,000,000;
dels ock godkänna de av mig i det föregående förordade grunderna för bidrag till kostnad för lösen av mark m. m. vid vägföretag.

[11.] 10. **Byggande av enkla bygdevägar.** Anslag för anläggning av enkla bygdevägar hava anvisats från och med år 1914, till en början avsedda för de nordligare länen men från och med år 1922 för hela landet. Anslags-

beloppet har för var och en av budgetperioderna 1924—1927 bestämts till 600.000 kronor, för varterdera av budgetåren 1927—1929 till 700.000 kronor, för budgetåret 1929/1930 till 850.000 kronor och för innevarande budgetår till 1.200.000 kronor.

Gällande bestämmelser beträffande bidrag från ifrågavarande anslag innefattas i den under föregående punkt omförmälda kungörelsen den 16 maj 1930 (nr 163) angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. Enligt dessa bestämmelser utgår statsbidrag till byggande av enkla bygdevägar med högst två tredjedelar av den beräknade kostnaden, där ej på grund av särskilda skäl högre bidrag prövas böra beviljas. Statsbidrag beviljas i regel av vederbörande länsstyrelse, därvid granskad flerårsplan skall tjäna till ledning.

I sin i skrivelsen den 5 september 1930 innefattade framställning om anslag till förevarande ändamål för nästkommande budgetår har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till en början behandlat fråga om ändring av nu gällande grunder för storleken av statsbidrag från anslaget.

Härutinnan har styrelsen anfört huvudsakligen följande:

Enligt 1929 års riksdags beslut hade bidraget till förbättring av för automobiltrafiken särskilt viktiga vägar å landsbygden, att utgå av automobilskattemedlens länsfonder, bestämts till högst tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden, där ej på grund av särskilda skäl högre bidrag prövades böra beviljas.

Enligt beslut av 1930 års riksdag utginge vidare statsbidrag till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar med högst tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden.

I sin framställning den 5 september 1929 angående anslag att äskas av 1930 års riksdag hade styrelsen behandlat frågan om höjning av statsbidraget till sistnämnda ändamål från två tredjedelar till tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden och därvid — under framhållande av att statsbidrag till vägförbättringsarbeten av automobilskattemedlens länsfonder samma år bestämts till normalt tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden — anfört bland annat, att i de sydligare delarna av landet vägnätet finge anses i huvudsak utbyggt, varför vägbyggnadsarbetena därstädes i allmänhet utgjordes av förbättringsarbeten, medan däremot behovet av nybyggnader vore mycket starkt framträdande i de nordligare delarna av landet. Till följd därav skulle i statsbidragshänseende landets nordligare delar, med ofta i ekonomiskt hänseende mindre bärkraftiga vägdistrikt, komma i en mera ogynnsam ställning gent emot övriga delar av landet. Vid sådant förhållande hade det syntts styrelsen vara med rättvisa och billighet förenat, att statsbidrag jämväl till nybyggnader utginge med tre fjärdedelar eller 75 procent av den beräknade kostnaden.

Under åberopande av sålunda anförda skäl, vilka ägde giltighet jämväl beträffande enkla bygdevägar, ville styrelsen hemställa, att statsbidraget även till dylika vägar måtte bestämmas att normalt utgå med tre fjärdedelar eller 75 procent av den beräknade kostnaden.

Styrelsen har härefter ingått på frågan om medelsbehovet för nästkommande budgetår för det med anslaget avsedda ändamålet och därvid,

med stöd av föreliggande flerårsplaner, såvitt de omfatta arbeten av här förevarande art, yttrat huvudsakligen följande:

Vid uppgörande av flerårsplanerna för åren 1931—1933 hade länsstyrelserna, med ledning av utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnade uppgifter angående den sannolika medelstillgången, i regel utgått från ett årligt anslag för ifrågavarande ändamål av 1,200,000 kronor eller samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. För budgetåren 1930—1933 uppginge sålunda länens sammanlagda anslagskrav för byggande av enkla bygdevägar till respektive 1,297,100, 1,299,800 och 1,285,800 kronor eller sammanlagt 3,882,700 kronor, på sätt närmare framginge av en vid skrivelsen fogad tablå.

Såsom styrelsens den 22 juli 1930 avgivna förslag till fördelning mellan länen av det av riksdagen för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till byggande av enkla bygdevägar utvisade, hade styrelsen, då länens anslagskrav med 97,100 kronor överstigit det för nämnda budgetår beviljade anslaget, måst företaga en beskärning av de av länsstyrelserna upptagna beloppen för ifrågavarande budgetår.

För att emellertid någon nedprutning av de utav länsstyrelserna begärda totala anslagsbeloppen för hela den tidsperiod, som flerårsplanerna omfattade, icke skulle behöva vidtagas, erfordrades för vardera av budgetåren 1931—1933 ett anslag av i avrundat tal 1,350,000 kronor.

Styrelsen har vidare omförmålt, att enligt vid flerårsplanerna fogade redogörelser vissa viktiga företag planerats, vilka icke upptagits i planerna men vilka, såvitt nu kunde bedömas, likväl syntes böra komma till utförande. Med hänsyn till dessa företag och under hänvisning till vad styrelsen i skrivelse den 5 september 1929 angående anslagsäskanden för budgetåret 1930/1931 anfört angående medelsbehovet under förevarande anslag (se 1930 års statsverksproposition, sjätte huvudtiteln, punkten 14) har styrelsen föreslagit, att anslaget för nästkommande budgetår måtte bestämmas till 1,500,000 kronor, med vilket anslagsbelopp någon lättnad i föreliggande medelsbehov skulle ernås särskilt för de norrländska länen.

Åberopande det anförda har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att till byggande av enkla bygdevägar måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Vad först beträffar storleken av statsbidraget till de vägbyggnadsarbeten, som avses med förevarande anslag, framgår av den förut lämnade redogörelsen, att det av automobilskattemedel utgående bidraget till vägförbättringsarbeten år 1929 bestämdes att normalt utgöra tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden för vederbörande företag samt att bidrag från anslaget till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar från och med innevarande budgetår utgår med högst samma andel av den uppskattade byggnadskostnaden. Då de skäl, som föranledde höjning av bidragsprocenten beträffande sistnämnda anslag, med samma giltighet torde kunna åberopas i fråga om anslaget till byggande av enkla bygdevägar, anser jag mig böra tillstyrka väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag att även bidraget från detta anslag fastställas till normalt tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden för vederbörande företag.

Departements-
chefen.

Vidkommande härefter anslagsbeloppet för nästkommande budgetår, vore uppenbarligen även i fråga om detta anslag, trots den kraftiga ökning det samma för innevarande budgetperiod undergått, en ny höjning i hög grad önskvärd. Av statsfinansiella skäl nödgas jag dock föreslå, att anslaget uppföres med samma belopp som för närvarande eller 1,200,000 kronor. Klart är visserligen att en höjning av bidragsprocenten, på sätt jag nyss förordat, utan samtidig ökning av anslagsbeloppet leder till någon minskning i den byggnadsverksamhet, som med bidrag från anslaget kan bedrivas, något som även måste föranleda vissa jämkningar i flerårsplanerna, vilka upprättats på grundval av nu gällande procentsats för statsbidraget. Men en dylik konsekvens av den i och för sig påkallade höjningen av statsbidraget till tre fjärdedelar av byggnadskostnaden synes i nu rådande budgetära läge vara ofrånkomlig.

På grund av vad jag här anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till byggande av enkla bygdevägar för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag
 av kronor 1,200,000;
dels ock medgiva, att statsbidrag till ifrågavarande vägbyggnader må utgå med högst tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden, där ej på grund av särskilda skäl högre bidrag prövas böra beviljas.

[12.] 11. **Byggande av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län.** Till anläggning av ödebygdsvägar i de fyra nordligaste länen har riksdagen från och med år 1919 anvisat anslag, till en början med 400,000 kronor för år räknat, men sedan nedsatt, för budgetåret 1923/1924 till 385,000 kronor samt för påföljande budgetår till 250,000 kronor. 1925 års riksdag vidtog med anledning av väckta motioner för budgetåret 1925/1926 åter en höjning av anslaget till 400,000 kronor; samtidigt godkändes en av riksdagen tidigare ifrågasatt och av Kungl. Maj:t föreslagen utvidgning av anslagets användning till även de nordligare delarna av Kopparbergs län. För budgetåren 1926—1931 har riksdagen anvisat respektive 400,000, 450,000, 500,000, 550,000 och 800,000 kronor.

Sammanlagt hava alltså för detta ändamål hittills anvisats anslag till belopp av 5,535,000 kronor.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932.

Till belysande av anslagsbehovet har styrelsen till en början redogjort för innehållet i de yttranden, som av vederbörande länsstyrelser ingivits till styrelsen angående medel för byggande av ödebygdsvägar inom respektive

län under budgetåret i fråga. Av dessa yttranden — beträffande vilka jag i övrigt hänvisar till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse — framgår, att de av länsstyrelserna beräknade medelsbeloppen för ifrågavarande budgetår uppgå till sammanlagt 955,000 kronor.

För egen del har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härefter beträffande medelsbehovet anfört huvudsakligen följande:

Förhållandet mellan tillgängliga och erforderliga anslag under senare år framginge av följande

Sammanställning.

Budgetår	Inneliggande ansökningar	Beräknad total kostnad	Erforderligt anslag *)	Tillgängligt anslag	Brist i anslag
	Antal	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
1926/1927	40	5,71	2,66	0,40	2,26
1927/1928	51	5,44	2,64	0,45	2,19
1928/1929	46	3,99	2,67	0,50	2,17
1929/1930	47	4,79	3,09	0,55	2,54
1930/1931	49	5,29	3,88	0,80	3,08

*) Efter avdrag av vid budgetårets ingång ej förbrukade medel.

Av sammanställningen framginge att, oaktat anslagen för ifrågavarande ändamål under de senaste budgetåren utgått med för varje år högre belopp, anslagsbehovet dock icke nedgått utan för senaste budgetåret visade en avsevärd stegring. Någon nedgång i anslagsbehovet syntes icke kunna förväntas under de närmaste åren. För att den nu förefintliga bristen skulle kunna avarbetas under en tidsperiod av 10 år beräknade styrelsen erforderligt utöver i det följande omförmälda belopp av 900,000 kronor ett ytterligare årligt anslag av omkring 100,000 kronor.

Under byggnad varande 19 ödebygdsvägar beräknades för färdigställande kräva ett anslag av 951,000 kronor.

För byggnadsarbetenas planmässiga bedrivande på redan påbörjade ödebygdsvägar samt på de vägar, som i enlighet med styrelsens skrivelse den 27 juni 1930 angående fördelning av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget komme att påbörjas under innevarande budgetår, erfordrades under budgetåret 1931/1932 ett anslag av i avrundat tal 530,000 kronor, sålunda fördelat mellan länen:

Norrbottens län	120,000 kronor
Västerbottens län	170,000 »
Jämtlands län	160,000 »
Västernorrlands län	45,000 »
Kopparbergs län	35,000 »

Med hänsyn till det stora behovet av ifrågavarande slag av vägar syntes det styrelsen angeläget att under budgetåret 1931/1932 kunna igångsätta här nedan angivna ödebygdsvägar, för vilket ändamål beräknades erforderligt följande belopp:

		Bidrag kronor
<i>Norrbottnens län:</i>		
Vallsjärv—Jock i Överkalix socken (beräknad kostnad 45,000 kronor).....	30,000	
Fjällåsens järnvägsstation—Killinge by i Gällivare socken (beräknad kostnad 56,000 kronor).....	30,000	
Kangos—Särkimukka—Kärendöjärvi—Parkalombolo i Junosuando och Pajala socknar (beräknad kostnad 245,000 kronor).....	60,000	
Pieruvaara—Äijävaara i Gällivare socken (beräknad kostnad 70,000 kronor).....	30,000	150,000
<i>Västerbottens län:</i>		
Dikanäs—Södra Mattsdals by i Vilhelmina socken (beräknad kostnad 105,000 kronor).....	40,000	
Dikanäs förbi Dikanäsluspen—Skansnäs by i Vilhelmina socken (beräknad kostnad 110,000 kronor).....	40,000	80,000
<i>Jämtlands län:</i>		
Allmänna vägen mellan Alanäset och Lidsjöberg—byn Harsjön i Alanäs socken (beräknad kostnad 105,000 kronor).....	40,000	40,000
<i>Västernorrlands län:</i>		
Fränsta—Marktjärn—Djupröra inom Torps tingslags väghållningsdistrikt (beräknad kostnad 220,000 kronor).....	50,000	
Trakten av Junsele kyrka—Edsforsen—Kläppsjö—Holmsjö i Anundsjö socken å sträckan Junsele kyrka—Kläppsjö by inom Resele tingslags väghållningsdistrikt (beräknad kostnad 180,000 kronor).....	50,000	100,000
Summa kronor		370,000

För det sålunda planerade utbyggandet av ödebygdsvägnätet beräknade styrelsen för budgetåret 1931/1932 erforderligt ett sammanlagt belopp av 900,000 kronor, sålunda fördelat mellan länen:

Norrbottnens län.....	270,000 kronor	
Västerbottens län.....	250,000 »	
Jämtlands län.....	200,000 »	
Västernorrlands län.....	145,000 »	
Kopparbergs län.....	35,000 »	900,000,
var till komme förenämnda för anslagsbristens avarbetande beräknade belopp.....		100,000
Summa kronor		1,000,000

I överensstämmelse härmed har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att till byggande av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Departements-
chefen.

Anslaget till ödebygdsvägar för innevarande budgetår har fördelats med 240,000 kronor till Norrbottens län, 250,000 kronor till Västerbottens län, 185,000 kronor till Jämtlands län, 90,000 kronor till Västernorrlands län och 35,000 kronor till Kopparbergs län.

Vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i ämnet anført giver vid handen, att behovet av medel för byggande av ödebygdsvägar alltså är mycket stort. Trots den betydande ökning av förevarande anslag, som för innevarande budgetår ägt rum, vore därför en ytterligare anslagshöjning för nästkommande budgetår önskvärd. Nödvändigheten att begränsa statsutgifterna omöjliggör dock en sådan åtgärd. Jag måste därför förorda, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till byggande av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 800,000.

[13.] 12. **Byggande av enskilda utfartsvägar.** Anslag till anläggning av utfartsvägar hava av riksdagen anvisats allt sedan år 1918. Avsikten med förevarande anslag har varit att genom beredande av ett mindre bidrag från statens sida uppmuntra eller överhuvudtaget göra det möjligt för befolkningen i avlägset liggande byar eller gårdar att själv bryta väg fram till de allmänna trafiklederna. Utfartsvägarna äro sålunda av enskild vägs natur, och ett understödjande av desamma från statens sida har motiverats huvudsakligen med de säregna och svåra samfärdsförhållanden, som råda inom stora områden av landets norra delar och jämväl inom vissa sydligare belägna trakter med likartade förutsättningar. Anslaget var ursprungligen förbehållet endast de fyra nordligaste länen, men användningen vidgades från och med budgetåret 1925/1926 att avse hela Norrland samt Dalarna och Värmland. Anslagsbeloppet upptogs för vartdera av budgetåren 1925—1927 till 225,000 kronor. För budgetåret 1927/1928 höjdes anslaget till 275,000 kronor med vidgad användning för anläggning av utfartsvägar jämväl i norra delarna av Örebro län. För budgetåren 1928—1930 utgick därefter anslaget med respektive 275,000 kronor och 300,000 kronor. I samband med beviljande av sistnämnda anslagsbelopp gjorde riksdagen, i anledning av motionsvis framställda yrkanden, hemställan hos Kungl. Maj:t om övervägande, huruvida ej anslaget borde åtminstone till någon mindre del kunna användas för det enskilda vägväsendets förbättring jämväl i mera sydligt belägna trakter, där förhållandena i fråga om möjligheterna att erhålla utfartsväg vore likartade med de i landets norra delar rådande. Efter det utredning härutinnan verkstälts, framlade min företrädare i ämbetet i 1930 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkten 16) förslag av innebörd, att anslagets användning skulle under i allmänhet gällande villkor utsträckas att avse även de delar av riket, till vilka bidrag tidigare icke kunnat beviljas. Riksdagen godtog detta förslag, varvid riksdagen emellertid i anledning av ett av departementschefen gjort uttalande framhöll, att vid tilldelning av bidrag till en utfartsväg frågan om väglängden ej ensam borde tillmätas avgörande betydelse utan att hänsyn måste tagas jämväl till andra faktorer, såsom nyttan

och behovet av anläggningen samt svårigheterna för vederbörande intressenter att själva bära anläggningskostnaderna. I samband härmed vidtog riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt i ämnet väckta motioner, en höjning av anslagsbeloppet till 450,000 kronor, vilket belopp — med ändring av tidigare anslagsrubrik — anvisades under benämningen »Byggande av enskilda utfartsvägar».

Gällande bestämmelser om användningen av förevarande anslagsmedel hava meddelats genom kungörelse den 11 oktober 1918 (nr 886) med däri genom kungörelser den 11 september 1925 (nr 405), den 12 maj 1927 (nr 181) och den 16 maj 1930 (nr 168) gjorda ändringar. Dessa bestämmelser innehålla, bland annat, att statsbidrag till företag inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län beviljas av vederbörande länsstyrelse, medan fråga om statsbidrag till företag i annat län underställes Kungl. Maj:ts prövning. Vidare stadgas, att statsbidrag icke må utgå, med mindre vederbörande landsting för det ändamål, som med anslaget avses, beviljat medel, uppgående till minst 15 % av det belopp, som utav anslaget blivit för vederbörande län anvisat. Beträffande statsbidragets storlek är föreskrivet, att bidraget i allmänhet icke bör utgå med mer än en fjärdedel till en tredjedel av den beräknade kostnaden för anläggningen och ej må för något fall bestämmas till högre belopp än som motsvarar hälften av samma kostnad.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för budgetåret 1931/1932 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till en början meddelat, att vederbörande länsstyrelser beträffande medelsbehovet till förevarande ändamål inom länen lämnat i huvudsak följande uppgifter:

I *Norrbottens län* funnes ineliggande ansökningar om statsbidrag till företag med en sammanlagd beräknad kostnad av i runt tal 2,770,000 kronor, för vilka anslagsbehovet uppskattades till inemot 1,000,000 kronor. Dessutom erfordrades till redan påbörjade företag statsbidrag, utöver förut beviljade belopp, med omkring 25,000 kronor. Med hänsyn till den år från år stegrade efterfrågan på bidrag borde för länet anvisas största möjliga belopp.

Hos länsstyrelsen i *Västerbottens län* ineläge, sedan hittills tillgängliga anslag till fullo disponerats, framställningar om anslag till 126 nya utfartsvägar, vilka beräknats betinga en sammanlagd kostnad av 3,100,000 kronor. Vidare hade beviljats bidrag om sammanlagt 388,575 kronor till påbörjande av 107 utfartsvägar med en beräknad byggnadskostnad av 1,767,380 kronor. Förslag till 21 utfartsvägar vore under utarbetande. Länsstyrelsen hemställde om anslag för ändamålet med 200,000 kronor.

För *Jämtlands län* krävdes till fullbordande av påbörjade företag ett statsbidrag av omkring 34,660 kronor, medan icke påbörjade vägbyggnader med en beräknad anläggningskostnad av i runt tal 462,600 kronor ansåges tarva ett sammanlagt statsbidrag av omkring 130,000 kronor. Dessutom vore ett betydande antal utfartsvägar planerade. Länsstyrelsen hemställde om anslag för ifrågakvarande ändamål med 40,000 kronor.

Hos länsstyrelsen i *Västernorrlands län* vore anhängiga ansökningar om statsbidrag till anläggning av enskilda utfartsvägar, för vilka de beräknade kostnaderna uppginge till sammanlagt 597,000 kronor med ett beräknat erforderligt statsbidrag av i avrundat tal 200,000 kronor. Vid utgången av år 1930 syntes komma att föreliggande avslutade förrättningar beträffande företag,

som icke ännu erhållit statsbidrag, med en sammanlagd beräknad kostnad av över 1,000,000 kronor. Länsstyrelsen hemställde om ett anslag av minst 75,000 kronor.

I *Gävleborgs län* förefunnes ansökningar om statsbidrag till enskilda utfartsvägar med en beräknad sammanlagd kostnad av omkring 218,400 kronor, till vilka vägars utförande komme att erfordras statsbidrag med omkring 72,800 kronor. Med utgående från en för länet upprättad flerårsplan för ifrågavarande vägar hemställde länsstyrelsen om anslag med 30,000 kronor.

Länsstyrelsen i *Kopparbergs län* meddelade, att anslagsbehovet för föreliggande förslag till vägföretag syntes i det närmaste fyllt med redan beviljade anslag. För tillgodoseende av ansökningar, som kunde väntas inkomma under tiden till utgången av budgetåret 1931/1932, begärdes ett anslag av 15,000 kronor.

Hos länsstyrelsen i *Värmlands län* inneläge ansökningar om statsbidrag till 14 företag med en sammanlagd beräknad byggnadskostnad av 304,400 kronor, vartill komme ytterligare 4 företag, för vilka kostnadsberäkningar ännu icke utförts. Till påbörjade företag krävdes ytterligare statsbidrag med tillsammans 30,455 kronor. Länsstyrelsen hemställde om anslag för nästkommande budgetår med 30,000 kronor.

Länsstyrelsen i *Örebro län* meddelade, att hittills beviljade medel helt disponerats samt att anslagsbehovet beräknades till 15,000 kronor.

Från samtliga *övriga län* utom Gotlands och Skaraborgs län hade, ehuru ansökningar om statsbidrag för ifrågavarande ändamål i regel ännu icke förelägg hos länsstyrelserna, framställningar om anslag för ändamålet inkommit, avseende ett sammanlagt belopp av 147,500 kronor. Ansökningar om statsbidrag förväntades inkomma till länsstyrelserna inom den närmaste tiden och till ökat antal i den mån kännedom spredes därom, att statsbidrag för ändamålet kunde erhållas.

Med åberopande av vad länsstyrelserna sålunda meddelat har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för egen del beträffande anslagsbehovet yttrat följande:

Ehuru för budgetåret 1930/1931 anslaget till byggande av enskilda utfartsvägar avsevärt höjts, nämligen från 300,000 kronor för närmast föregående budgetår till 450,000 kronor för innevarande budgetår, torde med hänsyn till vad länsstyrelserna anført beträffande anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål en ytterligare höjning av anslaget få anses motiverad. Särskilt torde Norrbottens och Västerbottens län ävensom Västernorrlands län få anses vara i behov av ökade anslagsmedel. En ökning synes även ofrånkomlig för de sydligare länens vidkommande. Styrelsen får sålunda förorda en höjning av anslaget till 600,000 kronor, sålunda fördelade mellan länen:

Norrbottens län	kronor	160,000
Västerbottens »	»	160,000
Jämtlands »	»	40,000
Västernorrlands »	»	65,000
Gävleborgs »	»	25,000
Kopparbergs »	»	15,000
Värmlands »	»	25,000
Örebro »	»	10,000
övriga län tillhopa	»	100,000

Summa kronor 600,000

Styrelsen har sålunda hemställt, att till byggande av enskilda utfartsvägar för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Departements-
chefen.

Det för budgetåret 1930/1931 tillgängliga anslaget till ifrågavarande ändamål har av Kungl. Maj:t fördelats med 120,000 kronor till vardera av Norrbottens och Västerbottens län, 55,000 kronor till Jämtlands län, 35,000 kronor till Västernorrlands län, 20,000 kronor till vart och ett av Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt 10,000 kronor till Örebro län. För bidrag till vägföretag inom övriga län har till Kungl. Maj:ts disposition tillägg vidare reserverats ett belopp av tillhopa 50,000 kronor. Någon fördelning av detta belopp på de särskilda ifrågavarande länen har hittills icke ägt rum.

Syftet med förevarande anslag synes mig vara i hög grad behjärtansvärt. Då staten till de vägarbeten, vilka med detta anslag avses, bidrager endast med en mindre del av kostnaden, äro ock de resultat, som uppnås genom bidrag från anslaget, i förhållande till statsbidragsbeloppen högst betydande. Med hänsyn till nu antydda omständigheter är det enligt min mening angeläget att tillräckliga medel stå till förfogande under förevarande anslagsrubrik. Den i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse lämnade redogörelsen beträffande anslagsbehovet synes mig innefatta goda skäl för en ny ökning av anslaget. Vad de sydligare länen beträffar, har emellertid styrelsen beräknat ett belopp av tillhopa 100,000 kronor vara erforderligt. Verkställd undersökning har givit vid handen, att landstingen inom vissa av ifrågavarande län för år 1931 anvisat medel till dylika bidrag med tillhopa 7,500 kronor, motsvarande enligt gällande, i det föregående omförmälda bestämmelser ett statsbidragsbelopp av tillhopa endast 50,000 kronor. Vid sådant förhållande och då behållning å det för innevarande budgetår reserverade beloppet till de sydligare länen torde uppstå, lär man för ifrågavarande län icke behöva räkna med så stort statsbidragsbelopp, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits. Även i övrigt torde någon jämkning i styrelsens medelsberäkning kunna ske. Med hänsyn till vad nu anförts har jag ansett mig kunna förorda en nedsättning i det av styrelsen begärda anslagsbeloppet till 500,000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få beröra fråga om viss jämkning i nu gällande grunder för statsbidrag. Jag åsyftar villkoret om bidrag av landstingsmedel, vilket för närvarande, såsom i det föregående omnämnts, är så avfattat, att statsbidrag icke må utgå med mindre vederbörande landsting för det ändamål, som med anslaget avses, beviljat medel uppgående till minst 15 % av det belopp, som utav anslaget blivit för vederbörande län anvisat. Denna formulering förutsätter en fördelning av anslaget med visst belopp på varje särskilt län. Beträffande de sydligare länen, vilka från och med innevarande budgetår kunna komma i åtnjutande av bidrag från anslaget, lär emellertid en dylik fördelning icke vara lämplig, bland annat med hänsyn till att de förhållanden, som förutsättas för statsbidragets utgående, åtminstone icke alltid torde föreligga inom samtliga dessa län samt att en förhandsupp-

skattning av medelsbehovet för vart och ett av länen ifråga i varje fall är för-
enad med stora svårigheter. Ändamålsenligare synes vara, att Kungl. Maj:t för
samtliga ifrågavarande län till sin disposition reserverar visst belopp att
successivt anvisas i samband med prövning av inkommande ansökningar, av-
seende företag inom dessa län. Ett dylikt förfaringssätt förutsätter emellertid
att berörda villkor så jämkas, att det kommer att innefatta krav på att till
det i varje särskilt fall avsedda vägföretaget bidrag med av vederbörande
landsting anvisade medel utgår med minst 15 % av statsbidragets belopp.
Då ett så avfattat villkor dessutom ur principiell synpunkt synes vara rikti-
gare än det nu gällande, lär en ändring av bestämmelserna på denna
punkt böra göras tillämplig även på övriga län. Därest riksdagen i förevarande
hänseende icke uttalar erinran, har jag för avsikt att tillstyrka Kungl. Maj:t
vidtagande av sådan ändring i nuvarande författning, som här antytts. I
samband därmed torde jämväl — utan rubbning av huvudgrunderna — böra
vidtagas vissa andra jämkningar, väsentligen åsyftande att bringa författ-
ningen, vilken avfattats före tillkomsten av nu gällande lagstiftning om en-
skilda vägar, i närmare överensstämmelse med nämnda lagstiftning.

På grund av vad jag här anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att till *byggande av enskilda utfartsvägar* för budgetåret
1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 500,000.

[14.] 13. **Byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan.** Riksdagen har till
anläggning av tillfartsvägar västerifrån till inlandsbanan anvisat för budget-
året 1926/1927 150,000 kronor, för budgetåret 1927/1928 100,000 kronor, för
budgetåret 1928/1929 250,000 kronor, för budgetåret 1929/1930 300,000 kronor
samt för innevarande budgetår 500,000 kronor eller sammanlagt 1,300,000
kronor.

På sätt i statsverkspropositionerna för åren 1927 och 1928 omförmäls,
upprättade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter det första anslagets be-
viljande en plan för ifrågavarande arbeten. Genom beslut den 14 januari
1927 medgav Kungl. Maj:t, att de medel, som anvisats eller kunde komma
att anvisas för ifrågavarande ändamål, finge tagas i anspråk för utförande
av väganläggningar i huvudsaklig överensstämmelse med berörda plan, dock
att två av däri upptagna vägar i Jämtlands län skulle för det dåvarande
utgå ur densamma.

Efter de jämkningar i planen, som föranleddes av Kungl. Maj:ts sålunda
meddelade beslut, upptog densamma åtta vägföretag, nämligen två inom
Norrbottens län, fyra inom Västerbottens län samt två inom Jämtlands län,
med en sammanlagd längd av omkring 47 mil. Det av statsmedel erforder-
liga bidraget hade i planen uppskattats till 3,195,000 kronor, fördelat på
budgetåren 1926—1938 med 150,000 kronor för budgetåret 1926/1927, 100,000
kronor för budgetåret 1927/1928, 300,000 kronor för vart och ett av budget-

åren 1928—1937 samt återstoden eller 245,000 kronor för budgetåret 1937/1938.

Med avseende å tillfartsvägarnas anläggning och underhåll samt i fråga om bidrag från förevarande anslag föreskrevs genom samma beslut den 14 januari 1927, att gällande bestämmelser om ödebygdsvägar skulle därutinnan lända till efterrättelse, dock att vissa vägar eller vägdelar finge, därest väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter samråd med vederbörande länsstyrelse så prövade lämpligt, utföras efter för enklare vägar gällande tekniska bestämmelser.

Genom beslut den 6 september 1928 medgav Kungl. Maj:t sådan ändring i nyssnämnda plan, att anläggningen av den söder om Harrsjön belägna delen av vägen Långvattnet—Forsmark i Västerbottens län finge påbörjas före vägen Sorsele—Gillisnuole i samma län.

Statsmakternas ställningstagande under de senaste åren till frågan om byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan och anslag för ändamålet har medfört vissa icke oväsentliga ändringar i de förutsättningar, vilka lågo till grund för Kungl. Maj:ts förenämnda beslut beträffande plan för arbetena i fråga. På sätt framgår av den redogörelse i ämnet, som lämnats i 1930 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkten 17), samt av vad som anförts i riksdagens skrivelse nr 6 A år 1930 (punkten 8) hava sålunda, utöver de ursprungligen avsedda vägarna, såsom bidragsberättigade tillkommit två nya vägföretag, nämligen dels en väganläggning Arjeplog—Slagnäs inom Norrbottens län, för vilken medel första gången beräknats inom anslaget för budgetåret 1929/1930, dels ock en väganläggning Järvnäset—Norrby utmed Tåsjön i Tåsjö socken av Västernorrlands län, för vars påbörjande medel inräknats i det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Vidare har riksdagen vid sitt beslut om anslag för nu löpande budgetår — vilket beslut innebar en anslagsökning från av Kungl. Maj:t begärda 325,000 kronor till 500,000 kronor — förutsatt, att möjlighet skulle öppnas till ett något snabbare bedrivande än hittills av arbetena å inlandsbanans tillfartsvägar.

Med hänsyn till sålunda angivna ändringar i förutsättningarna för den ursprungligen godkända planen för utförande av ifrågavarande arbeten uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1930 åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bland annat att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till den ändring i eller tillägg till nämnda plan, som kunde föranledas av vad riksdagen år 1930 uttalat i ämnet.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i anledning härav med skrivelse den 9 juli 1930 överlämnat ny byggnadsplan för anläggning av tillfartsvägar till inlandsbanan, har Kungl. Maj:t genom beslut den 4 september 1930 godkänt nämnda plan att i huvudsak tillsvidare ligga till grund för utförande med för ändamålet anvisade anslag av ifrågavarande företag.

I den sålunda fastställda planen hava upptagits de förut omnämnda nya tillfartsvägarna Arjeplog—Slagnäs samt Järvnäset—Norrby. Planen omfattar sålunda följande tio vägföretag, inom varje län upptagna i den ordning, vari arbetenas påbörjande ägt rum eller avsetts komma att ske:

Norrbottnens län:

Öberget—Sädvajaur, delen Loholmsvägen—Sädvajaur (påbörjad).
Arjeplog—Slagnäs (påbörjad).
Björkholmen—Kvikkjokk.

Västerbottens län:

Luspen—Slussfors (påbörjad).
Vojmäns järnvägsstation—Vojmsjöns övre ända (Dikanäs) (påbörjad).
Långvattnet—Forsmark (påbörjad).
Sorsele—Gillisnuole.

Jämtlands län:

Väg norr om Kvarnbergsvattnet (påbörjad).
Södra ön—Kärnäset—Draganäs med bivägar (påbörjad).

Västernorrlands län:

Järvnäset—Norrby.

Av dessa företag, tillsammans omfattande en väglängd av omkring 56 mil, har emellertid anläggningen av den 7.5 mil långa vägen Björkholmen—Kvikkjokk i Norrbottens län i enlighet med den uppfattning, som länsstyrelsen i länet uttalat, ansetts tills vidare böra uppskjutas, enär vägens nytta beräknats icke svara mot kostnaderna för densamma utförande.

I den nya planen hava vidare den ursprungliga byggnadsplanens kostnadsuppgifter för företagen reviderats, varvid byggnadskostnaderna beräknats i överensstämmelse med för företagen upprättade arbetsplaner och med ledning av redan utförda arbeten. Kostnaderna för utförande av samtliga i den nya planen upptagna arbeten hava beräknats uppgå till 6,389,600 kronor. Då vederbörande vägdistrikts bidrag, i regel en tiondel av byggnadskostnaderna, beräknats till sammanlagt 665,600 kronor, skulle totalsumman av för ändamålet erforderligt statsbidrag uppgå till 5,724,000 kronor. Enär riksdagen, såsom förut nämnts, för ifrågavarande ändamål hittills anvisat sammanlagt 1,300,000 kronor, erfordras sålunda för arbetenas fullbordande ytterligare statsbidrag till belopp av 4,424,000 kronor. Vid här återgivna beräkningar har medtagits även vägen Björkholmen—Kvikkjokk, vilken emellertid — såsom förut nämnts — ansetts tills vidare icke böra komma till utförande. Frånräknas för denna väg beräknat statsbidrag, 646,000 kronor, skulle erforderligt ytterligare anslagsbelopp begränsas till 3,778,000 kronor.

I planen har för vart och ett av budgetåren 1931—1937 räknats med ett anslag av 500,000 kronor eller samma belopp, som av riksdagen anvisats för innevarande budgetår. Efter utgången av budgetåret 1936/1937 skulle — jämväl med bortseende från vägen Björkholmen—Kvikkjokk — för färdigställande av då ännu icke fullbordade företag erfordras ett slutligt anslagsbelopp av 778,000 kronor.

I skrivelsen den 5 september 1930 med anslagsäskanden för budgetåret 1931/1932 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* — under erinran att, såsom i det föregående angivits, för den uppgjorda nya byggnadsplanens genomförande räknats med ett årligt anslag av 500,000 kronor — hemställt, att till byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då den numera, i anslutning till riksdagens beslut under de senaste åren, reviderade planen för byggande av ifrågavarande tillfartsvägar synes böra läggas till grund för beräkningen av anslag till ändamålet i fråga, torde anslagsbeloppet, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, böra för nästkommande budgetår bestämmas till 500,000 kronor.

Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan* för budget-
året 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 500,000.

[15.] 14. **Anläggning av enkel bygdeväg från Areavaara över Huuki till Kiexsisvaara i Norrbottens län.** 1928 års riksdag anvisade för påbörjande av anläggning av enkel bygdeväg från Areavaara över Huuki till Kiexsisvaara i Norrbottens län för budgetåret 1928/1929 ett anslag av 40,000 kronor. För arbetets fortsättande har riksdagen för vartdera av budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 beviljat ett anslag å 70,000 kronor. Tillhopa har sålunda för ändamålet anvisats ett belopp av 180,000 kronor. Arbetet å vägen, en sträcka av 44 kilometer, utföres genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg och bekostas helt av statsmedel; dock skola de väghållningsskyldiga kostnadsfritt tillhandahålla erforderlig mark, sten, grus och virke. Kostnaderna för väganläggningen hava beräknats till 462,800 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelar i sin skrivelse den 5 september 1930, att hittills anvisade anslag beräknas bliva helt förbrukade till den 1 juli 1931.

Under innevarande budgetår kommer ifrågavarande väg enligt styrelsen att färdigställas å sträckan Areavaara—Huuki med en väglängd av 7,240 meter. Under budgetåret 1931/1932 beräknas vägsträckorna Huuki—Ristimela med en väglängd av 6,160 meter och Kiexsisvaara—Törmäsniva med en väglängd av 7,720 meter kunna färdigställas. Vidare avser styrelsen att därjämte i lämplig omfattning bedriva arbetet å den återstående vägsträckan Ristimela—Kolari—Törmäsniva. För arbetets ändamålsenliga bedrivande på sätt av styrelsen sålunda angivits beräknar styrelsen för nästkommande budgetår erforderligt ett belopp av 100,000 kronor.

I överensstämmelse härmed har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att till anläggning av ifrågavarande väg måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Av statsfinansiella skäl kan jag icke tillstyrka någon höjning av det för nu löpande budgetår till förevarande ändamål anvisade anslagsbeloppet. Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *anläggning av enkel bygdeväg från Areavaara över Huuki till Kiexsisvaara i Norrbottens län* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 70,000.

[16.] 15. **Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna.** Under denna punkt kommer jag att i ett sammanhang behandla samtliga de anslagsändamål under sjätte huvudtiteln, vilka helt eller delvis tillgodoses med automobilskattemedel, med undantag av anslaget till vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter. Rörande de sistnämnda anslag har jag redan i det föregående framställt förslag.

Först synes därvid böra erinras om gällande bestämmelser beträffande automobilskattemedlens fördelning. Dessa bestämmelser återfinnas i *förordningen om fördelning av automobilskattemedel* den 16 maj 1930 (nr 161).

Enligt nämnda förordning skola de under visst budgetår jämlikt förordningarna om automobils katt, om särskild skatt å automobilgummiringar och om särskild skatt å bensin och motorsprit eller jämlikt de särskilda bestämmelser, Kungl. Maj:t enligt 18 § i automobilskatteförordningen må hava meddelat, influtna skattemedlen (*automobilskattemedel*) i räkenskaperna från vederbörande anslag under sjätte huvudtiteln omföras till en särskild, av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förvaltd fond, benämnd statens automobilskattemedelsfond. Från nämnda fond skola i första hand bestridas *dels* hälften av de enligt gällande lagar angående väghållningsbesvärets utgörande på landet samt om ödebygdsvägar utgående statsbidragen till vägunderhåll och vinterväghållning, *dels* vad av automobilskattemedel skall utgå i avlöning åt vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter, *dels ock* vad som, jämlikt i sådant avseende gällande bestämmelser, av de enligt förenämnda förordning om särskild skatt å bensin och motorsprit influtna medlen skall ställas till lantbruksstyrelsens förfogande att användas till fiskerinäringens befrämjande. Av återstående skattemedel skola 20 procent tillfalla rikets städer för att användas till dessas gatu- och väghållning samt 80 procent landsbygden för att användas företrädesvis till förbättring och underhåll av för den allmänna samfärdseln särskilt betydelsefulla vägar och broar (1 §). Inom vardera av dessa grupper avsättes viss del — av städernas andel 20 procent samt av landsbygdens andel 15 procent — att i utjämnings syfte fördelas på sätt Kungl. Maj:t förordnar (städernas och landsbygdens utjämningsandelar). Återstoden (80 %) av städernas totala andel fördelas mellan de särskilda städerna i förhållande till de belopp, som från dem influtit i automobils katt (2 §). Av den del (85 %) utav landsbygdens totala andel, som ej avsättes såsom utjämningsandel, utgår till vägdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, bidrag med 45 procent av distriktets verkliga kostnad för vägunderhåll och vinterväghållning under nästföregående kalenderår, dock allenast därest vägunder-

hället hela det året ålegat vägkassan (vägdistriktens direkta underhållsbidrag), varvid i nämnda kostnad jämväl inbegripes all förvaltningskostnad, som icke uppenbarligen avser byggande av väg. Vad av omförmälda 85 procent återstår tillgodokommer de särskilda länen i förhållande till de belopp, som influtit i automobils katt från respektive läns landsbygd (länens ordinarie andelar; 3 § 1 mom.). Även den i utjämnings syfte avsatta delen av landsbygdens totala andel tillgodokommer — med undantag varom i det följande förmåles — de särskilda länen, med fördelning dem emellan enligt Kungl. Maj:ts förordnande. Av de skattemedel, vilka såsom ordinarie andelar och utjämningsandelar tillgodokomma de särskilda länen, äger Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet årligen bevilja bidrag till förbättring av för automobiltrafiken särskilt viktiga vägar och broar inom länet. Vidare äger Kungl. Maj:t av dessa skattemedel bevilja årliga bidrag till underhåll av sådana av vederbörande vägkassa underhållna vägar och broar, vilkas underhåll på grund av automobiltrafik i synnerlig grad försvåras, ävensom till sådan vinterväghållning, som är till särskilt gagn för automobiltrafiken (det s. k. extra underhållsbidraget; 4 §).

Av den del utav landsbygdens andel i automobils kattemedlen, som avsättes i utjämnings syfte, må visst belopp enligt Kungl. Maj:ts förordnande användas till *understödjande av forsknings- och undersökningsarbeten*, som anses i synnerlig grad befrämja ett ändamålsenligt användande av ifrågavarande skattemedel (3 § 2 mom.). Ursprungligen gällde, att härför fick tagas i anspråk högst en procent av landsbygdens totala andel i skattemedlen. Vid 1927 års riksdag vidtogs emellertid en nedsättning av detta belopp till högst en halv procent av nämnda andel. I samband därmed förklarade sig riksdagen förutsätta, att Kungl. Maj:t årligen i samband med förslag till beräkning och disposition av automobils kattemedlen skulle lämna riksdagen redogörelse, i vilken utsträckning och till vilka ändamål anslag från automobils kattemedlen under det sistförflutna kalenderåret med stöd av ifrågavarande bestämmelse anvisats.

Med anledning härav får jag meddela, att Kungl. Maj:t under vissa villkor ställt till förfogande *dels* genom beslut den 31 januari 1930 för svenska väginstitutet 3,000 kronor för inköp av och utförande av försök med en mekanisk trafikräkningsapparat, *dels ock* genom beslut den 27 juni 1930 för svenska vägföreningen 38,000 kronor till bestridande av kostnaderna för av föreningen anordnade väg dagar, utbildningskurser i vägunderhåll för yrkesmän, föredrag rörande vägväsendet samt studieresor ävensom för svenska väginstitutet 85,000 kronor för understödjande av systematiska försök och forskningar inom vägteknikens område. Sammanlagt har alltså under år 1930 till forsknings- och undersökningsarbeten anvisats ett belopp av 126,000 kronor.

Inkomsterna av automobils kattemedel hava i gällande riksstat beräknats till 47,000,000 kronor. Totala kostnaderna för vägunderhåll och vinterväghållning — dessa kostnader skola läggas till grund för beräklandet av de enligt väglagen utgående bidragen till vägunderhåll m. m., vilka bestridas till hälften av allmänna statsmedel och till hälften av automobils kattemedel — hava för år 1929

uppskattats till 40,000,000 kronor. Med utgångspunkt från dessa siffror och i enlighet med gällande regler för automobilskattemedlens fördelning på landsbygd och städer hava i riksstaten för budgetåret 1930/1931 de av sådana medel utgående anslagen samt det av allmänna statsmedel utgående anslaget till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. upptagits på följande sätt:

Vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörss-	
assistenter	kronor 310,000
Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga	
gator och vägar i städerna	» 8,138,000
Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga	
vägar å landsbygden	» 32,552,000
Bidrag till vägunderhållet på landet m. m.	» 6,000,000
Ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet m. m.	» 6,000,000

Enligt vad chefen för finansdepartementet tidigare denna dag föreslagit, skola automobilskattemedlen för nästkommande budgetår beräknas till 52,000,000 kronor. Med utgångspunkt från denna siffra har jag alltså att beräkna storleken av de olika anslag, som för ifrågavarande budgetår skola utgå av automobilskattemedel.

Den viktigaste av de faktorer, som inverka på fördelningen av automobilskattemedlen, är storleken av de totala kostnaderna för vägunderhåll och vinterväghållning. Innan jag ingår på anslagsberäkningen, vill jag fördenskull beröra frågan om storleken av dessa kostnader — vilka i det följande i allmänhet betecknas med det gemensamma begreppet underhållskostnader — i samband varmed jag torde få något uppehålla mig vid möjligheterna att begränsa desamma. Därjämte kommer jag att upptaga spörsmålet om storleken av vägdistriktens direkta underhållsbidrag.

Vad de totala vägunderhållskostnaderna angår, hava desamma under de senaste åren uppgått till i runda tal följande belopp, nämligen för år 1926 30,800,000 kronor, för år 1927 34,500,000 kronor, för år 1928 38,000,000 kronor och för år 1929 44,400,000 kronor. Stegringen är särskilt från år 1928 till år 1929 synnerligen betydande. Underhållskostnaderna för sistnämnda år uppskattades i 1930 års statsverksproposition till omkring 40,000,000 kronor, ett belopp som alltså i verkligheten överskreds med 4,400,000 kronor. I vilka förhållanden orsakerna till den kraftiga stegringen av underhållskostnaderna för år 1929 äro att söka, är givetvis svårt att bedöma. Till icke oväsentlig del torde emellertid anledningen vara att finna i exceptionella klimatiska förhållanden, nämligen dels den osedvanligt svåra och kostsamma vinterväghållningen i södra Sverige under början av året, dels ock det långvariga blidvädret i Norrland under hösten, vilket medförde att sommarunderhållet måste pågå till en ovanligt sen tidpunkt. På mitt föranstaltande har t. f. chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställt en undersökning rörande den omfattning, vari nu berörda klimatiska omständigheter föranlett merkostnad för vägunderhåll och vinterväghållning och därvid ansett sig kunna approximativt uppskatta den av nämnda

Underhålls-
kostnadernas
storlek.

omständigheter orsakade merkostnaden till omkring 1,500,000 kronor. Denna siffra är enligt min mening att betrakta såsom ett minimibelopp, och det synes mig icke osannolikt, att den av oförmälda förhållanden föranledda merkostnaden kan beräknas till ett ännu högre belopp.

Om sålunda den kraftiga stegringen i underhållskostnaderna för det senaste år, beträffande vilket fullständiga uppgifter föreligga, delvis kan förklaras av omständigheter av mer eller mindre tillfällig art, torde det dock vara klart, att på grund av vägnätets utökning och trafikens utveckling, vilken ställer ökade krav på vägunderhållet, en fortsatt stegring av underhållskostnaderna normalt är att vänta ännu under någon tid. Med beaktande härav måste det såväl med hänsyn till vägdistriktens ekonomi som med tanke på statsutgifterna — vägunderhållsbidraget uppgår för närvarande till 75 procent av kostnaderna — vara angeläget att tillse, att de medel, som erfordras för vägunderhållet, bliva rationellt använda och underhållskostnaderna därigenom i möjligaste mån begränsade. Visserligen torde det kunna förväntas, att 1929 års vägsakkunniga vid fullföljande av sin uppgift skola ägna jämväl detta spörsmål uppmärksamhet. I anslutning bland annat till uttalande av 1929 års riksdagsrevisorer synes det emellertid påkallat att redan nu något skärskåda denna fråga.

I detta sammanhang må omnämnas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid ett par tillfällen under de senaste åren gjort framställning om ändrad avfattning av gällande anvisningar rörande beräkningen av de till väghållningsdistrikten utgående bidragen till vägunderhåll och vinterväghållning (kungörelse den 22 oktober 1927, nr 383, numera i vissa delar ändrad genom kungörelse den 16 maj 1930, nr 164). I skrivelse den 14 september 1929 med vissa författningsförslag i anledning av vägväsendets omorganisation m. m. framhöll styrelsen sålunda, att berörda anvisningar — vilka i främsta rummet avsåge att åvägbringa en rätt fördelning av vägdistriktens kostnader på vederbörliga konton, vägunderhåll, underhåll av broar och färjor, väg- och brobyggnader, vinterväghållning, förvaltningskostnader, inventarier, räntor m. m. — icke syntes vara tillräckligt upplysande utan ofta blivit missförstådda. Styrelsen framlade ett förslag till ändrad lydelse av anvisningarna i fråga, åsyftande ett förtydligande av bestämmelserna i vissa hänseenden.

Jag skall i det följande i korthet beröra några förhållanden, beträffande vilka ett reglerande eller kontrollerande ingripande från statens sida i syfte att begränsa underhållskostnaderna kan ifrågasättas.

Till en början torde då böra beaktas frågan om vägdistriktens förvaltningskostnader. Ehuru på grund av omläggning från och med år 1927 av vägstatistiken några tillförlitliga jämförande siffror rörande storleken av dessa kostnader under de senaste åren icke kunna framläggas, torde det vara obestriddligt, att förvaltningskostnaderna uppgå till betydande belopp. Framträdande är ock den bristande enhetlighet, som råder beträffande arvoden och liknande ersättningar m. m. Riksdagens år 1929 församlade revisorer ägnade denna fråga sin uppmärksamhet, och 1930 års riksdag gjorde i skrivelse till Kungl. Maj:t framställning rörande åtgärder för vinnande av större ordning och enhetlighet i fråga om vägdistriktens förvaltningskostnader. Utred-

ning i frågan har numera verkställts av 1929 års vägsakkunniga, vilka framlagt förslag rörande vissa normerande åtgärder. Då ett lämpligt tillgodoseende av omförmälda önskemål synes kräva viss ändring i väglagen, har jag för avsikt att i sammanhang med framläggande av förslag i sådant hänseende redogöra för de åtgärder, som med avseende å vägdistriktens förvaltningskostnader torde böra vidtagas. Om också berörda åtgärder närmast komma att få betydelse i de avseenden, som nyss antytts, torde emellertid tillika någon besparing därmed sannolikt kunna vinnas. En lösning av frågan torde därför icke vara utan vikt för det syfte, som här närmast är i fråga.

En utgiftspost, som för närvarande utövar ett jämförelsevis stort inflytande på vägunderhållskostnaderna, är i n k ö p a v v ä g m a s k i n e r. Under senare år hava vägdistriktet i stor utsträckning förskaffat sig en vägmaskinpark, omfattande motorhyvlar, lastbilar, stenkrossar, vältar, snöplogar, maskinella anordningar i grustag m. m. Enligt vägstatistiken inköptes av vägdistriktet under år 1928 inventarier till ett värde av omkring 3,500,000 kronor. För år 1929 föreliggande uppgifter tyda på, att även under detta år för ifrågasvarande ändamål använts ett högst avsevärt belopp. Mot inköp av vägmaskiner är givetvis i och för sig ingen invändning att göra; tvärtom lärer ett rationellt vägunderhåll numera näppeligen kunna bedrivas annat än med effektivt utnyttjande av maskinella hjälpmedel. Men helt naturligt är det av vikt, att även på detta område ekonomiska synpunkter få i tillräcklig grad göra sig gällande. Inventarieköp, som icke äro ekonomiskt berättigade, böra givetvis undvikas. För inköp särskilt av mera dyrbara maskiner bör en förutsättning vara, att vägdistriktet antingen ensamt kan rationellt utnyttja dem eller ock har tillfälle att träda i samarbete med närbeläget vägdistrikt. Då bidrag till kostnaden för anskaffning av maskiner utgår på sådant sätt, att avskrivningar å desamma få inräknas i underhållskostnaderna, torde det icke kunna anses omotiverat, att staten söker hålla hand över att inventarieinköpen ske med aktgivande på nu antydda synpunkter. I anslutning till vad nu anförts har jag ansett det kunna ifrågasättas, att i förenämnda anvisningar rörande beräkningen av de till väghållningsdistriktet utgående bidragen till vägunderhåll och vinterväghållning införes en bestämmelse av innebörd, att statsbidrag för avskrivning å vägmaskiner utgår endast där medgivande till maskinernas inköp lämnats av vederbörande länsstyrelse. Beträffande tiden för avskrivning å maskiner torde få erinras om innehållet i nyssnämnda anvisningar, enligt vilka avskrivning å maskiner bör årligen verkställas med 10 å 20 procent å distriktets egen kostnad för deras inköp. Denna regel torde böra fortfarande upprätthållas, där ej särskilda omständigheter prövas böra föranleda till ett snabbare avskrivningsförfarande.

Av den största betydelse för vägunderhållskostnadernas begränsande är naturligen själva sättet för underhållsarbetenas bedrivande. I allmänhet torde visserligen gälla att, sedan ett vägdistrikt under några år handhaft underhållet medelst vägkassan, arbetets bedrivande småningom i viss mån rationaliserats. Detta utesluter dock icke, att brister i vissa avseenden kunna föreligga samt att förbättringar i en del detaljer kunna vinnas. Av betydelse är t. ex., att arbetspersonalens storlek riktigt avväges, att inköp av för-

bruksmateriel ordnas rationellt och, där så lämpligen kan ske, i samarbete med andra vägdistrikt o. s. v. Åt nu berörda och andra liknande förhållanden bör från de kontrollerande statliga organens sida ägnas ingående granskning. Genom en dylik granskning samt genom rådgivande verksamhet från vägingenjörernas sida torde mycket kunna vinnas. I detta sammanhang må framhållas, att enligt gällande författning om den statliga vägorganisationen i länen (kungörelse den 16 maj 1930, nr 160) vägingenjör såsom länsstyrelsens biträde vid utövande av kontroll å vägunderhåll och vinterväghållning bland annat har att — utan obehörigt ingripande i vägstyrelsernas förvaltning — tillse och övervaka, att vägunderhållet och vinterväghållningen bedrivs rationellt och ekonomiskt, söka rätta tekniska misstag samt föreslå åtgärder, som kunna lända till förbättring eller till förenkling och besparing. Vägingenjören har vidare att före avgivande av intyg till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om den verkliga underhållskostnaden verkställa kontroll och granskning av vägdistriktens räkenskaper beträffande vägunderhåll och vinterväghållning. Enligt den för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gällande instruktionen, sådan densamma efter vissa ändringar i samband med 1930 års omorganisation av vägväsendet lyder, har styrelsen att genom stickprovsgranskning av vägdistriktens räkenskaper utöva kontroll över användningen av till vägväsendet anvisade statsmedel. Nu omförmälda bestämmelser giva uppenbarligen såväl länsstyrelserna genom vägingenjörerna som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen befogenhet att hos vägdistriktet påkalla ändring av underhållsmetoder m. m., därest detta finnes vara behöfligt. Det synes vara lämpligt, att vägingenjören beträffande varje vägdistrikt i detalj genomgår organisationen av vägunderhållet och därmed sammanhängande förhållanden samt därefter, om så påkallas, hos vägstyrelsen gör framställning om vidtagande av de ändringar i tillämpat system, som kunna anses ändamålsenliga.

Vid bedömande av frågan om vägunderhållskostnaderna bör vidare beaktas spørsmålet om vägförbättringsarbetens utförande med underhållsmedel. Det torde för närvarande förekomma, att kostnader för rena förbättringsarbeten, om ock av mindre omfattning, påföras vägunderhållet. Häremot kan invändas, att dylika arbeten icke tillhöra underhållet i väglagens bemärkelse samt att arbetena, då de utföras med underhållsmedel, många gånger icke planeras och verkställas så rationellt som fallet är i fråga om arbeten, vilka utföras med statsbidrag i vanlig ordning, samt därjämte ofta ske utan erforderlig teknisk kontroll. Å andra sidan bör beaktas, att givetvis smärre förbättringsarbeten kunna förekomma — exempelvis vägbreddning i kurvor eller rätning av S-kurvor m. m. — vilkas utförande utan omgång kan vara påkallat av trafiksäkerhetshänsyn och beträffande vilka ett anlitande av underhållsmedel därför kan anses motiverat. Likaledes kunna förekomma förbättringsarbeten, vilka av ekonomiska skäl eller eljest lämpligen böra utföras i samband med vissa underhållsarbeten. I här avsedda fall bör dock, där fråga är om arbete av nämnvärd omfattning, medgivande till arbetets utförande inhämtas av vederbörande länsstyrelse, som dock lämpligen torde kunna i allmänhet anförtro beslutanderätten härutinnan åt vägingenjören, varigenom onödig omgång och kostnad kan undvikas. Underhållsmedlens använ-

dande till förbättringsåtgärder bör emellertid inskränkas till fall av nyss omfördad art. Det kan nämligen icke anses lämpligt, att bidrag till omläggningar och förbättringar i större omfattning utgå från vägunderhållsanslagen, vilka äro förslagsanslag och underkastade automatisk ökning. Det torde därför vara lämpligt att i förenämnda anvisningar rörande beräkningen av de till väghållningsdistrikten utgående bidragen till vägunderhåll och vinterväghållning införa en bestämmelse av innebörd, som nu antytts.

Slutligen bör i detta sammanhang beröras frågan om användandet av vägbeläggningar med begränsad varaktighet, d. v. s. beläggningar vilka med korta tids mellanrum måste förnyas eller underhållas. I den mån dylika beläggningar — indränkningar av vägmaterialet med asfalt, tjära eller annat bindemedel samt ytbehandling av vägbanan med dylika medel — förekomma, torde utgifterna för desamma avföras såsom underhållskostnader. Då en beläggning av ifrågavarande slag närmast torde kunna betraktas såsom en form av förstärkt underhåll, bör häremot icke vara något att i och för sig erinra. Dylika beläggningar kunna under vissa förutsättningar vara väl motiverade; i utlandet lära de på många håll användas även på starkt trafikerade vägar. Dessa beläggningar äro emellertid ekonomiskt berättigade först när trafiken nått en jämförelsevis stor omfattning. Av särskild vikt är, att beläggningarna utföras under sakkunnig ledning. För att förebygga att ifrågavarande beläggningar komma till användning i fall, där detta icke kan anses vara ekonomiskt riktigt, och att de utföras på olämpligt sätt synes i förut omfördade anvisningar böra införas bestämmelse — att gälla såsom villkor för utgifternas inräknande i underhållskostnaden — dels att, innan beträffande viss vägsträcka beläggning av förevarande art kommer till användning, medgivande därtill skall hava lämnats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, dels ock att beläggningens anbringande skall hava skett enligt av styrelsen meddelade anvisningar samt under tillsyn av vederbörande vägingenjör eller annan person, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därtill godkänt. Härvid förutsättes, att styrelsen kommer att utfärda normalbestämmelser för ifrågavarande vägbeläggningars utförande och underhåll.

Jag har för avsikt att i de hänseenden, vilka här angivits, vidtaga åtgärder för författningsändringar i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående antytt; väsentligen ansluter sig detta till syftet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens omfördade förslag den 14 september 1929, i vad detsamma avsåg här berörda förhållanden. Det torde kunna förväntas, att genom nu ifrågasatta åtgärder samt genom vägingenjörernas insatser för rationalisering och ökad ekonomisering beträffande vägunderhållet skola kunna ernås vissa icke obetydliga besparingar i underhållskostnaderna. Verkningsarna av nämnda åtgärder torde emellertid först under kommande kalenderår kunna i nämnvärd mån bliva synliga. Vid bedömande av de underhållskostnader, som hava inflytande på fördelningen av automobilskattemedlen för budgetåret 1931/1932, nämligen kostnaderna för kalenderåren 1930 och 1931, torde man därför hava att utgå väsentligen från nu rådande förhållanden.

Vad angår den totala underhållskostnaden för år 1930, har densamma av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess skrivelse den 5 september 1930 med

anslagsäskanden för nästkommande budgetår approximativt uppskattats till 44,000,000 kronor, på vilket belopp styrelsen beräknat de väghållningsbidrag, som under budgetåret i fråga skola utgå enligt väglagen. Sedermera har styrelsen på min anmodan verkställt och i skrivelse den 13 december 1930 framlagt ny beräkning. I denna beräkning, som grundats på infordrade och från de allra flesta vägdistrikt erhållna uppgifter angående verkliga, respektive uppskattade underhållskostnader för år 1930, har styrelsen kommit till en total underhållskostnad för nämnda år av omkring 44,100,000 kronor. I anslutning till denna uppskattning och med hänsyn till vad i det föregående anförts om den inverkan, som beträffande underhållskostnaderna för år 1929 får tillskrivas särskilda omständigheter av tillfällig natur, har jag ansett mig vid efterföljande kalkyler icke behöva räkna med högre total underhållskostnad under år 1930 än i avrundat tal 44,000,000 kronor.

Underhållskostnaderna för år 1931 uppskattades av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i förenämnda skrivelse den 5 september 1930 till samma belopp som för år 1930 eller till omkring 44,000,000 kronor. I skrivelsen den 13 december 1930 har styrelsen meddelat, att underhållskostnaderna för år 1931 enligt från vägdistriktet insända uppgifter, grundade på uppgjorda inkomst- och utgiftsstater för nämnda år, skulle komma att uppgå till omkring 44,200,000 kronor. För min del har jag dock med hänsyn till hittills vunnen erfarenhet om fortgående normal stegring av underhållskostnaderna ansett mig icke böra räkna med lägre total kostnad än i runt tal 45,000,000 kronor.

Från nu angivna uppskattade underhållskostnader för åren 1930 och 1931 kommer jag att utgå vid beräkningen av nästkommande budgetårs anslag av automobilskattemedel. Innan jag övergår till denna beräkning, torde jag emellertid, enligt vad jag redan förutskickat, få uppehålla mig vid en annan på sagda beräkning inverkan faktor, nämligen frågan om storleken av vägdistriktets direkta underhållsbidrag.

*Storleken av
vägdistriktets
direkta
underhålls-
bidrag.*

Beträffande denna fråga torde jag först med avseende å tillkomsten av samt hittills vidtagna ändringar i grunderna för det direkta underhållsbidraget få erinra om följande.

Vid 1925 års riksdag väcktes motionsvis förslag om att erforderligt belopp av automobilskattemedlen skulle ställas till förfogande för tilldelning åt de vägdistrikt, där samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, av ett ytterligare väghållningsbidrag å 15 procent utöver det ordinarie bidraget av 30 procent enligt väglagen. Härutinnan förklarade riksdagen efter en ingående motivering, att riksdagen funne vissa billighetsskäl tala för förslaget och jämväl hyste den uppfattningen, att detsamma med vissa modifikationer skulle kunna innebära en godtagbar grund för åstadkommande av en bättre fördelning av automobilskattemedlen. Med hänsyn till vissa omständigheter ansåg dock riksdagen motionerna icke då böra påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och särskilt tillkallade sakkunniga verkställt utredning och framlagt förslag i frågan, avlät Kungl. Maj:t till 1926 års riksdag proposition i ämnet (nr 170). Därvid föreslogs, att till väg-

distrikt, som medelst väggkassan övertagit underhållet, skulle av automobilskattemedel utgå ett bidrag motsvarande 10 procent av distriktets verkliga kostnader för vägunderhåll, vinterväghållning och förvaltning, som ej avsåge byggande av väg, att bidraget skulle utgå av den efter utjämningsandelens avsättande förefintliga återstoden av landsbygdens andel, innan sagda återstod fördelades på länsfonder, samt att storleken av utjämningsandelen skulle ned sättas från 20 till 15 procent av landsbygdens andel. Propositionen vann riksdagens bifall.

I en till 1927 års riksdag avlåten proposition (nr 175) föreslog Kungl. Maj:t att, för tillmötesgående av framförda krav på ytterligare lindring i underhållstungan, det direkta underhållsbidraget skulle höjas till 15 procent av kostnaden. I skrivelse nr 311 förklarade riksdagen, att med hänsyn till den stora börda, som vägunderhållet utgjorde, goda skäl föreläge för en ytterligare höjning av bidraget utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. För att emellertid icke i alltför hög grad inkräkta på de övriga ändamål — vägförbättringar m. m. — som automobilskattemedlen avsåge att tillgodose, hade riksdagen ansett sig böra stanna vid en höjning till 20 procent.

Vid 1928 års riksdag beslöt i anledning av väckta motioner, att det direkta underhållsbidraget skulle höjas till 25 procent av vägdistriktets verkliga kostnad.

I en till 1929 års riksdag avlåten proposition (nr 34) upptogs frågan om en ytterligare höjning av ifrågavarande bidrag. Vid anmälan av denna fråga yttrade departementschefen bland annat, att det uppenbarligen vore av vikt, att automobilskattemedlen i tillräcklig utsträckning komme till användning för åtgärder till vägväsendets höjande genom förbättring och förstärkning av de befintliga vägarna, varigenom underhållskostnaderna kunde nedbringas, vinterväghållningen underlättas, fordonsslitningen och driftkostnaderna minskas samt trafiksäkerheten ökas. Å andra sidan borde icke förbises, att även det förbättrade underhållet vore av den största betydelse för trafiken genom därav minskade slitnings- och driftkostnader, samt att av automobiltrafiken förorsakad ökad vägslitning föranlett ökning i underhållstungan. Med hänsyn till den avsevärda stegringen av automobilskattemedlen syntes under dessa förhållanden skäl föreligga att tillmötesgå önskemålen om ytterligare lindring i väghållningsbördan genom en höjning av det direkta väghållningsbidraget till 30 procent.

Inom riksdagen framställdes motionsvis yrkanden om en avsevärt större höjning än den av Kungl. Maj:t föreslagna. Sålunda föreslogos procentsiffrorna 40, 45 och 50.

I sin skrivelse nr 6 A, punkten 15, yttrade riksdagen i ämnet bland annat följande:

Automobiltrafikens utveckling har som bekant nödvändiggjort en genomgripande omdaning av hela vårt vägväsen med därav följande ökade bördor för de väghållningsskyldiga. Särskilt tyngande äro de alltfjämt stegrade kostnaderna för vägarnas underhåll. Att automobiltrafiken bär en alltför ringa del av underhållskostnaderna, lär vara tämligen allmänt erkänt. Enligt vad som vid trafikräkningar utrönts, borde automobiltrafiken rättvisligen svara för den ojämförligt största delen av nämnda kostnader, saunolikt minst 75 % och inom en nära framtid inemot 90 %.

Riksdagen måste för sin del finna goda skäl tala för en höjning av underhållsbidraget till 40 procent. Riksdagen förbiser ej den minskning i förbättringsarbetenas anpart av automobilskattemedlen, som härigenom inträder. Utan att underskatta värdet av nu över hela landet pågående livliga arbete med vägarnas förstärkning jämte rätnings- och utvidgningsåtgärder av olika slag, vill dock riksdagen erinra om de ökade bördor, detta inneburit för de enskilda vägdistrikten. I ej ringa utsträckning hava vägkassorna blivit så ekonomiskt betungade, att svårigheter föreligga för igångsättande av ytterligare förbättringsarbeten. Under alla förhållanden läser med fog kunna göras gällande, att vägväsendets av en alltjämt tillväxande automobiltrafik föranledda hastiga utveckling ej längre får ske på bekostnad av de väghållningsskyldigas berättigade krav att erhålla vederbörlig anpart av själva underhållskostnaderna ersatt.

I överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken riksdagen sålunda givit uttryck, antog riksdagen för sin del ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen om fördelning av automobilskattemedel, innebärande ökning av det direkta underhållsbidraget till 40 procent.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag framlades förslag om en ytterligare höjning av det direkta underhållsbidraget. Till stöd för detta förslag anförde min företrädare i ämbetet, efter en redogörelse för vad som under senare år förekommit i frågan, huvudsakligen följande:

En betydande ökning av bidragen till vägunderhåll och vinterväghållning hade under de senaste åren ägt rum. Ett kraftigt stöd hade därigenom givits vägdistriktet vid bärandet av de ökade bördor, som den hastigt stegrade automobiltrafiken och den därav betingade omdaningen av landets vägväsen pålagt distriktet. På grund av underhållsbidragens starka ökning hade även inträtt en avsevärd förskjutning i förhållandet mellan å ena sidan summan av dessa bidrag och å andra sidan de medel, som stode till förfogande för arbeten med vägförbättringar.

Alltjämt fölle likväl på vägdistriktet en avsevärd underhållstunga, vars storlek i väsentlig mån betingades av motorfordonstrafiken och som visade tendens att fortfarande stiga. Därtill komme den på vägdistriktet belöpande, för distriktens ekonomi ofta ganska betydande anparten av kostnaderna för en mångfald, jämväl av motorfordonstrafikens utveckling väsentligen betingade arbeten med vägförbättringar av olika slag. Vägbeskattningen vore också — även om den de sista åren i stort sett minskats något — fortfarande i flertalet vägdistrikt synnerligen hög. Att önskemål om lättnad i vägdistriktens ekonomiska börda genom ytterligare ökning av det till distriktet utgående direkta underhållsbidraget från skilda håll framkommit och jämväl funnit uttryck inom riksdagen, vore under dessa förhållanden förklarligt.

Redan av sålunda antydda skäl funne departementschefen någon ytterligare höjning av det direkta underhållsbidraget vara önskvärd. En omständighet, som i sin mån bidrog att framhäva behovet av en dylik höjning, låge vidare däri, att man för framtiden syntes böra räkna med en större hastighet för motorfordon än dittills. Givet vore att en genomgående ökning av motorfordonens hastighet måste vara ägnad att medföra större slitning av vägarna och därmed även ökad kostnad för vägunderhållet.

Mot en ny höjning av det direkta underhållsbidraget kunde givetvis invändas, att en sådan skulle ytterligare inkräkta på den anpart av automobilskattemedlen, som vore avsedd för förbättringsarbeten. Departementschefen vore ingalunda främmande för denna synpunkt. Såsom vid frågans behandling år 1929 antytts, vore det naturligen av stor betydelse att automobilskattemedlen i

tillräcklig utsträckning användes för åtgärder till förbättring och förstärkning av befintliga vägar, vilka åtgärder bidroge att nedbringa kostnaderna såväl för vägarnas underhåll som för motorfordonens drift samt vilka även ökade trafik-säkerheten. Men å andra sidan borde ej heller förbises, att även ett förbättrat vägunderhåll i och för sig vore av den största betydelse för trafiken tack vare den minskning i slitnings- och driftkostnader för fordonen, som därav möjliggjordes. Det borde ock framhållas, att under de senaste åren över hela landet utförts ett mycket omfattande vägförbättringsarbete, varigenom en betydande höjning av vägarnas standard åstadkommits. Härtill komme att, vid bifall till vad departementschefen förordade beträffande sättet för gäldande i vissa fall av kostnaderna för bidrag till s. k. varaktiga vägbeläggningar, en minskning i belastningen å länsfonderna med därav följande ökning av medels-tillgången för andra arbeten skulle uppstå utan motsvarande ökning i belastningen å de för vägunderhåll avsedda medlen.

Vid övervägande av samtliga nu antydda omständigheter och i betraktande tillika av den avsevärda stegring i inkomsterna av automobilskattemedlen, som beräknats för budgetåret 1930/1931, ansåg departementschefen ytterligare höjning av vägdistriktens direkta underhållsbidrag kunna ifrågakomma samt tillstyrkte, att bidraget bestämdes till 45 i stället för 40 procent av den verkliga underhållskostnaden.

Riksdagen biföll nämnda förslag. Motionsvis gjorda framställningar om ytterligare höjning blevo av riksdagen avslagna.

För bedömande av frågan om storleken av det till vägdistrikten utgående direkta underhållsbidraget torde det vidare vara av intresse att här giva en översikt över de senaste årens fördelning av automobilskattemedel samt beträffande den fördelning därav, som kan beräknas för innevarande budgetår även-som, därest nuvarande bestämmelser lämnas orubbade, för nästkommande bud-getperiod.

Fördelningen av de under budgetåret 1928/1929 influtna automobilskatte-medlen åskådliggöres av följande sammanställning:

1928/1929 års automobilskattemedel.

39,825,901.21 kr.

Till vägunderhåll m. m.
enligt väglagen (15 % å
verklig resp. uppskattad
kostnad för år 1927)
5,197,708.80 kr.

Till lantbruksstyrelsen
(restitution av bensinskatt)
50,000 kr.

Återstod att fördelas mellan
städer och landsbygd
34,578,192.41 kr.

Städernas totala andel (20 %)
6,915,638.18 kr.

Landsbygdens totala andel (80 %)
27,662,553.93 kr.

Uttjämningsandelen (15 %)
4,149,383.09 kr.

Återstående andel (85 %)
23,513,170.84 kr.

Vägdistriktens direkta
underhållsbidrag (25 % å
verklig kostnad för år 1928)
8,114,766.58 kr.

Länens ordinarie andelar
15,398,404.26 kr.

Underhållsbidragen av automobilskattemedel uppgingo alltså under detta budgetår till sammanlagt omkring 13,300,000 kronor (bidrag enligt väglagen +

Sjätte huvudtiteln.

vägdistriktens direkta underhållsbidrag). På länsfonderna fördelades, efter avdrag av medel till forskningsarbeten, i runt tal 19,400,000 kronor (utjämningsandel + ordinarie andel).

För budgetåret 1929/1930 tedde sig fördelningen på följande sätt:

1929/1930 års automobilskattemedel.

44,263,788.64 kr.

Till vägunderhåll m. m. enligt väglagen (15 % & verklig resp. uppskattad kostnad för år 1928) 5,751,501.68 kr.	Till lantbruksstyrelsen (restitution av bensinskatt) 50,000 kr.	Återstod att fördelas mellan städer och landsbygd 38,462,286.96 kr.
Städernas totala andel (20 %) 7,692,457.89 kr.	Landsbygdens totala andel (80 %) 30,769,829.57 kr.	
Utjämningsandelen (15 %) 4,615,474.44 kr.		Återstående andel (85 %) 26,154,355.13 kr.
Vägdistriktens direkta underhållsbidrag (40 % & verklig kostnad för år 1929) 17,152,239.91 kr.		Länens ordinarie andelar 9,002,115.22 kr.

Underhållsbidragen uppgingo alltså under detta budgetår till sammanlagt omkring 22,900,000 kronor. På länsfonderna fördelades, efter avdrag av medel till forskningsarbeten, i runt tal 13,500,000 kronor.

Beträffande budgetåret 1930/1931 föreligga ännu icke tillförlitliga utgångspunkter för beräkning av fördelningen. Svårigheter möta att med tillräcklig säkerhet uppskatta summan av inflytande automobilskattemedel; för beräkningen av underhållskostnadernas storlek för år 1930 har däremot, såsom av det föregående framgår, jämförelsevis fast underlag erhållits. Utgår man, i enlighet med beräkningen i riksstaten, från en inkomstsumma av omkring 47,000,000 kronor och uppskattas vidare den totala underhållskostnaden för år 1930 i överensstämmelse med vad jag förut antagit till omkring 44,000,000 kronor — varav cirka 43,600,000 kronor torde kunna anses belöpa å distrikt, där underhållet övertagits av vägkassan — skulle fördelningen enligt de av 1930 års riksdag fastställda grunderna bli följande:

1930/1931 års automobilskattemedel.

47,000,000 kr.

Till vägunderhåll m. m. enligt väglagen (15 % & verklig resp. uppskattad kostnad för år 1929) 6,660,000 kr.	Avlöning åt vägingenjörer m. fl. 310,000 kr.	Återstod att fördelas mellan städer och landsbygd 40,030,000 kr.
Städernas totala andel (20 %) 8,006,000 kr.	Landsbygdens totala andel (80 %) 32,024,000 kr.	
Utjämningsandelen (15 %) 4,803,600 kr.		Återstående andel (85 %) 27,220,400 kr.
Vägdistriktens direkta underhållsbidrag (45 % & verklig kostnad för år 1930) 19,620,000 kr.		Länens ordinarie andelar 7,600,400 kr.

Underhållsbidragen skulle alltså uppgå till sammanlagt omkring 26,300,000 kronor. Å länsfonderna skulle, efter avdrag av medel till forskningsarbeten, fördelas i runt tal 12,250,000 kronor. Jag bortser härvid, liksom i det följande, från restitution av bensinskatt.

Beträffande budgetåret 1931/1932 föreligga givetvis ännu större svårigheter att bedöma de faktorer, som öva inflytande på fördelningen. Vad underhållskostnaderna angår, har jag emellertid i det föregående antagit, att totalkostnaden under år 1931 skulle komma att hålla sig vid omkring 45,000,000 kronor. Av detta belopp torde cirka 44,900,000 kronor kunna antagas belöpa å distrikt, där vägkassan bestrider vägunderhållet. Med utgångspunkt härifrån och under antagande, att inkomsterna av automobilskattemedlen, på sätt förut beräknats, uppgå till 52,000,000 kronor, skulle fördelningen av dessa medel med oförändrade grunder för dispositionen av medlen ställa sig på följande sätt:

1931/1932 års automobilskattemedel.

52,000,000 kr.

Till vägunderhåll m. m. enligt väglagen (15 % å verklig resp. uppskattad kostnad för år 1930) 6,600,000 kr.	Avlöning åt väg- ingenjörer m. fl. 300,000 kr.	Återstod att fördelas mellan städer och landsbygd 45,100,000 kr.
Städernas totala andel (20 %) 9,020,000 kr.	Landsbygdens totala andel (80 %) 36,080,000 kr.	
Utbildningsandelen (15 %) 5,412,000 kr.		Återstående andel (85 %) 30,668,000 kr.
Vägdistriktens direkta underhålls- bidrag (45 % å verklig kostnad för år 1931) 20,205,000 kr.		Länens ordinarie andelar 10,463,000 kr.

Enligt denna beräkning skulle underhållsbidragen uppgå till omkring 26,800,000 kronor, medan å länsfonderna skulle fördelas, efter avdrag av medel till forskningsarbeten, omkring 15,700,000 kronor.

Ehuru genom den under de senaste åren vidtagna avsevärda ökningen av bidragen till vägunderhåll och vinterväghållning en viss lättnad beretts vägdistriktet i de bördor, som blivit en följd av automobiltrafikens kraftiga utveckling, föreligger enligt min mening ett bestämt behov av ytterligare lindring härutinnan. Vägbeskattningen är — även om den under senare år icke oväsentligt nedgått — i de flesta av vägdistriktet alltför mycket hög. Till belysande härav må omnämnas, att av landets 379 vägdistrikt under år 1930 — under vilket år vägdistriktet uppburit direkt underhållsbidrag med 40 procent av underhållskostnaden för år 1929 — 207 distrikt hade en vägskatt per fyrk av över 20 öre, 58 distrikt en vägskatt av över 30 öre samt 18 distrikt en skatt av över 40 öre. För år 1931 — då distriktet bekomma direkt underhållsbidrag med 45 procent av underhållskostnaden för år 1930 — uppgår, såvitt införskaffade uppgifter angående vägstämmornas beslut utvisa, vägskatten i 171 distrikt till över 20 öre per fyrk, i 48 distrikt till över 30 öre samt i 15 distrikt till över 40 öre. Motsvarande siffror utgjorde för år 1927 309, 163 och 69 samt för år 1929 232, 84 och 34.

Otvivelaktigt synes mig ock vara, att automobiltrafiken ännu icke i tillräcklig omfattning deltagit i kostnaden för vägunderhållet. Av 1929 års riksdag

Departements-
chefen.

uttalades i detta avseende, att enligt vad som utrönts vid trafikräkningar automobiltrafiken sannolikt inom en nära framtid rättvisligen borde svara för inemot 90 procent av nämnda kostnad. För närvarande utgöra, som förut erinrats, underhållsbidragen tillhopa 75 procent av kostnaden, av vilka bidrag automobilskattemedlen bestrida en andel, motsvarande 60 procent av underhållskostnaden.

På grund av vad jag här anfört och med åberopande i övrigt av de förut återgivna skäl, som min företrädare i ämbetet anförde till stöd för den av honom förordade höjningen av det direkta underhållsbidraget och till vilka jag i allt väsentligt kan ansluta mig, har jag ansett mig böra tillstyrka en ny ökning av ifrågavarande bidrag. Denna ökning synes lämpligen böra bestämmas till 5 procent, varigenom bidraget skulle komma att utgöra 50 procent av den verkliga underhållskostnaden.

Jag förbiser ingalunda, att ett bifall till detta förslag skulle komma att medföra en minskning av de medel, som eljest skulle stå till förfogande för om-lägnings- och förbättringsarbeten. Det må emellertid framhållas, att denna minskning kommer att mer än uppvägas av den beräknade ökningen i totalbeloppet av inflytande automobilskattemedel. Enligt förut återgivna beräkningar beträffande fördelningen av innevarande budgetårs automobilskattemedel skulle för nämnda budgetår å länsfonderna fördelas omkring 12,250,000 kronor. Vid bifall till mitt förslag beträffande det direkta underhållsbidraget och med de antaganden i fråga om automobilskattemedlens totalbelopp samt storleken av underhållskostnaderna, från vilka jag förut utgått, skulle för nästkommande budgetår å länsfonderna komma att fördelas omkring 13,450,000 kronor.

För genomförande av vad jag här förordat erfordras ändring i 3 § 1 mom. av förordningen om fördelning av automobilskattemedel. Förslag härutinnan framlägger jag i det följande. Den nya bestämmelsen torde böra träda i tillämpning vid fördelningen av de under budgetåret 1931/1932 inflytande automobilskattemedlen.

Sedan jag nu behandlat de olika frågor, som inverka på den huvudsakliga fördelningen av automobilskattemedlen, får jag här meddela en beräkning av nämnda fördelning för budgetåret 1931/1932. Med förut angivna utgångspunkter skulle denna fördelning te sig på följande sätt:

1931/1932 års automobilskattemedel.

52,000,000 kr.

Till vägunderhåll m. m. enligt väglagen (15 % å verklig resp. uppskattad kost- nad för år 1930) 6,600,000 kr.	Avlöning åt väg- ingenjörer m. fl. 300,000 kr.	Återstod att fördelas mellan städer och landsbygd 45,100,000 kr.
Städernas totala andel (20 %) 9,020,000 kr.	Landsbygdens totala andel (80 %) 36,080,000 kr.	
Utjämningsandelen (15 %) 5,412,000 kr.		Återstående andel (85 %) 30,668,000 kr.
Vägdistriktens direkta underhålls- bidrag (50 % å verklig kostnad för år 1931) 22,450,000 kr.		Länens ordinarie andelar 8,218,000 kr.

Underhållsbidragen av automobilskattemedel skulle alltså utgöra sammanlagt omkring 29,000,000 kronor, medan på länens automobilskattefonder skulle fördelas, efter avdrag av medel till forskningsarbeten, omkring 13,450,000 kronor.

I enlighet med denna beräkning skulle anslagen av automobilskattemedel samt det av allmänna statsmedel utgående anslaget till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för nästkommande budgetår upptagas på följande sätt:

Vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörss-		
assistenter	kronor	300,000
Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga		
gator och vägar i städerna	»	9,020,000
Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga		
vägar å landsbygden	»	36,080,000
Bidrag till vägunderhållet på landet m. m.	»	6,600,000
Ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet m. m.	»	6,600,000

Beträffande anslaget till vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter har jag redan förut framställt förslag. Rörande övriga här ifrågavarande anslag gör jag hemställa i det följande.

Dessförinnan vill jag emellertid beröra vissa detaljfrågor, som hava avseende å automobilskattemedlens användning. En av dessa frågor rör Vissa
detaljfrågor.
underhållsbidrag för ödebygdsvägar.

Enligt lagen om ödebygdsvägar den 13 juni 1919 (nr 287) med däri genom lag den 27 juni 1927 (nr 297) gjorda ändringar gäller att, sedan ödebygdsväg övertagits till allmänt underhåll, av statsmedel lämnas — utöver väghållningsbidrag enligt väglagen — särskilt tilläggsbidrag med tre tiondelar av uppskattade, respektive verkliga kostnaden för vägens underhåll. Vidare stadgas, att i vägdistrikt, där särskilda omständigheter äro för handen, tilläggsbidraget må, enligt vad därom särskilt föreskrives, kunna utgå med högre belopp, intill sex tiondelar av den kostnad, som skall läggas till grund för tilläggsbidragets beräkning. Tillika med det ordinarie bidraget enligt väglagen kan alltså tilläggsbidraget för underhåll av ödebygdsvägar uppgå till högst 90 procent av underhållskostnaden.

Tilläggsbidraget till ödebygdsvägar utgår jämlikt beslut av 1927 års riksdag från anslagen till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. Av bidraget bestrides sålunda hälften med allmänna statsmedel och hälften med automobilskattemedel.

På sätt i gällande bestämmelser om dispositionen av anslag till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (kungörelse den 22 oktober 1927, nr 383, med däri genom kungörelse den 16 maj 1930, nr 164, gjorda ändringar) stadgas, äger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att med hänsyn till vederbörande vägdistrikts ekonomiska bärkraft och andra särskilda förhållanden bestämma, huruvida och i vad mån förhöjning skall äga rum beträffande det till underhåll av ödebygdsväg utgående tilläggsbidraget.

Enligt föreskrift i 3 § 1 mom. av förordningen om fördelning av automobilskattemedel utgår, såsom förut erinrats, bidrag med för närvarande 45 procent

av vägdistriktens kostnader för vägunderhåll. Med bestämmelserna i detta författningsrum, från vars tillämpning ödebygdsvägar icke undantagits, har uppenbarligen icke avsetts att möjliggöra, att totala underhållsbidraget för ödebygdsvägar skulle kunna överstiga den i lagen om nämnda vägar stadgade högsta gränsen för dylikt bidrag, nämligen 90 procent av underhållskostnaden. Sedan det enligt nyssnämnda förordning utgående direkta underhållsbidraget från och med fördelningen av de under budgetåret 1929/1930 influtna automobilskattemedlen höjts till 40 procent av underhållskostnaden från att tidigare hava utgjort 25 procent av sagda kostnad, har emellertid fråga kunnat uppstå, huruvida för ödebygdsvägars bidrag skulle kunna utgå bidrag utöver nämnda gräns. Vid en parallell tillämpning såväl av nyssnämnda förordning som av lagen om ödebygdsvägar skulle för år 1930 det totala underhållsbidraget för ödebygdsvägar hava uppgått till 100 procent av kostnaden, nämligen 30 procent ordinarie bidrag enligt väglagen, 30 procent obligatoriskt tilläggsbidrag enligt lagen om ödebygdsvägar samt 40 procent direkt underhållsbidrag enligt förordningen om fördelning av automobilskattemedel.

Enligt vad jag inhämtat, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för år 1928 till underhåll av ödebygdsvägar utbetalat bidrag med 30 procent enligt väglagen, 20 procent enligt förordningen om fördelning av automobilskattemedel samt 40 procent tilläggsbidrag enligt lagen om ödebygdsvägar. För år 1929 utgick bidrag med 30 procent enligt väglagen, 25 procent enligt förordningen om fördelning av automobilskattemedel samt 35 procent tilläggsbidrag enligt lagen om ödebygdsvägar. För år 1930 har styrelsen utanordnat bidrag enligt väglagen med 30 procent samt tilläggsbidrag enligt lagen om ödebygdsvägar med 60 procent.

Då genom en för ödebygdsvägar gällande särskild lag föreskrivits, att det totala underhållsbidraget må utgöra högst 90 procent av underhållskostnaden, synes det icke kunna ifrågakomma, att bidraget genom tillämpning jämväl av förordningen om fördelning av automobilskattemedel skulle få höjas utöver denna gräns. Vad angår fördelningen av det totala bidraget torde det med hänsyn till bestämmelserna i lagen om ödebygdsvägar vara riktigast att, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för år 1930 förfarit, underhållsbidrag till dessa vägar utgår med 30 procent enligt väglagen samt med 60 procent tilläggsbidrag enligt lagen om ödebygdsvägar, det sistnämnda givetvis under förutsättning att — såsom regeln torde vara — stadgade villkor för högsta medgivna tilläggsbidrag enligt sistnämnda lag äro uppfyllda. För tillämpning av bestämmelserna i 3 § 1 mom. av förordningen om fördelning av automobilskattemedel beträffande vägunderhåll finnes därvid uppenbarligen icke något utrymme.

Vad nu sagts har avseende å bidrag till kostnad för vägunderhåll. Annorlunda ställer det sig i fråga om bidrag till vinterväghållningen. Enligt lagen om ödebygdsvägar gäller beträffande vinterväghållning vad i detta hänseende föreskrives i väglagen, vilken för vinterväghållningen stadgar ett statsbidrag av 30 procent. Däremot utgår icke enligt lagen om ödebygdsvägar något tilläggsbidrag till vinterväghållningen. Med hänsyn härtill och då förordningen

om fördelning av automobilskattemedel ansluter sig till stadgandena i väglagen, bör givetvis — såsom fallet ock hittills varit — för vinterväghållningen å ödebygdsvägar utgå, förutom det ordinarie bidraget enligt väglagen, bidrag enligt 3 § 1 mom. i nämnda förordning.

Ehuru förevarande angelägenhet, på sätt framgår av det anförda, icke lär kräva ändring av bestämmelserna på området, har jag dock ansett mig böra, såsom nu skett, lämna en redogörelse i ämnet.

En annan av de åsyftade detaljfrågorna avser underhållsbidrag för vägen Umfors—Tärna—Slussfors i Västerbottens län.

Vägen Tärna—Slussfors, vilken ersätter en tidigare befintlig ödebygdsväg, har enligt beslut av 1920 års riksdag anlagts på bekostnad av statsmedel. För vägens underhåll, innan densamma övertogs till underhåll av vägdistriktet, anvisades medel å riksstaten för budgetåren 1927—1929. Såsom direkt fortsättning på denna väg är för närvarande under byggnad en tillfartsväg till inlandsbanan från Slussfors söderut till Storuman (Luspen). Beträffande sistnämnda väg skall, enligt gällande regler rörande tillfartsvägar till inlandsbanan, i avseende å underhåll föreskrifterna angående ödebygdsvägar lända till efterrättelse. Vägen Tärna—Slussfors utgör i sin tur fortsättning på en väg från Umfors vid sjön Överuman söderut till Tärna kyrkoby. Sistnämnda väg har under åren 1898—1903 utförts på statsverkets bekostnad, innan bestämmelserna om ödebygdsvägar eller om tillfartsvägar till inlandsbanan tillkommit, men torde med hänsyn till sin karaktär närmast vara att hänföra till ödebygdsväg.

Sedan vägen Tärna—Slussfors med år 1929 övertagits till allmänt underhåll, gjorde vägdistriktet framställning om underhållsbidrag för densamma, varvid distriktet utgick från att vägen vore att betrakta såsom ödebygdsväg samt med hänsyn till distriktets ringa ekonomiska bärkraft anhöll, att bidraget måtte utgå med 90 procent av underhållskostnaden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utanordnade bidrag såsom för vanlig väg men gjorde samtidigt hos Kungl. Maj:t hemställan, att såväl denna vägsträcka som sträckan Umfors—Tärna måtte förklaras såsom i underhållshänseende likställd med ödebygdsväg.

I avgivet utlåtande erinrade länsstyrelsen i länet, att vägen Tärna—Slussfors i riksdagsbeslutet om dess anläggande betecknats såsom vanlig väg samt att länsstyrelsen med anledning härav genom utslag förklarat, att vägen skulle såsom bygdeväg övertagas till allmänt underhåll av de väghållningsskyldiga. Länsstyrelsen ifrågasatte därför, huruvida icke för utbetalande av underhållsbidrag för denna väg enligt de för ödebygdsvägar gällande grunderna erfordrades beslut både av Kungl. Maj:t och riksdagen. Emellertid hemställde länsstyrelsen — under framhållande, bland annat, att vägens underhåll i synnerlig grad försvårades av automobiltrafik — att för vägens underhåll måtte enligt gällande bestämmelser om extra underhållsbidrag av automobilskattemedel för år 1929 beviljas dylikt bidrag till sådant belopp, att det tillsammans med det statsbidrag, som eljest utginge, motsvarade 90 procent av underhållskostnaden.

Kungl. Maj:t fattade den 21 februari 1930 beslut i överensstämmelse med länsstyrelsens förslag.

Med hänsyn till ifrågavarande vägsträckors karaktär och föreliggande omständigheter i övrigt synes det vara skäligt, att vägen Umfors—Tärna—Slussfors i sin helhet får — liksom dess fortsättning åt söder till inlandsbanan vid Storuman — i underhållshänseende betraktas såsom ödebygdsväg. Jag vill därför förordna, att hemställen i sådant avseende göres hos riksdagen. Det sålunda tillstyrkta förfarings sättet synes böra tillämpas beträffande underhållsbidrag för år 1930 och senare år.

Slutligen får jag beröra fråga om medel för planerade trafikräkningar å de allmänna vägarna i riket. Genom beslut den 3 oktober 1930 har Kungl. Maj:t på min hemställan anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om dylika räkningar. Med hänsyn till den raska utvecklingen å motortrafikens område under den tid, som förflutit sedan senaste allmänna trafikräkningar år 1926 ägde rum, och då tillförlitlig kännedom om trafikens omfattning och fördelning är av stor vikt för bedömande av åtskilliga frågor rörande vägväsendet, är det önskvärt, att nya trafikräkningar anordnas under år 1931. Behov härav föreligger så mycket mera som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom nyssnämnda beslut den 3 oktober 1930 jämväl anbefallts att upprätta och inkomma med generalplan beträffande vägar för den genomgående, mera långväga trafiken, för vilket ärendes behandling nya trafiksiffror torde vara av särskild betydelse. Kostnaderna för trafikräkningarna jämte bearbetning och tryckning av kartor hava av styrelsen förberedelsevis uppskattats till 105,000 kronor, om endast två räkningar anordnas, och till 151,000 kronor under förutsättning av tre räkningar. Ifrågavarande kostnader torde böra bestridas av automobilskattemedel och, liksom år 1926 skedde, utgå dels av städernas och dels av landsbygdens utjämningsandel. Rörande användningen av städernas utjämningsandel äger Kungl. Maj:t förordna. Detsamma är ock förhållandet med den del av landsbygdens utjämningsandel, som må användas till forsknings- och undersökningsarbeten. Då emellertid sistnämnda del numera blott uppgår till en halv procent av landsbygdens totala andel samt med hänsyn till övriga därmed avsedda ändamål icke lärer förslå till täckande av här avsedda kostnader, i den mån de icke skäligen böra bestridas av städernas utjämningsandel, synes för ändamålet böra av landsbygdens utjämningsandel få användas erforderligt fyllnadsbelopp jämväl utöver den del, varöver Kungl. Maj:t enligt vad nyss sagts äger förfoga. I sådant syfte torde hemställen böra göras hos riksdagen.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 9,020,000, att direkt utgå av automobilskattemedel;

dels förklara, att vägen Umfors—Tärna—Slussfors i Västerbottens län skall, räknat från och med år 1930, i underhållshänseende betraktas såsom ödebygdsväg;

dels medgiva, att av den i 3 § 2 mom. förordningen om fördelning av automobilskattemedel avsedda delen av landsbygdens totala andel i nämnda medel må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk erforderligt belopp för anordnande under år 1931 av trafikräkningar å de allmänna vägarna i riket;

dels ock antaga följande

**Förslag
till
Förordning**

**om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. förordningen den 16 maj 1930
(nr 161) om fördelning av automobilskattemedel.**

Härigenom förordnas, att 3 § 1 mom. förordningen den 16 maj 1930 om fördelning av automobilskattemedel skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med femtio procent av distriktets verkliga kostnad för vägunderhåll och vinterväghållning under nästföregående kalenderår, dock allenast därest vägunderhållet hela det året ålegat vägkassan; och skall därvid i nämnda kostnad jämväl inbegripas all förvaltningskostnad, som icke uppenbarligen avser byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.

Denna förordning skall träda i tillämpning vid fördelning av de under budgetåret 1931/1932 inflytande automobilskattemedlen.

[17.] 16. **Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden.** Åberopande vad jag under nästföregående punkt anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 36,080,000, att direkt utgå av automobilskattemedel.

[18.] 17. **Bidrag till vägunderhållet på landet m. m.** Under hänvisning till vad jag under punkten 16 i det föregående yttrat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *bidrag till vägunderhållet på landet m. m.*,

nu	kronor 6,000,000,
med	» 600,000
till	» 6,600,000.

[19.] 18. **Ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet m. m.** I anslutning till vad jag under punkten 16 anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet m. m.*, att direkt utgå av automobilskattemedel,

nu	kronor	6,000,000,
med	»	600,000
till	»	6.600,000.

[20.] 19. **Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt.** För detta ändamål hava för tiden från och med år 1907 årligen anvisats anslag. För de senaste budgetåren har anslaget utgått med 200,000 kronor. Anslaget för innevarande budgetår är avsett till beredande av dylikt understöd för år 1931.

Medel för ifrågavarande ändamål torde böra beredas även för nästkommande budgetår. Vad anslagsbeloppet angår, saknar jag anledning att ifrågasätta någon sänkning av detsamma, utan torde anslaget böra utgå med samma belopp, som beviljats för innevarande budgetår, eller 200,000 kronor.

I 1930 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkten 25) omnämndes, att framställning inkommit från en vägstyrelse rörande ändring i grunderna för bidrag från förevarande anslag. Min företrädare i ämbetet yttrade i samband härmed, att frågan om grunderna för anslagets fördelning syntes förtjäna att övervägas men att detta spörsmål hörde till dem, som de den 4 december 1929 jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga för revision av väglagen m. m. borde upptaga till behandling. Vid denna behandling syntes också tillfälle givas att mera ingående beakta samtliga på frågan inverkan omständigheter. I anslutning till detta uttalande har omnämnda framställning numera överlämnats till nämnda sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit lärer frågan om ändring i grunderna för bidrag från förevarande anslag icke nu böra upptagas till prövning.

Äberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 200,000.

Hamnar och farleder.

[21.] 20. **Hamn- och farledsundersökningar.** För undersökning av hamnar och farleder m. m. funnos å riksstaten för budgetåret 1927/1928 upptagna två extra anslag, nämligen *dels* anslaget till undersökningar av mindre hamnar

och farleder ävensom till upprättande av planer till anläggning eller ombyggnad av broar, då dylika arbeten icke voro förenade med vägföretag, och dels anslaget till undersökningar och upprättande av arbetsplaner för sådana fiskehamnar, som voro avsedda att antingen utföras såsom statens fiskehamnar eller erhålla statsbidrag från anslaget till statsunderstödda fiskehamnar. Vidkommande det senare anslaget hade riksdagen tidigare anvisat ett anslag till undersökningar m. m. för statens fiskehamnar och ett anslag till undersökningar m. m. för statsunderstödda fiskehamnar. Genom beslut av statsmakterna år 1927 upptogs å riksstaten för budgetåret 1927/1928 ett gemensamt anslag för samtliga fiskehamnsundersökningar till ett belopp av 10,000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag framlagda förslag skulle ett gemensamt anslag anvisas för samtliga dessa undersökningar, dock skulle medel till undersökningar m. m. för broar utgå från det i riksstaten då upptagna anslaget till vägundersökningar, till följd varav ett belopp av 5,000 kronor skulle överflyttas till nämnda anslag från anslaget till undersökningar för mindre hamnar och farleder m. m., vilket för budgetåret 1927/1928 utgick med 10,000 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen till hamn- och farledsundersökningar för budgetåret 1928/1929 ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor. Samma anslagsbelopp beviljades även för budgetåret 1929/1930. För nu löpande budgetår anvisades icke några medel till förevarande ändamål, enär å anslaget förefintlig behållning ansågs täcka medelsbehovet för tiden intill den 1 juli 1931.

Genom brev den 20 april 1928 har Kungl. Maj:t föreskrivit villkor för åtnjutande av bidrag från anslaget i fråga.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* omnämnt, att vid ingången av budgetåret 1930/1931 för likvidering av undersökningar och arbetsplaner till hamnar och farleder funnits disponibelt ett belopp av 13,241 kronor 7 öre. Då denna behållning beräknades bli helt tagen i anspråk under innevarande budgetår och då medelsbehovet för ändamålet under de två senaste budgetåren uppgått till i medeltal omkring 18,000 kronor för år, syntes nu ett belopp av 20,000 kronor vara erforderligt för bedrivandet av hamn- och farledsundersökningar under budgetåret 1931/1932.

Styrelsen har alltså hemställt, att till hamn- och farledsundersökningar måtte för nästkommande budgetår anvisas ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

Med anledning av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upplyst angående anslagets nuvarande ställning torde medel till förevarande ändamål böra anvisas å riksstaten för budgetåret 1931/1932. Anslagsbeloppet synes mig emellertid kunna begränsas till 10,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *hamn- och farledsundersökningar* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 10,000.

Departements-
chefen.

[22.] 21. **Statens fiskehamnar.** År 1911 och följande år beslöt riksdagen, att genom statens försorg skulle byggas och underhållas 26 av den s. k. fiskehamnskommissionen år 1909 föreslagna fiskehamnar vid rikets kuster. Sedan år 1921 vissa ändringar vidtagits i planen för dessa hamnars utförande, har Kungl. Maj:t på grundval av en utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen jämte tillkallade sakkunniga verkställd utredning för riksdagen åren 1923 och 1924 framlagt förslag till ytterligare ändringar i berörda plan (prop. nr 114/1923 och 157/1924), vilka förslag av riksdagen bifallits. Därefter har 1928 års riksdag beslutat utförande av ytterligare två fiskehamnar. Statsmakternas beslut innebära, att flera angivna tidigare beslutade företag icke eller i allt fall ej för närvarande skulle komma till utförande samt att i övrigt arbetena å de dittills ej påbörjade hamnbyggnaderna skulle utföras i nedan angivna ordning.

Fiskehamnsgrupp I.		Fiskehamnsgrupp II. (Muddringshamnar, avsedda att utföras jämsides med hamnarna i grupp I.)			
Ort	Län	Ort	Län	Ort	Län
1. Herrevik	Gotlands	1. Gårdskär	Uppsala	8. Rönnskär	Västerbottens
2. Byviken	Västerbottens	2. Fågelsundet	»	9. Skeppsmalen	Västernorrlands
3. Höllick	Gävleborgs	3. Utvalnäs	Gävleborgs	10. Grisslan	»
4. Lörudden	Västernorrlands	4. Hönö-Kläva	Göteborgs och Bohus	11. Marviksgrunnen	»
5. Gnisvärd	Gotlands	5. Prästgrundet	Gävleborgs	12. Agö	Gävleborgs
6. Torekov	Kristianstads	6. Bergö	»	13. Våtnäs	»
7. Värskär	Kalmar	7. Storrebben	Norrbottnens		
8. Byxelkrok	»				

Jämsides med företag inom fiskehamnsgrupperna I och II skulle utföras arbeten för istandsättande av hamnen vid Baskemölla i Kristianstads län, för vilket sistnämnda arbete kostnaderna, 147,700 kronor, skulle bestridas från de till företag inom gruppen II anvisade anslagen. Samtliga nu angivna hamnar skulle utföras och underhållas genom statens försorg.

Sedermera har 1926 års riksdag medgivit, att omförmälda företag vid Agö och Våtnäs inom fiskehamnsgruppen II finge utföras samtidigt med arbetena vid Prästgrundet och Bergö inom denna grupp, varjämte 1928 års riksdag beslutat, att hamnförbättringen vid Hönö-Kläva inom samma grupp skulle utföras i enlighet med en ny plan.

Vidare har 1930 års riksdag beslutit utförande inom grupp I av vissa arbeten å Kiviks hamn i Kristianstads län samt å Hanö hamn i Blekinge län. Samma års riksdags beslut innebär i fråga om hamnen vid Torekov, att densamma skall för en beräknad kostnad av omkring 260,000 kronor utföras i huvudsaklig överensstämmelse med ett inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen år 1930 utarbetat begränsat förslag, innefattande allenast ett första utbyggnadsstadium.

Beträffande hamnen vid Värskär må här anmärkas, att densamma ansetts ej böra komma till utförande, enär vederbörande kommun ställt sig avvi-

sande och ej velat överlåta nödigt område för hamnen på av riksdagen föreskrivna villkor.

I skrivelse den 31 augusti 1926 hemställde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att beslut måtte fattas om utförande huvudsakligen på statens bekostnad av en fiskehamn vid Utklipporna i Blekinge län, för vilket företag kostnaderna enligt nyupprättat förslag beräknades till 665,000 kronor. I 1927 års statsverksproposition fann departementschefen sig emellertid med hänsyn till nödvändigheten att under rådande förhållanden bedriva statens fiskehamnsbyggnader i mera begränsad omfattning icke för det dåvarande kunna förorda påbörjande av denna hamn.

I skrivelse den 30 augusti 1927 gjorde styrelsen ånyo framställning om utförande av fiskehamnen vid Utklipporna. Därjämte hemställde styrelsen i sistnämnda skrivelse, att den redan beslutade fiskehamnen vid Byxelkrok måtte utföras i enlighet med en av arbetschefen S. Segerfors uppgjord plan, enligt vilken kostnaderna för företaget beräknades till 264,000 kronor. Sedermera meddelade styrelsen, att landstinget och Böda kommun beslutat bidraga med fem, respektive tio procent av den verkliga anläggningskostnaden för fiskehamnen vid Byxelkrok, landstinget dock med högst 15,000 kronor.

I 1928 års statsverksproposition anförde departementschefen, att då utförande av två andra fiskehamnsbyggnader förordats och då det med hänsyn till nödvändigheten att alltjämt bedriva statens fiskehamnsbyggnader i mera begränsad omfattning icke syntes möjligt att samtidigt igångsätta arbetena å ytterligare en fiskehamn inom grupp I, det icke syntes erforderligt att då taga ståndpunkt till vare sig den nya planen för fiskehamnen vid Byxelkrok eller frågan om anläggning av hamn vid Utklipporna.

I anledning härav hemställdes i två likalydande motioner (I: 87 och II: 155), att hamnbyggnaden vid Byxelkrok måtte enligt det nya förslaget bringas till utförande i därför redan tidigare fastställd ordning.

Riksdagen anförde (skrivelse nr 6 A, punkt 22), att man icke borde förbise det stora intresse, som Ortsbefolkningen ådagalagt för tillkomsten av denna hamnanläggning, men att, då Kungl. Maj:t icke upptagit ifrågavarande hamnanläggning i planen för budgetåret 1928/1929, riksdagen icke ansett sig böra på grund av enskild motion då besluta hamnens utförande. Riksdagen uttalade emellertid den förväntan, att Kungl. Maj:t fortfarande hade sin uppmärksamhet riktad på denna angelägenhet och icke underlåte att för riksdagen framlägga förslag i ämnet, så snart förhållandena sådant medgäve.

I skrivelse den 31 augusti 1928 upprepade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sina förut omförmälda framställningar om utförande i enlighet med den nya planen av fiskehamnen vid Byxelkrok samt om anläggande av en statens fiskehamn vid Utklipporna. Dessa frågor anmälades i 1929 års statsverksproposition. Då departementschefen emellertid för budgetåret 1929/1930 fann sig endast kunna tillstyrka medel för fullbordande av den till gruppen

I hörande hamnbyggnaden vid Gnisvärd och för uppehållande av styrelsens hamnbyggnadsavdelning samt för arbeten å den till gruppen II hörande hamnen vid Hönö-Klåva, fann departementschefen icke erforderligt att då taga ståndpunkt till vare sig den nya planen för fiskehamnen vid Byxelkrok eller frågan om anläggning av hamn vid Utklipporna.

Inom riksdagen påyrkades motionsvis (I: 69) beslut om anläggande av en fiskehamn vid Utklipporna. Motionen blev emellertid av riksdagen avslagen på yrkande av statsutskottet, som i frågan anförde, att den förebragta utredningen icke övertygat utskottet om ändamålsenligheten av den ifrågasatta anläggningen.

I skrivelse den 5 september 1929 med anslagsäskanden för budgetåret 1930/1931 gjorde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ånyo framställning om utförande av hamnen vid Byxelkrok enligt den nya planen samt om anläggande av hamn vid Utklipporna. Vid den ståndpunkt, som departementschefen i 1930 års statsverksproposition intog till frågan om anslag för andra hamnbyggnadsföretag, fann departementschefen icke erforderligt att taga ställning till ifrågavarande förslag. Med avseende å hamnen vid Byxelkrok omnämndes emellertid i statsverkspropositionen, att beträffande denna anläggning ifrågasatts en uppdelning av de i den senast uppgjorda planen avsedda arbetena på två särskilda utbyggnadsstadier, av vilka det första överslagsvis beräknats draga en kostnad av 170,000 kronor.

Till utförande av fiskehamnar inom grupp I har riksdagen till och med budgetåret 1930/1931 anvisat sammanlagt 14,458,000 kronor, därav för nu löpande budgetår 200,000 kronor, varjämte för grupp II beviljats anslag å tillhoppa 1,450,000 kronor. Vidare har riksdagen åren 1925, 1926 och 1927 medgivit, att av sistnämnda anslag tillhoppa 450,000 kronor finge användas för bedrivande av arbeten å vissa till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader. Från samma anslag hava därjämte bestritts kostnaderna för förenämnda arbeten vid Baskemölla, 147,700 kronor.

Fiskehamnsgruppen I.

I skrivelse den 5 september 1930 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort framställning i fråga om behovet av medel för statens fiskehamnar under budgetåret 1931/1932.

Beträffande fiskehamnsgruppen I har styrelsen därvid till en början meddelat, att under det år, som förflutit efter styrelsens framställning om anslag för innevarande budgetperiod, ingen av de till denna grupp hörande hamnanläggningarna fullbordats samt att arbeten för närvarande bedreves på hamnarna i Lörudden, Gnisvärd, Torekov, Kivik och Hanö.

Vidare har styrelsen upprepat sina under de senaste åren gjorda framställningar om igångsättande av hamnanläggningen vid Byxelkrok samt om anläggande av en hamn vid Utklipporna. Framställningar i dessa ämnen hava jämväl ingivits av vederbörande länsstyrelser. I sistnämnda fråga hava utlåtanden nu avgivits av lotsstyrelsen, chefen för marin-staben samt kommerskollegium.

Av skäl, som framgår av det följande, torde närmare redogörelser för sist

berörda två företag icke vara erforderliga, utan hänvisar jag härutinnan till handlingarna i ärendet.

Beträffande vissa andra hamnföretag inom grupp I har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Uti två av statens fiskehamnar hade utrymmena tagits i anspråk i sådan grad, att vissa tillbyggnader vore påkallade med det snaraste, nämligen i Träslöv i Hallands län och Nordersund i Blekinge län. I båda fallen berodde detta på en glädjande utveckling av fisket, fartygsmaterielen och trafiken.

I Träslöv syntes det bliva erforderligt att anordna en inre bassäng i hamnen, men då nu föreliggande plan, som utvisade en beräknad utbyggnadskostnad av över 300,000 kronor, icke lämpligen syntes böra komma till utförande, måste en ytterligare bearbetning därav först äga rum, innan styrelsen vore i tillfälle inkomma med hemställan i ämnet. Emellertid syntes en ny plan kunna föreligga inom så pass kort tid, att framställning på grund därav kunde hinna ingivas för behandling av 1931 års riksdag.

I Nordersund återinskränkte sig de nödiga åtgärderna till en förlängning av kajen innanför östra vågbrytaren. Härtill hade plan uppgjorts av arbetschefen G. Persson, utvisande en beräknad kostnad för en kajsträcka om 35 meters längd av 19,400 kronor. Denna utvidgning hade styrelsen efter granskning funnit lämplig.

I analogi med vad förut skett syntes dessa tillbyggnader av tidigare utförda statliga fiskehamnar böra hänföras till grupp I.

I fråga om medelsbehovet för arbeten inom fiskehamnsgruppen I innehåller styrelsens förevarande skrivelse huvudsakligen följande:

	Kronor.
Behållningen å anslaget hade den 30 juni 1930 utgjort i avrundat tal	51,400.
Lades härtil det för budgetåret 1930/1931 beviljade anslaget	200,000.
erhölles det för nämnda budgetår disponibla beloppet	251,400.

Häraf beräknades åtgå:	
för färdigställande av Löruddens hamn	18,000
för färdigställande av Gnisvärds hamn	20,000
för arbeten å Torekovs hamn	110,000
för ombyggnad av kaj i Kiviks hamn	42,000
för uppmuddring av Hanö hamn	37,000
för ur byggnadsmedel icke utgående kostnader för styrelsens hamnavdelning	18,000
	<u>245,000.</u>

I enlighet härmed skulle för arbeten under nästa budgetår kunna beräknas återstå

6,400.

Medelsbehovet för budgetåret 1931/1932 syntes kunna beräknas på följande sätt:

Kostnaden för Torekovs hamn hade beräknats till 260,000 kronor. Då under innevarande budgetår 110,000 kronor beräknades för denna anläggning, erfordrades således för de återstående arbetena, vilka borde kunna fullbordas under nästa budgetår, ett belopp av 150,000 kronor, varav av statsmedel behövdes 145,000 kronor, enär intressenterna bidroge till hamnbyggnaden med ett belopp av 5,000 kronor.

För Byxelkroks hamn borde beräknas — särskilt med hänsyn till en lämplig arbetsdrift vid arbetsavdelning III Ostkusten — att arbetena igångsattes

Sjätte huvudtiteln.

snarast möjligt efter det nya budgetårets ingång, och syntes under första budgetåret böra nedläggas drygt halva byggnadskostnaden för det första byggnadsstadiet eller cirka 100,000 kronor. Då 15 % av den beräknade kostnaden skulle inbetalas i förväg av kommun och landsting, skulle av statsmedel erfordras 75,000 kronor.

För hamnen vid *Utklipporna* beräknades av statsmedel erforderligt ett belopp av 250,000 kronor eller — med viss omläggning av den i första hand tilltänkta arbetsplanen — 140,000 kronor.

För utvidgningen av anläggningarna vid *Träslöv* borde tillsvidare reserveras ett överslagsvis beräknat belopp för en första utbyggnad av cirka 120,000 kronor.

För utvidgning av anläggningarna i *Nogersunds* hamn erfordrades ett belopp av 19,400 kronor.

Totala medelsbehovet skulle då bli följande:

	Kronor
Torekov	145,000
Byxelkrok	75,000
Utklipporna	250,000
Träslöv	120,000
Nogersund	19,400
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning	18,000

eller summa kronor 627,400,

varifrån avginge den beräknade reservationen å kronor 6,400.

Anslagsbehovet bleve således kronor 621,000.

Med jämkning på sätt nyss antytts av arbetsplanen för *Utklipporna* kunde anslagsbehovet minskas till 511,000 kronor.

Fiskehamnsgruppen II.

Beträffande arbetena inom fiskehamnsgruppen II samt återstående medelsbehov för dessa arbeten har styrelsen i skrivelsen den 5 september 1930 lämnat följande redogörelse:

Av hamnar tillhörande denna grupp hade Utvalnäs, på sätt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 30 augusti 1927 anmält, måst ställas utanför byggnadsplanen. Under tiden efter 1929 års anslagsframställning hade hamnarna i *Bergö* och *Marviksgrunnen* färdigställts. För närvarande återstode arbeten å följande hamnar:

Företag	Beräknad kostnad kronor
Storrebben, Norrbottens län	87,800
Rönnskär, Västerbottens län	52,500
Skeppsmalen, Västernorrlands län	34,600
Grisslan, Västernorrlands län	31,600
Hönö-Klåva, Göteborgs och Bohus län	313,500

Av dessa borde *Rönnskär* utgå ur planen, då numera avgörande besked erhållits av Piteå stad, att staden icke ville ikläda sig att i vederbörlig ordning förvärva och överlåta nödigt hamnområde. Även i fråga om *Skeppsmalen* hade stora svårigheter mött att ordna markfrågan, men vederbörande länsstyrelse syntes för närvarande hava goda förhoppningar att överenskommelse skulle kunna träffas.

Såsom tidigare anmälts, hade vid *Storrebben* sedan några år tillbaka alla arbeten utom muddringsarbetena färdigställts. När dessa kunde utföras,

bleve beroende av den tid, inom vilken muddringsattiraljen, som undan för undan flyttades norrut, hunne föras till platsen, vilket beräknades inträffa under år 1931 eller 1932. Den 1 juli 1930 kvarstående arbeten vid denna hamn beräknades draga en kostnad av 42,500 kronor.

För *Grisslan*, där arbetena nyligen påbörjats, beräknades medelsbehovet efter den 1 juli 1930 till 30,000 kronor.

Vid *Hönö-Klåra* vore arbetena utförda till nära hälften, och medelsbehovet för vid innevarande budgetårs ingång återstående arbeten beräknades till 170,500 kronor.

Av för samtliga hamnar inom grupp II av 1921 och 1922 års riksdagar beviljade anslag å 1,250,000 kronor hade av senare riksdagar skilda belopp, inalles uppgående till 597,700 kronor, undantagits för andra hamnbyggnader, särskilt inom grupp I. Utöver det sålunda kvarstående anslagsbeloppet, 652,300 kronor, hade sedermera 1929 års riksdag till arbeten inom grupp II anvisat ytterligare 200,000 kronor. Inalles hade således en anslagssumma av 852,300 kronor kommit hamnarna inom grupp II till godo. Av detta anslag hade den 1 juli 1930 kvarstått en behållning av i runt tal 233,000 kronor.

Såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin skrivelse den 5 september 1929 angående riksdagspetita för budgetåret 1930/1931 anført, hade styrelsen beräknat att i 1930 års anslagspetita kunna lämna uppgift om eventuellt nödig komplettering av anslaget för samtliga hithörande hamnars fullbordande. Vissa hamnar hade nämligen avsevärt fördyrats, men å andra sidan hade andra hamnar måst uteslutas ur byggnadsplanen, varigenom en större ökning av anslaget beräknats kunna undvikas.

I detta avseende beräknade styrelsen nu — med utgångspunkt från att Skeppsmalens hamn men däremot icke Rönnskärs hamn komme till utförande — här angivna medelsbehov för kvarstående hamnarbeten till sammanlagt 277,600 kronor. Härtill komme en på innevarande budgetår fallande kostnad för tre av de senast fullbordade hamnarna till ett belopp av 6,600 kronor.

Mot det sålunda antagna medelsbehovet, 284,200 kronor, svarade förut angivna tillgång av 233,000 kronor, och det skulle således erfordras ett ytterligare anslagsbelopp av 51,200 kronor. Då det vore planerat, att de återstående arbetena skulle kunna fullbordas under budgetåret 1931/1932, finge styrelsen, med tilläggande av ett mindre belopp för oförutsedda förhållanden, hemställa, att för budgetåret 1931/1932 måtte äskas ett belopp av 55,000 kronor till fullbordande av statens fiskehamnar inom grupp II.

Enligt de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sålunda gjorda beräkningarna skulle det totala anslagsbehovet för statens fiskehamnar under nästkommande budgetår utgöra (621,000 + 55,000) 676,000 kronor eller — med förut antydda jämkning i arbetsplanen för hamnen vid Utklipporna — (511,000 + 55,000) 566,000 kronor.

Vidkommande företag inom fiskehamnsgruppen I torde medel för nästkommande budgetår böra beräknas till fullbordande av den pågående anläggningen i Torekov. Därjämte synes den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna utvidgningen av Nordersunds hamn böra under nämnda budgetår komma till utförande. För dessa båda ändamål samt till kostnader för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning åtgår ett belopp av tillhopa (145,000 + 19,400 + 18,000) 182,400 kronor, vilken summa emellertid vid

Departements-
chefen.

frånräknande av förväntad reservation reduceras till 176,000 kronor. Av statsfinansiella skäl kan jag icke tillstyrka, att medel nu beräknas till ytterligare företag inom gruppen I.

Vad härefter angår företagen inom fiskehamnsgruppen II, synes det vara erforderligt att för nästkommande budgetår bereda de ytterligare medel, som krävas för fullbordande av till denna grupp hörande, redan beslutade anläggningar med undantag av hamnen vid Rönnskär, vilken på av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförda skäl torde böra uteslutas ur planen. Det av styrelsen till återstående kostnader för hamnar inom gruppen II beräknade beloppet av 55,000 kronor har jag funnit mig böra godtaga; dock torde beloppet kunna för anslaget avjämnings begränsas till 54,000 kronor.

I enlighet med den ståndpunkt, jag sålunda intagit, skulle anslaget till statens fiskehamnar för nästkommande budgetår bestämmas till (176,000 + 54,000) 230,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens fiskehamnar* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 230,000.

[23.] 22. **Statsunderstödda fiskehamnar.** Till statsunderstödda fiskehamnar har riksdagen för tiden från och med år 1920 till och med budgetåret 1930/1931 anvisat tillhoppa 2,040,000 kronor, därav för vardera av de båda senaste budgetåren 250,000 kronor.

I fjolårets statsverksproposition omförmäldes (sjätte huvudtiteln, punkten 27), att Kungl. Maj:t av ditills anvisade medel samt av uppkomna besparingar å förut från ifrågavarande anslag anvisade statsunderstöd, tillhoppa 1,826,494 kronor 68 öre, beviljat statsbidrag till olika hamnföretag med sammanlagt 1,815,122 kronor, vadan 11,372 kronor 68 öre återstode odisponerade. Av sistnämnda belopp jämte det för innevarande budgetår anvisade anslaget, tillhoppa utgörande 261,372 kronor 68 öre, har Kungl. Maj:t anvisat *dels* genom beslut den 29 augusti 1930 till fullbordande av Viks fiskehamn i Kristianstads län 9,000 kronor, till uppmuddring av Bua fiskehamn i Båtfjorden, Hallands län, 36,000 kronor, till fullbordande av Öckerö fiskehamn i Göteborgs och Bohus län 42,670 kronor, till fullbordande av istandsättandet av Kåseberga hamn i Kristianstads län 83,760 kronor, till förbättring av Domstens fiskehamn i Malmöhus län 23,760 kronor, till anläggning av brygga vid Hyppeln i Göteborgs och Bohus län 34,920 kronor samt till uppmuddring av Vrångö fiskehamn i sistnämnda län 23,400 kronor, *dels ock* genom beslut den 16 oktober 1930 till vissa ombyggnadsarbeten å Vikens hamn i Malmöhus län 5,800 kronor eller sammanlagt 259,310 kronor, vadan 2,062 kronor 68 öre återstå odisponerade.

Gällande grunder för statsbidrag från förevarande anslag innefattas i kungörelsen den 10 augusti 1928 (nr 328) angående statsbidrag till byggande, förbättring och underhåll av allmänna hamnar och farleder.

I sin skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* beträffande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår anfört huvudsakligen följande:

I den skrivelse den 19 juni 1930, som legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut den 29 augusti 1930, hade styrelsen omnämnt ett antal hamnar, beträffande vilka intressenterna i flertalet fall redan avlämnat författningssenkliga förbindelser att uppfylla gällande föreskrifter för erhållande av statsbidrag. Det erforderliga statsbidraget skulle för dessa hamnar utgöra 1,508,247 kronor.

I samma skrivelse hade styrelsen omnämnt ytterligare ett antal hamnar, beträffande vilka inväntades fullständiga handlingar angående statsbidrag. För dessa hamnar beräknades ett statsbidrag av i runt tal 1,170,000 kronor.

Hela det sålunda angivna anslagsbehovet skulle således uppgå till 2,678,247 kronor.

Bland de hamnföretag inom förstnämnda grupp, för vilka avlämnats fullständiga förbindelser för intressenterna att uppfylla gällande fordringar för erhållande av statsbidrag och vilka i stort sett vore i det skick, att de snarast borde istandsättas för att de ej skulle förfalla och därmed draga större kostnader för istandsättandet än vad nu beräknades, syntes följande böra nämnas:

Företag.	Erforderligt statsbidrag.
1. <i>Galtabäck</i> , Hallands län	kronor 67,500
2. <i>Viken</i> , Malmöhus län	» 164,800
3. <i>Fotö</i> , Göteborgs och Bohus län	» 48,690
4. <i>Kyrkbacken</i> , Malmöhus län	» 85,320
5. <i>Ålabodarna</i> , Malmöhus län	» 82,535
6. <i>Sörfjärden</i> , Gävleborgs län	» 35,100
Därjämte borde följande nyanläggningar och förbättringar av fiskehamnar snarast komma till stånd:	
7. <i>Vejby</i> , Kristianstads län	» 194,000
8. <i>Björkö</i> , Göteborgs och Bohus län	» 153,440
9. <i>Arild</i> , Malmöhus län	» 30,536
10. <i>Skillinge</i> , Kristianstads län	» 101,200
Summa kronor 963,121	

För att de sex först uppräknade hamnarna snarast skulle kunna istandsättas erfordrades till påbörjande av arbetena under nästkommande budgetår ett minsta belopp av 260,000 kronor. För bedrivandet av arbetena å *Vejby* och *Björkö*, vilka hamnanläggningar med hänsyn till deras stora betydelse för fiskerinäringen också syntes böra påbörjas under nästkommande budgetår, erfordrades ett belopp av 200,000 kronor.

Till undvikande av en allt mera stegrad stockning av i avvaktan på statsbidrag vilande och av bifall förtjänta ansökningar vore det i hög grad påkallat att företaga en i avsevärd mån effektiv ökning av ifrågavarande anslag. Vidare skulle, för den händelse ej nödiga medel beviljades, de skadade hamnarna genom ett fördröjande av beslut om anslag till deras istandsättande komma att ytterligare skadas av stormar och is, varigenom kostnaderna skulle komma att i hög grad stiga. Till undvikande härav samt till förhindrande att anläggning av andra hamnar, som väl behövde och förtjänade att komma till utförande, skulle fördröjas i alldeles oskäligen grad till allvarligt men för fiskets utveckling, syntes det styrelsen, som nyss nämnts,

att starka skäl förelåge för statsmakterna att för nästkommande budgetår besluta en effektiv anslagsökning.

På grund av vad sålunda anförts har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 460,000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få omnämna, att *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* — som tidigare vid skilda tillfällen framhållit det stora behovet av hamnanläggningar eller hamnförbättringar i nämnda län och betonat angelägenheten av ökade medel till hamnbyggnadsarbeten inom länet — i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 september 1930 gjort förnyad framställning i sådant avseende. I denna skrivelse har länsstyrelsen anfört bland annat följande:

Länsstyrelsen hade tidigare upprepade gånger påvisat det verkligt trängande behovet av förbättring för ett stort antal av de smärre fiskehamnarna i länet. Därutinnan tillåte sig länsstyrelsen åberopa vad senast i skrivelse den 23 september 1929 anförts.

Vad som emellertid nu gäve länsstyrelsen särskild anledning att upprepa sin hemställan om förhöjt anslag för statsunderstödda fiskehamnar vore den omständigheten, att beträffande ett betydande antal av de hamnar inom länet, där behovet av förbättring vore oavvisligt, redan föreläge icke blott fullständig plan med kostnadsförslag för arbetet utan också i övrigt sådana förhållanden, att alla formella betingelser för statsbidrags erhållande funnes. Sedan vid fördelning av anslaget för budgetåret 1929/1930 statsbidrag tillerkänts fiskehamnarna å Öckerö, Hyppeln och Vrångö, avvaktade fullständiga ansökningar beträffande fiskehamnar å Fotö, Björkö och Rörö beslut angående sökta bidrag, och såvitt nu kunde bedömas syntes under återstoden av år 1930 ansökningshandlingar bli fullt färdiga beträffande hamnar vid fiskelägena Rönnäng, Kornö och Hellevikstrand. Länsstyrelsen hyste därjämte förhoppning, att före utgången av innevarande budgetår beträffande ytterligare en eller ett par fiskehamnar fullt klara handlingar skulle föreligga. Vid den tidpunkt, då anslagen för budgetåret 1930/1931 kunde väntas bli fördelade, kunde sålunda antagas, att allenast för Göteborgs och Bohus län ansökningar skulle ligga inne om statsbidrag till hamnföretag till sammanlagt kostnadsbelopp av mera än 500,000 kronor, samtliga av beskaffenhet att nio tiondelar av kostnaden skäligen borde bestridas med statsmedel. Med säkerhet kunde påräknas, att ännu ett antal hamnbyggnadsföretag bleve aktuella i länet under budgetåret 1931/1932.

Länsstyrelsen har alltså hemställt, att ett avsevärt högre belopp än det för innevarande budgetår anvisade måtte hos riksdagen begäras för budgetåret 1931/1932.

Departements-
chefen.

Såsom min företrädare i ämbetet i 1929 och 1930 års statsverkspropositioner framhållit, har man under de senaste åren avsiktligt sökt överföra tyngdpunkten i fråga om fiskehamnsbyggandet från de rena statshamnarna till statsunderstödda hamnar, något som ansetts påkallat med hänsyn till önskvärdheten av att kostnaderna för fiskehamnsanläggningarna till skälig del bestridas av intressenterna. På sätt i berörda sammanhang antytts,

måste emellertid en dylik utveckling medföra, att större anspråk än tidigare ställas på bidrag från förevarande anslag till nya fiskehamnar och till förbättring av äldre hamnar. Att ett starkt behov av ökade medel till statsunderstödda fiskehamnar för närvarande föreligger, framgår med all tydlighet såväl av de siffror, vilka anförts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse — dessa siffror utvisa en betydande stegring av bidragskraven i jämförelse med närmast föregående år — som även och icke minst av vad länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrat rörande behövliga fiskehamnsföretag i nämnda län. Jag finner med hänsyn till vad sålunda påvisats ofrånkomligt, att en ökning av förevarande anslag äger rum för nästkommande budgetår. På grund av nödvändigheten att begränsa statsutgifterna har jag dock ansett mig icke kunna biträda en så avsevärd höjning som den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna utan finner mig böra förorda, att anslaget bestämmes till 325,000 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statsunderstödda fiskehamnar* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av..... kronor 325,000.

[24.] 23. **Handelshamnar och farleder.** Till handelshamnar och farleder har för vartdera av budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 anvisats ett reservationsanslag av 250,000 kronor. För innevarande budgetår är anslaget upptaget med ett till 300,000 kronor förhöjt belopp.

Bestämmelserna angående åtnjutande av statsbidrag till handelshamnar och farleder finnas intagna i kungörelsen den 10 augusti 1928 (nr 328) angående statsbidrag till byggande, förbättring och underhåll av allmänna hamnar och farleder.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för budgetåret 1931/1932 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* beträffande förevarande anslag anført huvudsakligen följande:

Enligt brev den 8 augusti 1930 hade Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag från anslaget till 6 företag med ett sammanlagt belopp av 207,090 kronor. Av anslaget kvarstode därefter ett odisponerat belopp av 110,102 kronor 79 öre.

I skrivelse den 25 augusti 1930 hade styrelsen föreslagit, att av dessa medel och i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 14 juni 1928 till anläggning av en djuphamn för Köpings stad måtte anvisas ett bidrag av 110,000 kronor. Under förutsättning av bifall härtil komme således att av anslaget kvarstå ett belopp av 102 kronor 79 öre.

Till fullföljande av 2 företag, avseende hamnarna i Mörbylånga och Färjestaden, erfordrades ytterligare anslag till ett belopp av 62,000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t genom brev den 18 januari 1929 meddelat tillstånd att påbörja arbetena med uppmuddring av Degerhamns hamn för en beräknad kostnad av 163,000 kronor, till vilket arbete, när intressenterna enats i frågan om äganderätten till hamnen, ett statsbidrag av 81,500 kronor beräknades bli erforderligt.

Statsbidraget till fortsättande av arbetena för Köpings djuphamn syntes i enlighet med vad styrelsen föreslagit i framställningar den 21 juni och den

25 augusti 1930 böra uppdelas på tre år, varvid cirka 120,000 kronor för detta ändamål vore erforderligt under budgetåret 1931/1932.

Genom brev den 13 juni 1930 hade Kungl. Maj:t meddelat tillstånd att påbörja arbetena med utvidgning av Lysekils hamn för en beräknad kostnad av 195,000 kronor, till vilket arbete ett statsbidrag av 130,000 kronor beräknades bli erforderligt.

Dessutom hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom skrivelse den 6 maj 1930 hemställt om tillstånd för Dalslands kanalaktiebolag att påbörja en hamnanläggning vid Köpmannehamn i Väneren för en beräknad kostnad av 201,000 kronor. Detta ärende hade ännu ej avgjorts av Kungl. Maj:t. För utförande av denna hamnanläggning beräknades ett statsbidrag av 134,000 kronor bli erforderligt.

Slutligen föreläge ansökningar för ytterligare 7 företag, till vilka erfordrades ett beräknat anslagsbelopp av inalles 1,195,000 kronor.

Då genom beslutet den 14 juni 1928 bestämts, att statsbidraget till Köpings djuphamn skulle utgå ur anslaget till handelshamnar och farleder — varigenom anslaget, såsom styrelsen även anförde i samband med 1929 års anslagsäskanden, bleve synnerligen hårt belastat — syntes det styrelsen skäligt, att anslaget med hänsyn härtill samt till antalet redan beslutade arbeten och föreliggande ansökningar ökades effektivt i förhållande till förut under åren beviljade anslag.

Medelsbehovet syntes styrelsen kunna beräknas på följande sätt:

Såsom nyss anförts, erfordrades till fullföljande av redan beslutade arbeten i Mörbylånga och Färjestaden ett belopp av 62,000 kronor. Till hamnföretag, vilkas påbörjande redan av Kungl. Maj:t medgivits, samt till ett företag, rörande vilket styrelsen redan anhållit om tillstånd för vederbörande att påbörja detsamma (Köpmannehamn), erfordrades anslag med inalles 345,500 kronor, varav under budgetåret 1931/1932 borde finnas tillgång till 213,500 kronor. Härtill komme det för anläggning av Köpings djuphamn för år 1931/1932 erforderliga anslaget av 120,000 kronor. Slutligen syntes ett belopp av minst 150,000 kronor böra vara under nästkommande budgetår tillgängligt för nya, ännu icke beslutade arbeten. För budgetåret 1931/1932 skulle således inalles erfordras ett anslag av i runt tal 545,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, att till handelshamnar och farleder måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 545,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen omnämnt, anvisade Kungl. Maj:t genom beslut den 8 augusti 1930 statsbidrag från förevarande anslag med tillhoppa 207,090 kronor till sex företag, däribland även till påbörjande av de i styrelsens skrivelse omförmälda arbetena i Mörbylånga och Färjestaden. Vid denna bidragsfördelning reserverades av anslaget omkring 110,000 kronor för blivande bidrag till anläggning av djuphamn för staden Köping, vilket länge planerade företag beräknades bli igångsatt under loppet av innevarande budgetår. Genom beslut den 20 september 1930 har Kungl. Maj:t sedermera beviljat bidrag med sistnämnda belopp till detta företags påbörjande i enlighet med av Kungl. Maj:t samma dag fastställd arbetsplan. Av anslaget till handelshamnar och farleder återstår därefter odisponerat ett belopp av endast 102 kronor 79 öre.

Vad medelsbehovet för nästkommande budgetår beträffar, läser med hänsyn till det betydande belopp, som åtgår till bidrag för det omfattande hamn-

företaget i Köping — det totala bidragsbeloppet för detta arbete utgör 355,000 kronor — en höjning av nuvarande anslagssumma vara nödvändig för att andra bidragssökandes intressen icke skola bliva oskäligt tillbakasatta. Av statsfinansiella skäl kan jag dock icke förorda en så kraftig anslagsökning som den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna. Med utgångspunkt från att bidrag för nästkommande budgetår bära, i ungefär den omfattning som av styrelsen beräknats, avses för hamnföretagen i Köping, Mörbylånga, Färjestaden, Degerhamn och Lysekil samt att därutöver bör finnas tillgängligt något belopp för ännu ej beslutade arbeten, har jag ansett mig bära tillstyrka, att anslaget bestämmes till 350,000 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *handelshamnar och farleder* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra* reservationsanslag av..... kronor 350,000.

[25.] 24. **Underhåll av fiskehamnar.** För detta ändamål har riksdagen för budgetåren 1923—1931 anvisat tillhoppa 190,000 kronor, därav för budgetåret 1930/1931 35,000 kronor. Med förevarande anslag är avsett att bekosta sådana större reparations- och muddringsarbeten å statens fiskehamnar, som kunna anses gå utöver det normala underhållsarbetet, samt att bestrida den på statsverket belöpande delen av kostnaderna för samma arbeten å de med bidrag från anslaget till statsunderstödda fiskehamnar utförda hamnanläggningarna.

I nästlidet års statsverksproposition meddelades, att av ifrågavarande anslag under budgetåren 1923—1929 använts tillhoppa 107,405 kronor 10 öre. Under budgetåret 1929/1930 hava ytterligare utbetalts för uppmuddring av rännan till Skanörs hamn 7,920 kronor, för uppmuddring i Kiviks hamn 3,258 kronor 61 öre, för ytterligare uppmuddring i Skanörs hamn 1,433 kronor 75 öre, för reglering av bäck vid Baskemölla hamn 435 kronor 70 öre, för ombyggnad av norra hamnkaret i Baskemölla hamn 511 kronor 93 öre, för underhåll av kajplanet och slänten i Hölicks hamn 724 kronor 66 öre samt för utförande av tångskydd i Östra Torups hamn 96 kronor. Då av lotsverket inlevererats ett belopp av 323 kronor 87 öre såsom bidrag till reparation av Hanö hamn, vilket belopp tillförts anslaget, hava för ifrågavarande ändamål sålunda använts sammanlagt 121,461 kronor 88 öre. Vid utgången av budgetåret 1929/1930 förefanns alltså en reservation av 33,538 kronor 12 öre.

I skrivelse den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett belopp av 60,000 kronor, samt till stöd härför anfört huvudsakligen följande:

Av de för innevarande budgetår tillgängliga medlen, 68,538 kronor 12 öre, hade redan för underhållsarbeten vid Skanör, Kivik, Hällevik och Glommens hamnar förbrukats ett belopp av 30,940 kronor. Ytterligare beslutade underhållsarbeten vid Skanör, Glommen, Träslöv och Kivik beräknades tillsam-

mans draga en kostnad av 37,000 kronor. I dessa arbeten inginge en tidigare oförutsedd kostnad, nämligen för nödvändig uppmuddring av genom igenslamning ökade massor utöver de beräknade i insegslingsrännan till Skanörs hamn, för vilken muddring uppstått en kostnadsökning av cirka 16,000 kronor. Reservationen till budgetåret 1931/1932 förväntades sålunda komma att uppgå till i runt tal 600 kronor.

Under sistnämnda budgetår beräknades för närvarande arbeten för en sammanlagd kostnad av 46,000 kronor bliva nödvändiga att utföra. Till dessa underhållsarbeten påräknades emellertid ett belopp av cirka 2,700 kronor inflyta från intressenter i statsunderstödda hamnar.

Då det på grund av ifrågavarande arbetens natur vore svårt att beräkna det erforderliga penningbehovet, såsom nyssnämnda exempel från Skanör visade, och då vidare omfattningen av arbetena och därmed även kostnaderna för underhåll av fiskehamnarna måste stiga undan för undan, särskilt beroende på hamnarnas alltjämt ökade antal och ålder, så syntes, då redan flera pågående och nära förestående arbeten droge avsevärda oundgängliga kostnader, detta anslag böra erhålla en effektiv ökning för nästkommande budgetår. För pågående och såsom nödvändiga ansedda underhållsarbeten tarvades ett belopp av i runt tal 45,000 kronor, vilket med hänsyn till oförutsedda händelser borde höjas till minst 60,000 kronor.

Departements-
chefen.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppgift skulle med hänsyn till redan nu kända förhållanden — utöver beräknad reservation, omkring 600 kronor, samt såsom underhållsbidrag från hamnintressenter förväntat belopp av 2,700 kronor — det oundgängliga medelsbehovet för underhåll av fiskehamnar under budgetåret 1931/1932 uppgå till omkring 42,700 kronor. Under sådana omständigheter och då det därjämte synes påkallat, att ett belopp står till förfogande för mötande av oförutsedda kostnader, lär man icke kunna undgå en jämförelsevis betydande ökning av nuvarande anslagssumma. Så stor ökning, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits, anser jag mig dock icke kunna förorda. Ett belopp av 50,000 kronor torde kunna vara tillfyllest för tillgodoseende under nästkommande budgetår av ifrågavarande ändamål.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *underhåll av fiskehamnar* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 50,000.

[26.] 25. **Uthamn för Haparanda och Tornedalen.** I proposition nr 222 till 1930 års riksdag framlades förslag i fråga om anläggande av uthamn för Haparanda och Tornedalen. Förslaget innebar, att en dylik uthamn skulle anläggas vid Karl Johans stad, omkring 16 kilometer sydväst från Haparanda, i huvudsaklig överensstämmelse med en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utarbetad plan. Denna plan byggde på att mellan Haparanda och hamnen tillsvidare skulle anordnas endast vägförbindelse, för vilket ändamål dels den befintliga kustlandsvägen från Haparanda på vissa sträckor skulle förbättras, dels ock tillfartsväg från nämnda landsväg till hamnen anläggas.

Kostnaderna för samtliga i nu angivna förslag ingående arbeten beräknades av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgå till 920,000 kronor, varav

belöpte på anläggandet av tillfartsväg 75,000 kronor och på förbättring av kustlandsvägen 35,000 kronor samt på själva hamnanläggningen återstoden eller 810,000 kronor. Arbetena med förbättring av kustlandsvägen ansågos emellertid böra utföras genom vederbörande vägdistrikts försorg med bidrag till 90 procent av automobilskattemedel. Behovet av statsanslag skulle alltså avse endast själva hamnen jämte tillfartsvägen. Beträffande kostnaden för själva hamnen, 810,000 kronor, förutsattes emellertid, att såsom villkor för anslags beredande skulle föreskrivas, att vederbörande ortsintressenter förbunde sig att deltaga med 5 procent av nämnda kostnad eller 40,500 kronor. Såsom ytterligare villkor skulle uppställas, att ortsintressenterna förbunde sig att bestrida kostnaderna för förvärvande av för hamnområde och tillfartsväg erforderlig mark samt att Haparanda stad övertog hamnens drift och underhåll, varvid hamninkomsterna skulle tillfalla staden. I propositionen uttalades, att anslagsmedel icke borde ställas till förfogande för arbetenas påbörjande, förrän nu angivna villkor uppfyllts.

I enlighet med här nämnda förutsättningar beräknades behovet av statsanslag för ändamålet till $(810,000 - 40,500 + 75,000)$ 844,500 kronor eller i avrundat tal 845,000 kronor, under det att sammanlagda anläggningskostnaden för hamnen jämte tillfartsväg skulle utgöra 885,000 kronor. Av det beräknade anslagsbeloppet äskades i propositionen 200,000 kronor såsom extra reservationsanslag för budgetåret 1930/1931.

Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t i berörda proposition föreslagit (riksdagens skrivelse nr 297).

Därefter har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 maj 1930 fastställt förberörda av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgjorda plan för anläggning av hamn vid Karl Johans stad jämte tillfartsväg från kustlandsvägen till hamnen för en beräknad kostnad av 885,000 kronor samt anbefallt styrelsen att skyndsamt införskaffa och till Kungl. Maj:t inkomma med *dels* förbindelse av vederbörande ortsintressenter att bestrida kostnaderna för förvärvande av för hamnområde och tillfartsväg till hamnen erforderlig mark samt att deltaga med 5 procent av de verkliga kostnaderna för själva hamnanläggningen, *dels ock* förbindelse av Haparanda stad att, under förutsättning att inkomsterna av hamnen tillfalla staden, övertaga hamnens drift och underhåll.

I skrivelsen den 5 september 1930 med anslagsäskanden för nästkommande budgetår har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om medel till fullföljande av arbetena i fråga. Styrelsen har därvid omnämnt, att styrelsen till efterkommande av Kungl. Maj:ts den 30 maj 1930 givna uppdrag tillställt vederbörande ortsintressenter samt Haparanda stad formulär till vederbörliga förbindelser för godkännande, varefter ytterligare skriftväxling ägt rum. Så snart förbindelserna föreläge, komme de att av styrelsen översändas till Kungl. Maj:t. Hamnarbetet beräknades sedermera taga sin början i slutet av år 1930 och det av riksdagen för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget bliva till budgetårets slut fullt förbrukat. Styrelsen ansåge hamnarbetets rationella bedrivande under budgetåret 1931/1932 kräva ett belopp av 500,000 kronor.

På grund härav har styrelsen hemställt, att till fortsättande av arbetena för anläggning av uthamn för Haparanda och Tornedalen måtte anvisas ett anslag för budgetåret 1931/1932 av 500,000 kronor.

Departements-
chefen.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med skrivelse den 2 december 1930 till Kungl. Maj:t överlämnat vederbörlig förbindelse i förut angivna hänseenden från Haparanda stad, har Kungl. Maj:t genom beslut den 19 december 1930 — med godkännande av förbindelsen — bemyndigat styrelsen att utföra anläggningsarbetena i fråga i överensstämmelse med den förut godkända planen samt ställt det av riksdagen för innevarande budgetår anvisade anslaget för ändamålet till styrelsens förfogande.

Det dröjsmål, som, på sätt av den lämnade redogörelsen framgår, uppstått med avgivandet av förbindelsen från intressenterna, har föranlett en avsevärd förskjutning av tidpunkten för arbetenas igångsättande i förhållande till vad som ursprungligen beräknades. På grund härav lär ett så stort anslagsbelopp som det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärda icke bliva erforderligt för arbetenas rationella bedrivande under nästkommande budgetår. Jag anser mig böra förorda, att anslaget bestämmes till samma summa som för innevarande budgetår eller 200,000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uthamn för *Haparanda och Tornedalen* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 200,000.

[27.] 26. **Upprensning av farled förbi Långören till Torhamnsfjärden.**

På framställning av ett antal fiskare, skeppare och redare i Blekinge län upprättades genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg i januari 1929 en plan för anordnande av en förbättrad farled från Östersjön förbi Långören till Torhamnsfjärden i Karlskrona skärgård. Planen, som uppgjorts av dåvarande arbetschefen, numera t. f. byråchefen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kaptenen S. Stenberg, upptog tre alternativ, nämligen med ett vattendjup och en bottenbredd av respektive 3.0 och 20 meter, 3.6 och 20 meter samt 3.6 och 25 meter. Kostnaden för själva upprensningen beräknades för dessa alternativ till respektive 34,000, 80,000 och 100,000 kronor. Härtill skulle för samtliga alternativ komma kostnad för uppförandet av nödiga fyrar, för vilket ändamål beräknades ett belopp av 15,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t gjorde därefter Östra Blekinge fiskeriförening u. p. a. samt vissa å Öland och Skånes östra kust hemmahörande skeppare och redare framställning om upprensningens genomförande, varvid vitsordades behovet för fisket och sjöfarten av denna åtgärd, varigenom en lämplig och vid stormar behövlig nödhamn skulle erhållas i Torhamnsfjärden. I häröver avgivet yttrande framhöll länsstyrelsen i Blekinge län — med överlämnande av tillstyrkande yttrande av befälhavande amiralen i Karlskrona — att upprensning och belysning av ifrågavarande farled komme att bliva till stor nytta för den mindre sjöfarten och för fiskarbefolkningen, samt tillstyrkte upprens-

ningens utförande med ett farledsdjup av 3.6 meter samt en bottenbredd av 20 meter.

Efter det nu nämnda handlingar remitterats till *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* för yttrande, framlade styrelsen i skrivelse den 5 september 1929 med anslagsäskanden för budgetåret 1930/1931 förslag i ämnet. Styrelsen tillstyrkte därvid, att upprensningen måtte komma till stånd med ett djup av 3.6 meter samt en bottenbredd av 20 meter ävensom helt utföras med statsmedel, varvid dock utprickning av farleden samt drift och underhåll av de föreslagna fyrarna borde åligga lotsverket. För ändamålet äskade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i enlighet med förut omförmälda kostnadsberäkning för budgetåret 1930/1931 ett anslag av 95,000 kronor.

Över styrelsens förslag avgåvos utlåtanden den 26 september 1929 av chefen för marinstaben, den 1 oktober 1929 av lotsstyrelsen samt den 11 oktober 1929 av kommerskollegium.

Chefen för marinstaben tillstyrkte förslaget.

Lotsstyrelsens utlåtande innehöll bland annat följande:

I avgivet yttrande hade vederbörande lotskapten vitsordat nyttan för såväl den mindre sjöfarten som fisket av farledens förbättring. Av de uppgjorda tre alternativen hade lotskaptenen med hänsyn till förekommande strömsättning förordat det mest omfattande eller uppmuddring av infartsrännan till 3.6 meters djup under medelvattenytan och 25 meters bottenbredd. Lotsstyrelsen anslöte sig ur säkerhetssynpunkt till denna mening.

Efter färdigställande av farleden borde utprickningen av den nuvarande leden indragas och erforderligt antal prickar för utmärkande av den nya leden utsättas, vilket allt i vanlig ordning borde utföras genom lotsverkets försorg och bekostas av omhänderhavande medel.

Beträffande uppförandet av behövlige fyrar yttrade lotsstyrelsen, att den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härför beräknade kostnaden av 15,000 kronor borde vara tillfyllest för uppförande av två par agafyrar, vilken typ borde väljas för att nedbringa kostnaderna för drift, tillsyn och skötsel av fyrarna. Emellertid hade lotskaptenen framhållit behovet av ännu en fyr, nämligen en sektorfyr å fasta landet vid Torhamn, vilken oundgängligen erfordrades för navigeringen under mörker från den muddrade rännans norra ändpunkt upp till ankarsättningen å Torhamnsfjärden utanför Torhamns brygga. Kostnaden för denna fyr borde inräknas i övriga anläggningskostnader, vilka skulle bestridas av statsmedel. Styrelsen beräknade kostnaden för sistberörda fyranläggning till 3,000 kronor under förutsättning av en agafyr, men tillfälle kunde möjligen yppa sig att i stället anordna en elektrisk fyrlykta, vilket kunde ske för avsevärt lägre kostnad, om driftsäker elektrisk energi kunde å platsen erhållas.

Ärlig kostnad för underhåll, drift, tillsyn och skötsel av de ifrågasatta fem agafyrarna tillsammans beräknades uppgå till omkring 1,000 kronor, varmed omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen komme att belastas, därest fyrarna efter farledens öppnande skulle övertagas av lotsverket, varemot styrelsen icke hade något att erinra. Därest emellertid fyren vid Torhamn bleve anordnad för elektrisk drift, borde nämnda fyr överlämnas till Torhamns kommun, som i så fall borde svara för fyrens underhåll, drift, tillsyn och skötsel.

Redan före muddringsarbetes igångsättande borde samråd äga rum med lotsstyrelsen beträffande fyrarnas allmänna anordnande. Därest uppförandet av fyrarna ej komme att överlämnas till lotsverket men deras framtida underhåll

och drift skulle av lotsverket övertagas, borde styrelsen beredas tillfälle att i erforderlig utsträckning följa arbetet med fyrarnas anläggande.

Kommerskollegium framhöll i sitt utlåtande, bland annat, hurusom otvivelaktigt föreläge ett starkt behov beträffande den mindre sjöfarten på och förbi rikets sydöstra kust, varest hårda vindar ofta vore rådande, att därstädes äga tillgång till skyddad ankarsättning. Men för att en dylik nödhamn skulle kunna i erforderlig grad fylla sin uppgift och icke i stället i vissa fall rent av utgöra en fara för den sjöfart, till vars tjänst den vore avsedd, erfordrades givetvis, att densamma skulle kunna utan risk anlöpas även och särskilt under ogynnsamma väderleks- och strömförhållanden. Den för det dåvarande föreslagna nödhamnen, sådan den blivit tänkt, syntes emellertid icke i annan mån än såvitt anginge den allra minsta sjöfarten fylla tillräckliga anspråk i åsyftad väg. Kollegium förklarade sig för sin del, ur synpunkten av de intressen kollegium företrädesvis hade att bevaka, icke kunna allenast med hänsyn till denna sjöfart, vilken syntes vara av allenast ringa omfattning och av så gott som uteslutande lokal karaktär, tillstyrka medel för ändamålet till föreslaget belopp, helst som utvägar icke syntes saknas att på annat sätt tillgodose jämväl åtminstone största delen av den åsyftade minsta sjöfartens berättigade intresse av att äga tillgång till dylik hamn. Kollegium syftade härvid på framkomna särskilda förslag dels om eventuellt utbyggande av en ifrågasatt fiskehamnsanläggning vid Utklipporna att tjäna jämväl som nödhamn för den mindre sjöfarten, dels ock om anordnande av fyrbelysning av inloppet till Kållafjärden. Kollegium fann sig efter hörande av sin sjötekniske konsulent böra, under förutsättning att nämnda fiskehamnsanläggning utan alltför höga kostnader kunde för ändamålet utbyggas, giva sitt förord åt förslaget härutinnan. Om däremot ur kostnadssynpunkt eller eljest det sålunda förordade förslaget icke skulle finnas böra realiseras, syntes det kollegium böra göras till föremål för närmare undersökning, vilka säkerhetsanstalter, som kunde erfordras för att göra den nyssnämnda Kållafjärden även under mörker lätt tillgänglig såsom nödhamn.

Ifrågavarande förslag omnämndes i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 136). Min företrädare i ämbetet anförde därvid, att frågan om upprepning av farleden förbi Långören till Torhamnsfjärden icke syntes kunna upptagas till prövning utan viss ytterligare utredning, varvid spörsmålet syntes få ställas i samband med andra hamn- och farledsfrågor beträffande Blekinge län. Med ifrågavarande uttalande torde hava avsetts, bland annat, att före ett ställningstagande i frågan borde dels vidtagas undersökning om möjligheten av samt kostnaderna för en upprepning till samma vattendjup och bottenbredd, som beträffande Långörenleden ifrågasatts, av hela den östra farleden in till Karlskrona, dels ock ske en prövning av spörsmålet, vilket av de uppkomna och i kommerskollegii utlåtande omnämnda nödhamnsförslagen beträffande Blekingeskärgården, som kunde anses mest nödvändigt och gagneligt. I förstnämnda avseende hade av departementschefen under hand från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen införskaffats viss utredning, enligt vilken uppmuddring av östra farleden från Torhamnsfjärden till

Karlskrona till ett djup av 3,6 meter samt en bottenbredd av 20 meter skulle kunna verkställas för en kostnad av 124,000 kronor. Härtill skulle emellertid komma avsevärda kostnader för anordnande av fyrbelysning, nämligen en engångsutgift av tillhopa 107,500 kronor samt en årlig driftkostnad av 5,000 kronor. Eventuellt ansågs emellertid med fyrbelysningens anordnande kunna anstå.

Inom riksdagen gjordes i väckta motioner framställning om beviljande för innevarande budgetår av anslag till upprepning av Långörenleden med det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärda beloppet. Med anledning av denna framställning anförde riksdagen i sin skrivelse nr 300 i detta ämne, att bristen på nödhamnsmöjligheter å ifrågavarande av havsfiskare och andra sjöfarande livligt trafikerade del av svenska Östersjökusten för närvarande vore synnerligen påtaglig. Såsom i motionerna närmare belysts, utsattes de mindre fartyg, varom här i stor utsträckning vore fråga, ofta för synnerligen ödesdigra påfrestningar och risker. I jämförelse med den betydande ökning av skyddsmöjligheterna, som genom farledsförbättringen skulle vinnas, måste enligt riksdagens mening det härför erforderliga beloppet anses jämförelsevis måttligt. Företaget syntes dock hava den omfattning, att förslag därom borde avvaktas från Kungl. Maj:t. Med hänsyn därtill hade riksdagen ej ansett, att anslag borde redan för det dåvarande anvisas, detta dock under framhållande att de ytterligare utredningar, som kunde erfordras för frågans slutliga bedömande, ej syntes behöva bliva mera vidlyftiga än att slutgiltigt beslut i frågan kunde fattas vid 1931 års riksdag.

Genom beslut den 6 juni 1930 erhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppdrag att, efter den ytterligare utredning som kunde prövas erforderlig, i samband med anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1931 års riksdag, framlägga det förslag i frågan, vartill styrelsen kunde finna anledning.

I sin förut omförmälda skrivelse den 5 september 1930 har nu *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort förnyad framställning i ämnet.

Styrelsen har därvid uttalat, att styrelsen funnit lotsstyrelsens förslag om breddning av farleden till 25 meter med hänsyn till strömsättningen vara synnerligen ändamålsenligt. Styrelsen har alltså nu tillstyrkt upprepningens utförande enligt det förut omnämnda, mest omfattande alternativet, avseende ett djup av 3,6 meter samt en bottenbredd av 25 meter. Kostnaderna härför hava, i enlighet med den tidigare beträffande upprepningsarbetena verkställda beräkningen och med hänsynstagande till vad lotsstyrelsen anfört i fråga om fyranordningar, uppskattats till sammanlagt 118,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har hemställt om anvisande för nästkommande budgetår av ett anslag å nämnda belopp till förevarande ändamål.

I samband härmed har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt en beräkning av kostnaderna för uppmuddring av den inre farleden från Torhamnsfjärden till Karlskrona såsom direkt fortsättning av farleden förbi Långören till Torhamnsfjärden. Denna upprepning — vilken, på sätt i det föregående omnämnts, med ett djup av 3,6 meter och en farledsbredd av 20 meter år 1929 beräknats draga en kostnad av 124,000 kronor — har nu med samma bredd

och djup, som föreslagits beträffande Långörenleden, beräknats betinga en utgift av 161,000 kronor, oberäknat kostnader för utpickning och eventuell belysning.

Jämväl över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens nu föreliggande framställning hava chefen för marinstaben, lotsstyrelsen och kommerskollegium yttrat sig.

Chefen för marinstaben har i utlåtande den 12 september 1930 förklarat sig icke hava något att erinra mot en utökning av bottenbredden i farleden från 20 till 25 meter. *Lotsstyrelsen* har i sitt utlåtande, dagtecknat den 16 september 1930, endast återopat innehållet i sitt tidigare utlåtande av den 1 oktober 1929.

Kommerskollegium, som i ärendet hört sin sjötekniske konsulent, har i sitt utlåtande, dagtecknat den 29 september 1930, yttrat sig dels i den nu föreliggande farledsfrågan, dels ock i anledning av remiss å den under punkten 22 i det föregående omförmälda framställningen rörande hamnanläggning vid Utklipporna, varjämte styrelsen uppehållit sig vid den i utlåtandet den 11 oktober 1929 berörda frågan om åstadkommande av ett fyrbelyst inlopp till Kållafjärden. Styrelsens utlåtande är av i huvudsak följande innehåll:

En granskning av förslaget till utbyggnad av en stöd- och nödhamn vid Utklipporna giver vid handen, att denna hamn, särskilt på grund av sin ringa utsträckning enligt därutinnan uppgjort förslag, icke torde kunna bli till nämnvärt gagn för handelssjöfarten. De topografiska förhållandena vid Utklipporna synas icke heller möjliggöra att för rimliga kostnader utbygga denna hamn till sådan omfattning, att den skulle kunna fylla ändamål såsom skyddshamn även för denna sjöfart.

För tillgodoseende av handelssjöfartens intresse av väl tillgänglig och trygg ankarsättning vid här ifrågavarande del av svenska kusten står sålunda valet mellan förslaget om farled förbi Långören och förslaget angående fyrbelyst inlopp till Kållafjärden.

Det förra förslaget, enligt nu föreliggande framställning avseende en farled med 3.6 meters djup och 25 meters bottenbredd, synes så till vida vara att föredraga framför det senare, som den enligt detta förslag åsyftade farleden med tillhörande ankarsättning synes erbjuda en något kortare infart från sjön än inloppet till Kållafjärden. Av sjötekniske konsulentens yttrande framgår emellertid, att utnyttjandet av den förra farleden för sjöfarten i den utsträckning, som därmed torde vara avsedd, ur säkerhetssynpunkt kräver åstadkommandet av större djup i den yttre, oskyddade delen av inloppet till Torhamnsfjärden än det föreslagna. Konsulenten ifrågasätter för sin del upprepning av nämnda del av inloppet till ett djup av minst 4.6 meter, vilket djup enligt konsulentens mening skulle vara erforderligt för att möjliggöra för omkring 3 meter djupgående fartyg att med tillräcklig trygghet passera farleden under ogynnsamma väderleksförhållanden med stark pålandsvind.

Under förutsättning att den yttre delen av inloppet kan utan alltför stor kostnadsökning upprepans till ett djup, vilket är fullt betryggande för hela den sjöfart, som avses skola tillgodoses, finner kollegium, med beaktande jämväl av den fyrbelysning av farleden och ankarsättningen, som numera tillämnas, gagnet härav även för handelssjöfarten bli av sådan betydelse, att kollegium för sin del kan tillstyrka anordningarnas åvägabringande. Frågan om fyrbelyst inlopp till Kållafjärden synes kollegium i detta frågans läge böra bli föremål för närmare bedömande allenast därest kostnadsökningen vid realiserande av förslaget om farled förbi Långören med av kollegium ifrågasatt upprepning till större djup i viss mindre del av densamma skulle visa sig bli mera avsevärd.

Vad slutligen angår frågan om upprensning av farleden från Torhamnsfjärden fram till Karlskrona (östra fjärden), skulle givetvis en dylik upprensning kunna bli till visst gagn för en del av den sjöfart, vars behov av trygg ankar-sättning skulle tillgodose genom farleden sjön—Torhamnsfjärden. Detta gagn synes kollegium dock icke kunna tillmätas den betydelse, att kollegium, med hänsyn till de därmed förbundna kostnaderna och med beaktande av de stora anslagskrav för mera betydelsefulla sjöfartsändamål, vilka torde vara att förvänta under den närmaste framtiden, funnit sig kunna tillstyrka åtgärder för denna upprensning.

I anledning av vad kommerskollegium sålunda anfört angående upprensning till ett djup av minst 4.6 meter av den yttre delen av farleden i fråga har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anbefallts att i ärendet avgiva förnyat utlåtande och därvid jämväl förebringa utredning rörande den kostnadsökning för företaget, som skulle föranledas av ett bifall till vad kommerskollegium i berörda hänseende ifrågasatt. Till följd av denna remiss har styrelsen i utlåtande den 13 oktober 1930 anfört bland annat följande:

Ifrågavarande farled är avsedd att utgöra en förbindelse mellan sjön och Torhamnsfjärden, där i avvaktan på bättre väder tryggad ankarplats kan erhållas för fiskebåtar och mindre lastfartyg, och densamma kommer att huvudsakligast användas av norr- och österifrån kommande fartyg, vilka vid västliga till sydliga stormar ej kunna passera Utlängan. Någon besvärande sjöhävning är vid dessa tillfällen ej att befara. Vid stormar från öster däremot, då dylik sjöhävning kan tänkas uppstå i farledens yttre del, så att mera djupgående fartyg ej kunna angöra densamma, är det givetvis ej lämpligt för dessa att söka på vid Långören, utan böra de söka lä väster om Utlängan.

Vid ett sammanträde, som hölls i Torhamn den 17 januari 1928 i samband med undersökningsförrättningen och till vilket omkring 70 personer hade infunnit sig, var den allmänna meningen den, att det ej föreläge någon svårighet att angöra inloppet till farleden vid sådana tillfällen, då detta kunde komma i fråga, samt att ett djup av 3.6 meter under medelvattenytan vore fullt tillräckligt för de fartyg och fiskebåtar, vilka kunde tänkas vara i behov av en nödhamn i Torhamnsfjärden.

Enligt styrelsens åsikt får ifrågavarande företag ej enbart betraktas såsom ett led i upprensningen av östra farleden till Karlskrona utan såsom ett självständigt företag, avsett att bli till gagn för fisket och den mindre kustfarten.

Under dessa förutsättningar anser styrelsen det föreslagna djupet 3.6 meter tillräckligt även i farledens yttre del.

Skulle denna del, enligt vad kommerskollegium ifrågasatt, upprensas till 4.6 meters djup, så ökas kostnaden för företaget i sin helhet, inklusive fyrbelysning, till 212,000 kronor, en så betydande kostnadsökning, att den av förut angivna skäl ej synes styrelsen tillräckligt motiverad.

Slutligen torde böra omnämnas, att *länsstyrelsen i Blekinge län* i skrivelse den 9 augusti 1930 hemställt, att förslag i ämnet måtte framläggas för 1931 års riksdag, samt uttalat sig för ledens upprensning till en bredd av 25 meter.

Av vad i ärendet anförts torde framgå, att det föreligger ett påtagligt behov i synnerhet för den mindre sjöfarten att äga tillgång till skyddad ankarsättning vid ifrågavarande del av Östersjökusten. Med hänsyn till det särskilda syfte, som det här gäller att tillgodose, torde av de olika förslag, som i ärendet omförmäls, endast de som avse upprensning av farleden förbi Långören till Torhamnsfjärden samt åstadkommande av ett fyrbelyst inlopp till Källafjärden

Departements-
chefen.

böra komma under överbäggande. Med stöd av den föreliggande utredningen finner jag för min del, att av dessa båda förslag det förstnämnda bör erhålla företräde.

Med avseende å den omfattning, vari upprensning av farleden förbi Långören lämpligen bör verkställas, har kommerskollegium ifrågasatt sådan utvidgning av den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordade planen, att farledens yttre del skulle erhålla ett bottendjup av 4.6 meter, medan arbetena beträffande farleden i övrigt skulle avse ett djup av 3.6 meter. Även om en sådan utvidgning givetvis i och för sig skulle vara av ett visst värde, synas dock de fördelar, som därigenom skulle vinnas, knappast vara av den storleksordning, att de kunna anses uppväga den betydande kostnadsökning, som skulle föranledas av utvidgningen. För min del har jag, efter att hava avlagt besök å platsen och därvid inhämtat ordsbefolkningens mening, kommit till den uppfattningen, att den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordade upprensningen av farleden i dess helhet till ett vattendjup av 3.6 meter och en bottenbredd av 25 meter skulle komma att tillgodose behovet av skyddsmöjligheter på ett sätt, som beträffande de fartyg, för vilka riskerna under nuvarande förhållanden äro störst — nämligen fiskebåtar och mindre lastfartyg i kustfart — kan anses fullt tillfredsställande. Jag vill alltså, med åberopande i övrigt av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i denna del anført, tillstyrka ett genomförande av styrelsens förslag oförändrat.

I detta sammanhang må framhållas att, ehuru det tillstyrkta upprensningsarbetet — såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betonat — är att anse såsom ett självständigt företag och ej blott såsom ett led i en upprensning av östra farleden till Karlskrona, utredningen i ärendet visar, att möjlighet föreligger att i en framtid, om så skulle anses önskvärt, verkställa en uppmuddring av den inre farleden från Torhamnsfjärden in till Karlskrona såsom en direkt fortsättning på den nu tilltänkta farleden.

Mot de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna för nu ifrågavarande företag, slutande å ett belopp av 118,000 kronor, torde i och för sig intet vara att erinra. Emellertid skulle någon nedsättning av den i totalsumman ingående utgiftsposten till anordnandet av fyrbelysning kunna ske, därest, såsom lotsstyrelsen alternativt tänkt sig, den i kostnadsberäkningen upptagna agafyren å fastlandet vid Torhamn kunde ersättas med en elektrisk fyrlykta. Ännu kan icke avgöras, huruvida erforderliga förutsättningar härför komma att bliva för handen. Då jag av statsfinansiella skäl nödgas föreslå, att det för företaget behövlige anslagsbeloppet fördelas på två budgetår, torde likväl tillfälle beredas att före äskande av slutanslag till upprensningsarbetena taga ståndpunkt till denna detaljfråga.

Underhåll och drift av föreslagna fyrrar torde, i den omfattning lotsstyrelsen förutsatt, böra omhändervhas och bekostas av lotsverket. Beträffande fyrrarnas anordnande torde erforderligt samarbete mellan lotsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen böra äga rum.

För nästkommande budgetår vill jag till arbetena i fråga föreslå ett anslagsbelopp av 75,000 kronor.

I enlighet med det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *upprensning av farled förbi Långören till Torhamnsfjärden* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 75,000.

[28.] 27. **Vissa med upprensning av Oxdjupet sammanhängande utgifter.**

I enlighet med beslut av 1918 års lagtima riksdag företogs en upprensning av Oxdjupet till 10 meters djup under lågvatten samt med 60 meters bottenbredd. Sedan det visat sig, att tillvaron av återstående försänkningar i farleden medförde allvarliga risker för sjöfarten, särskilt för de större fartygen, framlades i 1929 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkten 26) förslag om en ytterligare upprensning av farleden. Enligt det alternativ, som därvid förordades, skulle genom upprensningen åstadkommas ett djup av 10.5 meter samt en bottenbredd av 115 meter. Kostnaderna för dessa upprensningsarbeten beräknades uppgå till 53,900 kronor. Härtill skulle emellertid komma vissa av upprensningen föranledda utgifter för försvarsändamål. Beträffande dessa utgifter — vilka för det dåvarande antogs komma att uppgå till omkring 10,500 kronor — anfördes i statsverkspropositionen, att förslag till deras täckande syntes få föreläggas riksdagen, när beloppet av desamma efter arbetenas utförande bättre kunde bedömas. I enlighet härmed äskades för budgetåret 1929/1930 anslag allenast för själva upprensningsarbetena med förenämnda belopp av 53,900 kronor.

Riksdagen, som icke uttalade erinran mot vad i ämnet anförts i statsverkspropositionen, beviljade det begärda anslagsbeloppet.

Arbetets utförande uppdrogs åt vattenfallsstyrelsen, som ägde tillgång till härför särskilt lämpad materiel. På styrelsens förslag medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 16 januari 1930, att jämväl en under arbetets gång önskvärd befunnen upprensning till en meter ökat djup av dåvarande rännan finge äga rum. Det för arbetet använda mudderverkets kapacitet hade nämligen visat sig större än man vågat påräkna och medförde så stor kostnadsbesparing, att även sistnämnda upprensning kunde utföras inom anslagets ram, vartill kom, att verkställandet av detta arbete då muddringsattiralj redan fanns på platsen ställde sig billigare än eljest skulle hava blivit fallet.

Sedan upprensningsarbetena fortskridit så långt, att kostnaderna för de avsedda försvarsändamålen kunde överblickas, gjorde marinförvaltningen i en till kommunikationsdepartementet den 24 februari 1930 inkommen skrivelse hemställan, att för täckande av dessa kostnader måtte av riksdagen äskas ett belopp av tillhoppa 10,000 kronor.

Ifrågavarande ärende hann ej slutligt beredas inom sådan tid, att anslag till omförmälda kostnader kunde äskas av 1930 års riksdag. Då det emellertid var angeläget att utan dröjsmål vidtaga de avsedda åtgärderna, ställde Kungl. Maj:t — sedan vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 29 mars 1930 avgivit redogörelse för upprensningsarbetenas utförande — genom beslut den

2 maj 1930 för ändamålet till marinförvaltningens förfogande ett belopp av tillhoppa högst 10,000 kronor, att utgå av det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till extra utgifter för att framdeles ersättas av medel, vilka kunde komma att av riksdagen anvisas till ändamålet i fråga. Enligt vad marinförvaltningen meddelat, har nämnda belopp helt tagits i anspråk.

Med hänsyn till det knappa belopp, till vilket huvudtitelns anslag till extra utgifter är bestämt och varav höjning nu icke ifrågasättes, torde detta anslag icke kunna slutligt bära ifrågavarande kostnader, utan för desamma läres — såsom även år 1929 förutsattes — böra beredas särskilt anslag. Enär upprepningsarbetena orsakats av den civila sjöfartens intressen, torde sådant anslag böra uppföras å riksstatens sjätte huvudtitel.

Förevarande ärendes natur föranleder mig att icke i vidare mån än nu skett till statsrådsprotokollet redogöra för detsamma. Riksdagens vederbörande utskott torde genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet, erhålla närmare kännedom om ärendet.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vissa med upprepnings av Oxdjupet sammanhängande utgifter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra*
anslag av kronor 10,000.

Inomskärsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn. I skrivelse den 1 juni 1913, nr 146, anhöll riksdagen i anledning av väckta motioner, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning inre farleder i Bohusläns skärgård kunde på statens bekostnad upprepnas eller nyanläggas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning. Sedan med anledning härav utlåtanden avgivits av vederbörande myndigheter, bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 20 oktober 1916 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa undersökningar och uppgöra förslag till anordnande av vissa angivna farleder mellan Göteborg och Strömstad. Genom brev den 14 juni 1917 förklarade Kungl. Maj:t, att i brevet den 20 oktober 1916 avsedda undersökningar och förslag jämväl skulle omfatta vissa närmare angivna ytterligare farleder. Med skrivelse den 29 februari 1920 överlämnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som uppdragit åt majoren A. Asplund att uppgöra fullständig arbetsplan för anordnande av dessa farleder, ett av Asplund upprättat, den 24 juli 1918 dagtecknat betänkande jämte ritningar och kostnadsförslag. Förslaget avsåg en inomskärsfarled mellan Göteborg och Strömstad och slutade å en kostnadssumma av 8,045,000 kronor. Enligt de vid förslagens utarbetande tillämpade tekniska bestämmelserna skulle farledsdjupet vid medelvattenstånd uppgå till 4.1 meter vid bottenkanterna, 5 meter i mitten av muddrad ränna eller där sjöhävning kunde förekomma och 4.8 meter där botten bestode av berg, medan bottenbredden skulle utgöra 15 meter i sprängd enkelled, 20 meter i grävd dubbelled och 25 meter i sprängd eller muddrad dubbelled.

Över detta förslag avgav länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län utlåtande den 3 februari 1927.

Länsstyrelsen framhöll däri, att majoren Asplunds förslag i avseende å farledsdjup och bottenbredder uppgjorts med tanke på att farleden skulle kunna begagnas icke blott av fiskefartyg och handelsfartyg för den mera lokala kusttrafiken utan jämväl av mera djupgående ångfartyg men att, då farledens väsentliga syfte måste vara att tjäna den lokala trafiken och — i allra främsta rummet — att gagna fiskefartygen, det kunde ifrågasättas, om anledning funnes att på densamma nedlägga så högst betydande kostnader, som förslaget genomförande i oförändrat skick innebure. I enlighet med denna uppfattning borde beaktas, dels huruvida icke — i varje fall tillsvi- vidare — stora delar av anläggningen kunde anstå, dels vilka besparingar som genom minskade dimensioner i avseende å farledsdjup och bottenbredd kunde ernås, om endast trafiken med fiskefartyg och mindre handelsfartyg skulle tillgodoses. Av länsstyrelsen verkställd utredning hade i dessa hänseenden givit vid handen, att det för den närmaste tiden vore mest angeläget, att en farled anordnades, varigenom fartyg i skydd kunde passera den i storm synnerligen farliga Sotefjorden, att därefter vore behöfligt med en tryggad led innanför Hjärteröfjorden men att planens genomförande i övrigt icke syntes tarva någon större skyndsamhet, ävensom att genom minskade dimensioner kostnaderna för farledsanläggningarna borde kunna väsentligen reduceras. Farleden innanför Sotefjorden fann länsstyrelsen vara av den synnerliga betydelse för kustfarten och särskilt fiskefartygen, att detta arbete borde komma till stånd, så snart ekonomiska möjligheter därtill kunde beredas. Omarbetning av förslaget borde därför beträffande denna sträcka omedelbart verkställas.

Länsstyrelsens utlåtande utmynnade i en hemställan, att förordnande om omarbetning av förslaget i angiven del måtte komma till stånd.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därefter hemställt om anvisande av medel för denna omarbetning, anmälde ärendet i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 39). Departementschefen förordade därvid, att erforderligt belopp bereddes för ändamålet av anslaget till hamn- och farledsundersökningar.

Efter det att riksdagen lämnat utan erinran vad sålunda föreslagits, uppdrog Kungl. Maj:t den 20 april 1928 åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa berörda omarbetning. Styrelsen förordnade den 14 mars 1929 majoren Asplund att omarbete förslaget. I anledning härav verkställde Asplund omarbetning av hela sitt år 1917 uppgjorda förslag samt överlämnade den 29 april 1929 nytt betänkande och kostnadsförslag.

Enligt det sålunda omarbetade förslaget har farledsdjupet vid medelvattenstånd upptagits sålunda:

där sjöhävning kan förekomma	4.0 meter,
där botten består av berg	3.6 » ,
i mitten och i bottenkanterna av muddrad ränna	3.6 » .

Farledsbredderna hava däremot, då detta befunnits erforderligt, bibehållits oförändrade från det tidigare förslaget, liksom även i övrigt dettas förutsättningar legat till grund för de nya beräkningarna.

Genom det minskade farledsdjupet kan en högst betydande besparing i kostnaderna åstadkommas. Sålunda slutar det nya kostnadsförslaget för hela far-

leden å 4,867,500 kronor, motsvarande en minskning i det tidigare förslagets slutsumma 8,045,000 kronor med icke mindre än 39.5 procent.

Med skrivelse den 18 oktober 1929 överlämnade *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* sistnämnda, av majoren Asplund uppgjorda förslag jämte utlåtande däröver av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhöll däri, att den föreslagna inomskärsfarleden bestode av ett större antal av varandra oberoende eller endast delvis beroende delar, varför ledens utförande kunde beslutas undan för undan och vissa delar lämnas att anstå tills vidare. Den del av farleden, vars utförande vore från sjöfartssynpunkt mest trängande, vore, såsom även länsstyrelsen vitsordat, sträckan Ramsvikskilen—Älstenshamn, som ledde förbi den för stormar alldeles särskilt svårt utsatta fjorden Soten. Anläggningskostnaden för denna del av leden beräknades till 1,535,000 kronor, avseende en farledslängd av 4.7 kilometer. I samband därmed borde även den strax söder därom belägna leden vid Hus- och Grindholmarna uppreas, vilket beräknades draga en kostnad av 92,000 kronor. Totalkostnaden för nu nämnda delar av inomskärsfarleden uppginge således till 1,627,000 kronor.

Styrelsen hemställde om ett anslag för budgetåret 1930/1931 av 500,000 kronor till påbörjande av leden Ramsvikskilen—Älstenshamn.

I sitt förenämnda av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnade utlåtande, dagtecknat den 7 september 1929, anförde *länsstyrelsen*, efter en redogörelse för ärendets utveckling, såvitt nu är i fråga huvudsakligen följande:

Det omarbetade förslaget lämpar sig enligt länsstyrelsens förmenande i avseende på farledens dimensioner väl efter de behov, som länsstyrelsen funnit i främsta rummet böra tillgodoses, den lokala handelstrafikens och de mindre fraktfartygens samt fiskeflottans. Länsstyrelsen vill därför giva förslaget, sådant det nu föreligger, sin anslutning.

Emellertid vägar länsstyrelsen, trots den betydande prisreduktionen, icke räkna med möjligheten, att nödiga medel till företaget i dess helhet skola inom den närmaste tiden kunna ställas till förfogande. Länsstyrelsen förmenar därför, att de delar av farleden, vilkas utförande icke är av alltför trängande natur, tillsvidare böra få anstå.

Redan i motionerna till 1913 års riksdag och i riksdagens skrivelse har tydligt uttalats, att, även om behovet av säker inomskärsfarled längs hela den bohuslänska kusten är allmänt erkänt, det dock framför allt är den tre sjömil långa, för havet helt öppna, av en mångfald grund och skär uppfyllda och därför av de sjöfarande fruktade Sotefjorden, som är för sjöfarten hinderlig. Behovet av tryggad farled är här verkligt trängande. I motionerna har särskilt påvisats, hurusom befolkningen i de vid Sotefjorden belägna Sotenäs och Kville härad med deras talrika och betydande fiske- och stenhuggerisamhällen är i största utsträckning hänvisad att för sina näringar och yrken utnyttja sjötrafiken.

Vad fisket beträffar, har sålunda bland annat framhållits, hurusom det för denna näring, vars betydelse staten till fullo insett och erkänt, bland annat genom beviljande av stora låneunderstöd, är av den största vikt, att fisken — en vara, som är underkastad snar förskämning — kan utan att hindras eller uppehållas av storm och sjögång så fort och tryggt som möjligt transporteras till de platser i land, därifrån varan kan beföras vidare till avsättnings-orterna eller beredningsplatserna, och detta så mycket mer som det här är

fråga om högst betydande värden. För stenindustriens vidkommande har särskilt betonats, att stenen från de många skilda arbetsplatserna längs norra delen av bohuslänska kusten plägar med mindre båtar eller fartyg transporteras till de större hamnarna och att denna kustfart med av sten tungt lastade småfartyg är i högsta grad beroende av hav och vind samt av möjligheten att taga sig fram genom inre farleder.

Framhållits har också, att intresset för upptagande av nödiga farleder i Bohusläns skärgård icke är begränsat till själva landskapet utan att hela den genomgående livliga kusttrafiken mellan hamnar på Sveriges syd- och västkust samt norska och danska hamnar — vid vilken medelstora och mindre fraktbåtar befordra gods av allehanda slag — här är intresserad.

De synpunkter, vilka sålunda i motionerna och riksdagsskrivelsen framhållits, vill länsstyrelsen på det livligaste understryka.

Enligt majoren Asplunds omarbetade plan skulle skydd mot Sotefjorden kunna beredas genom en delvis grävd och sprängd ränna mellan Ramsvikskilen och Älstenshamn, vilken skulle betinga en kostnad av 1,535,000 kronor.

Det är länsstyrelsens bestämda uppfattning, att farleden från Ramsvikskilen till Älstenshamn bör komma till utförande före varje annan del av den planlagda inomskärsfarleden mellan Göteborg och Strömstad.

Att dess, liksom farledens i övrigt, byggande sker helt med statsmedel torde redan med hänsyn till företagets omfattning och storleken av därmed förenade kostnader vara ofrånkomligt. Genom farledens nytta för det bohuslänska fisket och dettas betydelse för hela rikets folkhushållning må det också anses med rättvisan förenligt, att kostnaderna komma att åvila statsverket. Den omständigheten, att riksdagen i ämnet begärt utredning, får väl för övrigt anses innebära ett dess erkännande av det rättmätiga i att företaget kommer till stånd på statens bekostnad.

Under åberopande av det anförda hemställde länsstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag för budgetåret 1930/1931 begära lämpligt anslag till påbörjande av ifrågavarande inomskärsfarled, närmast å sträckan Ramsvikskilen—Älstenshamn, i enlighet med det av majoren Asplund år 1929 omarbetade förslaget.

Ärendet anmälades därefter i korthet i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 136). Min företrädare i ämbetet yttrade därvid, att ett genomförande av det i och för sig behjärtansvärda förslaget rörande inomskärsfarleder mellan Göteborg och Strömstad under dåvarande förhållanden icke vore möjligt på grund av de stora anslagskrav, som därav måste förmedlas.

Med anledning härav och på grund av väckta motioner anförde riksdagen i sin skrivelse nr 300, punkten 3, bland annat, att riksdagen ej ansett sig böra, på sätt motionärerna hemställt, då fatta beslut om arbetenas igångsättande och anvisa anslag härtill. Tvekan måste alltjämt göra sig gällande, huruvida farleden borde utföras med det nu senast föreslagna begränsade vattendjupet av 3.6 meter eller till större djup. Från kustångbåtsfartens sida hade för riksdagens vederbörande utskott framhållits, att på ifrågavarande del av kusten även påginge en jämförelsevis livlig reguljär ångbåtsfart, för vilken passagen över Soten beredde stora risker och olägenheter. Nyssnämnda mindre djup av 3.6 meter vore emellertid otillräckligt för de ångbåtar, som ginge i dylik reguljär fart. Det för deras del erforderliga större djupet av 4.5 meter medförde visser-

ligen en merkostnad av cirka 400,000—500,000 kronor. Endast om farleden anlades med detta större djup, bleve den dock av verklig betydelse för sjöfarten. Enligt riksdagens mening tarvades ytterligare övervägande av detta spörsmål med hänsynstagande bland annat till de ökade farledsinkomster, som kunde vara att påräkna genom att farleden tilltoges enligt detta större utbyggnadsalternativ. Utan att finna någon förnyad framställning i ämnet från riksdagen erforderlig ville riksdagen dock förutsätta, att de ytterligare utredningar, som i sålunda angivna avseende och möjligen i övrigt tarvades för ett slutligt ståndpunktstagande till frågan, skulle utan dröjsmål låta sig verkställa, så att förslag om möjligt kunde framläggas för 1931 års riksdag.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 6 juni 1930 anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att, med beaktande av vad riksdagen sålunda anfört rörande inomskärsfarled å sträckan Ramsvikskilen—Ålstenshamn, taga under förnyat övervägande frågan om anordnande av en dylik farled samt att i samband med anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1931 års riksdag, framlägga det förslag, vartill berörda övervägande kunde föranleda.

Till åtlydnad härav har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i sin skrivelse den 5 september 1930 med anslagsäskanden för budgetåret 1931/1932 ånyo upptagit förevarande fråga till behandling. Styrelsen meddelar till en början, att styrelsen uppgjort kostnadsberäkning för utförande av leden Ramsvikskilen—Ålstenshamn med ett djup av 4.5 meter under medelvattenytan, vilken beräkning slutade å en kostnadssumma av 2,180,000 kronor, innebärande en ökning av 553,000 kronor i förhållande till det tidigare framlagda förslaget med ett vattendjup av 3.6 meter, som för fiskets och den mindre kustfraktfartens behov är tillfyllest. Styrelsen, som inhämtat yttranden från länsstyrelsen, vederbörande fiskeriintendent och intresserade ångbåtsbolag, har i sin skrivelse anfört huvudsakligen följande:

Det enda bolag, som för närvarande bedriver regelbunden ångbåtsfart över Soten, är ångbåtsaktiebolaget Bohuslänska kusten, som med fyra ångare trafikerar ifrågavarande kuststräcka. Den största, bekvämaste och därför av passagerare mest använda av dessa båtar har lastad ett djupgående av 4.3 meter, varför det skulle vara erforderligt att utföra farleden till minst 4.5 meters djup under medelvattenytan, om man även skulle tillgodose kustångbåtsfartens intressen.

I sitt yttrande till styrelsen uppgiver nämnda ångbåtsbolag, att av deras ångare tre i regel göra en resa nordgående och en resa sydgående vardera per vecka året runt samt en fjärde en resa fram och åter per vecka under halva året, varför man sålunda för ångbåtstrafiken kan räkna med att en ångare per dag passerar Soten, och enligt uppgift från vederbörande fiskeriintendent kan minimiantalet fiskebåtar, som nu passera Soten, beräknas till 40 stycken per dag.

Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt uppgiver i sitt meddelande, band 3, nr 6 år 1926 medeltalet per år av antal dagar med hård vind (= 7 Beaufort) för åren 1907—1920 till 116 vid den observationsstation, Smögen, som ligger närmast den planerade farleden.

Utgående från dessa uppgifter och under antagande, att vid en vindstyrka av 7 Beaufort och däröver samtliga fartyg skulle för Sotens passerande begagna en inomskärsfarled, om en dylik funnes tillgänglig — i verkligheten torde passagerarebåtar, såvida ej genom höga farledsavgifter passerandet skulle ställa

sig alltför dyrbart, för passagerarnas bekvämlighet redan vid en mindre vindstyrka använda sig av en inomskärsfarled, medan för fiskebåtar förhållandet torde vara omvänt — erhålles, om man bortser från de fraktskutor och andra fartyg, som mera tillfälligt skulle begagna sig av farleden, en beräknad årlig trafik å denna av i runda tal — vid ett farledsdjup av 4.5 meter under medelvattenytan — 4,500 fiskebåtar och 120 ångbåtar samt — vid ett farledsdjup av 3.6 meter under medelvattenytan — 4,500 fiskebåtar.

Vid ståndpunktstagande till farledens utförande till 3.6 eller 4.5 meters djup bör beaktas, att, enär Soten kan anses vara den enda för svår sjögång utsatta delen av sträckan Göteborg—Strömstad, varöver kustångbåtarna i trafik under någon längre tid måste framgå, för att vid utförandet av inomskärsfarleden Göteborg—Strömstad även tillfredsställa kustångbåtsfartens behov därav, det synes tillräckligt att endast å den nu till utbyggnad föreslagna delen Ramsvikskilen—Ålstenshamn upptaga farleden till djupet 4.5 meter. Merkostnaden, 553,000 kronor, för att utföra ifrågavarande farledssträcka till det större djupet 4.5 meter i stället för förut föreslagna 3.6 meter, synes likväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen alltför stor i förhållande till den nytta en ökning av farledens djup från 3.6 till 4.5 meter skulle medföra för sjöfarten, varför styrelsen får tillstyrka farledens utförande med 3.6 meters djup under medelvattenytan.

Härutinnan uttalar också länsstyrelsen, att vid vägandet av fördelar och kostnader mot varandra de senare för det större djupet ställde sig oproportionerligt stora, men att länsstyrelsen, om statsmakterna funne nyttan av de större dimensionerna tillräckligt stor i förhållande till kostnadsökningen för att motivera det större djupets användande, skulle för länets vidkommande med största tillfredsställelse motse tillkomsten av en 4.5-metersled.

Beträffande farledsavgifter har länsstyrelsen, som liksom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid tidigare utredningar ej räknat med att några avgifter skulle utgå, på i yttrandet närmare angivna grunder bestämt tillstyrkt »avgiftsfrihet i denna farled, och detta vare sig den utbygges i enlighet med 1929 års förslag eller efter de större mått, som statsutskottet satt i fråga». Även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner avgiftsfrihet i farleden synnerligen välmotiverad och får därför avstyrka upptagandet av avgifter. Underhållskostnaderna måste bli helt små, och i kostnadsförslaget har upptagits bland övriga kostnader det kapitaliserade beloppet av avlöningen till vaktaren för den enda färja, som i förslaget upptagits för trafik tvärs över farleden. Om och när leden kommer till, torde överenskommelse kunna träffas med vederbörande vägstyrelse om färjans skötande. I Bohuslän förekomma för övrigt ett flertal farleder, utförda med statsanslag, och i ingen av dem torde avgifter upptagas.

Under åberopande av vad sålunda anförts har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om anvisande för budgetåret 1931/1932 av ett anslag av 500,000 kronor till påbörjande av farleden Ramsvikskilen—Ålstenshamn i enlighet med det av majoren Asplund omarbetade och år 1929 framlagda förslaget, upptagande ett farledsdjup av 3.6 meter.

Beträffande innehållet, utöver vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen återgivit, av de utav styrelsen inhämtade yttrandena från länsstyrelsen, fiskerintendenten och ångbåtsbolagen tillåter jag mig att hänvisa till handlingarna i ärendet.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förevarande framställning hava utlåtanden avgivits av chefen för marinstaben den 18 september 1930, av lotsstyrelsen den 26 i samma månad och av kommerskollegium den 6 oktober 1930.

Chefen för marinstaben yttrar, att den föreslagna leden saknar sjömilitär betydelse men att hinder för dess upptagande icke föreligger från sjöförsvarets sida.

Lotsstyrelsen har i sitt utlåtande anfört följande:

Den tillämnade farleden mellan Ålstenshamn och Ramsviksfjorden, vilken farledssträcka kan beräknas bliva omkring 2.5 nautiska mil lång, skulle givetvis bliva av stor betydelse för inomskärstrafiken, då därigenom kunde undvikas att under dåliga väderleksförhållanden med mindre fartyg passera den yttre delen av Sotefjorden. Lotskaptenen i västra lotsdistriktet, som efter remiss afgivit yttrande i ärendet, har beträffande vind- och sjöförhållanden å Sotefjorden anfört i huvudsak följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkning av det antal dagar per år, som fartygstrafiken kunde förväntas söka sig genom den skyddade leden, finge icke anses alldeles uttömmande, i det att endast av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt journalförd vindstyrka tagits i betraktande vid bedömande av sjöförhållandena å Sotefjorden. I verkligheten vore det nämligen otvivelaktigt, att, oavsett den lokala vindstyrkan, pålandssjön — bland annat och ofta förorsakad av västlig storm å Nordsjön — vore synnerligen besvärande för fartygstrafiken å Sotefjorden under ett mycket större antal dagar per år än det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade. Därjämte vore det att märka, att vid vissa vindriktningar även med mindre vindstyrka än 7 enligt Beauforts skala förhållandet bleve enahanda genom av vinden direkt framkallad sjöhävning.

Lotsstyrelsen, som icke ansett sig böra för sin del ingå på ett bedömande av vilkettera av de uppgjorda alternativen, som i betraktande av samtliga på frågan inverkan omständigheter är att föredraga — lotskaptenen har emellertid tillkännagivit sin anslutning till det förslag, som upptager det större vattendjupet — har icke funnit anledning att ur nautisk synpunkt framställa någon erinran mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till utförande av farleden. Det synes icke hava varit ifrågasatt att i farleden anordna fyrbelysning, varför någon beräkning av de därmed förbundna kostnaderna icke föreligger. Dessa skulle dock säkerligen komma att stiga till högst avsevärda belopp. Därest farleden skulle komma till stånd, torde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen böra, innan några dispositioner ifråga om farledens utmärkning med flytande sjömärken vidtagas, hänvända sig till lotsstyrelsen, som jämlikt gällande föreskrifter har att bestämma om farledens utprickning.

Kommerskollegium har med sitt utlåtande överlämnat yttranden i ärendet av ämbetsverkets sjötekniske konsulent samt av Sveriges redareförening, Nautiska föreningen i Göteborg och ångbåtsaktiebolaget Bohuslänska kusten, varjämte bifogats inom statistiska byrån utarbetade översikter rörande produktionen under år 1929 av vissa slag av sten inom Göteborgs och Bohus län, fördelad efter läget av utfraktsorterna i förhållande till den föreslagna farleden, ävensom rörande exporten av gatsten och kantsten från olika tulldistrikt inom samma län.

För egen del anför kommerskollegium till en början följande:

För bedömande av frågan om den utsträckning, vari den ifrågasatta inomskärsfarleden med hänsyn till väderleksförhållandena i trakten av »Soten» skulle kunna bliva till nytta, torde följande data utöver de i handlingarna förekommande vara av visst intresse.

Enligt senaste upplagan av »Svensk Lots», del I, liksom enligt Meddelanden

från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, band 3, nr 6 (C. J. Östman) har medelantalet dagar med en vindstyrka av 7 Beaufort och däröver vid Smögen under tioårsperioden 1911—1920 utgjort 120,9, medan motsvarande i handlingarna uppgivna antal beträffande åren 1907—1920 var 116. Med ledning av i sistnämnda publikation föreliggande utredning har uttrönts, att av dessa 120,9 dagar i medeltal allenast 33,9 dagar ligga inom tidsperioden maj—september (5 månader), då givetvis, såvitt angår passagerarångfartygen, resandefrafiken till sjöss är som störst. Återstående 87 dagar kunna sålunda beräknas vara förlagda till månaderna oktober—april. I ifrågavarande antal av 120,9 dagar äro inräknade även dagar med hård vind från land. Medräknas endast de dagar, då vindriktningen varit av betydelse för sjöfarten, utgör antalet dagar med nu åsyftad vindstyrka under månaderna maj—september allenast ungefär 28 och under månaderna oktober—april ungefär 73. Antalet timmar per dag under sistnämnda dagar, då alltså nu ifrågavarande hårda vind rått, utgör i medeltal under månaderna maj—september ungefär 11 och under månaderna oktober—april ungefär 13. Några uppgifter angående den tid, varunder trafiken kan beräknas bli hindrad av sjöhävning, sedan den hårda vinden upphört, hava icke kunnat erhållas.

Beträffande den trafik, som huvudsakligen kan beräknas framgå genom ifrågavarande led, anför kommerskollegium i det följande:

Den farled, varom här är fråga, skulle i främsta rummet komma fiskesjöfarten tillgodo. Göteborgs och Bohus län utgör landets största fiskericentrum med hänsyn till havsfisket. Enligt tillgänglig officiell statistik utgjorde antalet yrkesfiskare inom Göteborgs och Bohus län år 1928 5,649, under det att antalet yrkesfiskare i hela riket samma år utgjorde 12,755. Antalet i länet hemmahörande däckade fiskebåtar med eller utan motor utgjorde ifrågavarande år 993 (däraf 50 utan motor) och för hela riket 2,051. Hela värdet av fiskebåtar av alla slag utgjorde samma år för Göteborgs och Bohus län 13,286,055 kronor och för hela riket 22,708,790 kronor. Huru stor del av länets fiskeflotta, som skulle få nytta av förevarande farled undandrager sig givetvis exakt bedömande, men enligt handlingarna i ärendet beräknas för närvarande »Soten» passeras av minst 40 fiskefartyg per dag. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, i anslutning härtill och till det beräknade antalet dagar med hård vind, en årlig trafik å farleden av i runt tal 4,500 fiskebåtar. Detta antal torde måhända, med hänsyn till de av kollegium i det föregående anförda beräkningarna rörande vindförhållandena i trakten av »Soten», böra i någon mån reduceras, men denna reduktion synes dock icke bli av den betydelse, att den, såvitt nu är ifråga, kan tillerkännas någon större betydelse. Vikten av fiskets understödande genom den nu ifrågavarande farleden ankommer det icke närmast på kollegium att bedöma, men denna sida av frågan har starkt framhävts såväl i riksdagens skrivelse i ämnet år 1913 som ock i vederbörande länsstyrelses uttalanden i ärendet.

För fiskesjöfartens vidkommande synes för närvarande och för den närmaste framtiden ett djup i den tillämnade farleden av 3,6 meter vid medelvatten vara tillfyllest. Såsom framgår av sjötekniske konsulentens yttrande äro enligt senaste skeppslistan 647 maskindrivna fartyg och segelfartyg med hjälpmaskin hemmahörande i Göteborgs och Bohus län. I det närmaste 200 av dessa fartyg äro i registret angivna såsom fiskefartyg. Huruvida samtliga återstående omkring 450 fartyg äro att hänföra till last- eller passagerarfartyg kan icke avgöras, men det torde kunna räknas med att de åtminstone till större delen äro fraktförande. Utgående från riktigheten av sjötekniske konsulentens antagande, att den huvudsakliga kusttrafiken inom Göteborgs och Bohus län bedrivs av fartyg hemmahörande i samma län, kan nämnda siffra, ehuru det givetvis icke

är möjligt att ens tillnärmelsevis bedöma i vilken omfattning dessa fartyg nu i sin trafik passera »Soten» och sålunda skulle kunna tänkas få nytta av den tilltänkta farleden, dock i viss mån vara vägledande vid försök att siffermässigt belysa var övre gränsen vid beräkningar beträffande handelssjöfartens nytta av farleden bör dragas. Till viss komplettering härav meddelas här följande, ur den officiella sjöfartsstatistiken hämtade uppgifter rörande antalet och storleken av till hamnar (med avgiftstaxa fastställd av Kungl. Maj:t) i Göteborgs och Bohus län, *med undantag för Göteborg, i inrikes trafik* under ettvarit av åren 1926—1928 ankomna fartyg över 10 registerton:

	Ång- och motorfartyg		Segelfartyg (inkl. med hjälpmaskin.)		Prämar	
	Antal.	Nettoton.	Antal.	Nettoton.	Antal.	Nettoton.
1926.....	8,516	547,590	950	19,197	84	4,196
1927.....	8,679	638,849	1,800	43,229	150	6,758
1928.....	8,970	615,240	2,151	60,373	178	7,706

Av den omständigheten, att medeldräktigheten per ankommande ång- eller motorfartyg under förenämnda treårsperiod utgör 69 ton, framgår, att övervägande delen av den sålunda redovisade trafiken omfattade jämförelsevis små fartyg. Sjötekniske konsulentens utredning utvisar ock, att i det närmaste samtliga förenämnda, i Göteborgs och Bohus län hemmahörande lastfartyg hava ett djupgående, som möjliggör fartygens framgående i en farled med 3.6 meters djup vid medelvatten.

Därefter ingår kollegium på frågan om den tilltänkta farledens betydelse med avseende å den för handelssjöfarten inom Göteborgs och Bohus län viktiga förvärvsgren, som hänför sig till transport av sten av olika slag från eller till orter inom länet. Härom anföres:

Inom kollegium har — i brist på belysande mera exakta uppgifter i annan ordning — gjorts försök att genom kombination av den officiella statistikens uppgifter rörande produktionen av sten inom olika distrikt av länet och exporten av sten från dessa distrikt ävensom trafiken å de särskilda hamnarna i länet något så när fixera den omfattning, i vilken Sotefjorden beröres av stentransporterna. Några mera exakta resultat härutinnan hava emellertid icke på denna väg stått att vinna.

Stentransporterna omfatta dels transport inrikes orter emellan och dels transport för export till utrikes ort.

Vad till en början angår de förstnämnda transporterna är att märka, att produktionen av gatsten inom Göteborgs och Bohus län i medeltal per år under de 5 åren 1924, 1925, 1927—1929 (1926 har uteslutits på grund av då inträffad långvarig arbetskonflikt) utgjorde 579,000 ton, medan exporten av gatsten från länet under samma tid i medeltal per år uppgick till 552,000 ton. Skillnaden mellan dessa siffror utgör 27,000 ton. Produktionen av kantsten utgjorde inom samma område under nämnda år i medeltal per år 61,000 ton, varav exporterades 58,000 ton. Skillnaden utgör 3,000 ton. Då stenproduktionen inom länet framför allt består av nyssnämnda tillverkningar, torde kunna beräknas, att de rena *inrikestransporterna* av sten årligen omfatta 30,000—40,000 ton. Då 40 å 50 % av stenproduktionen inom Göteborgs och Bohus län härleder sig från stenbrott, belägna söder om den planerade farleden, torde ungefär samma andel av dessa inrikestransporter kunna antagas härleda sig härifrån. Dessa transporter torde i övervägande grad gå söderut och alltså icke beröra farleden. Omkring 20,000 ton sten skulle däremot kunna beräknas komma att få nytta av den nya farleden. Då stenens pris uppgår till omkring 20 kronor per ton, skulle

nu ifrågavarande stenkvantitets värde röra sig omkring 400,000 kronor. Man torde kunna utgå ifrån att den transport, varom här är fråga, ombesörjes av fartyg, för vilka en farled med det mindre djupet skulle vara tillfyllest.

Tydligt är emellertid, att även vissa kvantiteter av den *exporterade* stenen (gatsten och kantsten sammanlagt i medeltal per år 610,000 ton) transporteras via »Soten» och sålunda beröras av den planerade inomskärsfarleden.

Transporterna för export av sten ske dels direkt från de olika stenbrottens lastbryggor, dels på sådant sätt, att stenen hopsamlas till en större hamn för export. Transporterna i samband med förstnämnda del av exporten beröras uppenbarligen icke av förslaget rörande inomskärsfarleden. I övrigt ske transporterna för export antingen så att mindre fartyg i lokal trafik transportera stenen från hamn vid eller i närheten av produktionsorten till annan hamn, där stenen omlastas för direkt export, eller så att större utgående fartyg uppsamla stenen under resa från hamn till hamn för att sedan utan omlastning utföra densamma. Båda dessa transportsätt torde i viss utsträckning beröras av den tilltänkta farleden, men har någon siffermässig belysning härutinnan icke kunnat åvägbringas. De lära dock förekomma i icke oväsentlig omfattning.

Det är härvid att beakta, att oförmåda lokala stentransporter torde huvudsakligen besörjas av de i länet hemmahörande fartygen, för vilka en farled med det mindre djupet skulle förslå. För de nyss åsyftade transporterna av sten med större fartyg skulle det större djupet, 4,5 meter, erfordras, för att denna trafik skulle kunna begagna sig av leden, och då kunna bliva av visst värde.

I vilken omfattning Sotefjorden i övrigt beröres av trafik med större lastfartyg på sådant sätt, att inomskärsfarleden skulle kunna bliva till gagn för denna trafik, har, yttrar kommerskollegium, icke heller kunnat siffermässigt belysas. Visst material för frågans bedömande föreligger dock. Här om yttrar kollegium bland annat:

Sveriges redareförening anför härutinnan i sitt i ärendet avgivna yttrande, bland annat, att om djupet i den planerade farleden ökades till 4,5 meter, skulle farleden kunna användas även av vissa till föreningen anslutna fartyg, vilka lasta eller lossa på bohuslänska kusten i Hunnebostrand eller norr därom belägna lastageplatser. Det hade framhållits, fortsätter föreningen, att dessa fartyg vid dåliga väderleksförhållanden ofta måste angöra Smögen för att där under längre eller kortare tid avvakta bättre väder, enär de icke ville taga risken att vid sådana tillfällen gå över »Soten». Om farleden anlades med 4,5 meters djup under medelvattenytan, skulle det gagn, som sjöfarten komme att få av densamma, icke oväsentligt ökas. Den kostnadsökning, som därav skulle uppstå, vore icke så avsevärd, att detta alternativ enbart av denna anledning icke borde ifrågakomma.

Nautiska föreningens styrelse uttalar, att tryggade inomskärsfarleder utmed Bohusläns kust med dess för storm och svår sjögång synnerligen utsatta läge samt den ytterst livliga trafik av handels- och fiskefartyg, som här under hela året påginge, syntes vara mera av behovet påkallade än annorledes å landets långa kuststräcka, samt framhåller vidare, att styrelsen kommit till den enhälliga övertygelsen, att djupet på ifrågavarande farledssträcka borde tilltagas efter det större måttet. Styrelsen hade härvid särskilt tagit sikte på den nytta av inomskärsleden, som skulle beredas icke blott den reguljära passagerarångbåtstrafiken utan i all synnerhet handelssjöfarten i allmänhet å denna kust. Ökningen av djupet medförde en höjning av trafikkapaciteten för trafikerande fartyg från 300 å 400 till cirka 1,500 tons död vikt. Härigenom tillkomme trafikmöjligheter i sådan omfattning, att den ökade kostnaden för ledens utförande syntes styrelsen väl motiverad. Styrelsen har vidare understrukit ledens betydelse för stentransporterna mellan länets tvenne förnämsta stenexportdistrikt och

hänvisat till en styrelsens yttrande bilagd förteckning över ett 30-tal större lastfartyg, som skulle få nytta av en 4.5-meters led.

Enligt vad kollegium inhämtat från det företag, ångbåtsaktiebolaget Bohuslänska kusten, som ombesörjer ifrågavarande passagerartrafik, skulle under åren 1928 och 1929 på nyssnämnda trafikled hava befordrats under månaderna maj—september omkring 6,400 respektive 7,100 passagerare och under månaderna oktober—april omkring 1,700 respektive 1,600 passagerare. Under samma år skulle hava befordrats omkring 45,600 respektive 48,600 ton gods.

På grundval av tillgängliga uppgifter rörande trafiken har kollegium beräknat antalet enkla resor över »Soten» under månaderna maj—september till årligen i medeltal 176 och medeltalet passagerare, som under dessa månader åren 1928 och 1929 befordrats över »Soten», till 38 per enkel resa. Under månaderna oktober—april med i medeltal 188 enkelresor har motsvarande antal passagerare utgjort 9. För helt år räknat synes medeltalet passagerare per enkelresa över »Soten» hava utgjort 23 och medelkvantiteten gods 129 ton.

Såsom sammanfattning av den förebragta utredningen i ärendet framhåller kommerskollegium, att ehuru den planerade inomskärsfarleden Ramsvikskilen—Ålstenshamn i främsta rummet synes tillgodose fiskesjöfartens intressen, densamma dock komme att, därest den realiseras, i avsevärd omfattning bliva till gagn även för den allmänna handelssjöfarten, särskilt den, som ombesörjer de för nu ifrågavarande län viktiga stentransporterna. För den händelse att leden utföres med det större djupet, skulle den komma att få ökad betydelse för lastfartygstrafiken och därjämte i avsevärd grad bidraga till att vidmakthålla och vidare utveckla en rätt betydelsefull passagerar- och turisttrafikled. Därest de statsfinansiella förhållandena tillstådja, att realiserandet av förevarande, sedan länge planerade inomskärsfarled med hänsyn till fiskesjöfartens intressen nu ifrågakommer, vinna enligt kommerskollegii mening planerna härå avsevärt stöd av de intressen, kollegium företrädesvis har att bevaka. Kollegium anser härvid, ur synpunkten av dessa intressen samt med beaktande jämväl av vad sjötekniske konsumenten anfört härutinnan, det vara önskvärt, att leden utföres till det större djupet.

Vad slutligen angår frågan om upptagande av avgifter för passerandet av den planerade leden har kommerskollegium givit uttryck för den åsikten, att dylika avgifter icke böra komma ifråga, och till stöd härför anfört:

Den förevarande farleden, i vilken icke förekomma några slussar, torde vara att betrakta såsom en kustfarled. Såvitt kollegium kunnat finna, har statsmedels nedläggande i dylika farleder endast jämförelsevis sällan medfört, att avgifter av trafiken upptagits. Kollegium vill ock erinra därom, att staten i avsevärd omfattning nedlagt medel även i inre farleder utan slussar, utan att denna kapitalinvestering åtföljts av några speciella trafikavgifter. De säregna förhållanden, som i förevarande fall föreligga, och särskilt hänsynen till ledens karaktär av skyddsled, i betydande grad till fiskesjöfartens understöd, synas kollegium giva starkt fog för den av såväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som vederbörande länsstyrelse hävdade uppfattningen, att avgifter icke böra upptagas. Kollegium, som biträder jämväl vad dessa myndigheter anfört på denna punkt, anser sig alltså böra avråda från att förbinda begagnandet av den nu ifrågavarande farleden med upptagande av avgifter.

Otvivelaktigt föreligger ett stort behov av en skyddad farled Ramsvikskilen—Ålstenshamn, som skulle möjliggöra sjöfart med undvikande av den i storm syn-

nerligen riskfyllda Sotefjorden. Tillkomsten av denna farled skulle uppenbarligen bliva av betydande värde framför allt för fiskefartyg, fartyg för stentransporter och andra mindre fraktfartyg. Det av majoren Asplund i april 1929 upprättade förslaget synes väl ägnat att tillgodose dessa intressen. Förslaget avser ett farledsdjup av 3.6 meter och har beräknats draga en kostnad av 1,627,000 kronor — härin ingår jämväl kostnaden för upprensning vid de strax söder om nämnda farledssträcka belägna Hus- och Grindholmarna.

Då nyssnämnda farledsdjup bleve otillräckligt för de i reguljär trafik gående kustångfartygen, har med hänsyn till av denna sjöfarts målsmän framförda synpunkter — såsom nästlidet års riksdag förutsatt — förnyad utredning verkställtts angående behovet av åtgärder för tillgodoseende av denna trafik samt om den kostnadsökning, som skulle uppkomma, därest dylika åtgärder befundes böra vidtagas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därvid uppgjort ett alternativt förslag med utgående från ett i sistnämnda fall erforderligt minsta farledsdjup av 4.5 meter. Kostnaden för farledens utförande med detta djup har beräknats till 2,180,000 kronor, innebärande i förhållande till det förra alternativet en kostnadsökning av 553,000 kronor. Beträffande omfattningen av den sjöfart, för vilken det större djupet skulle möjliggöra farledens begagnande, tillåter jag mig hänvisa till den av kommerskollegium verkställda, i det föregående återgivna utredningen. För egen del har jag — efter att vid besök på platsen hava närmare tagit del av förhållandena — i likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelsen kommit till den uppfattningen, att den sålunda uppkommande merkostnaden icke står i skäligt förhållande till den nytta, som det större farledsdjupet skulle medföra, och att följaktligen farleden bör utföras med 3.6 meters djup under medelvattenytan. Då under utredningen jämväl berörts frågan, huruvida avgift skulle uppbäras för begagnande av den tilltänkta farleden, vill jag här även framhålla, att jag i likhet med myndigheterna anser avgörande skäl tala för att så icke bör ske.

Av det anförda torde framgå, att jag skulle vara beredd tillstyrka, att ifrågasvarande arbetsföretag komme till utförande på sätt jag förordat. Det rådande statsfinansiella läget med därav föranledda starka krav på budgetens begränsning föranleder mig emellertid att icke göra hemställan om anslagsäskande hos riksdagen. Då det icke synes uteslutet, att arbetena skola kunna påbörjas som ett led i åtgärder till motverkande av arbetslöshet — något som likväl ännu icke kan helt överskådas — har jag dock ansett ärendet böra nu anmälas i syfte att bereda riksdagen tillfälle att taga del av den verkställda utredningen samt att göra de uttalanden angående företagets tekniska förutsättningar eller i övrigt, vartill anledning må givas.

Upprensning av norra inloppet till Färösund. I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkten 29) anmälles frågan om upprensning av norra inloppet till Färösund. I denna angelägenhet hade, efter det åtskilliga utredningar ägt rum, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt ett förslag, gående ut på upprensning av inloppet till en bredd av

45 meter och ett farledsdjup av 5.5 meter för en beräknad kostnad av 845,000 kronor förutom utgifter för fyrbelysning m. m. Sedan fråga uppkommit om möjligheterna att för lägre kostnad utföra upprensningsarbetena med användande av ett statens vattenfallsverk tillhörigt kraftigt mudderverk, hade ärendet remitterats till vattenfallsstyrelsen, som i avgivet utlåtande förklarat sig anse, att arbetena kunde på dylikt sätt utföras för en beräknad kostnad av 450,000 kronor. Styrelsen hade emellertid, med hänsyn till den stora skillnaden i beräknade kostnader, ifrågasatt att anslag till en början skulle beredas allenast för försöksarbeten.

För egen del anförde min företrädare i ämbetet, bland annat, att han ville tillstyrka att upprensning av farleden komme till utförande. En förutsättning härför vore, att de av vattenfallsstyrelsen gjorda kostnadsberäkningarna visade sig hållbara; försiktigheten syntes bjuda att först utföra försöksarbeten i erforderlig omfattning. Kostnaderna för dessa arbeten beräknades i överensstämmelse med vattenfallsstyrelsens uppskattning till 65,000 kronor, och departementschefen gjorde hemställan om anvisande av anslag å detta belopp. Departementschefen fann icke erforderligt att i då förevarande sammanhang taga ståndpunkt beträffande den bredd och det djup, vartill farleden vid företagets fullföljande borde upprensas.

Sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet framställda förslag, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1930 åt vattenfallsstyrelsen att utföra försöksarbeten för upprensning av farleden.

Efter det dessa arbeten slutförts, har *vattenfallsstyrelsen* i skrivelse den 29 september 1930 framlagt resultaten av desamma. Styrelsen har förklarat sig anse dessa resultat bestyrka styrelsens tidigare kostnadsberäkningar. Med ledning av de vunna erfarenheterna samt med vissa härav föranledda ökningsar av de kubikmassor, som måste borttagas, har styrelsen framlagt kalkyler rörande kostnaderna för farledens upprensning enligt tre olika av styrelsen angivna alternativ. Av dessa avser alternativ 1 en upprensning av farleden i dess helhet till 5.5 meters djup och 45 meters bottenbredd, medan alternativ 2 innefattar en begränsning av farledsbredden till 40 meter i farledens södra del och alternativ 3 går ut på — förutom nyssnämnda ändring beträffande bredden — jämväl en inskränkning av bottendjupet i farledens norra och södra delar till 5.0 meter. Kostnaderna för dessa olika alternativ hava, utöver det till försöksarbeten anvisade anslagsbeloppet, uppskattats till respektive 450,000 kronor, 425,000 kronor och 375,000 kronor. Styrelsen har för sin del tillstyrkt arbetenas utförande i enlighet med alternativ 2.

I avgivna utlåtanden hava *länsstyrelsen i Gotlands län*, *kommerskollegium*, *chefen för marininstaben* samt *lotsstyrelsen* helt eller i huvudsak anslutit sig till vad vattenfallsstyrelsen föreslagit. Även *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har förklarat sig icke hava något att erinra mot genomförande av det utav vattenfallsstyrelsen tillstyrkta alternativet 2. Beträffande kostnaderna för upprensningen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen däremot uttalat en från vattenfallsstyrelsens mening avvikande uppfattning. Väg- och vattenbyggnads-

styrelsen — som på närmare angivna grunder ansett resultaten av de utförda försöksarbetena icke bestyrka vattenfallsstyrelsens kostnadsberäkningar utan visa, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ej övervärderat svårigheterna vid upprepningen — har icke ansett skäl föreligga till frångående av sina tidigare kostnadsberäkningar. För sin del har styrelsen beräknat kostnaderna för alternativ 2 till 784,000 kronor utöver det till försöksarbeten anvisade anslagsbeloppet. För budgetåret 1931/1932 har styrelsen beräknat medelsbehovet till 400,000 kronor.

Med anledning av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört rörande beräkningen av kostnaderna för ifrågavarande arbeten, har ärendet måst remitteras till vattenfallsstyrelsen för förnyat utlåtande, vilket vid den tidpunkt, då arbetet med statsverkspropositionen måst avslutas, ännu icke inkommit. Jag har därför ännu icke kunnat för egen del taga ståndpunkt till de i ärendet föreliggande alternativa förslagen. På grund härav och då i varje fall med hänsyn till rådande statsfinansiella situation medel för arbetenas utförande icke kunna för närvarande beredas, har jag icke anledning att tillstyrka beräknande av anslag för ändamålet.

Dep
chefen.

Nytt mudderverk för statens fiskehamnsbyggnader. I skrivelsen den 5 september 1930 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* vidare gjort framställning om anvisande för budgetåret 1931/1932 av ett förslagsanslag å 250,000 kronor till anskaffande av ett självgående mudderverk för statens fiskehamnsbyggnader.

Jag finner visserligen den av styrelsen förebragta utredningen tala för önskvärdheten av att ett nytt mudderverk anskaffas för användning såväl vid nybyggnader som icke minst vid de till följd av hamnarnas ökade antal och ålder alltmera omfattande underhållsarbetena beträffande fiskehamnar, detta så mycket hellre som ett av de för fiskehamnarna avsedda mudderverken nyligen förlit. Med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget har jag emellertid ansett mig icke kunna för nästkommande budgetår tillstyrka medelsanvisning till detta ändamål.

C. Vägtrafikväsendet.

[29.] 1. **Bidrag till vissa kommunikationsändamål.** Under titeln »Vägar och kommunikationer» har under en följd av år varit i riksstaten uppfört ett ordinarie reservationsanslag av 20,000 kronor. Med uteslutande av nämnda anslag upptog 1928 års riksdag i riksstaten under titeln: »Bidrag till vissa kommunikationsändamål» ett ordinarie reservationsanslag å 20,000 kronor. För budgetåret 1929/1930 utgick anslaget med ett till 30,000 kronor förhöjt belopp. För nu löpande budgetår har anslaget ytterligare höjts med 5,000 kronor till 35,000 kronor. Sistnämnda förhöjning har betingats av behovet att kunna i vissa fall lämna statsbidrag till bestridande av kostnaderna för bro eller annan anordning för vägs framförande över isrädda, då vägen icke är att hänföra till allmän väg.

De årliga utgifter, som i övrigt avföras från ifrågavarande anslag, utgöras bland annat av bidrag till ångbåts- och motorbåtstrafik å olika insjöar i Norrland, av medel till avlönande av åborna å fjällstugorna vid vissa kommunikationsleder, av Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet samt av bidrag till den internationella luftfartskommissionen. Dessutom har Kungl. Maj:t vid några tillfällen anvisat medel från anslaget till vissa reparations- och andra arbeten vid fjällstugor.

I skrivelse den 24 september 1930 har länsstyrelsen i Norrbottens län anmält, att de fyra fjällstugorna å färdleden mellan Karesuando kyrkoby och Skibotten i Norge befunne sig i ett delvis mycket otillfredsställande skick. Då det icke kunde förväntas, att åborna skulle mäktat bekosta behöfliga arbeten eller ens någon del av dem, har länsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utverka och för reparation av ifrågavarande fjällstugor anvisa ett belopp av 27,000 kronor. I samband därmed har länsstyrelsen hemställt om anvisande av 2,000 kronor för upprepning av vissa forar i båtleden i Könkämäälven. Av en framställningen bifogad redogörelse för av landshövdingen i länet företagen besiktning av fjällstugorna framgår, att vissa av arbetena äro av mycket trängande beskaffenhet. I ärendet har statskontoret yttrat sig och därvid bland annat visat på förevarande anslag.

Departements-
chefen. Vad de ifrågavarande fjällstugorna angår synes visserligen ytterligare utredning erforderlig, bland annat beträffande omfattningen av de förpliktelser, som skäligen böra för framtiden åvila åborna, samt huruvida samtliga fjällstugorna numera kunna anses erforderliga. Denna utredning har ännu icke hunnit slutföras. Såsom i det föregående antytts framgår emellertid av handlingarna i ärendet, att vissa av de ifrågasatta åtgärderna äro av beskaffenhet att icke tåla uppskov.

Till bidrag till vissa kommunikationsändamål stå för nu löpande budgetår till förfogande dels anslag å 35,000 kronor och dels en reservation från budgetåret 1929/1930 å omkring 12,600 kronor eller sammanlagt omkring 47,000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att tillgodose behovet av is-

vägar, varutinnan jag tillåter mig att hänvisa till vad som anfördes i nästlidet års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 31), torde för detta ändamål få avses minst det härför beräknade beloppet, 5,000 kronor. Tages vidare i betraktande, att det — på sätt framgår av 1929 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 28) — under ännu någon tid torde komma att förefinnas ett ökat behov av bidrag till understödjande av ångbåtstrafiken å vissa norrländska sjöar, synes det, såvitt nu kan bedömas, även med oförmälda medelstillgång å anslaget icke antagligt att detta skall räcka jämväl till bestridande av kostnaderna för de mest trängande istandsättningsåtgärderna å fjällstugorna i fråga. För detta ändamål synes en anslagshöjning för nästkommande budgetår av 5,000 kronor bliva erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* reservationsanslaget till *bidrag till vissa kommunikationsändamål*,

nu	kronor 35,000,
med	» 5,000
till	» 40,000.

[30.] 2. **Bidrag till skjutsentreprenader.** Det *ordinarie* anslaget till bidrag till skjutsentreprenader var för budgetåret 1924/1925 upptaget med 500,000 kronor. Då till följd av automobiltrafikens utveckling ett avsevärt antal skjutsanstalter indragits, har med hänsyn till den på grundval av uppgifter från länsstyrelserna beräknade minskningen av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål anslaget successivt nedsatts. Anslaget har utgått för budgetåret 1928/1929 med 170,000 kronor och för budgetåret 1929/1930 med 70,000 kronor samt är för budgetåret 1930/1931 upptaget med 50,000 kronor.

Utbetalningarna från anslaget, som under budgetåret 1924/1925 uppgingo till omkring 434,000 kronor, utgjorde under budgetåret 1928/1929 omkring 167,000 kronor och under budgetåret 1929/1930 omkring 75,000 kronor.

Enligt från länsstyrelserna införskaffade uppgifter kunna de belopp, som erfordras för gäldande under budgetåret 1931/1932 av på staten belöpande andel av entreprenadbidragen till skjutsanstalterna i riket, beräknas uppgå till omkring 40,000 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget för budgetåret 1931/1932 böra nedsättas till sistnämnda belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det *ordinarie* förslagsanslaget till *bidrag till skjutsentreprenader*,

nu	kronor 50,000,
med	» 10,000
till	» 40,000.

[31.] 3. **Registrering av motorfordon.** Till bestridande av utgifter för registrering av automobiler anvisade 1927 års riksdag ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor. För vartdera av budgetåren 1928/1929 och 1929/1930

har anslaget uppförts med ett till 20,000 kronor förhöjt belopp. Den av 1928 års riksdag sålunda beslutade ökningen vidtogs dels för att bereda personalen å det inom generalstaben förda centralregistret över motorfordon viss avlöningsförhöjning, dels ock med hänsyn till storleken av de utgifter, som i övrigt kunde väntas komma att belasta anslaget.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 221 framställda förslag anvisade 1930 års riksdag för budgetåret 1930/1931 för ändamålet ett med hänsyn till belastningen under budgetåret 1928/1929 till 30,000 kronor förhöjt anslag. I enlighet med vad 1927 års motorfordonssakkunniga föreslagit ändrades samtidigt anslagets benämning till »Registrering av motorfordon».

Av förevarande anslag bestridas i första hand kostnaderna för centralregistret över motorfordon, från vilket vederbörande polis- och andra myndigheter kunna inhämta erforderliga upplysningar rörande alla inom landet registrerade motorfordon och som möjliggör en enhetlig överblick i olika avseenden över motorfordonsbeståndet. Vidare gäldas från anslaget utgifter för anskaffande av liggare och blad till automobilregistren hos länsstyrelserna ävensom för tryckning av olika för automobilväsendet erforderliga blanketter, ersättning till den räkenskapsförare hos överståthållarämbetet, som handhar uppbörden av registreringsavgifter för motorfordon, kostnaderna för besiktningsskyltar och för skatteskyltar samt för körkort och trafik-kort, utgifter för upplysningsverksamhet rörande trafikregler och till motverkande av alkoholmissbruk hos motorfordonsförare m. m.

Av det för budgetåret 1930/1931 beviljade anslaget har Kungl. Maj:t genom brev den 13 juni 1930 ställt ett belopp av 11,400 kronor till chefens för generalstaben förfogande att användas till bestridande av kostnader, förbundna med förenämnda centralregister över motorfordon. Vidare har Kungl. Maj:t, på därom av chefen för generalstaben gjord framställning, genom beslut den 18 juli samma år av anslaget ställt ytterligare ett belopp av 1,050 kronor till chefens för generalstaben förfogande till kostnader för centralregistret. Sistnämnda belopp, som avsetts för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna, har beräknats motsvara ett avlöningsbelopp av 150 kronor under var och en av 7 månader till ett extra biträde.

I skrivelse den 3 juli 1930 har *chefen för generalstaben* gjort framställning om anslag för budgetåret 1931/1932 för centralregistrets förande med ett till 13,800 kronor förhöjt belopp. Till stöd härför anføres i skrivelsen följande:

Under budgetåret 1931/1932 torde antalet registreringar böra beräknas stiga från under innevarande budgetår beräknade 130,000 till 140,000. Arbetet vid registret torde även under det kommande budgetåret kunna nöjaktigt upprätthållas medelst tillfällig arbetskraft. För ifrågavarande ändamål bör beräknas ett belopp av 1,500 kronor, motsvarande en avlöning med 150 kronor per månad under 10 månader till ett kvinnligt biträde.

I skrivelse den 15 november 1927 framhölls betydelsen av, att samma personal längre tid kunde användas för registreringsarbetet och begärdes på grund härav medel för att kunna öka dess avlöning. Ifrågavarande framställning, vilken upptogs i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, vann riksdagens bifall. Löneförbättringen för personalen trädde sålunda i kraft den 1 juli 1928.

Den 1 juli 1931 komma två av de vid registret anställda kvinnliga biträdena att under tre år hava tjänstgjort med nuvarande löneförmåner. Enär ifrågavarande personal på ett mycket nöjaktigt sätt fullgjort sina åligganden, synes det av anförda skäl önskvärt att vid sagda tidpunkt bereda densamma löneförhöjning. Härför synes böra beräknas ett belopp av 600 kronor.

Registrets betydliga utsvällning under senare år har slutligen medfört väsentligt stegrade utgifter för kort, kartonger m. m. En ökning av anslaget med 300 kronor till bestridande av kostnaderna för dylika tillfälliga utgifter synes erforderlig.

Motorfordonsregistrets förande under budgetåret 1931/1932 bör, med hänsyn till vad sålunda anförts, beräknas medföra följande kostnader utöver det för närvarande utgående anslaget av 11,400 kronor:

Avlöning under 10 månader till ett extra kvinnligt biträde ..	kronor 1,500
Löneförhöjning med vardera 300 kronor åt två biträden	» 600
Ökning av anslaget för tillfälliga utgifter	» 300
Summa kronor 2,400.	

Sammanlagda kostnaden kan alltså beräknas uppgå till 13,800 kronor.

Skötseln av ifrågavarande centralregister omhänderhaves av en officer (i reserven) i egenskap av föreståndare samt tre kvinnliga biträden — ett kanslibitråde och två skrivbiträden — vartill kommer under en del av året ett extra biträde. Kanslibiträdet erhöll, räknat från och med den 1 juli 1928, arvodesförhöjning med 300 kronor för år till 3,000 kronor. Av skrivbiträdena är det ena anställt sedan mars 1928 och det andra från senare tidpunkt, båda mot ett arvode av 2,100 kronor för år. Det nu framlagda förslaget avser att bereda de två tidigast antagna biträdena arvodesförhöjning från och med den 1 juli 1931 med för vardera 300 kronor för år eller tillhopa 600 kronor. Häremot synes intet vara att erinra, varvid förutsättes, att dyrtidstillägg å ifrågavarande arvoden liksom hittills icke skall utgå. Mot vad chefen för generalstaben i övrigt hemställt har jag icke heller funnit anledning till erinran.

Departements-
chefen.

Vid bifall till framställningen skulle den årliga kostnaden för centralregistret, som för innevarande budgetår utgör sammanlagt 12,450 kronor, komma att uppgå till ett belopp av 13,800 kronor, fördelat på följande sätt:

<i>Avlöningar:</i>	Kronor.
Föreståndaren	3,180
Kanslibitråde	3,300
Ett skrivbiträde	2,400
» »	2,100
Tillfällig arbetskraft	1,500
<i>Expenser</i> (kartonger, kort m. m.)	1,320

Den sålunda ökade belastningen synes icke behöva föranleda någon höjning av anslagsbeloppet.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *registrering av motorfordon* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 30,000.

[32.] 4. **Besiktning av motorfordon.** I proposition nr 221 till 1930 års riksdag framlades förslag till grunder för ersättning till besiktningsmän för motorfordon, varjämte anslag för ändamålet äskades. Nämda grunder, vilka avsågos skola tillämpas från och med den 1 januari 1931, inneburo, att besiktningsman skulle äga dels behålla viss andel av influtna förrättningsavgifter, dels uppbära arvode för s. k. flygande besiktning samt i förekommande fall för uppdrag att vara föreståndare för besiktningsmyndighet, dels ock, om han förordnats att handhåva tillsynen över fordonsbeståndet och körskolorna inom länet eller del därav, härför åtnjuta arvode samt resekostnads- och traktamentsersättning, allt på sätt i propositionen närmare angavs.

I propositionen förutsattes, att såväl inflytande förrättningsavgifter som utgifterna för besiktningsväsendet skulle upptagas i riksstaten.

Riksdagen, som ej fann anledning till erinran mot de i propositionen förordade arvodesgrunderna, anvisade (skrivelse nr 333) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1930/1931 till besiktning av motorfordon ett extra förslagsanslag av 530,000 kronor, avsett att tillgodose anslagsbehovet för nämnda ändamål under senare hälften av budgetåret. På sätt Kungl. Maj:t jämväl föreslagit upptog riksdagen i riksstaten för budgetåret 1930/1931 en inkomsttitel med benämning »Avgifter för besiktning av motorfordon».

I kungörelse den 3 oktober 1930 (nr 353) har Kungl. Maj:t därefter meddelat bestämmelser angående ersättning till besiktningsmän för motorfordon samt om förrättningstaxa m. m. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut sistnämnda dag i överensstämmelse med i omförmälda proposition angivna förutsättningar föreskrivit, att i besiktningsmännens redovisningar för tiden från och med den 1 januari 1931 upptagna förrättningsavgifter skola i sin helhet uppföras under inkomsttiteln »Avgifter för besiktning av motorfordon» samt att de besiktningsmännen tillkommande andelarna av nämnda avgifter skola såsom utgift påföras anslaget till besiktning av motorfordon. Därjämte har Kungl. Maj:t ställt omförmälda anslag till länsstyrelsernas förfogande efter ingången av år 1931 för bestridande — i enlighet med bestämmelserna i förenämnda kungörelse och de särskilda föreskrifter, som riksräkenskapsverket ägde meddela — av arvoden för flygande besiktning samt arvoden till föreståndare för besiktningsmyndighet. Slutligen har Kungl. Maj:t genom beslut den 12 december 1930 anvisat medel åt länsstyrelserna till arvoden samt rese- och traktamentsersättning för fordonsinspektion och körskoletillsyn.

I förenämnda proposition till 1930 års riksdag beräknades det årliga anslagsbehovet för besiktning av motorfordon till i runt tal 1,060,000 kronor. Någon anledning att frångå denna beräkning föreligger icke; dock lär beloppet kunna jämkas till 1,050,000 kronor eller samma summa, vartill förberörda inkomstpost enligt förslag av chefen för finansdepartementet i rikstatsförslaget avrundats.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *besiktning av motorfordon* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,050,000.

D. Luftfartsväsendet.

[33.] 1. **Understöd av regelbunden luftfart.** I skrivelse den 28 maj 1930, nr 298, har riksdagen anmält, bland annat, att riksdagen för budgetåret 1930/1931 till understöd av regelbunden luftfart anvisat ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Från det av riksdagen sålunda beviljade anslaget har understöd utgått till aktiebolaget Aerotransport för upprätthållande av regelbunden luftfart å lederna Malmö—Köpenhamn—Amsterdam och Stockholm—Helsingfors. Under år 1930
bedriven
luftfart.

Å leden *Malmö—Amsterdam* började trafiken den 7 april och slutade den 5 oktober. Samtrafik har liksom föregående år ägt rum med det holländska bolaget Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën.

Luftfarten har upprätthållits varje dag med en tur i vardera riktningen. Aktiebolaget Aerotransport har använt tremotoriga flygplan av typen Junkers G 24 med plats för 9 passagerare och det holländska bolaget tvåmotoriga flygplan av typen Fokker F VIII med plats för 12 passagerare och enmotoriga flygplan av typen Fokker F VII med plats för 8 passagerare.

Med anledning av gjorda driftserfarenheter och med hänsyn till fordringar på att i högre grad tillgodose trafiksäkerheten hava de under föregående år använda flygplanen av typen Junkers G 23 ombyggt till typen Junkers G 24. För denna ombyggnad har aktiebolaget Aerotransport fått vidkännas en utgift av 104,000 kronor.

Trafiken å leden *Stockholm—Helsingfors* började den 1 maj och har därefter till och med den 30 september upprätthållits gemensamt av aktiebolaget Aerotransport och finska aktiebolaget Aero O/Y med en tur om dagen i vardera riktningen. Båda bolagen hava använt tremotoriga flygplan av typen Junkers G 24 med plats för 8 passagerare.

På sätt meddelades i propositionen nr 112 till 1930 års riksdag (sid. 2) sänktes den till aktiebolaget Aerotransport utgående subventionen av 2 kronor 50 öre per flygkilometer från och med år 1929 till 2 kronor 30 öre per flygkilometer å leden Stockholm—Helsingfors samt från och med den 1 juli 1929 till 2 kronor 45 öre per flygkilometer å leden Malmö—Amsterdam. Anledningen till sänkningen var att postverket i stor utsträckning med luftfartygen medsände post, som ej försetts med luftporto, varigenom den luftbefordrade postmängden ökades, och att aktiebolaget Aerotransport till följd härav tillfördes högre postersättning än som legat till grund för kalkylen för subventionen av 2 kronor 50 öre per flygkilometer.

Med anledning av att den understödda luftfarten hittills gått med betydande förlust och aktiebolaget Aerotransport i upprepade skrivelser anmält, att den utgående subventionen varit otillräcklig, har understödet från och med den 1 juli 1930 höjts till det tidigare tillämpade beloppet eller 2 kronor 50 öre å båda luftfartslederna. Samtliga nu nämnda subventionssatser avse

tremotoriga flygplan. Vad angår första halvåret 1930 har det för budgetåret 1929/1930 disponibla reservationsanslaget icke medgivit en så stor höjning, utan bolaget har för denna tid tilldelats en summa av 5,900 kronor, motsvarande omkring 71 % av den för tiden från och med den 1 juli 1930 beviljade förhöjningen av subventionen.

Med bidrag av vederbörande postverk har under tiden 15 maj—19 juli nattlufttrafik för postbefordran ägt rum å linjerna *Stockholm—Malmö—Köpenhamn—Hannover—Amsterdam*. Trafiken har uppehållits av aktiebolaget Aerotransport och det finska bolaget Aero O/Y å leden *Stockholm—Malmö* med flygplan av typen Junkers F 13 samt av aktiebolaget Aerotransport, Deutsche Luft-Hansa A. G. och Det Danske Luftfartselskab å leden *Malmö—Köpenhamn—Hannover—Amsterdam* med flygplan av typerna Junkers W 33 och Fokker F VII. Dessutom har dylik lufttrafik bedrivits av norska firman Halle & Peterson å leden *Oslo—Göteborg—Köpenhamn* med flygplan av typen De Havilland »Moth».

Aktiebolaget Aerotransport har förutom bedrivandet av den regelbundna luftfarten verkställt rund-, reklam- och extra flygningar.

Utländska luftfartsföretag hava, utan att något deltagande från svensk sida ägt rum, trafikerat åtskilliga Sverige berörande luftfartsleder.

Sälunda har det finska bolaget Aero O/Y under tiden 1 juni—15 september med flygplan av typen Junkers F 13 med plats för 4 passagerare uppehållit trafik å linjen *Stockholm—Åbo*. En tur om dagen har utförts i vardera riktningen, varvid Mariehamn angjorts under tiden 1 juli—15 september.

Deutsche Luft-Hansa har med sex dubbelturer i veckan uppehållit trafik å leden *Stockholm—Kalmar—Stettin—Berlin* från och med den 2 juni till och med den 31 augusti, å linjen *Oslo—Göteborg—Köpenhamn—Lübeck—Berlin* från och med den 15 maj till och med den 13 september, å linjen *Malmö—Köpenhamn—Lübeck—Hamburg—Berlin* från och med den 2 januari till och med den 30 april samt å linjen *Malmö—Köpenhamn—Berlin* från och med den 1 maj till och med den 31 augusti. Å linjen *Stockholm—Kalmar—Stettin—Berlin* hava använts flermotoriga Dornier- och Junkersflygplan, å linjen *Oslo—Göteborg—Köpenhamn—Lübeck* flermotoriga Dornierflygplan samt å linjen *Malmö—Köpenhamn—Berlin* tremotoriga flygplan av typerna Junkers G 24 och Messerschmidt och enmotoriga flygplan av typen Focke-Wulf.

Deutsche Luft-Hansa har dessutom från och med den 22 juli till och med den 13 september med flygplan av typerna Junkers W 33 och F 13 samt Heinkel H E 5 uppehållit regelbunden nattposttrafik å linjen *Stockholm—Stralsund*.

Det Danske Luftfartselskab har i samtrafik med Deutsche Luft-Hansa trafikerat linjen *Malmö—Köpenhamn—Berlin* från och med den 1 maj till och med den 31 augusti med användande av enmotoriga Fokker F VII-flygplan. Samma bolag har under tiden 2 juni—31 augusti trafikerat linjen *Malmö—Köpenhamn—Hamburg* med enmotoriga Fokker F VII-flygplan.

Närmare uppgifter angående omfattningen av den statsunderstödda luftfarten inhämtas av följande inom kommunikationsdepartementet upprättade tabell över antalet turer, flygsträckor, flygtider, passagerare- och godsfrekvens samt regelbundenhet vid den statsunderstödda lufttrafiken år 1930; i vissa fall i jämförelse med trafiken år 1929.

Tidsperiod för lufttrafikens bedrivande	Sträckor		Antal turer	Summa flygsträckor	Summa flygtid	Antal betalande passagerare	Post	Procent utnyttjade betalande personkilometer		Mot-svarande antal betalande passagerare per tur		Procent utnyttjade betalande tonkilometer		Regelbundenhet i % (förhållandet mellan understartdagen slutförda och planerade turer)	
	Från	Till													
				Km.	Tim.		Kg.	1929	1930	1929	1930	1929	1930	1929	1930
7/4— 5/10	Malmö	Köpenhamn	96	—	—	473	13,199	56.1	53.5	5.1	4.9	57.7	61.0	—	—
	Köpenhamn	Hamburg	96	—	—	507	13,426	62.6	58.6	5.6	5.3	66.2	67.6	—	—
	Hamburg	Amsterdam	96	—	—	448	10,351	53.2	52.0	4.8	4.7	58.5	58.4	—	—
	Malmö	Amsterdam	96	69,120	428.9	—	—	57.7	—	5.2	5.0	61.6	62.2	97.0	96.0
	Amsterdam	Hamburg	95	—	—	485	4,734	62.1	56.8	5.6	5.1	67.0	73.2	—	—
	Hamburg	Köpenhamn	95	—	—	498	5,291	63.6	58.2	5.7	5.2	71.5	76.0	—	—
	Köpenhamn	Malmö	95	—	—	361	3,181	54.8	42.2	4.9	3.8	52.4	46.6	—	—
1/5— 30/9	Amsterdam	Malmö	95	68,400	402.4	—	—	62.4	—	5.6	4.7	68.2	73.4	94.9	95.0
	Stockholm	Helsingfors	93	38,595	234.3	435	4,353	55.6	58.3	5.0	4.7	60.2	55.3	96.0	97.9
	Helsingfors	Stockholm	92	38,180	230.0	462	3,547	63.5	63.0	5.7	5.0	61.3	54.4	96.0	97.9

Följande sammanställningar utvisa de statsunderstöd, som utgått till aktiebolaget Aerotransport under år 1930, ävensom utbetalningar av statsunderstöd under budgetåren 1929/1930 och 1930/1931.

Understöd till aktiebolaget Aerotransport under år 1930.

M å n a d	I Malmö— Amsterdam och åter Kronor		II Stockholm— Helsingfors och åter Kronor		Summa Kronor	
April	37,605	30	—	—	37,605	30
Maj	53,762	31	32,453	—	86,215	31
Juni	54,206	25	28,539	55	82,745	80
Summa	145,573	86	60,992	55	206,566	41
Förhöjning av subventionen för tiden 5/4—30/6	—	—	—	—	5,900	—
Juli	57,420	—	32,162	50	—	—
Augusti	60,608	76	35,275	—	—	—
September	71,727	50	58,100	—	—	—
Oktober	9,000	—	—	—	—	—
Summa	198,756	26	125,537	50	324,293	76
Totalsumma	—	—	—	—	536,760	17

* anslagsbeloppet från 700,000 kronor till 600,000 kronor. Slutligen framhöll riksdagen vikten av att vid slutande av avtal med vederbörande flygföretag det tillsåges, att detta förfogade över tillräckligt kapital för rörelsens bedrivande. I anslutning härtill anmälades i skrivelsen, att riksdagen till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

I skrivelse den 1 september 1930 har *aktiebolaget Aerotransport* anfört: *Skrivelse från*

Med anledning av riksdagens uttalande att vederbörande flygföretag borde förfoga över tillräckligt kapital för rörelsens bedrivande hade bolaget förhandlat med vissa finanskretsar inom landet om aktieteckning, och dessa hade ställt i utsikt att deltaga i en nyemission, under förutsättning att bolaget erhöle 700,000 kronor i årlig subvention. Det hade sålunda visat sig, att något deltagande med svenskt kapital i bolagets framtida utveckling icke vore att påräkna vid en årlig subvention av 600,000 kronor, enär man ansett, att visserligen genom inskränkning i flygprogrammet riskerna för kapitalförluster kunde minskas, men att man då samtidigt med mycket större säkerhet även minskade utsikterna till att driften så småningom bleve räntabel. Dels ökades kostnaderna per flygkilometer, dels vunne man icke den flygtrafikens popularisering, som man ansåge särskilt skulle främjas av att flygtrafiken komme att fortgå regelbundet största möjliga del av året. Dessa krav på en betryggande subvention vore fullt befogade, då det icke funnes några möjligheter att på det stadium lufttrafiken nu befunne sig bedriva luftfart i den utsträckning, som påfordrades av riksdagen, med en årlig subvention av 600,000 kronor. Att utföra helårstrafik med en årlig subvention av 700,000 kronor fordrade redan detta den största sparsamhet i organisationen och innebure en årlig trafikfrekvens, betydligt större än den, som nu ernåddes av flygbolagen. Detta hade ävenledes med skärpa framhållits av luftfartsmyndighetens tekniske sakkunnige.

*aktiebolaget
Aero-
transport.*

Med anledning av vad sålunda anförts har aktiebolaget Aerotransport anhållit, att det årliga subventionsbeloppet måtte bestämmas till 700,000 kronor.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av kommerskollegium, generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen och statskontoret samt av cheferna för generalstaben, marinstaben och flygvapnet.

Utlåtanden.

Kommerskollegium har i sitt utlåtande bland annat framhållit, att vad anginge understödet åt aktiebolaget Aerotransport vissa justeringar syntes kunna äga rum i de av de sakkunniga gjorda beräkningarna. Sålunda syntes inkomsterna av postbefordran kunna höjas med omkring 40,000 kronor.

I fråga om utgiftsberäkningen har kommerskollegium gjort följande uttalande:

Vad utgiftsberäkningen beträffar, torde följande nedsättningar i de av de sakkunniga uppskattade omkostnaderna kunna äga rum, nämligen

På linjen Malmö—Amsterdam:

Bilkostnader	kr.	3,000	
Flygplatsavgifter i Köpenhamn	»	5,000	
» i Hamburg	»	10,500	18,500

På linjen Stockholm—Helsingfors:

Halva avlöningen till en flygare, vilket belopp skulle påföras annan gren av bolagets verksamhet	kr.	3,600	
Flygplatsavgifter i Helsingfors	»	600	4,200

Summa kronor 22,700

Ökades på sätt kollegium i det föregående föreslagit inkomstberäkningen med 40,000 kronor och sänktes å andra sidan utgiftsberäkningen med 22,700 kronor, skulle således subventionsbeloppet i sin helhet kunna reduceras med 62,700 kronor. För avjämnande av anslagsbeloppet ville kollegium förordna, att det av bolaget begärda subventionsbeloppet 700,000 kronor sänktes med 60,000 kronor till 640,000 kronor. Kollegium ville i detta sammanhang betona, att även ett sålunda begränsat anslag måste anses så tilltaget, att rörelsen — förutsatt givetvis att densamma handhades med ekonomisk omtanke och att nödig sparsamhet ej åsidosattes — borde kunna fullt nöjaktigt bedrivas.

Generalpoststyrelsen har anfört:

Det av luftfartssakkunniga på sin tid föreslagna subventionsbeloppet, 700,000 kronor för år, under förutsättning av tolv månaders trafik å Amsterdamlinjen och åtta månaders trafik på Helsingforslinjen syntes med stöd av de sakkunnigas utredningar få anses vara skäligt. Då aktiebolaget Aero-transport hittills på ett fullt tillfredsställande sätt utfört sina åtaganden beträffande postbefordringen, och då det enligt styrelsens förmenande vore av vikt, att svenskt bolag fortfarande deltog i flygtrafiken å nämnda linjer, finge styrelsen tillstyrka, att subventionsbeloppet höjdes till 700,000 kronor för år, allrahelst som detta enligt i förevarande ansökan lämnad uppgift skulle vara villkoret för att bolaget skulle kunna rekonstrueras och sålunda sättas i stånd att utföra sin del av det utvidgade trafikprogrammet.

Järnvägsstyrelsen har erinrat, att styrelsen i sitt den 9 november 1929 afgivna utlåtande över luftfartssakkunnigas förslag ifrågasatt, att det av de sakkunniga föreslagna understödet av 700,000 kronor om året icke skulle ställas i säker utsikt för så lång tid framåt som föreslagna fem år, utan att understödets storlek såväl under denna försökstid som än mera för efterföljande tid skulle göras beroende av den blivande utvecklingen under femårsperioden och av bolagets under denna tid ådagalagda strävan att genom lämpliga taxeåtgärder och klok hushållning uppnå bästa möjliga ekonomiska resultat för en svensk luftfart.

Vidare har järnvägsstyrelsen anfört:

Vad under år 1930 inträffat, hade icke givit styrelsen anledning modifiera den sålunda intagna ståndpunkten. Fastmer måste ju den senaste tidens konjunkturutveckling mana till största försiktighet ifråga om långtidskontrakt. Det föreslagna understödet, 700,000 kronor, representerade redan nu en väsentligt större köpkraft än för ett år sedan, samtidigt som den statsfinansiella ställningen försämrats, och det vore givetvis alldeles omöjligt förutsäga, hurudana förhållandena kunde bli under den ifrågasatta periodens senare år. Beträffande det för närmaste år erforderliga understödet ginge beräkningarna i sär, i det att bolaget trots inträffade prissänkningar fasthölle vid det av luftfartssakkunniga föreslagna beloppet 700,000 kronor, under det att statsutskottet vid 1930 års riksdag efter viss rådfrågning kommit till uppfattningen, att den av de sakkunniga framlagda planen kunde åtminstone i huvudsak genomföras även med en nedsättning av anslagsbeloppet till 600,000 kronor. Järnvägsstyrelsen kunde givetvis icke uttala sig rörande hållbarheten av de olika beräkningarna. Uppenbart torde emellertid vara, att sistnämnda belopp borde förslå ej oväsentligt längre efter den under senaste halvår försiggångna prisutvecklingen. Och den omständigheten, att från enskilda finansmäns sida, efter vad bolagets framställning syntes visa, ådagalagts mindre intresse för luftfarten, än vad riksdagen ansett sig hava anled-

ning förutsätta, kunde väl åtminstone icke motivera ökade insatser från statens sida.

Järnvägsstyrelsen uttalar i anslutning härtill såsom sin uppfattning, att under nuvarande osäkra förhållanden understöd åt den civila luftfarten icke lämpligen bör beviljas för längre tid än ett år i taget samt att vad beträffar budgetåret 1931/1932 inga skäl synas föreligga att anslå högre belopp än som för innevarande budgetår av riksdagen prövats skäligt.

Statskontoret har anfört bland annat:

I utlåtande över luftfartssakkunnigas förslag hade statskontoret uttalat, att därest med ett till 700,000 kronor bestämt anslag trafiken kunde i enlighet med den av de sakkunniga framlagda planen utsträckas å linjen Malmö—Amsterdam från 6 till 12 månader och å linjen Stockholm—Helsingfors från 5 till 8 månader den begärda anslagsökningen från 500,000 kronor med 200,000 kronor syntes ganska måttlig, och att sålunda ur denna synpunkt intet syntes vara att erinra mot de sakkunnigas förslag. Av den nu föreliggande framställningen framginge, att sökandebolaget icke ansåge det möjligt att med nuvarande subventionsbelopp bedriva trafiken i den utsträckning, som av riksdagen avsetts, samt att å andra sidan en sådan utsträckt trafik vore en nödvändig förutsättning för tillförande till bolaget från enskilt svenskt håll av erforderligt ytterligare kapital. Statskontoret kunde för sin del endast hänvisa till vad ämbetsverket förut anfört i denna fråga, under framhållande tillika, att särskilt vad av bolaget nu anförts angående behovet av det högre understödet för erhållande av kapital från enskilt håll syntes utgöra ett beaktansvärt stöd för framställningen i denna del.

Cheferna för generalstaben, marinstaben och flygvapnet hava under vissa villkor tillstyrkt aktiebolaget Aerotransports nu förevarande ansökning.

För att utröna, huruvida några förenklingar kunna vidtagas beträffande aktiebolaget Aerotransports affärsorganisation, har verkställande direktören i aktiebolaget Rylander & Asplund *Karl Sauber* på anmodan verkställt utredning i berörda hänseende. I avgivnet yttrande har han meddelat, att han genom undersökningar kommit till det resultatet, att en förenkling av affärsorganisationen vid aktiebolaget Aerotransport, med vissa av honom angivna smärre undantag, icke gärna vore tänkbar med mindre än att ett förryckande av bolagets funktion kunde befaras.

I en ingiven skrift har *aktiebolaget Aerotransport* gjort vissa erinringar beträffande de sakkunnigas beräkningar av bolagets utgifter.

Sålunda har bolaget framhållit att, till följd av den hastiga utvecklingen av flygmaterielen, den av de sakkunniga antagna amorteringstiden av sex år för flygplan borde något minskas, exempelvis till fem år. Härigenom skulle uppstå en utgiftsökning på omkring 20,000 kronor. Med anledning av den i Warschau den 12 oktober 1929 avslutade konventionen angående likformiga bestämmelser i vissa avseenden rörande internationell luftfart, vilken konvention dock ännu icke för Sveriges del ratificerats, ansåge bolaget, att försäkring för att tillförsäkra passagerarna ersättning i händelse av skada vore ofrånkomlig. På linjen Stockholm—Helsingfors hade bolaget redan ordnat en sådan försäkring av passagerarna, vilket medfört en kostnad av omkring 4,500 kronor per år. En motsvarande försäkring av passagerarna å linjen Malmö—Amsterdam skulle

betinga en årlig utgift å omkring 15,000 kronor. Vidare har bolaget meddelat, att dess personal gjort framställning om att pensionering av densamma måtte ordnas genom bolagets försorg. Bolaget hade därför trätt i förhandling med Svenska personalpensionskassan, som inkommit med ett förslag. Skulle gängse normer för personalpensionering tillämpas, borde kostnaderna härför delas lika mellan bolaget och personalen och bolagets utgifter skulle bliva omkring 20,000 kronor för år.

Departements-
chefen.

Till en början vill jag framhålla, att jag, liksom gjordes i propositionen nr 112 till 1930 års riksdag, vid förevarande spörsmåls bedömande utgår från att den regelbundna luftfarten fortfarande kommer att drivas av aktiebolaget Aerotransport.

I sitt betänkande hava luftfartssakkunniga uttalat, att kontrakt om statsunderstöd blott borde avslutas med bolag, som besuttede ett avsevärt eget kapital. Liknande synpunkt har gjorts gällande av riksdagen, som i sin förenämnda skrivelse framhållit vikten av att vid avslutande av avtal med vederbörande flygföretag tillsåges, att detta förfogade över tillräckligt kapital för rörelsens bedrivande.

I enlighet med de sålunda gjorda uttalandena har aktiebolaget Aerotransport fört förhandlingar med vissa finansmän rörande möjligheten att medelst aktie-teckning tillföra bolaget nytt kapital. Såsom villkor för sådant kapitaltillskott har därvid uppställts den fordran, att statssubventionen bestämmes till sådant belopp, att det av de sakkunniga framlagda programmet kan genomföras, d. v. s. att aktiebolaget Aerotransport kan till hälften deltaga i lufttrafik under hela året å linjen Malmö—Amsterdam och under åtta månader å linjen Stockholm—Helsingfors. Enär ett deltagande i trafiken i denna utsträckning icke visat sig möjligt med det av riksdagen anvisade beloppet av 600,000 kronor för år och kapitaltillskott för den skull icke nu stått att erhålla, har kontrakt med aktiebolaget Aerotransport i enlighet med det förslag, som förelades 1930 års riksdag, ej kunnat avslutas, utan har det ursprungliga kontraktet med bolaget förlängts till den 1 juli 1931, för att frågan om statsunderstöd under en ny period måtte kunna ånyo underställas riksdagens prövning.

I likhet med de sakkunniga och flertalet av de före avlåtandet av propositionen till 1930 års riksdag hörda myndigheterna anser jag, att tiden är inne att utsträcka trafiken å linjen Malmö—Amsterdam till att omfatta hela året. Endast därigenom blir denna luftfartsled till verklig nytta för samfärdseln och särskilt för postbefordringen samt möjliggöres för vederbörande luftfartsföretag att genom bättre utnyttjande av personal och materiel småningom uppnå full räntabilitet. Samma skäl tala även för en förlängning i enlighet med de sakkunnigas förslag av luftfarten å linjen Stockholm—Helsingfors.

I propositionen till 1930 års riksdag meddelades, att av en inom kommunikationsdepartementet verkställd granskning av de kalkyler, vilka låge till grund för de sakkunnigas beräkning av subventionsbehovet, framginge att, med iakttagande av största sparsamhet i bolagets förvaltning, kostnaderna för genomförande av det av de sakkunniga framlagda programmet för dagflygningen

skulle kunna i viss mån nedbringas. Kommerskollegium har, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, efter att hava tagit del av berörda kalkyler uttalat, att inkomsten av postbefordringen borde kunna höjas med omkring 40,000 kronor och vissa utgiftsposter minskas med tillhoppa 22,700 kronor. Omförmälda ökning av inkomsterna för postbefordringen blir dock möjlig blott under förutsättning att den av de sakkunniga beräknade postersättningen för dagflygningen utgår, även om under tiden för försökspostflygning nattetid de postmängder, som sändas med dagflygplanen, betydligt minskas. Generalpoststyrelsen, som har för avsikt att innevarande år utsträcka nattpostflygningen till fyra månader, har emellertid ställt i utsikt att den av de sakkunniga beräknade gottgörelsen för dagpostbefordran ändock skall utbetalas. Vid bestämmande av subventionsbeloppet torde man alltså kunna taga hänsyn till de av kommerskollegium sålunda jämkade kalkylerna beträffande inkomster och utgifter. Däremot lär man icke, såsom järnvägsstyrelsen ansett, kunna tillmäta den på senare tiden inträffade stegringen av penningvärdet någon nämnvärd betydelse för subventionsfrågans bedömande. Det förhåller sig nämligen så, att materialpriset på det flygtekniska området huvudsakligen bestämmes av konstruktionens beskaffenhet och föga påverkas av konjunkturläget. I fråga om bränslet har visserligen under senaste tiden en prissänkning ägt rum, vilken närmast torde vara att hänföra till viss för närvarande rådande konkurrens på området. För en femårsperiod lär man dock knappast böra bygga kalkylerna på en dylik prisändring, vars varaktighet icke kan förutsägas. Att på grund härav med luftfartsföretaget träffa avtal endast för kortare tid torde icke låta sig göra, därest företaget skall kunna erhålla erforderligt nytt kapital.

Även om vissa här förut omförmälda faktorer tyda på, att det av de sakkunniga föreslagna programmet i och för sig bör kunna genomföras även med något mindre subventionsbelopp än de sakkunniga tänkt sig, finnas emellertid, såsom aktiebolaget Aerotransport erinrat och jag i det föregående återgivit, vissa omständigheter, vilka peka i motsatt riktning och från vilka man icke lär kunna bortse. För att understödet — med vidhållande av synpunkten att rörelsen i sitt nya skede bör starta med betryggande ekonomiska förutsättningar — i någon väsentligare mån skall kunna nedsättas under det av de sakkunniga föreslagna beloppet, synes det knappast kunna undgås att bereda aktiebolaget Aerotransport av nämnda omständigheter betingad skälig compensation. I en till kommunikationsdepartementet ingiven promemoria har bolaget i sådant syfte gjort framställning om vissa ändringar i det av de sakkunniga framlagda kontraktsförslaget, varigenom bolaget skulle beredas en del lättnader i villkoren. Av skäl, som vid behandlingen av kontraktsförslaget skola närmare angivas, är jag beredd att i huvudsak tillstyrka vad sålunda föreslagits. Vidare har man vid finansplanens bedömande att taga hänsyn till den minskade utgift, som uppstår, därest bolaget, såsom redan i det för förra årets riksdag framlagda förslaget till avtal förutsattes, icke skulle vara skyldigt att enligt de sakkunnigas förslag alltid för linjetrafiken använda tremotoriga flygplan, utan, då omständigheterna därtill föranleda, få insätta något av sina enmotoriga flygplan. Härigenom skulle bolaget kunna någon tid uppskjuta inköpet av ett

nytt tremotorigt flygplan, varigenom vinnes viss minskning i den årliga utgiften för amortering. Tages slutligen även i beaktande den avskrivning av aktiebolaget Flygmateriels skuld till luftfartslånefonden, som jag, på sätt längre fram närmare omnämnas, anser mig kunna förorda, måste en subvention av 650,000 kronor anses fullt motsvara det av de sakkunniga avsedda understödet, vilket under då i beräkning tagna förutsättningar sattes till 700,000 kronor. Jag anser följaktligen, att bolaget bör i det blivande avtalet tillförsäkras ett årligt understöd av 650,000 kronor mot skyldighet att fullgöra det av de sakkunniga föreslagna programmet, dock med de lättnader i vissa hänseenden, för vilka jag vid behandlingen i det följande av kontraktsfrågan får tillfälle redogöra. Enär till följd av att lufttrafiken under senare delen av år 1930 endast uppehållits å Amsterdamlinjen något mer än tre månader och å Helsingforslinjen tre månader samt luftfarten under innevarande år icke är avsedd att börja å den förstnämnda linjen förrän den 15 mars och å den senare linjen förrän den 1 maj, komma å det för löpande budgetår anvisade reservationsanslaget å 600,000 kronor till understöd av regelbunden luftfart besparingar att uppstå till sådant belopp, att till ändamålet för nästa budgetår även med nu föreslagen subvention behöver anvisas allenast enahanda summa av 600,000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att, därest aktiebolaget Aero-transport icke skulle lyckas erhålla erforderligt nytt kapital, Kungl. Maj:t bör vara oförhindrad att med användande av det anslag, som må av riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljas, ordna trafiken på för landet mest tillfredsställande sätt.

Innan jag övergår till de av aktiebolaget Aero-transport ifrågasatta ändringarna i förslaget till avtal om regelbunden luftfart, har jag att beröra ytterligare en angelägenhet, som i viss mån sammanhänger med subventionsfrågan. Jag syftar på spörsmålet om villkoren för förnyad upplåtelse av mark till flygplats i Malmö.

Bulltofta flygplats i Malmö är belägen å en del av Kronprinsens husarregementes förutvarande övningsfält vid Bulltofta samt å viss angränsande mark, som äges av Malmö stad. Det område av kronans mark, som ursprungligen användes såsom flygplats, har utarrenderats till Malmö stad senast genom kontrakt av den 22 november 1926 mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement och staden. Enligt detta kontrakt, som gällde till utgången av år 1930, var den årliga arrendeavgiften bestämd till 8,000 kronor. Förvaltningen av flygplatsen har av staden överlåtits till aktiebolaget Aero-transport, som ägt att enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa uppbära avgifter för flygplatsens begagnande. Genom avtal mellan Malmö stad och bolaget har stadgats, att bolaget hade att i ersättning för upplåtelsen till staden erlägga dels viss arrendavgift dels ock en särskild avgift, motsvarande stadens årliga, på visst sätt beräknade kostnader för flygplatsen med därå uppförda byggnader och anläggningar, dock att om Kungl. Maj:t och kronan upplåte flygplatsen till staden utan avgift, bolaget för samma tid skulle äga tillgodonjuta frihet från arrendavgiften. I propositionen nr 93 till 1925 års riksdag (s. 42 och 43) framhöll

dåvarande departementschefen, att det med hänsyn till föreliggande omständigheter syntes vara motiverat, att staten utan särskild ersättning tillhandahölle den utarrenderade delen av Bulltoftafältet som flygplats, intill dess flygtrafiken tagit sådan omfattning, att inkomsten därav kunde bära skälig arrendeavgift. I enlighet med detta uttalande har Kungl. Maj:t årligen från och med 1925 efterskönt arrendeavgiften.

Sedan Kronprinsens husarregemente indragits, har Kungl. Maj:t dels den 29 juni 1928 förordnat, att övningsfältet å Bulltofta skulle från och med den 1 juli 1928 överflyttas till domänstyrelsens förvaltning, dels ock den 14 december samma år föreskrivit, att de delar av övningsfältet, som användes som flygplats, skulle utan särskild ersättning härför till domänfonden tillsvidare upplåtas till luftfartsmyndigheten.

På grund av det med trafikens tillväxt uppkomna behovet av flygplatsens utvidgning har Kungl. Maj:t den 4 oktober 1929 förordnat att — utöver det genom förenämnda kontrakt den 22 november 1926 upplåtna området av övningsfältet vid Bulltofta — till berörda ändamål finge genom luftfartsmyndighetens försorg för tiden till utgången av år 1930 på vissa villkor upplåtas ett ytterligare, staten tillhörigt och i övningsfältet ingående område å omkring 101,400 kvadratmeter. Avtal om den sålunda medgivna utvidgningen har sedermera träffats mellan luftfartsmyndigheten och drätselkammarens i Malmö tredje avdelning. Även sistnämnda område har staden i sin ordning upplåtit till aktiebolaget Aerotransport; och har Kungl. Maj:t medgivit, att någon avgift icke behövde under den fastställda upplåtelseiden erläggas för området ifråga.

Genom att den staten tillhöriga, i flygplatsen ingående marken utan avgift ställts till förfogande av aktiebolaget Aerotransport, har bolaget såsom innehavare av flygplatsen beretts vissa fördelar, som minskat behovet av subvention. Förutom att bolaget för sin egen trafik icke behövt erlägga någon avgift, har bolaget kunnat uppbära sådan av luftfartsföretag, som trafikera flygplatsen. Eller ock har bolaget genom att låta utländska trafikbolag utan betalning använda flygplatsen berett sig motsvarande förmåner å utländska flygplatser. Dessutom har bolaget under de två sista åren för utarrendering av betet å flygplatsen haft en inkomst på omkring 2,000 kronor om året. Sedan en tredje hangar blivit färdig, åligger det flygplatsens innehavare att förränta och amortera de lån, som upptagits för densamma uppförande. Annuiteten för lånen belöper sig till omkring 35,000 kronor. Den av mig föreslagna subventionen åt aktiebolaget Aerotransport är icke så tilltagen, att de bolaget hittills tillkommande förmånerna skäligen kunna minskas. Med anledning härav och med hänsyn till det stora belopp, som flygplatsens innehavare numera skall utgiva för förräntning och amortering av lånen för uppförande av den tredje hangaren, anser jag det befogat, att statens i flygplatsen ingående mark utan avgift upplåtes under en ny period å förslagsvis 5 år. Även om Malmö stad skulle själv övertaga förvaltningen av flygplatsen, synes det befogat, att upplåtelsen sker avgiftsfritt under försättning att det statsunderstödda företaget beredes motsvarande fördelar.

Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, kommer jag för den skull att, om framställning därutinnan göres, tillstyrka Kungl. Maj:t att utan avgift under en ny period å högst fem år upplåta den staten tillhöriga, i flygplatsen ingående marken att användas för luftfartens behov.

Jag övergår därefter till behandling av vissa av aktiebolaget Aerotransport föreslagna ändringar i förslaget till avtal med det statsunderstödda företaget. Beträffande lydelsen av det förslag i sådant hänseende, som förelades 1930 års riksdag, tillåter jag mig hänvisa till propositionen nr 112 till samma riksdag, sid. 29—33. De sakkunnigas förslag till avtal finnes infört i samma proposition å sid. 64—67.

I förut omförmälda promemoria har aktiebolaget Aerotransport hemställt om sådan ändring av § 1, att det nya kontraktet måtte gälla från och med den 1 juli 1931 till och med den 31 december 1936 eller fem och ett halvt år.

Då eventuellt ombyte av luftfartsföretag eller omläggning av trafiken ej lämpligen kan äga rum mitt under trafiksäsongen, bör avtalet utlöpa med ett kalenderår. Enär det därjämte, såsom redan förut framhållits, lär vara av vikt för att nytt kapitaltillskott till bolaget skall kunna erhållas, att avtalstiden ej bestämmes till kortare tidrymd än de sakkunniga föreslagit eller fem år, anser jag mig böra tillstyrka den begärda ändringen av § 1.

I § 2 hade de sakkunniga intagit föreskrift om att statsunderstöd skulle utgå under förutsättning att regelbunden luftfart upprätthölles med en tur dagligen i vardera riktningen å linjen Malmö—Amsterdam under hela året och å linjen Stockholm—Helsingfors under åtta månader. För år 1931, betraktat såsom övergångsår, finge trafiken å Amsterdamlinjen begränsas till tio månader. Aktiebolaget Aerotransport har nu hemställt, att i kontraktet måtte bestämmas, att tiden till och med den 31 december 1932 skall betraktas såsom övergångstid, varunder trafiken må begränsas enligt närmare bestämmelser av Kungl. Maj:t, och att efter den 1 januari 1933 trafiken skall upprätthållas i full utsträckning, såvida icke Kungl. Maj:t annorlunda förordnar. Det är bolagets avsikt att trafiken å Amsterdamlinjen skall under innevarande år fortgå till början eller mitten av november samt att under år 1932 luftfarten skall å samma linje upprätthållas tio månader. Därefter skall trafiken fortgå hela året om. För att detta skall bli möjligt är det dock nödvändigt, att de tillämnade och delvis redan påbörjade fyrlederna över Danmark och Tyskland bli färdiga. Skulle så mot förmodan icke bli förhållandet, bör enligt bolagets förslag Kungl. Maj:t hava möjlighet att ytterligare förlänga övergångstiden. Vad angår Finlandslinjen hemställer bolaget icke om någon avkortning av trafikperioden. Under år 1931 skulle luftfarten dock måhända sluta redan i början av oktober.

Mot vad sålunda föreslagits ifråga om luftfarten å Amsterdamlinjen har jag intet att erinra.

I § 3 av det för 1930 års riksdag framlagda avtalsförslaget var såsom villkor för utbetalande av full subvention föreskrivet, att bolaget skulle utföra visst procenttal av de turer, som skulle verkställas enligt avtalsförslagets § 2. Därest detta

procenttal, som något ökades för varje år, ej uppnåddes, skulle avdrag å subventionen ske jämlikt vissa grunder. Bolaget har nu framhållit, att det vore mindre lämpligt att fastslå vissa siffror för regulariteten, då förarna därigenom kunde förmås att bortse från vad säkerheten krävde. Det borde i stället läggas i luftfartsmyndighetens hand att efter granskning av vederbörande resedagböcker avgöra, huruvida bolaget under ett år verkställt så många under startdagen fullbordade turer, att trafiken kunde av luftfartsmyndigheten godkännas.

För att regelbunden luftfart skall göra avsedd nytta och därför av staten understödjas måste fordras, att viss ej för liten regularitet uppnås. Med hänsyn därtill anser jag, att man icke bör frångå de sakkunnigas förslag att i avtalet anges den regularitet som fordras för att full subvention skall utbetalas. Däremot lära de av de sakkunniga angivna fordringarna på regulariteten kunna något minskas samt i kontraktet införas en bestämmelse att Kungl. Maj:t, därest särskilda förhållanden därtill föranleda, kan efter luftfartsmyndighetens hörande medgiva undantag från den föreskrivna regulariteten.

Ytterligare har bolaget föreslagit sådan ändring av § 15, att statsunderstödet skall utbetalas månadsvis i förskott i stället för efter månadens utgång. Bolaget skulle därigenom göra viss räntevinst, varjämte bolagets behov av rörelsekapital komme att minskas.

Det torde vara regel att, då statsunderstöd i liknande fall utgår, exempelvis till sjöfarten, utbetalningarna av sådant understöd ske i efterskott. Jag anser mig med hänsyn härtill icke kunna tillstyrka bifall till bolagets nu ifrågavarande framställning.

Vad angår §§ 2 och 14, torde dessa av praktiska skäl böra så ändras, att avfattningen ej kan anses medföra skyldighet för granskningsmannen och rådgivaren att undantagslöst dagligen infinna sig å bolagets kontor. Lämpligen kan detta ske genom uteslutning av ordet jourhavande.

Slutligen bör bolaget åläggas viss anmälningsskyldighet beträffande sin personal, varom föreskrift införts i § 19.

I enlighet med vad jag nu anfört torde åt avtalet med det statsunderstödda företaget böra givas följande innehåll:

§ 1.

Bolaget äger att från och med den 1 juli 1931 till utgången av år 1936 på nedan angivna villkor åtnjuta statsunderstöd för regelbunden luftfart.

§ 2.

Statsunderstöd utgår under förutsättning att regelbunden luftfart upprätthålles med en tur dagligen i vardera riktningen å linjen Malmö—Amsterdam under hela året (minst 360 dubbelturer) och å linjen Stockholm—Helsingfors under minst 8 månader (minst 240 dubbelturer). Halva antalet turer å vardera linjen skall utföras av bolaget med egna maskiner och egen personal; den andra hälften av turerna förutsättes skola utföras av samtrafikerande utländskt företag. För perioden 1 juli 1931—31 december 1932, betraktad som övergångstid, må trafiken dock begränsas enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande. Efter den 1 januari 1933 skall trafiken upprätthållas i full utsträckning, såvida icke Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

Såsom understöd åt bolaget för dess ovannämnda trafikprestationer utbetalar statsverket för vart och ett av åren 1932—1936 ett understöd av 650,000 kronor med avdrag av det belopp, vilket såsom arvode skall tillkomma den i § 14 omförmälde granskningsmannen och rådgivaren. För senare halvåret 1931 utbetalas statsunderstöd med det belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer i förhållande till trafikens längd.

§ 3.

Mom. 1. Nödgas bolaget genom väderlekshinder eller tillfälliga maskinskador eller dylikt helt eller delvis inställa vissa turer, skall bolaget dock icke vara skyldigt vidkännas minskning i understödet, så framt under året verkstälts så många under startdagen fullbordade turer, att de uppgå till minst nedan angivna procenttal av de turer, som enligt § 2 eller jämlikt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skolat utföras:

År	Amsterdam-linjen	Helsingfors-linjen
1931, 1932	90 %	92 %
1933	91 %	93 %
1934	92 %	94 %
1935	93 %	95 %
1936	94 %	96 %

Mom. 2. Bliva i övrigt enstaka turer inställda eller avbrutna, eller blir trafiken för viss tid inställd, vare sig på grund av att bolaget icke mäktar utföra sin anpart av trafiken eller på grund av att erforderlig samverkan till upprätthållande av reguljär trafik icke kan åstadkommas med samtrafikerande bolag, skall understödet för året minskas med ett belopp av 2 kronor för varje flygkilometer, varmed luftfartsmyndigheten, efter granskning av vederbörande rese-dagböcker, funnit bolaget hava brustit i de prestationer, som enligt § 2, jämförd med § 3 mom. 1, skolat utföras. Därest särskilda förhållanden därtill föranleda, kan Kungl. Maj:t efter luftfartsmyndighetens hörande medgiva undantag från vad sålunda föreskrivits.

§ 4.

Uppstår av annan anledning än i § 2 sägs, på grund av den förutsatta samtrafiken med främmande bolag eller eljest, fråga om att förändra trafikprestationerna, antingen så att bolagets andel i den gemensamma trafiken jämkas, eller att ändpunkterna för angivna linjer flyttas närmare till eller längre ifrån varandra, eller att trafiken överflyttas till andra linjer, må överenskommelse därom träffas mellan Kungl. Maj:t och bolaget, varvid av ändringen betingade jämkningar av den angivna subventionssumman skall äga rum.

Sådan förändring av trafikprestationerna, som nu sagts, är Kungl. Maj:t berättigad påfordra, såvida genom sakkunnig utredning om förändringens sannolika ekonomiska innebörd ådagalägges, att bolagets ekonomiska ställning icke därigenom försämras.

§ 5.

Om för något år bolagets vinst, efter det vederbörliga avskrivningar och i lag föreskriven reservfondsavsättning verkstälts, överstiger sex procent av det inbetalade aktiekapitalet, skall hälften av detta vinstöverskott avsättas till en fond, vilkens behållning, i den mån den ej åtgår till täckande av förluster under avtalstiden, inlevereras till statsverket vid sagda tids utgång.

§ 6.

Bolaget åligger att på anfordran av Kungl. Maj:t utföra annan verksamhet på luftfartens område mot det att bolagets kostnader härför ersätts.

§ 7.

Därest bolaget icke å de genom detta avtal bestämda linjerna ombesörjer upprätthållande av luftfart i den utsträckning avtalet stadgar eller Kungl. Maj:t eljest på grund av detsamma prövar skäligt eller om bolaget i övrigt ej handhaver verksamheten på sätt, som Kungl. Maj:t finner tillfredsställande, äger Kungl. Maj:t uppsäga avtalet till upphörande sex månader efter uppsägningen.

Om till följd av förändrade omständigheter verksamheten icke kan upprätthållas utan betydande förlust för bolaget, äger bolaget uppsäga avtalet till upphörande sex månader efter uppsägningen.

§ 8.

För den avtalade linjetrafiken skall bolaget använda flygplan av typ, som bestämmas av luftfartsmyndigheten; dock må icke föreskrivas typ, som för trafikens ekonomi är sämre än de i svensk luftfart hittills använda maskinerna Junkers G 23 och G 24. Bolaget åligger att, om så utan olägenhet för trafikens ekonomi och säkerhet kan ske, använda flygplan och motorer av svensk tillverkning.

§ 9.

Vad i gällande författningar föreskrives angående luftfart, skall i tillämpliga delar gälla jämväl för här avtalade trafik.

Kungl. Maj:t äger fastställa taxa för befordran av personer och gods samt tidtabeller ävensom de regler för trafiken, som kunna finnas erforderliga.

§ 10.

Därest annan överenskommelse icke träffats mellan bolaget och vederbörande postverk, beräknas ersättning för befordran av brevpost efter samma grunder, som enligt gällande internationella bestämmelser angående luftbefordran av brevpost tillämpas vid avräkningar mellan postförvaltningarna. Kan överenskommelse om ersättning icke uppnås mellan svenska postverket och bolaget, äger Kungl. Maj:t därom bestämma.

För förlust av eller skada å postförsändelse under den tid, bolaget enligt postverkets bestämmelser ansvarar för densamma, skall bolaget gottgöra postverket med det belopp, som postverket kan visa sig hava författningsenligt utgivit i anledning av förlusten eller skadan.

§ 11.

Post skall hava företrädesrättighet till befordran framför annat gods och passagerare.

Det åligger bolaget att vid bedrivande av sin godstransportrörelse tillse, att persontrafikrörelsen icke därav otillbörligt hämmas.

§ 12.

Bolagets aktiebrev skola vara ställda till viss man. Av bolagets aktier må vid varje tid högst en femtedel eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att röstetalet för dem utgör högst en femtedel av röstetalet för bolagets samtliga aktier, genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning ej intagits förbehåll, som avses i 2 § av lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

§ 13.

Ledamöterna av bolagets styrelse skola vara i Sverige bosatta svenska medborgare. Styrelsens ordförande utses av Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t utser även en revisor och en suppleant för honom att å statens vägnar deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. Till styrelsens ordförande och den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn skall bolaget utbetala ersättning med belopp, som i brist av åsämjande bestämmes av Kungl. Maj:t.

§ 14.

Kungl. Maj:t äger utse en granskningsman och rådgivare, vilkens arvode bestämmes av Kungl. Maj:t. Arvodet skall utgå från anslaget till statsunderstöd av regelbunden luftfart.

Granskningsmannen åligger att, ur synpunkten av statens intresse av att en fullgod lufttrafikrörelse åstadkommes förmedelst statsunderstödet, oavlåtligen följa bolagets verksamhet och därvid särskilt ägna uppmärksamhet åt trafikanordningarnas lämplighet för allmänhetens betjänande samt åt rörelsens ekonomi. Granskningsmannen är skyldig att med råd bistå bolaget.

Bolaget åligger att bereda granskningsmannen tillfälle till fullständig insyn i bolagets verksamhet. Innan bolaget fattar beslut av större räckvidd, t. ex. angående samtrafiksöverenskommelse med annat luftfartsbolag eller angående inköp av ny luftfartsmateriel eller angående större utvidgning av verksamheten eller dylikt, skall bolaget giva styrelsens ordförande och granskningsmannen underrättelse därom. Finner någon av dem beslut eller åtgärd icke vara med statens intresse förenligt, har han att därom framställa erinran, och om saken är av större betydelse och rättelse icke vinnes, har han att därom giva Kungl. Maj:t eller luftfartsmyndigheten underrättelse. Det beslut, som Kungl. Maj:t med anledning härav kan komma att meddela, är bolaget pliktigt att ställa sig till efterrättelse vid äventyr att Kungl. Maj:t eljest äger förordna, att det bolaget genom avtalet tillförsäkrade understödet icke vidare skall utgå.

§ 15.

Preliminär utbetalning av statsunderstöd verkställes månadsvis i efterskott i förhållande till trafikprestationen under månaden; utbetalning sker på rekvisition av bolaget, försedd med granskningsmannens attest. Vid årets utgång upprättas slutavräkning för året att underställas luftfartsmyndighetens godkännande; åliggande det bolaget att, därest enligt den av luftfartsmyndigheten fastställda slutavräkningen till bolaget utbetalats för högt statsunderstöd, genast återbetala det som för mycket uppburits.

§ 16.

I bolagets tjänst anställda personer skola vara svenska medborgare, såvida icke Kungl. Maj:t för särskilt fall medgiver undantag. Såsom flygplanförare och mekaniker skola företrädesvis anlitas personer, vilka tidigare innehaft väl vitsordad anställning i statens tjänst i egenskap av flygplanförare eller flygmekaniker och som vid mobilisering äro tjänstgöringsskyldiga.

§ 17.

På anfordran av luftfartsmyndigheten skall bolaget lämna av myndigheten angiven person tillfälle att bese bolagets anläggningar och flygmateriel samt granska bolagets dagböcker och journaler m. m.

§ 18.

Vid krig eller fara för krig skall all bolaget tillhörig flygmateriel på anmodan omedelbart ställas till statens förfogande mot ersättning enligt de grunder, som stadgas i gällande lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

§ 19.

Bolaget skall, enligt av chefen för flygvapnet meddelade närmare bestämmelser, årligen före den 1 oktober till bemälda chef insända uppgift å hos bolaget under löpande kalenderår anställda, bevärigen eller landstormen tillhörande värnpliktiga.

§ 20.

Statsverket är berättigat att vid avtalstidens utgång inlösa bolagets tillhörigheter och trafikmateriel med belopp, som bestämmes av fem gode män. av vilka Kungl. Maj:t utser två och bolaget två, varefter de fyra sålunda valda tillkalla den femte.

§ 21.

Därest efter utgången av detta avtals giltighetstid statsverket fortsätter att understödja luftfart på här omnämnda linjer, må bolaget, därest icke särskilda skäl däremot äro, företrädesvis komma ifråga som kontrahent vid det nya avtal, som staten kan vilja sluta.

Under återopande av vad här anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag

av kronor 600,000;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det i det föregående återgivna förslaget till avtal mellan svenska staten och bolag, som erhåller understöd för idkande av regelbunden luftfart, träffa avtal om uppehållande av sådan luftfart.

Täckande av förlust i luftfartslånefonden. I förut nämnda skrivelse den 1 september 1930 har aktiebolaget Aerotransport gjort framställning om beredande av medel till täckande av vissa förluster för aktiebolaget Flygmateriel.

Aktiebolaget Aerotransport har därvid anfört:

En förutsättning för investering av nytt kapital i bolaget måste vara, att bolagets ekonomiska ställning på det hela taget konsoliderades. För detta ändamål verkställda värderingar av bolagets tillgångar hade givit vid handen, att nedskrivning av en stor del av aktiekapitalet vore nödvändig. Sålunda hade ett aktiekapital på cirka en miljon kronor hittills blivit förbrukat i bolagets rörelse. Härtill komme emellertid, att aktiebolaget Flygmateriel, för vilket Aerotransport också svarade, häftade i viss skuld till luftfartslånefonden.

Enligt mom. 6 i kungörelsen den 16 december 1927 (nr 490) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån ur luftfartslånefonden skulle de av bolagets dotterbolag aktiebolaget Flygmateriel ur luftfartslånefonden upplånade medlen

för inköp av flygplan och motorer amorteras med belopp, som fastställdes av Kungl. Maj:t, sedan bolagets räkenskaper för förvaltningsåret avslutats. Denna skuld beräknades för år 1929 till 160,000 kronor, och dessutom torde vid realisation av viss materiel försäljningsförlust uppstå, vilken tillsammans med tidigare sådan syntes komma att uppgå till omkring 140,000 kronor, alltså tillsammans 300,000 kronor.

Med de betydande uppostringar aktieägarna redan fått göra för aktiebolaget Aerotransports konsolidering syntes det icke vara tänkbart, att dessa skulle vara villiga att jämväl ekonomiskt medverka till aktiebolaget Flygmateriels ställande på fötter.

Det bleve därför oundgängligt att staten här trädde hjälpende emellan, vilket också måste anses berättigat vid det förhållandet, att bolaget dock under den gångna verksamhetsperioden måst arbeta med för låg statssubvention. I utlandet hade i liknande fall vid rekonstruktion av flygbolagen staten ersatt företagen med den under kontraktperioden kumulerade förlusten för att möjliggöra anskaffandet av nytt privatkapital. Utan sådant understöd från svenska statens sida torde näppeligen något nytt privatkapital kunna investeras i aktiebolaget Aerotransport.

Med anledning av vad sålunda anförts har aktiebolaget Aerotransport hemställt, att till täckande av uppkomna förluster för aktiebolaget Flygmateriel måtte anvisas 60,000 kronor per år under fem år.

Kommerskollegium har icke haft något att erinra mot beviljande av det av aktiebolaget Aerotransport begärda anslaget. Under erinran, att den ifrågasatta avskrivningsåtgärden till en del avsåge förlust vid blivande försäljning av vissa motorer, har kollegium emellertid ifrågasatt, huruvida ej vad som kunde komma att inflyta vid försäljning av dessa motorer borde, i händelse anslaget beviljades, inbetalas till statsverket och redovisas såsom särskilda uppbördsmedel under anslaget.

Statskontoret har vad angår berörda förslag anfört bland annat:

Statskontoret kunde icke biträda bolagets begäran om anslag å tillhopa 300,000 kronor för täckande av aktiebolaget Flygmateriel åliggande amorteringar å statslån samt uppkommen eller förväntad förlust vid försäljning av sistnämnda bolag tillhörig materiel. Det torde nämligen vara tydligt, att om aktiebolaget Flygmateriel icke måktade i behörig ordning verkställa de för varje år fastställda avbetalningarna jämte räntor å dess lån från luftfartslånefonden, detta vore en sak som borde ordnas, icke genom anvisande av anslag å riksstaten till täckande av en statens fordran, utan vid bestämmandet av lånevillkoren och amorteringsbeloppen. Bolagets amorteringar och räntebetalningar hade hittills fullgjorts i vederbörlig ordning. Ej heller borde något statsanslag beviljas för täckande av en bolagets realisationsförlust, allra minst en ännu icke konstaterad sådan.

Riksräkenskapsverket har anfört:

Vid bedömandet av ifrågavarande ärende har riksräkenskapsverket utgått från följande förutsättningar:

1. Det är ur statens synpunkt önskvärt, att aktiebolaget Aerotransports verksamhet upprätthålles och utvecklas.

2. Angivna belopp av 300,000 kronor är erforderligt för konsolidering av aktiebolaget Flygmateriels och därmed indirekt aktiebolaget Aerotransports ekonomi.

3. Statssubventionens indragande skulle tvinga bolagen att träda i likvidation och medföra en förlust för statsverket å de från statens luftfartslånefond till aktiebolaget Flygmateriel utlämnade lånen med minst 300,000 kronor.

Under angivna förutsättningar synes hinder icke möta att redan nu fastställa statens förlust av lånemedel till 300,000 kronor och att i överensstämmelse med i 1928 års statsverksproposition uppställda regler vidtaga åtgärder för täckning av denna förlust från fonden för statsskuldens amortering.

Riksräkenskapsverket har under angivna förutsättningar icke haft något att erinra mot att dels aktiebolaget Flygmateriels lån hos statens luftfartslånefond avskrives med ett belopp av 300,000 kronor, dels täckning av lånemedelsförlusten beredes från fonden för statsskuldens amortering.

Från luftfartslånefonden hava lån beviljats, förutom till Malmö stad för uppförande av en hangar å Bulltofta flygplats, till aktiebolaget Flygmateriel för inköp av flygplan och motorer. Å lånen till aktiebolaget Flygmateriel återstodo vid 1930 års slut ett sammanlagt oguldet belopp av 708,802 kronor 17 öre. Såsom framgår av propositionen nr 93 till 1925 års riksdag (sid. 21) och statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 109) har aktiebolaget Flygmateriel, vars kapital utgör blott 5,000 kronor, bildats för att, även om aktiebolaget Aerotransport skulle komma på obestånd, de flygplan och motorer, för vilkas anskaffande lån ur luftfartslånefonden beviljats, skola till hela sitt värde kunna användas för betalning av återstående delar av dessa lån. Aktiebolaget Aerotransport har iklätt sig borgen såsom för egen skuld för aktiebolaget Flygmateriels lån, och detta bolags förluster drabba följaktligen aktiebolaget Aerotransport. De av aktiebolaget Flygmateriel inköpta flygplanen och motorerna hava upplåtits till aktiebolaget Aerotransport med nyttjanderätt, mot det att Aerotransport dels erlägger i hyra vad som Flygmateriel skall utgiva i ränta för och amortering av statslånet å härför bestämda tider, dels åtager sig att på sin bekostnad behörigen vårda och underhålla den upplåtna flygmaterielen samt hålla densamma försäkrad till fulla värdet mot skada, brand och totalförlust, dels ock gäldar Flygmateriels alla förvaltnings- och andra omkostnader av vad slag de vara må.

Assistenten hos luftfartsmyndigheten, civilingenjören Tord Ångström har verkställt värdering av den aktiebolaget Flygmateriel tillhöriga egendom, som utgör säkerhet för bolagets lån från luftfartslånefonden, och kommit till det resultatet att inom aktiebolaget Flygmateriel följande avskrivningar böra företagas:

	Kronor	öre
1. Tidigare bokförd tillgång, som saknar underlag	45 608	12
2. Bokfört värde av LII-motorer	89,751	10
3. Radioapparater	10,000	—
	145,359	22
Härtill kommer en nödlidande amortering om cirka	160,000	—
Summa kronor	305,359	22

Departements-
chefen.

Då aktiebolaget Aero transports ekonomiska ställning är sådan, att bolaget icke kan infria ens någon del av sin borgen för aktiebolaget Flygmateriels skulder, måste man efter den av Ångström verkställda värderingen av aktiebolaget Flygmateriels tillgångar, vilken värdering godkänts av bolagets styrelse och revisorer, konstatera, att luftfartslånefonden lidit en förlust, uppgående till ungefär 300,000 kronor, dock med den begränsning, som kan uppkomma genom försäljning av vissa motorer. Beträffande anledningen till denna förlust må i anslutning till den av Ångström gjorda uppställningen följande anföras.

Vid försäljning av ett flygplan av föråldrad modell erhöll aktiebolaget Flygmateriel på sin tid en summa, som med 45,608 kronor 12 öre understeg flygplanets bokförda värde. Avskrivning av detta belopp erfordras alltså.

Därjämte har bolaget förvärvat ett rätt stort antal motorer av typen L II, för vilkas inköp lån beviljats ur luftfartslånefonden men vilka icke vidare kunna användas av bolaget, enär driftserfarenheterna givit vid handen, att man lämpligen borde övergå till annan motortyp. Avskrivning bör således äga rum av ett belopp motsvarande L II-motorernas bokförda värde eller 89,751 kronor 10 öre. Härifrån böra dock eventuellt inflytande försäljningsmedel avdragas. Aktiebolaget Aero transport har nämligen meddelat, att bolaget ligger i underhandling om försäljning av några av omförmälda motorer av typen L II, särskilt två som ännu icke tagits i bruk. De motorer, som ej kunna avyttras till skäligt pris, torde böra överlämnas till flygvapnet för att ingå i dess materielreserv. Härigenom kunna motorerna bliva till viss nytta.

Vidare bör, enär de å bolagets flygplan inmonterade radioapparaterna delvis äro föråldrade, dessas bokförda värde nedskrivnas med 10,000 kronor.

Slutligen bör avskrivning ske beträffande ett belopp, motsvarande årligen eftersatt amortering å aktiebolaget Flygmateriels lån från luftfartslånefonden. Härmed förhåller sig på följande sätt. Aktiebolaget Aero transport, som under år 1924 och första halvåret 1925 drev sin luftfart utan annat statsunderstöd än ett mindre bidrag från postverket, hade på grund härav redan vid avslutandet sistnämnda år av kontrakt med staten om årligt understöd åsamkat sig stora förluster. Enligt föreskrifterna för lån ur luftfartslånefonden bestämmer Kungl. Maj:t, sedan företagets räkenskaper för förvaltningsåret avslutats, med vilket belopp lån för inköp av flygplan och motorer för det gångna året skall amorteras. Amorteringen har i enlighet härmed icke fullgjorts förrän året efter det, som amorteringen avser. Det belopp, varmed amorteringen sålunda blivit eftersatt, utgör omkring 160,000 kronor. Aktiebolaget Aero transport, vilket, såsom förut omförmäls, skall förränta och amortera aktiebolaget Flygmateriels lån från luftfartslånefonden, har till följd av brist på medel icke heller av det löpande årets inkomster förmått avsätta erforderligt belopp för beräknad inbetalning till staten i form av amortering å lånen från luftfartslånefonden. Amorteringarna, som ägt rum

på fastställda tider, hava alltså kommit att belasta räkenskaperna för ett senare år än det, som amorteringarna avsett. Härigenom har också i aktiebolaget Flygmateriels räkenskaper materielen kommit att upptagas med omkring 160,000 kronor mer än som motsvarat dess dåvarande värde. Avsikten är nu att i samband med aktiebolaget Aero transports ekonomiska sanering övergå till det riktiga systemet att amorteringen för ett år verkställas med detta års inkomster. Då amortering skall ske, beträffande flygplan under visst antal år och ifråga om motorer med ett bestämt belopp i förhållande till deras gångtid, möter det ingen svårighet att vid slutet av ett år beräkna amorteringsbeloppet. Vid själva övergången till det nya systemet skulle emellertid, därest icke den föreslagna avskrivningen av omkring 160,000 kronor kommer till stånd, aktiebolaget Aero transport i hyra för flygplan och motorer nödgas till aktiebolaget Flygmateriel utgiva vad som motsvarar två års amortering. Härtill saknar bolaget medel.

Vad angår storleken av det totalbelopp, som enligt det anförda skulle avskrivas, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att därutinnan bestämma, sedan det visat sig i vad mån medel kunna tillföras aktiebolaget Flygmateriel genom eventuell försäljning av L II-motorer. Avskrivningen bör dock givetvis ej få avse högre belopp än sammanlagt 300,000 kronor.

Därest, på sätt jag nu föreslagit, den luftfartslånefonden åsamkade förlusten avskrives — vartill riksdagens medgivande torde böra inhämtas — lär statskontoret framdeles hos Kungl. Maj:t göra framställning om täckande av förlusten med anlåtande av fonden för statsskuldens amortering.

Kungl. Maj:t torde alltså böra föreslå riksdagen medgiva, att av aktiebolaget Flygmateriels skuld till luftfartslånefonden må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande avskrivas ett belopp av högst 300,000 kronor.

Hemställan om avlåtande av sådant förslag torde jag få göra vid anmälan, i samband med behandling av utgifter för kapitalökning, av luftfartslånefondens ställning.

[34.] 2. **Radiotjänst för luftfarten.** Luftfartssakkunniga meddelade i sitt betänkande, att de kommit till den uppfattningen, att liksom staten redan nu vid flyghamnarna kostnadsfritt tillhandahölle väderleksunderrättelser till varje trafikant — svensk eller utländsk — så borde staten ävenledes kostnadsfritt vid flyghamnarna tillhandahålla den för luftfarten erforderliga radiotjänsten.

Vidare anförde de sakkunniga:

Enligt vad som meddelats de sakkunniga tillhandahölles radiotjänst för den reguljära luftfarten i ett flertal länder kostnadsfritt; så vore t. ex. fallet i Tyskland, Holland, England, Frankrike och Finland. Från Aero transport hade meddelats, att avsaknaden i Sverige av motsvarande anordning hade lett till vissa svårigheter; då bolaget för betjäning av främmande luftfartsföretag vid landning i Sverige nödgats bland kostnaderna debitera även kostnad för radiotjänst, hade detta mött motstånd av företag, hemmahörande

i land med fri radiotjänst, och man hade som kompensation påfört Aero-transport extra avgift vid landning i sådant land.

Internationella hänsyn syntes alltså tala för införandet av fri radiotjänst för luftfarten i Sverige. Även praktiska skäl syntes tala för att staten direkt genom egna organ tillhandahölle sådan tjänst åt alla lufttrafikföretag. Då kostnaderna för detta allmänna statsändamål icke kunde påläggas telegrafverket, borde staten genom särskilt anslag å sjätte huvudtiteln täcka telegrafverkets utgifter.

De sakkunniga hade underhand vänt sig till telegrafstyrelsens radiobyrå och därifrån erhållit en den 21 september 1929 daterad skrivelse, varuti telegrafstyrelsen anförte bland annat:

De markradiostationer, som hittills anlagts för lufttrafiken, tillhörde telegrafverket samt vore uthyrda, stationerna i Bulltofta och Kalmar till A.-B. Aero-transport och stationen i Lindarängen till Stockholms stad. De årliga hyresbeloppen vore: för Bulltofta 9,400 kronor, för Kalmar 1,700 kronor och för Lindarängen 3,000 kronor.

Vid samtliga anläggningar tillhandahölle och bekostade abonnenterna erforderliga lokaler och mark, kraft, belysning, uppvärmning, städning och telefon samt betjäning. Mastanläggningen tillhörde abonnenterna vid Lindarängen och Kalmar, men telegrafverket vid Bulltofta. Förbindelseledningarna mellan mottagare- och sändarestationerna å sistnämnda plats tillhörde telegrafverket.

Skulle staten såsom föreslagits nu övertaga driften av radiostationerna, uppstode fråga, huruvida de delar av anläggningarna, som tillhörde abonnenterna, skulle inlösas av staten eller gratis överlämnas. Beträffande expeditionslokalerna i Kalmar och Lindarängen vore dessa inrymda i samma hus som andra till resp. flyghamn hörande lokaler, varför de nuvarande radiostationslokalerna på dessa platser tillsvidare torde upplåtas kostnadsfritt till telegrafverket.

Vad beträffade betjäningen måste man, då telegrafverket övertagit driften, räkna med att den så småningom komme att utgöras av ordinarie radiotelegrafister, vilkas avlöningsförmåner vore avsevärt högre än den nuvarande personalens. För budgetåret 1930/1931 kunde man räkna med billigare extra personal och borde man med en personal på 6 radiotelegrafister, varav 3 i Bulltofta, 2 i Stockholm och 1 i Kalmar, kunna beräkna kostnaderna (inkl. semestrar och övriga förmåner) till 24,000 kronor.

Under förutsättning att de nuvarande radiostationerna icke behövde utvidgas, erfordrades för budgetåret 1930/1931 utöver ett engångsanslag för inlösen av diverse anläggningar, som bekostats av abonnenterna, medel till bestridande av följande årskostnader:

Hyra för radiostationerna	kr. 14,100
Avlöning till radiotelegrafister	» 24,000
Kraft, uppvärmning, belysning och städning, förslagsvis	» 5,000
Underhåll av byggnader, master och kabelanläggningar samt mark-arrenden, förslagsvis	» 3,000
Telefonförbindelser och utjämning	» 900

Summa kr. 47,000

Stationen i Kalmar vore endast provisorisk och behövde givetvis göras permanent och lika kraftig som i Stockholm.

Enligt de sakkunnigas mening borde en skälig och riktig uppdelning erhållas därigenom att vederbörande flyghamnar tillhandahölle för radioanläggningarna erforderliga lokaler samt mark, kraft, belysning, uppvärmning och städning, medan telegrafverket — på statsverkets bekostnad — tillhandahölle och betjänade radioanläggningarna.

Under sådana omständigheter skulle fråga icke uppstå om att till statsverket inlösa byggnaderna, ej heller att anvisa statsmedel för kraft, uppvärmning, belysning och städning, utan statsverket borde ersätta telegrafverket dels hyra för radioanläggningarna, beräknad till 14,100 kronor, dels kostnader för avlöning av radiotelegrafister, beräknade till 24,000 kronor och dels möjligen något mindre belopp för övriga omkostnader, eller sammanlagt omkring 40,000 kronor.

I utlåtande över de sakkunnigas förslag anförde *telegrafstyrelsen*:

I anslutning till styrelsens radiobyrås skrivelse till sakkunniga den 21 september 1929 ville telegrafstyrelsen understryka, att krav på ökad stations-effekt och ökade förbindelsemöjligheter i övrigt med därav föranledda ökade kostnader för statsverket säkerligen komme att resas från flyghåll, så snart staten åtagit sig att gratis tillhandahålla radiotjänsten.

I den mån dylikt krav på utvidgning av anläggningarna tillmötesginges, borde kostnaderna därför bestridas av särskilt anvisade medel och icke av till telegrafstyrelsens disposition stående lånemedel för telegraf- och telefonnätets vidare utveckling. Styrelsen ville ock ifrågasätta, huruvida icke de åt styrelsen anvisade kapitalökningsmedel, som redan investerats i nu befintliga anläggningar, borde frigöras därifrån genom särskilda anslag. Om så skedde, skulle de årliga räknningar, som telegrafverket skulle hava att utfärda för att betalas av anslag till flygväsendet, givetvis icke upptaga ränta och avsättningar till förnyelsefond på det i anläggningarnas insatta kapitalet utan endast avse kostnaderna för stationernas drift.

De sakkunniga hade föreslagit, att vederbörande flyghamnar skulle tillhandahålla för radioanläggningarna erforderliga lokaler samt mark, kraft, belysning, uppvärmning och städning och att någon inlösningssumma således ej skulle bli erforderlig. Under förutsättning att jämväl mast- och antennanläggningarna i Stockholm och Kalmar tillhandahölles av abonnenterna utan inlösen, syntes de kostnader för de nuvarande anläggningarnas drift, inklusive ränta och amortering, som skulle ersättas telegrafverket för budgetåret 1930/1931, böra beräknas till förslagsvis 40,000 kronor.

I propositionen nr 112 till 1930 års riksdag yttrade departementschefen, att, om också åtskilliga skäl kunde anföras för bifall till de sakkunnigas förslag angående fri radiotjänst för luftfarten, han dock ansåge sig, med hänsyn till nödvändigheten att begränsa statens utgifter, icke kunna tillstyrka anvisandet av det av de sakkunniga föreslagna anslaget.

Under det sist förflutna året hava krav ånyo framställts på att staten måtte tillhandahålla fri radiotjänst för luftfarten. Sålunda har *aktiebolaget Aerotransport* i sin förenämnda skrivelse den 1 september 1930 hemställt, att radiotjänsten för luftfarten måtte bli avgiftsfri, samt erinrat om att i utlandet radiotjänst i allmänhet utan avgift tillhandahölles den regelbundna luftfarten. Avsaknaden i Sverige av liknande anordning hade, förutom att bolaget därigenom åsamkades dryga kostnader, lett till vissa svårigheter, enär bolaget för betjäning av främmande luftfartsföretag i Sverige nödgats debitera även kostnad för radiotjänst, vilket medfört, att man i utlandet, ehuru radiotjänsten där vore fri, påfört aktiebolaget Aerotransport extra avgifter såsom kompenstation.

Vidare har tyske rikstrafikministern i skrivelse till kommunikationsdepartementet av den 5 augusti 1930 anhållit, att tyska aktiebolaget Luft-Hansa

mätte befrias från att betala ersättning för radiotjänst i Kalmar. Därvid har rikstrafikministern framhållit, att den tyska radiotjänsten alltid utan ersättning ställts till förfogande för förare av svenska luftfartyg, som framförts över tyskt område, samt att de svenska förarna i stor utsträckning tagit de tyska radiostationerna i anspråk såväl under dagen som nattetid.

Departements-
chefen.

Lika med luftfartssakkunniga anser jag goda skäl tala för att den för luftfarten erforderliga radiotjänsten tillhandahålles kostnadsfritt. Därest staten övertager skötseln av radiostationerna för luftfarten, böra desamma, i den mån så kan ske utan förfång för den regelbundna luftfarten, betjäna även förare av luftfartyg, som icke gå i regelbunden trafik, till exempel med radiopejlingar och meddelande av väderleksunderrättelser under färden. Fri radiotjänst skulle sålunda, förutom att kostnaderna för den regelbundna luftfarten därigenom nedbringades, i allmänhet bidra till ökning av luftfartens säkerhet, varjämte man skulle vinna den fördelen, att förare av utländska luftfartyg komme att erhålla samma förmåner uti ifrågavarande hänseende, som svenska luftfartsförare i regel åtnjuta i utlandet. Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att fri radiotjänst beredes luftfarten i Sverige. I likhet med de sakkunniga anser jag, att den fria radiotjänsten bör tillhandahållas genom telegrafverkets försorg, varigenom enhetlighet vinnes i de olika stationernas skötsel. Likaledes ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag, att ägarna eller innehavarna av vederbörande flygplatser böra tillhandahålla för radioanläggningarna erforderlig kraft samt markområden och lokaler ävensom ombesörja dessas belysning, uppvärmning och städning. Även till radioanläggningarna hörande starkströmskablar böra utan ersättning ställas till telegrafverkets förfogande. Telegrafstyrelsen har meddelat, att under berörda förutsättning det i styrelsens förenämnda skrivelse angivna beloppet av 40,000 kronor blir tillräckligt även under nästa budgetår. Om anslag för ändamålet av riksdagen beviljas samt någon av de nuvarande radiostationernas ägare eller innehavare skulle vägra att tillhandahålla vad som sålunda förutsatts, bör Kungl. Maj:t vara oförhindrad föreskriva, att endast vissa av radiostationerna skola övertagas av telegrafverket, varvid följaktligen en del av anslaget kommer att besparas.

Telegrafstyrelsen har i sitt utlåtande ifrågasatt, huruvida icke de åt styrelsen anvisade kapitalökningsmedel, som redan nedlagts i nu befintliga anläggningar för luftfarten, borde frigöras genom beviljandet av särskilda anslag. Ett sådant förfaringssätt synes icke nödvändigt, utan torde skäligen förräntning och amortering av berörda medel böra ingå bland kostnaderna för den fria radiotjänsten. Telegrafstyrelsen har vidare uttalat den förmodan, att krav på ökad stationseffekt och ökade förbindelsemöjligheter i övrigt med därav föranledda höjda kostnader för statsverket säkerligen komme att resas från luftfartens målsmän, så snart staten åtog sig att utan avgift tillhandahålla radiotjänsten. Utökning av radiostationernas antal eller av deras effekt måste ju emellertid underställas Kungl. Maj:ts prövning och därvid blir det möjligt tillse, att blott för luftfartens säkerhet nödvändiga

krav tillgodoses. Det bör vara uteslutet, att kostnader nedläggas för radiotjänstens omläggning endast för att exempelvis bespara luftfartsföretagen utgifter för användning av befintliga telegraf- och telefonledningar. I detta sammanhang vill jag även framhålla, att den fria radiotjänsten blott bör avse tjänstemeddelanden och således icke telegrafering eller telefonering från eller till passagerarna.

I anslutning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *radiotjänst för luftfarten* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra* anslag av kronor 40,000.

[35.] 3. **Instrumentutrustning och försök med instrumentflygning.** I fråga om instrumentflygning har *aktiebolaget Aerotransport* i sin skrivelse den 1 september 1930 angående fortsatt subvention m. m. anfört följande:

För att vid helårstrafik kunna upprätthålla trafiken med tillfredsställande regularitet är bolaget nödsakat inköpa instrument, vilka möjliggöra flygning i dimma och genom moln. Bolagets förare måste dessutom öva sig i begagnandet av dessa instrument och bliva vana vid s. k. blindflygning. Då den regelbundenhet, som enligt avtal skall upprätthållas å bolagets linjer, med nära 10 procent överstiger den, som nu å europeiska flyglinjer ernås, kommer regulariteten och säkerheten, för den händelse den icke skulle kunna genomföras i nyssnämnda utsträckning, att avsevärt försämra trafikens räntabilitet. Inköp av dylika instrument jämte övningar i blindflygning innebära dock för bolaget så betungande utgifter, att, om desamma ensamt skola bäras av bolaget, dessa inköp och övningar icke torde kunna förverkligas. Luftfartssakkunniga hade även med hänsyn härtill föreslagit ett anslag av 25,000 kronor för inköp av instrument och för blindflygning.

Aktiebolaget Aerotransport har i anslutning härtill hemställt, att till instrumentutrustning och försök med dimflygning måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas 25,000 kronor.

I sitt över bolagets framställning avgivna utlåtande har *statskontoret* framhållit, att frågan om anslag till instrumentutrustning och försök med instrumentflygning varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning i samband med övriga anslag för flygtrafiken under innevarande budgetår utan att skäl därvid befunnits föreligga att framlägga förslag till riksdagen om beviljande av medel för ändamålet. Några nya skäl ledande till annan ståndpunkt i frågan ansåge statskontoret ej hava blivit förebragta.

Kommerskollegium har icke haft något att erinra mot bolagets framställning i denna del.

Flygning med anlitande av hjälpmedel, som möjliggöra att föraren kan manövrera flygplanet korrekt utan att se marken (instrumentflygning), är ofrånkomlig, om luftfart med framgång skall kunna genomföras under vinterhalvåret — det av mig förordade kontraktsförslaget förutsätter trafikens snara utsträckning till att omfatta även denna årstid. Luftfartssakkunnigas beräkningar angående erforderligt subventionsbelopp, vilka beräkningar i allt väsentligt ligga till grund för mitt i det föregående därutinnan framställda förslag, förutsätta, att särskilt anslag beviljas för anordnande av instrumentflygning.

Departements-
chefen.

Med hänsyn därtill och då det av mig förordade subventionsbeloppet i och för sig är tillmätt så, att nu omförmälda kostnader icke skäligen böra påläggas bolaget, vill jag tillstyrka, att till förevarande ändamål anvisas särskilda anslagsmedel. Härigenom vinnes också önskvärd garanti för att ifrågavarande i säkerhetshänseende så betydelsefulla åtgärd blir snabbt och på ett betryggande sätt genomförd.

Enligt en hos aktiebolaget Aerotransport gjord utredning skulle under nästa budgetår erfordras, för att i viss utsträckning utrusta en del bolaget tillhöriga flygplan med för ändamålet behövliga specialinstrument ett belopp av 10,000 kronor och för flygplanförarens utbildning i s. k. blindflygning 11,000 kronor. Det är antagligt att ungefär enahanda anslagsbelopp under ytterligare ett år komma att behövas härtill. Nu skulle alltså begäras ett anslag av tillhoppa 21,000 kronor, vilket belopp emellertid torde kunna avrundas till 20,000 kronor.

Därest riksdagen beviljar anslag till ändamålet, bör det ankomma på granskningsmannen i bolaget att godkänna plan för instrumentinköp och flygutbildning. De av bolaget inköpta instrumenten böra bli statens egendom.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *instrumentutrustning och försök med instrumentflygning* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 20,000.

[36.] 4. **Belysningsanordningar å Bulltofta flygplats.** Med anledning av ansökning av aktiebolaget Aerotransport om ett belopp å 50,000 kronor för anordnande av belysning å Bulltofta flygplats föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1929 års riksdag, att för nämnda ändamål måtte anvisas ett anslag av 50,000 kronor. Detta Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet.

Under framhållande att i den ursprungliga kostnadsplanen för dessa belysningsanordningar räknats med ett transportabelt flodljus, men att detta system för landningsbelysning visat sig icke vara lämpligt, hemställde därefter aktiebolaget Aerotransport i skrivelse den 18 september 1929, att ett fyllnadsanslag å 35,000 kronor måtte beviljas för möjliggörande av en fast flodljusinstallation å flygplatsen. Härvid beräknades varje flodljusinstallation komma att, inberäknat fundament och montage, kräva en kostnad av 10,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkt 36) äskade Kungl. Maj:t för ändamålet ett extra reservationsanslag å 20,500 kronor. Dåvarande departementschefen anförde som skäl för anslagets minskning med 14,500 kronor, att belysningen av hus och andra förefintliga hinder för flygningen funnits kunna något minskas samt att antalet fasta flodljus ansetts kunna nedsättas från fem till fyra. Departementschefen framhöll emellertid samtidigt att, när de pågående planeringsarbetena å Bulltofta flygplats slutförts, varmed dock förväntades komma att dröja ännu några år, det antagligen bleve nödvändigt att anbringa ännu ett flodljus. Anslaget blev av riksdagen beviljat.

I skrivelse den 1 oktober 1930 har *aktiebolaget Aerotransport* meddelat, att planeringsarbetena å nämnda flygplats redan framskridit så långt, att ett femte flodljus oundgängligen behövde anskaffas. Med anledning därav har bolaget hemställt, att 10,000 kronor måtte anvisas för berörda ändamål.

Kommerskollegium har tillstyrkt ansökningen. *Chefen för generalstaben* och *chefen för flygvapnet* hava förklarat sig icke hava något att erinra mot densamma.

Innan jag yttrar mig om den sålunda föreliggande ansökningen, torde jag jämväl få anmäla en framställning från omförmälda bolag om anslag till en *expeditionsplattform* å *Bulltofta flygplats*.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har *aktiebolaget Aerotransport* i detta avseende anfört:

Genom den år från år ökade trafiken på alla mera betydande flygstationer ställas allt större krav på lokaliteter och andra anordningar för snabbast möjliga expedition av passagerare, gods och post. Det torde även vara ofrånkomligt, att man särskilt med avseende på passagerarna icke kan fränse vissa krav på bekvämlighet och komfort i samband med expedieringen vid avgående och ankommande flygplan. Härutinnan torde anordningarna på Malmö flygstation vid Bulltofta icke fylla måttet och uti intet hänseende kunna jämföras med de utländska flygstationer, som de från Malmö utgående flyglinjerna beröra. Ekonomiska skäl hava emellertid lagt hinder i vägen för möjligheten att hålla jämna steg med främmande flygstationers utbyggnad i vad avser expeditionsförhållandena.

En av de mera kännbara bristerna för Bulltoftas vidkommande är avsaknaden av en för trafikflygplanens lastning och lossning avsedd expeditionsplattform. På grund av det stora antal flygplan, som merendels nära nog samtidigt skall expedieras morgon och kväll, kunna med hänsyn till expeditionslokalernas läge icke alla uppställas i närheten av dessa, utan flygplanen få delvis placeras ute på flygfältet. Även med en förhållandevis avlägsen uppställning av flygplanen från hangarbyggnaden etc. kan ej undvikas, att vid nödiga motorprov och igångsättning propellervinden under flygplanet river loss mängder av sand och damm, som intränger uti hangarhallar, verkstäder och andra lokaler. Den avlägsna uppställningen gör emellertid, att passagerare och last måste föras avsevärda sträckor ut till flygplanen. Vid otjänlig väderlek och regn medför det våta gräset ävensom oundvikliga vattensamlingar ute på fältet, att passagerare före instigningen uti flygplanen få sina skodon och kläder våta och derangerade. Klagomål framföras ofta från de resande över detta förhållande, och det kan mycket väl tänkas, att dessa tråkiga erfarenheter i viss mån påverka vederbörandes håg för förnyat användande av flygförbindelserna.

Bolaget har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av 1931 års riksdag äska ett anslag å 10,375 kronor för anläggande i enlighet med närsluten ritning av en permanent expeditionsplattform å Bulltofta flygplats.

Kommerskollegium samt *chefen för flygvapnet* hava icke haft något att invända mot aktiebolaget Aero transports nu ifrågavarande framställning. *Kommerskollegium* har emellertid erinrat om ett av föredragande departementschefen i propositionen nr 112 till 1930 års riksdag gjort uttalande, varav syntes framgå, att mindre moderniseringar och anordningar vid Bulltofta flygplats ansetts i allmänhet böra ankomma på dess innehavare att själv bekosta.

Slutligen torde jag här få anmäla uppkommen fråga om garanti till Malmö stad för förräntning och amortering av kostnaderna för kablar m. m. till belysningsanordningarna å Bulltofta flygplats.

För att förse flodljusen och gränsmarkeringsljusen å Bulltofta flygplats med elektrisk energi är det avsett att framdraga 5,250-volts högspänningskablar från Malmö stads elektricitetsverk till flygplatsen, där den elektriska energien i två transformatorer skall nedtransformeras till 1,500 volt. Genom nio mindre transformatorer nedtransformeras strömmen därefter ytterligare till lämplig spänning för lamporna. Varje flodljus kräver en energikvantitet av 10,3 kilowatt samt vart och ett av de tjugo gränsmarkeringsljusen 200 watt. Härtill komma trettio varningsljus, vart och ett med en strömförbrukning av omkring 300 watt.

I skrivelse den 6 november 1930 har nu *styrelsen för Malmö stads gas- och elektricitetsverk* meddelat, att styrelsen efter därom av aktiebolaget Aero-transport gjord framställning förklarat sig villig att för bolagets räkning utföra vissa elektriska anläggningar, som erfordrades för nattflygningen vid Bulltofta flygstation, för en beräknad kostnad av 57,600 kronor ävensom att medgiva, att denna kostnad under förutsättning av statens garanti av bolaget ersattes genom amortering under viss tid.

Med anledning härav har styrelsen anhållit, att Kungl. Maj:t och kronan måtte ikläda sig garanti för fullgörande av det avtal mellan styrelsen och aktiebolaget Aerotransport, som med luftfartsmyndighetens godkännande kunde komma att träffas med avseende på amortering av kostnaderna, 57,600 kronor, för nödig högspänningsinstallation och kablar till nattbelysningsanläggning vid Bulltofta flygstation.

Kommerskollegium, chefen för generalstaben och chefen för flygvapnet hava icke haft något att erinra mot bifall till ansökningen.

Departement-
chefen.

Enligt vad föreståndaren för Bulltofta flygplats meddelat hava de av arbetslöshetskommissionen bedrivna planeringsarbetena å flygplatsen fortskridit hastigare än man från början tänkt sig. Det är sannolikt, att arbetet med utvidgning av flygplatsen fortgår så, att under hösten 1931 även det nya området kan tagas i bruk. För att kunna nöjaktigt belysa den utvidgade flygplatsen vid mörker måste ytterligare ett flodljus installeras. Däremot synes det icke nödvändigt att, såsom flygstyrelsen i tidigare avgivet utlåtande ifrågasatt, utöka installationen till att omfatta åtta flodljus. För de av riksdagen till belysningsanordningar å flygplatsen anvisade medlen hava hittills anskaffats en ledlyr och en molnhöjdmätare samt anordnats belysning av i närheten av flygplatsen belägna, för luftfarten farliga hinder, allt för en sammanlagd kostnad av 17,013 kronor. Ehuru definitiva anbud å utförande av de återstående belysningsanordningarna ännu icke inkommit, kan man redan nu förutse, att kostnaderna bliva lägre än man förut beräknat. Därtill kommer, att genom användande av en förklarad konstruktion av den bland belysningsanordningarna ingående vindriktningsvisaren priset för densamma torde kunna minskas med omkring 3,000 kronor. Därest härigenom uppkommande besparingar å de i det föregående om-

nämnda, av riksdagen åren 1929 och 1930 för belysningsanordningar å Bulltofta flygplats beviljade anslagen användas till bestridande av kostnader för det femte flodljuset — ett förfarande, varemot icke något synes vara att erinra — torde det av aktiebolaget Aerotransport begärda beloppet kunna väsentligt minskas. Såsom av det anförda framgår, kunna för ändamålet erforderliga medel ännu icke till siffran bestämt angivas. Förslagsvis torde emellertid ett belopp av 5,000 kronor få beräknas.

Om och i den mån besparingar skulle komma att uppstå på anslagsmedlen till belysningsanordningar å Bulltofta, sedan samtliga kostnader härför gäldats, synas dessa besparingar böra få användas till att påbörja anordnandet av den av aktiebolaget Aerotransport föreslagna expeditionsplattformen å denna flygplats — ett ändamål för vilket av statsfinansiella skäl anslag nu icke kan äskas. Enär de medel, som kunnat anslås till luftfartsväsendet, icke räckt att tillgodose alla de framställda önskemålen, har expeditionsplattformen fått stå tillbaka såsom varande ett arbete, vilket i nödfall kan uppskjutas. Det skulle emellertid vara önskvärt att kunna åtminstone till någon del utföra detta arbete under innevarande år. Ett flygplans propellrar och motorer kunna nämligen lätt taga skada av att — såsom ofta sker om flygplanet ej står på en fast plattform, då motorerna provköras före starten — mindre partiklar virvlas upp av den starka luftströmmen och komma i beröring med propellrarna eller tränga in i maskineriet. Därtill komma de av aktiebolaget Aerotransport framhållna olägenheterna vad angår hangarhallar m. m. samt för passagerarna av det nuvarande tillståndet å flygplatsen. Å de flesta utländska flygplatser finnas fasta plattformar av minst den storlek, som aktiebolaget Aero transports förslag innebär, och flera av de Malmö trafikerande utländska luftfartsföretagen hava uttryckt sitt missnöje med att expeditionsplattform saknas. Plattformen är avsedd att göras av asfalt och makadam med ett slitlager av amiesite, och kostnaden skulle enligt inkommet anbud uppgå till 4 kronor 15 öre per kvadratmeter. Till jämförelse må nämnas, att cementplattformen framför den tredje hangarbyggnaden vid Bulltofta betingat ett pris av 8 kronor 20 öre per kvadratmeter. Att såsom kommerskollegium alternativt ifrågasatt låta aktiebolaget Aerotransport vidkännas utgiften för plattformen anser jag icke böra äga rum. Plattformen blir ju en integrerande del av flygplatsen, vilken är statens egendom. Däremot har aktiebolaget Aerotransport bekostat t. ex. anordningar för provning av motorer och vissa radioinstallationer.

Med avseende å frågan om garanti beträffande ersättning till Malmö stad för kabelanläggning till Bulltofta flygplats må till en början erinras, att 1928 års riksdag medgivit (skrivelse nr 106), att med Malmö stad finge, i överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1928 angivna grunder, slutas avtal angående uppförande av en tredje hangar å Bulltofta flygplats, vilken hangar skulle bliva statens egendom. Såsom inhämtas av 1928 års sjätte huvudtitel (sid. 81—86) skulle staten genom avtal förbinda sig att — därest Malmö stad icke erhöile så stora inkomster av flygplatsen och därå uppförda hangarer, att de försloge till gäldande av dels den från innehavaren av flygplatsen då utgående avgiften å 3,000

kronor, dels ränta och amortering å från luftfartslånefonden beviljat lån å 180.000 kronor för hangarens uppförande och det ytterligare lån, som Malmö stad för ändamålet komme att upptaga och dels skäligt underhåll av hangaren — övertaga förvaltningen av hangaren mot det att Malmö stad befriades från skyldigheten att förränta och amortera återstående del av lånet från luftfartslånefonden. Därjämte skulle staten övertaga skyldigheten att förränta och amortera återstående delen av det lån, som Malmö stad själv upptagit. Avtal i överensstämmelse med oförmälda grunder har sedermera träffats.

Enär statsunderstöd ännu är ett ofrånkomligt villkor för att luftfart skall kunna drivas, är det åtminstone vad angår svenska luftfartygs trafikering av Bulltofta flygplats beroende på staten, huruvida sådan trafikering kommer att fortfara samt förräntning och amortering av gjorda utlägg för flygplatsen kunna ske. Det lär därför icke vara oskäligt, att staten såsom ägare av flygplatsen, i anslutning till vad som förut ägt rum beträffande den tredje hangaren, lämnar den av styrelsen för Malmö stads gas- och elektricitetsverk begärda garantin. Det är avsett, att kostnaden för kablarna och den övriga högspänningsinstallationen skall amorteras under 20 år. Sedan kostnaden betalats, skola kablarna och transformatorerna m. m., i den mån de äro belägna på statens mark, bliva statens egendom. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, är jag för den skull beredd tillstyrka Kungl. Maj:t att bemyndiga luftfartsmyndigheten att med styrelsen för Malmö stads gas- och elektricitetsverk träffa avtal av innebörd att, därest innehavaren av Bulltofta flygplats icke kan fullgöra åtagen förpliktelse att förränta och amortera ifrågasvarande kablar och högspänningsinstallation, staten i stället skall övertaga denna skyldighet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till belyningsanordningar å Bulltofta flygplats för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 5,000;

dels ock medgiva, att besparingar, som kunna uppstå å anslaget, må användas till expeditiionsplattform å oförmälda flygplats.

[37.] 5. **Utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö.** I en till Kungl. Maj:t ställd, den 15 oktober 1930 dagtecknad skrift har *svenska luftfartsförbundet* hemställt om beredande av anslagsmedel till nödländningsplatser å luftfartslederna Stockholm—Malmö och Malmö—norska gränsen. Efter att hava erinrat om de försök med nattpostflygning, som hittills ägt rum i vårt land, har förbundet vidare anført bland annat:

Genom den hittills upprätthållna trafiken har den erfarenheten vunnits, att trafiken å dessa linjer bör bedrivas med landflygplan. Det tyska företag, som med sjöflygplan trafikerat linjen söderut från Stockholm, har beslutat att småningom sluta med flygningen uteder kusten och i stället öppna luft-

fart på Stockholm med landflygplan via Malmö. Erfarenheterna från nattpost-flygningarna hava likaså givit vid handen, att desamma böra läggas över land och trafiken upprätthållas med landflygplan såväl på linjen från Stockholm som på linjen från Oslo över Göteborg. Flera staters lufttrafikföretag hava dessutom meddelat sin avsikt att öppna trafik över land till Stockholm, då denna flygled blivit klar. Ett oundgängligt villkor för reguljär trafik å dessa flygstambanor, vare sig den pågår vid dager eller mörker, är emellertid, att nödlandningsfält i tillräckligt antal förefinnas. För att möjliggöra trafik i mörker måste därjämte dessa landningsfält förses med belysningsanordningar och flygfyrleder utbyggas.

Reguljär flygtrafik kan och bör icke tillåtas å en linje, förrän densamma blivit tillfredsställande organiserad ur säkerhetssynpunkt. För den skull kunna icke sträckorna Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg—Oslo öppnas för reguljär luftfart med landflygplan, förrän alla förberedelser vidtagits, och följaktligen ej heller Sveriges två största städer med landflygplan anslutas till det kontinentala nätet.

För att i sin mån bidra till att denna fråga icke måtte onödigtvis fördröjas, har svenska luftfartsförbundet år 1930 låtit utföra grundliga undersökningar av flyglederna Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg—norska gränsen, innefattande: a) definitivt val av linjesträckningar, b) utväljande av nödlandningsfält, c) avslutande av nyttjanderättsavtal rörande för landningsfälten erforderlig mark, d) kartläggning och avvägning av landningsfälten, e) planläggning av flygfyrleder och belysning av landningsfälten och f) kostnadsberäkningar. Arbetsplanen underställdes luftfartsmyndighetens prövning.

Undersökningen, vilken pågått sedan den 4 juli 1930, har utförts av en kommission under ledning av förbundets generalsekreterare överste G. Heden-gren. Förutom ledaren har i kommissionens arbete deltagit chefen för flygstationen i Malmö, ingenjör K. Lignell och löjtnant K. Lillier, beordrad av flygvapnet. Kartarbetena hava utförts av tjänstemännen vid rikets allmänna kartverk P. Lange och V. Kjällin. Såsom sakkunniga hava i vissa fall anlitats lantbruksingenjörerna i Kronobergs och Hallands län, varjämte talrika konferenser med länsstyrelser, drätselkammare, revirförvaltare, överlantmätare m. fl. ägt rum.

De till omkring 20,000 kronor uppgående kostnaderna för undersökningarna ha till ett belopp av 12,500 kronor bestritts av medel, som för ändamålet ställts till förbundets förfogande av ledande svenska bolag, något som torde få betraktas såsom ett bevis för den vikt affärslivets representeranter tillmätta de gjorda undersökningarna.

Kommissionen hade att vid sitt arbete utgå från de fyrledsundersökningar, vilka år 1929 utav särskilda av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga utförts å flygleden Stockholm—Malmö. Det gällde härvid att i första hand träffa definitivt val mellan de alternativa sträckningar, vilka av nämnda sakkunniga upptagits till granskning. Efter noggranna terrängundersökningar och prövning av övriga på frågan inverkan flygtekniska och ekonomiska faktorer beslöt kommissionen enhälligt att förordna sträckningen Stockholm—Norrköping—Hästholmen—Jönköping—Malmö, vilken led i regeln bör beflygas med landflygplan.

Före igångsättandet av rekognosceringen utav flygleden Malmö—Göteborg—norska gränsen trädde kommissionen i förbindelse med norska luftfartsrådet, vilket hade till följd, att en norsk flygare beordrades deltaga i arbetet utefter hela svenska västkusten och att två av kommissionens ledamöter tillsammans med norska flygare rekognoscerade landningsfält mellan Svinesund och Oslo. Det viktigaste problemet beträffande flygstambanan Malmö—Göteborg—Oslo var att utreda, huruvida det skulle befinnas möjligt att bruka en och samma

flygplanstyp å hela sträckan Malmö—Oslo. Sedan terrängundersökningarna givit vid handen, att tillfredsställande nödlandningsfält kunna anordnas till och med mellan Göteborg och Svinesund, enades samtliga svenska och norska deltagare i rekognosceringen om att föreslå, att i framtiden endast landflygplan måtte tagas i bruk å flygstambanan Malmö—Göteborg—Oslo.

Vid sitt arbete har kommissionen utgått från följande önskemål: a) att nedbringa brytningspunkternas antal å flyglederna till det minsta möjliga, b) att söka finna nödlandningsfält på minst var 50:e kilometer, c) att å nödlandningsfälten åstadkomma start- och landningssträckor i alla vindriktningar av minst 600 meters längd, d) att endast i nödfall taga i anspråk prima åkerjord, e) att sluta nyttjanderättsavtal på så lång tid som möjligt, f) att söka nedbringa årsersättningen för nyttjanderätten till det minsta möjliga och g) att ersättning till markägare och arrendatorer icke bör utgå förrän respektive jordområden tagas i bruk.

Av de föreslagna 20 nödlandningsfälten ligga 3 å lantförsvarets mark, 5 å annan kronojord eller ecklesiastisk jord, 3 å stadsjord, 1 delvis å krono- och delvis å stadsjord (Ängelholm) samt endast 8 å enskild mark.

Med anledning av vad sålunda anförts har luftfartsförbundet hemställt, att av 1931 års riksdag måtte äskas erforderliga anslag för igångsättande av behövliga arbeten för nödlandningsfältens anordnande.

Luftfartsförbundet, som i sin skrift angivit en preliminär kostnadssiffra, 3 miljoner kronor, har sedermera inlämnat kostnadsberäkningar rörande iordningställande av 8 av de 13 nödlandningsfälten å leden Stockholm—Malmö samt 4 av de 7 nödlandningsfälten å västkustleden. Kostnaderna för ordnandet av förstnämnda 8 fält uppskattas tillhopa till 4,627,500 kronor och kostnaderna för de 4 fälten å västkustleden till 1,522,500 kronor. Utgifterna för de icke kostnadsberäknade 5 fälten å leden Stockholm—Malmö hava approximativt uppskattats till 1,000,000 kronor. Då de 3 återstående fälten å västkustlinjen äro svåra att planera, lära kostnaderna för ordnande av dessa 3 fält komma att uppgå till ungefär samma belopp.

Utlåtanden över luftfartsförbundets i berörda skrift gjorda framställning hava avgivits av kommerskollegium, generalpoststyrelsen, chefen för generalstaben, chefen för flygvapnet och statens arbetslöshetskommission.

Kommerskollegium har i sitt utlåtande anført:

Kollegium vill för sin del förorda, att arbetena med ifrågavarande båda flygleders iordningställande vidtagas snarast möjligt. Ur synpunkten av de intressen, som kollegium närmast har att företräda, de merkantila, torde kunna sägas, att flygtrafikens betydelse på utvecklingens nuvarande stadium främst ligger på postflygningens område, och för en rationell postflygning är givetvis nattrafiken en ovillkorlig förutsättning. Med hänsyn till den vidlyftiga internationella förgrening, som utmärker vårt affärsliv av i dag, är det ett synnerligen betydande intresse, att anknytning snarast möjligt kan vinnas till den kontinentala nattflygtrafiken.

Helt naturligt är kollegium icke i tillfälle att bedöma de rent tekniska spörsmål, som det remitterade ärendet innefattar. Kollegium vill emellertid i ett annat hänseende göra en erinran. Det torde vara avsett, att statsverket skall — i den mån så kan ske — bliva ägare till de anordningar, som flygleden kräver, och att statsverket skall upplåta rätten att begagna ifrågavarande anordningar till de företag, som trafikera linjen. Därmed uppkommer frågan,

vilken rätt staten skall förvärva till den mark, på vilken nödlandningsplatserna skola anläggas. Förslagsställarna synas närmast hava avsett, att staten skulle förvärva nyttjanderätt till marken i fråga. För sådant ändamål hava genom luftfartsförbundets försorg avslutats preliminära nyttjanderättsavtal med de enskilda ägarna av ifrågavarande fastigheter, vilka nyttjanderättsavtal avse en tid av 25 år. Frågan blir då, huru förhållandena skola gestalta sig efter nyttjanderättstidens utgång. Yrkar då fastighetsägaren en ersättning, som är oskäligt stor, och blir fråga om expropriation av vare sig äganderätten eller nyttjanderätten till marken, lärer markägaren med nuvarande lagstiftning vara berättigad att räkna sig till godo även värdet av de anläggningar — delvis till synnerligen höga belopp — som staten verkställt å marken. I någon mån skulle visserligen risken härvidlag kunna elimineras genom att staten i avtalet tillförsäkras en optionsrätt till nyttjanderätten för en ytterligare period. Men den begränsning av längsta tiden för nyttjanderättsavtals bestånd, som finnes stadgad i nyttjanderättslagens 1 kap. 1 §, lär beröva ett dylikt avtal giltighet, i den mån det sträcker sig över det stadgade maximum av femtio år för fastighet på landet och tjugofem år för fastighet inom stadsplanlagt område.

I varje fall skulle för fastigheterna å landet vid femtioårsperiodens utgång fråga uppstå om dispositionsrätten till marken i tiden därefter och de förut angivna svårigheterna komma att inträda. Dessa lära ej kunna undgås genom att nuvarande ägaren avsäger sig rätten att vid eventuell framtida expropriation räkna sig värdet av de av statsverket bekostade anläggningarna till godo. Ty i varje fall lär en dylikt villkor ej kunna göras bindande för nya ägare av fastigheten. Under sådana förhållanden torde den ur statsverkets synpunkt tryggaste formen för förvärfv av rätt till fastigheterna vara, att staten, vare sig genom frivillig överenskommelse eller expropriation, förvärvar äganderätten till fastigheterna. En tänkbar form kunde härvid synas vara, att statsverket inköper fastigheterna och erlägger köpeskillingen genom en årlig avgäld till förutvarande ägaren (avkomsträtt). Fördelen av en sådan form skulle vara, att i händelse nödlandningsfältens vid framtida ändrade tekniska förhållanden ej längre befinnas lämpligt belägna eller av annan anledning anses böra upphöra att begagnas, statsverket med den ursprungliga markägarens begivande kunde låta äganderätten återgå till denne eller hans successor, utan att överenskommelse behövde träffas om erläggande av viss köpeskillning från dennes sida.

Emellertid skulle måhända någon väsentlig fördel ur statsverkets synpunkt knappast vara att vinna genom en sådan anordning, då det ej torde kunna förhindras, att avkomsträtten kan komma att övergå till tredje man. Under sådana förhållanden torde vara enklast, att staten förvärvar äganderätten i vanlig ordning vare sig genom expropriation eller genom frivillig överenskommelse och mot en köpeskillning en gång för alla.

I anledning av en uppgift i föreliggande framställning, att vissa av ifrågavarande nödlandningsfält äro avsedda att förläggas till mark, som är i kommunal ägo, vill collegium påpeka, att försiktigheten torde bjuda, att även vid förvärfv av rätt att anlägga nödlandningsfält å dylik mark statsverket tillförsäkras ifrågavarande rätt under fullt betryggande former.

I avgivet betänkande räknade luftfartssakkunniga med att ett betydande belopp av kostnaderna för nödlandningsfältens anläggning m. m. skulle bestridas av arbetslöshetsmedel. Collegium finner synnerligen önskvärt, om så kunde ske. I varje fall anser collegium framställningen avse ett ämne av så betydande intresse för vårt kommersiella liv, att collegium på det livligaste vill tillstyrka, att erforderliga medel av statsmakterna ställas till förfogande för ändamålet.

Generalpoststyrelsen har yttrat:

Enligt styrelsens uppfattning är det ett oundgängligt villkor för utvecklingen av den svenska post- och passagerarflygningen, att till såväl Stockholm som Göteborg upprättas ordentliga flygleder med landningsfält och belysning. Postflygningarna nå icke sitt fulla värde förrän rikets båda viktigaste städer blivit satta i omedelbar luftförbindelse med flygnätet på kontinenten. Den för närvarande under viss del av året tillämpade anordningen med kombinationen av nattåg mellan Stockholm respektive Göteborg och Malmö samt dagflygmaskin mellan Malmö och kontinenten måste — åtminstone vad postbefordringen beträffar — betraktas såsom ett provisorium. Avvecklandet, så snart som möjligt, av detta provisorium är ett mycket viktigt önskemål. Uppenbarligen skulle det för det svenska affärslivets utveckling vara av mycket stort värde, om olägenheterna av vårt lands avlägsna läge med därav följande tidsödande postbefordran till kontinentens viktigaste affärscentra kunde bortarbetas. På flygmaskinteknikens nuvarande ståndpunkt är det icke omöjligt att anordna en sådan anslutning till de kontinentala flyglinjerna, att post kunde på eftermiddagen eller aftonen avgå från de viktigaste orterna i Sverige och redan påföljande morgon utdelas i de största städerna i mellersta Europa. Detta under förutsättning givetvis, att de nödvändiga flyglederna inom landet äro utbyggda och belysta.

Intresset för flygposttrafikens utveckling är för närvarande synnerligen stort inom Europas flesta länder. Detta har bland annat kommit till uttryck vid den luftpostkonferens, som nyligen ägt rum i Bryssel och däri styrelsen deltagit genom ombud. Vid den större luftpostkongress, som man har för avsikt att sammankalla på samma plats nästkommande höst, är det avsett att söka utarbeta en plan för det europeiska flygpostnätets utveckling. För att Sveriges flygpostlinjer skola kunna ingå i denna plan och få anslutning till de viktigaste kontinentlinjerna, är det nödvändigt, att de för flygning året runt erforderliga flyglederna inom landet äro utbyggda eller åtminstone nalkas sin fullbordan inom en närliggande framtid. Enligt vad styrelsen har sig bekant, torde man hava grundad anledning antaga, att fyrbelysning snart nog kommer till stånd på den erforderliga förbindelseleden mellan Köpenhamn och det tyska nattflygnätet vid Hannover.

Ur synpunkten av postflygningarnas ekonomi är det av stor vikt, att posten från grannländerna Norge och Finland fortfarande som hittills kommer att föras över Sverige. Ur denna synpunkt är det sålunda önskvärt, att flygleden Malmö—Göteborg utbygges till norska gränsen, men det gäller ock, att de föreslagna flyglederna utbyggas snarast möjligt på det de nämnda länderna icke må finna anledning att söka få sina luftpostförbindelser ordnade på andra vägar än över Sverige.

Med hänsyn till betydelsen av flygförbindelsernas ordnande anser styrelsen sålunda väl motiverat, att staten nu påtager sig kostnaderna för de ifrågasatta flygledningarnas utbyggande, och styrelsen finner icke det för ändamålet beräknade beloppet för högt i förhållande till den utveckling av samfärdsmedlen, som därigenom skulle åstadkommas.

Generalpoststyrelsen vill fördensskull livligt tillstyrka bifall till svenska luftfartsförbundets förevarande framställning.

Chefen för generalstaben har framhållit, att det ur militär synpunkt vore av stor betydelse att den civila luftfarten utvecklades. Särskilt gällde detta beträffande luftfarten inom landet. Ett villkor för upprätthållandet inom landet av reguljär lufttrafik året runt vore anordnandet av erforderligt antal nödlandningsfält. Då dessa fält därjämte kunde bliva av stor betydelse med

hänsyn till flygstridskrafternas användning i krig, tillstyrkte chefen för generalstaben föreliggande ansökan.

Chefen för flygvapnet har anfört:

De av svenska luftfartsförbundet föreslagna flyglinjerna hade en gynnsam sträckning även ur militär synpunkt. Detta gällde särskilt linjen Malmö—Stockholm. Det vore därför önskvärt att de snarast möjligt iordningställdes. Avstånden mellan de föreslagna nödlandningsfälten förefölle med hänsyn till svenska terrängförhållanden väl avvägda. Någon detaljgranskning av de olika nödlandningsfältens läge och beskaffenhet kunde chefen för flygvapnet för närvarande icke utföra. Beträffande flygfyrleder och flygfältsbelysning borde chefen för flygvapnet framdeles beredas tillfälle att yttra sig.

Under förutsättning att de för flyglinjernas iordningställande beräknade medlen icke komme att inkräkta på flygvapnets anslag har chefen för flygvapnet tillstyrkt den gjorda framställningen.

Statens arbetslöshetskommission har anfört:

Ur de synpunkter, som kommissionen har att företräda, bör i förevarande fall i första hand fastställas, huruvida arbetena inom den närmare framtiden i allt fall skulle komma till utförande i öppna marknaden. Vid sådant förhållande torde det ej böra ifrågakomma, att de utföras som reservarbete med anlitande av arbetslöshetsanslaget. Då statens åtgärder till flygtrafikens främjande — delvis med bortseende från aktuella räntabilitets- och liknande synpunkter — förestavas av specifika hänsynstaganden, vilka falla utanför kommissionens verksamhetsområde, saknar kommissionen underlag för att närmare bedöma detta spörsmål.

Kommissionen föreställer sig emellertid möjligheten av att arbetena väl kunna anses vara ur allmän synpunkt önskvärda och nyttiga, ehuru icke i sådan grad, att staten enbart ur sådan synpunkt vill påtaga sig kostnaden för de ifrågasatta arbetsuppgifterna. Nämnas må, att kommissionen ansett denna förutsättning vara förhållandevis i några fall, där kommissionen redan gått in för att välja flygfälts iordningställande såsom arbetsobjekt vid anordnande av reservarbeten. I det följande utgår kommissionen från möjligheten, att så kan vara fallet även här.

Vidare må konstateras, att det städse råder viss knapphet på arbetsobjekt, vilka uppfylla de speciella villkoren för att kunna anses lämpliga för anordnande av reservarbeten. Alla tillskott av sådana arbetsobjekt äro därför ägnade att hälsas med tillfredsställelse ur synpunkten av ett rationellt bedrivande av kommissionens verksamhet. Särskilt är detta fallet för närvarande, då farhågor måste hysas för ökad arbetslöshet och ett tilltagande behov av reservarbeten.

Kommissionen har varit i tillfälle att på platsen okulärt besiktiga några av de föreslagna fälten ävensom att taga del av skisserade förslag rörande vissa fält. Vid denna preliminära granskning har kommissionen ej kunnat närmare beräkna de med arbetena förenade kostnaderna. Dock synes redan nu stå klart, att de preliminärt beräknade kostnaderna å 3 miljoner kronor äro för låga och att beloppet skulle behöva höjas avsevärt. Kommissionens uppfattning i detta avseende bestyrkes av en numera verkställd, detaljerad kostnadsberäkning, som av luftfartsmyndigheten blivit till kommissionen översänd. De nödlandningsfält, som antingen ej av kommissionen besiktigats eller för vilka preliminära förslag ej föreligga, undandraga sig givetvis ett bedömande ur kostnadssynpunkt.

Iordningställande av nödlandningsfält kräver som regel stora arbeten i form av schaktning, jordflyttning och stensprängning. Vid schaktning är det

ofta fråga om omflyttning av betydande jordmassor till sådant djup, att arbetet därmed kan försiggå utan större olägenhet av tjälningen under vintern. Konstarbeten, som fordra specialutbildad arbetskraft, förekomma endast i mycket ringa omfattning. Ur teknisk synpunkt torde sålunda dessa arbeten väl fylla de krav, som man har att uppställa på lämpliga reservarbeten.

Reservarbeten böra enligt sakens natur fullföljas, allenast i den mån läget på arbetsmarknaden så påkallar, och härav föranledda särskilda klausuler intagas städse i avtalen om arbetenas utförande. Ur denna synpunkt torde hinder ej möta för de planerade arbetenas utförande genom kommissionens försorg.

Å några av de föreslagna nödlandningsfälten torde nivåskillnaderna vara så avsevärda, att högst betydande massor av lättschaktad jord måste flyttas. Dylika arbeten utföras numera med ekonomisk fördel med grävmaskiner. Ehuru hinder härför ej möter, synes det dock kunna ifrågasättas om sådana arbeten, vilka dels kräva kapitalutlägg för dylika maskiner och dels endast sysselsätta jämförelsevis ringa arbetsstyrka, böra utföras som reservarbeten.

Nödlandningsfältens jämna fördelning över mellersta och södra Sverige och belägenheten — med få undantag — intill statens eller större enskilda järnvägar är till stor fördel ur synpunkten av kostnaderna för de arbetslösas resor till och från arbetsplatsen.

Frågan om beredande av bostäder åt dem, som komme att hänvisas till arbetsplatserna, synes ej behöva föranleda svårigheter av extraordinär natur.

Enligt den av luftfartsförbundet uppgjorda planen skulle avtal om nyttjanderätt för viss tid träffas med markägarna. Då flygtrafiken över de planerade flygstambanorna till huvudsaklig del torde komma att bedrivas eller kontrolleras av staten, lär i de fall, där det allmänna ej redan är ägare, böra på lämpligt sätt tryggas, att nödlandningsfälten för framtiden stå till disposition för sitt ändamål.

Några av nödlandningsfälten, som äro belägna vid större städer (Stockholm, Norrköping, Jönköping och Halmstad), hava planerats som flygfält eller flygstationer å de blivande lufrutterna. I avseende å dessa större fält, som torde komma att draga väsentligt högre kostnader än övriga, lär kommunernas intresse av att inkopplas i flygnätet vara så starkt, att deras medverkan bör kunna påräknas. Nämnas må, att Stockholm redan påbörjat arbeten för ett fält i Bromma. Det synes förtjäna övervägas, om ej vissa av de ifrågasatta reservarbetena kunde erhålla så kallad statskommunal karaktär.

Därest nödlandningsfält skulle utföras såsom reservarbeten, lära de bemyndiganden för kommissionen, som i sådant syfte bliva meddelade, böra tillerkänna kommissionen fri prövningsrätt i varje särskilt fall. Tekniska synpunkter, kommunala intressen och äganderättsförhållanden kunna, som förut närmare berörts, härvid inverka på bedömandet av frågan, om ett visst nödlandningsfält bör komma till utförande som statligt reservarbete eller ej.

Sammanfattningsvis har statens arbetslöshetskommission framhållit, att iordningställandet av de ifrågasatta nödlandningsfälten i de flesta fall lämpligen lär kunna bedrivas som reservarbete, att frågan om tryggandet av fältens användande för avsett ändamål bör lösas före arbetenas igångsättande, att arbetena synas böra bedrivas både som statliga och — i vissa fall — som statskommunala arbeten och att de bemyndiganden, som kunna lämnas åt kommissionen, böra tillerkänna kommissionen nödig rörelsefrihet att i förekommande fall handla efter sig företeende omständigheter.

Departements-
chefen.

I propositionen nr 112 till 1930 års riksdag lämnades en redogörelse för den av luftfartssakkunniga verkställda utredningen angående anordnande av nattlufttrafik. Därvid meddelades, att iordningställandet av erforderliga fyrrar

och nödlandningsplatser å sträckan Stockholm—Malmö beräknats kosta omkring 2,000,000 kronor. Av detta belopp skulle enligt de sakkunnigas kalkyler 1,156,500 kronor åtgå för iordningställande av nödlandningsfält. Såsom i det föregående meddelats, uppgår den av luftfartsförbundet uppskattade kostnaden för 8 av de 13 nödlandningsfälten å nämnda led till 4,627,500 kronor. Denna betydande skillnad torde huvudsakligen vara betingad av att man räknat med skilda slag av flygplan och därav föranlett olika behov av nödlandningsfält. De sakkunniga hava ansett, att man borde för nattpostflygningen använda amfibieflygplan, varigenom även sjöar skulle kunna begagnas för nödlandning och antalet nödlandningsfält därför väsentligt minskas. Såsom redan i berörda proposition framhölls, är det emellertid tveklöst, om man för en blivande nattpostflygning kan begagna sig av amfibieflygplan. Luftfartsförbundet har utgått ifrån att lantflygplan böra komma till användning, och flertalet fackmän läser vara av den åsikten, att denna typ skall visa sig vara den lämpligaste.

Luftfartsförbundet har, såsom nämnts, icke verkställt beräkningar rörande kostnaden för iordningställandet av samtliga de föreslagna nödlandningsfälten, och någon sammanlagd kostnad för dessa arbeten kan därför icke för närvarande angivas. Så mycket är dock uppenbart, att den av de sakkunniga uppskattade totalkostnaden för iordningställande av en nattflygled mellan Stockholm och Malmö kommer att högst väsentligt överskridas. Även de i propositionen nr 112 approximativt angivna siffrorna för anordnande av en nattflygled längs västkusten eller omkring 920,000 kronor för sträckan Malmö—Göteborg och 560,000 kronor för återstående delen till norska gränsen komma helt visst att visa sig för låga. Till kostnadsfrågans belysande må nämnas, att enligt luftfartsförbundets utredning kostnaderna för iordningställandet av det tilltänkta nödlandningsfältet vid Jönköping — det dyraste arbetet — skulle belöpa sig till 1,684,500 kronor. Beträffande övriga fält, som kostnadsberäknats, är det endast i ett fall, som kostnaden går ned till inemot 100,000 kronor. Arbetena avse bland annat fältens dränering samt bortskaffande av stenrös och stubbar m. m., varigenom markens värde även för jordbruksändamål väsentligt ökas. Med hänsyn till de mycket betydande kostnader, som iordningställandet av luftfartsleder alltså kommer att medföra, anser jag det vara uteslutet att i det skick, vari ärendet nu befinner sig, äska anslag till igångsättande av arbeten för nödlandningsfältens anordnande. Innan så sker, måste de av luftfartsförbundet gjorda utredningarna granskas och kompletteras inom departementet, varvid även får undersökas, bland annat, huruvida icke kostnaderna — eventuellt genom utväljande i vissa fall av andra platser för fältens anordnande — kunna nedbringas. Därjämte bör, såsom även antydde i förut omförmälda proposition, närmare utrönas, i vad mån bidrag till kostnaderna för nattflygtrafiken kunna förväntas från vederbörande postverk. Luftfartsförbundet har upprättat preliminära kontrakt med ägarna eller innehavarna av vederbörande egendomar, varigenom de till luftfartsförbundet upplåtit nyttjanderätt till de av förbundet avsedda nödlandningsfälten under 25 år. I avtalen är före-

skrivet, att de kunna överlätas å staten. Man måste emellertid tillse, att efter de 25 årens förlopp staten icke vid förnyad upplåtelse får genom förhöjda avgifter betala för de ökade jordvärden, som uppstått genom av staten bekostade arbeten. Såsom närmare framgår av kommerskollegii utlåtande torde det vara enklast att staten förvärvar äganderätt till nödlandningsfälten, som därefter finge utarrenderas. Ett närmare övervägande på denna punkt torde i samband med den fortsatta utredningen få äga rum.

Efter det att sålunda ytterligare erforderliga utredningar och undersökningar utförts, torde en fullständig plan jämte kostnadsberäkning för dessa luftfartsleders anordnande få föreläggas en kommande riksdag.

Under den tid, som förflutit, sedan förutnämnda proposition avlämnades, har intresset för nattpostflygning tagit sig flera uttryck, icke blott i Sverige utan även i utlandet. Sålunda hölls under oktober månad 1930 en luftpostkonferens i Bryssel, där 11 europeiska postverk voro representerade och varvid även frågor rörande nattpostflygning behandlades. Under hösten innevarande år är det avsett att till samma plats för behandling av luftpostfrågor sammankalla en ny konferens, till vilken samtliga europeiska postverk samt representanter för luftfartsmyndigheter skola inbjudas, varjämte luftfartsföretagen skola lämnas tillfälle att yttra sig. Jämväl Nationernas förbund har tagit upp frågan om skapandet av ett europeiskt luftpostnät, som även skulle innefatta nattpostlinjer. Bland annat har detta ärende behandlats vid en av Nationernas förbund till Genève under juli månad 1930 sammankallad konferens med representanter för den civila luftfarten. Man torde alltså kunna förvänta, att ett rätt vidsträckt europeiskt luftpostnät, även för befordran av nattpost, inom en nära framtid förverkligas. Bland deltagarna i sådan luftpostbefordran bör Sverige icke saknas. Jag vill i detta sammanhang även erinra om riksdagens i skrivelsen den 28 maj 1930 (nr 298) gjorda uttalande, att som ett betydelsefullt nationellt framtidsintresse måste framstå, att även den inhemska flygtrafiken kan utvecklas. För att så skall kunna ske erfordras emellertid, att med nödlandningsfält ordnade luftfartsleder finnas, ty innan sådana fält äro anordnade, kan ingen regelbunden lufttrafik med lantflygplan inom landet komma till stånd, såvida man icke vill eftergiva på kravet, att luftfarten skall fylla tidsenliga fordringar på säkerhet.

Med hänsyn till sålunda föreliggande förhållanden och i betraktande därjämte av såväl generalpoststyrelsens uttalande angående vikten av att föreslagna flygleder snarast möjligt utbyggas som vad statens arbetslöshetskommission ur sin synpunkt anför, torde, därest riksdagen icke uttalar annan mening, iordningställandet av ett eller annat nödlandningsfält böra, om så ur arbetslöshetssynpunkt befinnes lämpligt, få påbörjas redan innan utredningen i ärendet i sin helhet slutförts. Jag förutsätter därvid, såväl att fältets belägenhet är sådan, att icke någon tvekan råder om att det bör ingå i en blivande inhemsk luftfartsled, som att kostnaderna för arbetet kunna anses godtagbara med hänsyn till vad därmed för det avsedda ändamålet utvinnes. Det må här framhållas, att man vid utseende av nödlandningsfält har rätt stor

möjlighet att välja, alldenstund det för luftfarten är av mindre betydelse, om fältet ligger något vid sidan av flyglinjen. De av mig nu åsyftade arbetena skulle blott avse i statens ägo befintlig jord ävensom kommunala markområden, därest betryggande avtal kunna träffas, varigenom rätt till fältens användande för nödlandning för framtiden säkerställes. De arbeten på nödlandningsfält, som sålunda må komma att påbörjas, bliva till nytta, även om mot förmodan nattposttrafik ej framdeles kommer till stånd. Det föreligger nämligen ett verkligt behov att åtminstone för dagflygning ordnade luftfartsleder för lantflygplan finnas till landets huvudstad och den stora handelsstaden vid Göta älvs mynning. Dylika luftfartsleder äro utbyggda i ett flertal länder i Europa, och saknaden av sådana i Sverige är en brist, som stundom vållat olägenheter för såväl svenska som utländska flygare. Några utländska luftfartsföretag hava även förklarat sig villiga öppna regelbunden trafik mellan kontinenten och Stockholm, därest en luftfartsled för lantflygplan bleve ordnad från Malmö till huvudstaden. Såsom framgår av utlåtandena från cheferna för generalstaben och flygvapnet, bliva luftfartslederna jämväl till gagn för försvaret.

Vid ärendets fortsatta behandling inom kommunikationsdepartementet blir det nödvändigt att upprätta en del kartor, varjämte utredningsarbetets fullföljande torde föranleda andra utgifter, vilka icke nu kunna närmare angivas. För bedrivande av den fortsatta utredningen rörande luftfartsleden mellan Stockholm och Malmö torde därför ett mindre belopp bliva erforderligt. Förslagsvis torde böra äskas ett anslag av 2,000 kronor. Vad angår västkustlinjen har 1930 års riksdag beviljat ett extra reservationsanslag av 5,500 kronor till undersökning och kostnadsberäkning av en nattflygled Malmö—Göteborg—norska gränsen. Detta anslag torde lämna tillgång till bestridande jämväl av kostnaderna för de utredningar, som erfordras med anledning av den av luftfartsförbundet nu gjorda framställningen rörande denna led.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra reservationsanslag* av kronor 2,000

[38.] 6. **Bidrag till uppförande av en hangar vid Stockholms stads flyghamn vid Lindarängen.** I skrivelse den 16 maj 1929, nr 179, har riksdagen anmält, att riksdagen beslutat, att för uppförande av en hangar och en lyftkran vid Stockholms stads flyghamn vid Lindarängen skulle utgå statsbidrag motsvarande halva kostnaden, dock högst med 244,000 kronor, samt för berörda ändamål för budgetåret 1929/1930 anvisat ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor. Därefter har 1930 års riksdag till det beslutade statsbidraget för budgetåret 1930/1931 anvisat ytterligare 100,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag meddelades, att Stockholms stads flyghamnsstyrelse efter samråd med byggnadsstyrelsen och luftfartsmyndigheten uppdragit åt professorn vid tekniska högskolan C. A. Forssell

att uppgöra definitivt förslag till hangarbyggnaden. Detta uppdrag har nu mera fullgjorts, och byggnadsstyrelsen har med skrivelse den 3 april 1930 till Kungl. Maj:t överlämnat av professorn Forssell uppgjorda ritningar rörande hangarens uppförande samt kostnadsberäkning angående arbetet, slutande å 488,000 kronor. Därefter har Kungl. Maj:t den 16 maj 1930 godkänt ett mellan luftfartsmyndigheten, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, samt Stockholms stads flyghamnsstyrelse, å Stockholms stads vägnar, den 26 april 1930 avslutat avtal angående hangarens uppförande. Genom detta avtal har stadgats, bland annat, att Stockholms stad skall i enlighet med de av professorn Forssell utarbetade, av byggnadsstyrelsen godkända ritningarna i flyghamnen vid Lindarängen uppföra en hangarbyggnad med erforderliga lyftanordningar, samt att staten härför skall till staden betala ett bidrag utan återbetalnings-skyldighet, motsvarande halva beloppet av den verkliga kostnaden för byggnaden och lyftanordningarna, dock högst 244,000 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att på rekvisition till Stockholms stad utbetala de av riksdagen för ändamålet anvisade anslagen å tillhoppa 150,000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att vid hangarens uppförande utöva kontroll beträffande konstruktiva anordningar och entreprenadavtal m. m. samt angående arbetets utförande ävensom att, sedan hangaren blivit färdig, till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift å den verkliga kostnaden för uppförande av hangaren med tillhörande lyftanordningar.

I skrivelse den 30 september 1930 har *Stockholms stads flyghamnsstyrelse* meddelat att, såvitt för närvarande kunde bedömas, hela det för hangarbygget beräknade beloppet komme att behöva tagas i anspråk och att bygget väntades bli färdigt under loppet av år 1931. Med anledning därav har flyghamnsstyrelsen hemställt, att återstoden av det utfästade statsbidraget eller 94,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1931/1932.

Departements-
chefen.

Ifrågavarande hangar är nu färdig med undantag av värmeledningen, och kostnaden lär komma att hålla sig omkring den beräknade summan eller 488,000 kronor. Det av Stockholms stads flyghamnsstyrelse begärda beloppet av 94,000 kronor, utgörande återstoden av statsbidraget under förutsättning att hangaren kostar minst 488,000 kronor, torde alltså böra anvisas. Därest, sedan hangaren blivit fullt färdig och räkenskaperna av byggnadsstyrelsen granskats, styrelsen skulle finna, att verkliga kostnaden för hangaren med tillhörande lyftanordningar understiger 488,000 kronor, kommer statsbidraget att minskas med hälften av det belopp, varmed kostnaden understiger den beräknade.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till uppförande av en hangar vid Stockholms stads flyghamn vid Lindarängen* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 94,000.

[39.] 7. **Väderlektjänst för luftfarten.** För budgetåret 1930/1931 har riksdagen till väderlektjänst för luftfarten anvisat ett extra anslag av 20,900 kronor. Genom beslut den 13 juni 1930 har Kungl. Maj:t ställt anslaget till förfogande av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt att användas i huvudsaklig överensstämmelse med den fördelning å olika poster, som intagits i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag.

Med skrivelse den 15 september 1930 har *styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt* överlämnat förslag angående de anslag till väderlektjänst för luftfarten, som för budgetåret 1931/1932 borde äskas av riksdagen. Förslaget innehåller bland annat följande:

De avlöningar, som hittills utgått för de vid flygplatserna anställda meteorologassistenter, hade med hänsyn till den försökskaraktär, som hela denna tjänst haft, varit synnerligen låga. Anstalten ansåge det icke möjligt att för framtiden bibehålla en dylik lönestat, då det i så fall vore omöjligt att erhålla tillräckligt kvalificerade personer för ändamålet. Flygmeteorologens tjänst vore i själva verket mycket ansvarstyngd och arbetet med den begränsade personalen vore förenat med synnerligen svåra villkor. Tjänstgöringstiden vore i regel alldeles för lång. Under nattflygningarna, då två personer alternerade, vilket det sista året varit fallet endast i Stockholm, hade dessa måst tjänstgöra vartannat dygn i sträck oavsett sön- och helgdagar. I Kalmar, där det endast funnits en meteorolog, hade denne kunnat få tjänstgöra natt efter natt och dessutom en del av dagen. Exempel hade funnits, då meteorologassistenten i Kalmar varit i tjänst 36 timmar i sträck. Den psykiska påfrestningen under denna tjänst vore dessutom ofta mycket stor. En ändring av dessa förhållanden vore därför enligt anstaltens mening oavvislig beträffande såväl bättre lönevillkor som ökad personal, så att det vid alla stationer funnes åtminstone en meteorologassistent under dagflygningarna och under nattflygningarna ytterligare en. Därest det av finansiella skäl ej skulle vara möjligt att överallt på detta sätt utöka personalen, ansåge anstalten, att det vore riktigare att helt indraga meteorologtjänsterna vid en dylik station. Erfarenheten hade även givit vid handen, att det med nuvarande observationsarvoden vore svårt att erhålla tillfredsställande observationer särskilt för nattflygningarna. Observationsarvodet hade hittills utgått med 20 och 30 kronor för månad för 1 respektive 2 natttelegram samt 15 och 20 kronor för 1 respektive 2 dagtelegram. Denna ersättning borde under nästa budgetår utgå med 25 respektive 50 kronor för 1 respektive 2 natttelegram samt med 20 respektive 30 kronor för 1 respektive 2 dagtelegram.

För Stockholms stads flygplats vid Lindarängen föreslog anstalten arvode till en meteorologassistent under 7 månaders dagtrafik. Dessutom erfordrades ytterligare en meteorologassistent under en beräknad natttrafik av 4 månader. Avlöningen borde utgå till den förra enligt 20:e och till den senare enligt 18:e lönegraden i gällande löneplan för icke-ordinarie tjänstemän. För införskaffandet av det observationsmaterial, som vore nödvändigt vid flyghamnen vid Lindarängen, vore de tjänstgörande meteorologerna hänvisade till de radiotelegram, som de kunde erhålla genom Stockholms stads radiostation vid Lindarängen. Denna vore emellertid jämväl avsedd såväl för all trafiktelegrafering som för oavbruten kommunikation med flygplan under färd och vore därför ej i stånd att upptaga någon väsentlig del av det meteorologiska radiomaterialet. Till huvudsaklig del hade därför under sommaren med dess större trafikintensitet det för väderlektjänsten vid Lindarängen nödvändiga observationsmaterialet tagits från anstalten, varifrån även observationer från viktiga stationer, som ej inginge i radiotelegrammen, kunnat erhållas. Emellertid hade detta system endast med svårighet kunnat upprätthållas, då den tjänstgörande

meteorologen vid varje särskilt fall därvid bleve helt bunden av telefoneringen och det synoptiska arbetet därigenom bleve försenat och knappast medhunnas före den givna starttiden. Ett radiokunnigt biträde vore därför erforderligt för ombesörjande av telegrammottagningen per telefon och i förekommande fall per radio genom den i Lindarängen befintliga stationen. Han skulle därjämte biträda den tjänstgörande meteorologen med pilotvisering, meteorologiska observationer, startsedlars utskrivande m. m. För detta biträde föresloges avlöning enligt 12:e lönegraden i förut nämnda löneplan.

Vid Kalmar flyghamn beräknades trafiken pågå under 4 månader med både dag- och nattrafik. Då såsom i det föregående anförts under nattrafiken 2 meteorologassistenter vore behöfliga, föresloges, att för väderlekstjänsten vid Kalmar flyghamn anställdes en meteorologassistent med avlöning enligt 20:e lönegraden och en med avlöning enligt 18:e lönegraden. Däremot kunde observatörsarvodet vid flyghamnen bortfalla.

För Malmö flygplats beräknades såsom hittills dagtrafik hela året om och nattrafiktjänstgöring för en tid av 4 månader. Som Malmö skulle utgöra knutpunkten för nattflygsträckan Stockholm—Malmö—Köpenhamn—Hannover—Amsterdam, erfordrades därstädes ytterligare 1 meteorologassistent och 1 radiotelegrafist. För nattrafiken Malmö—Stockholm erfordrades observationer utom från de 7 kuststationer, som upptagits under Kalmar flyghamn, från ytterligare 10 observationsplatser inuti landet.

Vid Göteborgs flyghamn beräknades 5 månaders dagtrafik och 4 månaders nattrafik å linjen Oslo—Göteborg—Malmö. Liksom beträffande Kalmar ansåge sig anstalten böra föreslå anställandet av en meteorologassistent under 5 månader och ytterligare en under 4 månader. Antalet extra observationsstationer föresloges oförändrat men med förhöjda arvoden för observatörerna. Ävenså hemställde anstalten om en summa av 150 kronor till expenser. Beträffande fasta nattobservationer föresloges ingen förändring, ej heller beträffande dimvarningsstationernas antal.

Beträffande gemensamma utgifter föresloges, att posten till diverse utgifter höjdes till 4,000 kronor för att ur densamma skulle kunna utgå dels ersättningar för de anställdas resor och inspektionsresor, dels ock för kostnader i samband med utbildningen av meteorologassistenter.

Aktiebolaget Aerotransport har i skrivelse den 30 september 1930 framhållit, att kraven på en fullt tillförlitlig väderlekstjänst stigit, samt vidare anført huvudsakligen följande:

Svensk lufttrafik har hittills varit huvudsakligen koncentrerad till sommarhalvåret med dess gynnsamma väderlek, vilket möjliggjort, att trafiken kunnat bedrivas med stor regelbundenhet. Med den utvidgning av trafiken, som avses, nämligen helårstrafik å leden Malmö—Amsterdam och åtta månaders trafik å leden Stockholm—Helsingfors, bliva förutsättningarna för att bedriva flygningarna med tillfredsställande regularitet mindre på grund av försämrade väderleksförhållanden samt kortare dagar. Utvecklingen av lufttrafiken har visat, att väderlekstjänsten är för luftfarten minst lika viktig som anläggandet av flyghamnar och flygleder. Utomlands, t. ex. i Tyskland och Holland, vilka länder beröras av bolagets flyglinjer, har väderlekstjänsten för luftfarten genom särskilda organ tillförsäkrats sakkunskap jämte snabb anpassningsförmåga efter lufttrafikens krav. Vid de nattpostflygningar, som hittills förekommit i Sverige, har såväl vid de av aktiebolaget Aerotransport och finska Aerobolaget företagna nattpostflygningarna å leden Stockholm—Köpenhamn som vid de nattpostflygningar, vilka utförts av Deutsche Luft-Hansa A.-G. mellan Stockholm och Stralsund, även nödvändigheten av en fullt organiserad väderlekstjänst framkommit med all tydlighet. Å den sistnämnda flygleden har år 1930 ett nattpostflygplan förolyckats, medförande förlust av människoliv, vilken

olycka helt torde hava orsakats av ogynnsam väderlek. Huruvida vid ifråga-varande tillfälle olyckan genom en bättre väderlekstjänst hade kunnat förhindras, är nu omöjligt att avgöra. Det inträffade manar emellertid till den största noggrannhet vid bedömandet av väderleksförhållandena för luftfarten. Den personal, som hittills sysselsatts vid de olika meteorologiska stationerna i Sverige, har med de resurser den haft till sitt förfogande och med de kunskaper den äger gjort sitt bästa. Personalen har emellertid på grund av brist på medel ofta måst bytas, varför placeringarna vid flyghamnarna mera haft karaktären av tillfällighetsarbete. Sakkunskapen har härvid givetvis icke alltid varit den bästa, och prognoser, utställda enligt mångårig erfarenhet och med ledning av varje linjes speciella egenskaper, hava icke kunnat lämnas. En väderlekstjänst måste alltid skapas, innan lufttrafiken kan utvidgas till att omfatta nya linjer eller längre trafikperioder. Meteorologtjänsten skall vara grundad på gjorda erfarenheter, och först med dessa som grundval tillsammans med de dagliga observationerna, kunna tillförlitliga prognoser utställas.

Under återopande av vad sålunda anförts har bolaget anhållit, att en utredning snarast måtte verkställas för åvägabringande av en för luftfarten ändamålsenlig väderlekstjänst samt att flygväderlekstjänsten redan under år 1931 måtte utökas i den omfattning, som av bolaget föreslagits i en särskild skrivelse till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Med anledning av denna framställning av aktiebolaget Aerotransport har *statens meteorologisk-hydrografiska anstalt* i skrivelse den 10 oktober 1930 anfört:

Flera av de önskemål, som uttrycktes i bolagets skrivelse, hade tillgodosetts genom anstaltens förslag till anslag för budgetåret 1931/1932. Vissa ökade anslag skulle dock vara erforderliga för att ifrågavarande önskemål redan under budgetåret 1931/1932 i större utsträckning skulle kunna tillgodoses. Dessa önskemål gällde dels personal vid en flygmeteorologisk avdelning vid anstalten, dels ökat antal observatörer, dels anskaffande av vissa instrument. En flygmeteorologisk avdelning vid anstalten komme utan tvivel att bli nödvändig med de växande uppgifter, som tillkomme denna i och för underrättelseväsendet för flygtrafiken. Anstaltens nuvarande personal vore icke tillräcklig för att detta underrättelseväsen skulle vara så effektivt, som det enligt gällande konvention och enligt de önskemål, som uttalats i aktiebolaget Aerotransports skrivelse, borde vara. Därför fordrades, förutom speciella undersökningar och studier över de för flygningen viktigaste meteorologiska elementen, en så gott som dygnet om fungerande kontakt mellan anstalten och flygstationerna, varigenom råd och upplysningar till dessa kunde lämnas. Det minsta, som nu syntes kunna göras för åvägabringandet av en dylik avdelning vid anstalten, vore att anställa en särskild extra meteorolog, som under ledning av en av de ordinarie tjänstemännen vid anstalten skulle hava att svara för de löpande arbetena beträffande det flygmeteorologiska underrättelseväsendet i landet. Det vore tydligt, att denne icke ensam kunde svara för den erforderliga kontakten med flygstationerna, utan att han därvid behövde hjälp av annan personal vid anstalten. Man syntes emellertid böra inhämta vidare erfarenhet, om och i vilken mån denna personal av denna anledning behövde ökas. Kraven på den föreslagna tjänstemannen bleve stora, och det vore icke utan tvekan och i förhoppning om en snart förestående reglering av lönerna för anstaltens tjänstemän, som anstalten nöjde sig med att föreslå, att hans lön måtte utgå efter 21:a lönegraden i gällande löneplan för icke-ordinarie tjänstemän.

Extra nattobservationer borde anordnas vid ytterligare 7 platser under den tid nattpostflygningar påginge.

Under samma tid erfordrades 4 nya stationer i det till Kalmar flyghamn hörande observationsnätet, 4 nya stationer i det till Malmö flygplats hörande

observationsnätet och en ny station i Göteborgs flyghamns observationsnät. Till försök med lämplig anordning för molnhöjdmätning behövdes en summa av 1,000 kronor.

Departements-
chefen.

En tillförlitlig väderlekstjänst är nödvändig för att tillgodose säkerheten vid luftfarten. Uppenbart är också, att ökade krav ställas på väderlekstjänsten, då flygningen utsträcker till de ur klimatisk synpunkt mindre gynnsamma årstiderna. Det synes därför oundgängligt, att en jämförelsevis betydande ökning av de för berörda ändamål avsedda medlen vidtages. Vissa begränsningar i det av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt framställda förslaget torde dock vara möjliga.

Sålunda bör ett ställningstagande till frågan om anställande inom anstalten av en extra meteorolog för ifrågavarande väderlekstjänst ännu något kunna anstå. Härigenom vinnes även tillfälle att mera ingående än nu är möjligt pröva behovet av en sådan anordning samt att verkställa närmare undersökning om lämpligaste och för staten fördelaktigaste sättet att tillgodose de intressen, som därmed skulle betjänas. I enlighet härmed skulle det av anstalten beräknade anslagsbeloppet minskas med 5,676 kronor.

Ifråga om de begärda beloppen för Kalmar flygplats lär en viss nedsättning kunna äga rum, enär Deutsche Luft-Hansa sannolikt icke kommer att innevarande år i samma utsträckning som under år 1930 uppehålla trafik, berörande nämnda stad. Sålunda torde det beräknade arvodet å 1,376 kronor till en meteorologassistent vid Kalmar flygplats under nattrafiken kunna utgå, varjämte de extra observationsarvodena under tiden för samma trafik, av anstalten beräknade till 2,200 kronor, synas kunna minskas med 1,360 kronor till 840 kronor.

Vad angår anstaltens förslag om anslag av 1,000 kronor för försök med lämplig anordning för molnhöjdmätning må påpekas, att en molnhöjdmätare redan anskaffats för Malmö flygplats. Försök med molnhöjdmätare avsedda för andra flygplatser torde kunna anstå, tills statsmakterna tagit definitiv ståndpunkt till frågan om nattposttrafiken. Jag anser mig därför icke kunna tillstyrka den föreslagna medelsanvisningen.

Den av anstalten under rubriken gemensamma utgifter med 4,000 kronor upptagna posten till diverse utgifter torde kunna minskas med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, omfatta de av meteorologisk-hydrografiska anstalten beräknade kostnaderna för ifrågavarande ändamål även väderleksunderrättelser för den tillämnade nattposttrafiken under 4 månader 1931. Tidigare har motsvarande medelsbehov tillgodosetts genom medgivande av Kungl. Maj:t, att besparingar å vissa poster under det till väderlekstjänst beviljade extra anslaget finge användas till bestridande av kostnader, som vore förenade med väderlekstjänst för nattpostflygningen. För budgetåret 1931/1932 lära dylika besparingar icke vara att påräkna. Då det emellertid synes vara av vikt, att erforderlig väderlekstjänst under en sådan försöksdrift säkerställes, torde medel härtill böra inräknas i anslaget.

Följande sammanställning utvisar de anslag till väderlekstjänst för luftfarten, som anvisats för budgetåret 1930/1931, de av anstalten för budgetåret 1931/1932 begärda anslagen samt de belopp, som jag anser mig böra för ändamålet äska:

	1930/31		1931/32		1931/32	
	Anvisat		Anstaltens förslag.		Förordade belopp.	
	Kronor	Summa kronor	Kronor	Summa kronor	Kronor	Summa kronor
Gemensamma utgifter.						
Extra meteorolog vid anstalten	—		5,676		—	
» nattobservationer	1,680		2,240		2,240	
Dimobservationer	500		500		500	
Molnhöjdmätare	—		1,000		—	
Diverse utgifter	1,500	3,680	4,000	13,416	3,000	5,740
Stockholms flyghamn.						
A. Dagtrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	2,052		3,094		3,094	
Expenser	250		250		250	
B. Nattrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	1,224		1,532		1,532	
» » ett radiotelegrafiskt bi-träde	—	3,526	1,100	5,976	1,100	5,976
Kalmar flyghamn.						
A. Dagtrafik.						
Extra observationsarvoden	560		840		840	
Observatörsarvode	200		—		—	
Utrustning	300		—		—	
Arvode åt en meteorologassistent	—		1,594		1,594	
Expenser	—		150		150	
B. Nattrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	1,224		1,376		—	
Extra observationsarvoden	840	3,124	2,200	6,160	840	3,424
Malmö flygplats.						
A. Dagtrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	3,816		4,956		4,956	
» » » radiotelegrafist	3,060		3,060		3,060	
Extra pilotballongobservationer	750		750		750	
Expenser	500		500		500	
Instrumentutrustning	1,500		—		—	
B. Nattrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	—		1,428		1,428	
» » » radiotelegrafist	—		1,020		1,020	
Extra observationsarvoden	—	9,626	2,800	14,514	2,800	14,514
Göteborgs flyghamn.						
A. Dagtrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	—		2,137: 50		2,137: 50	
Extra observationsarvoden	680		900: —		900: —	
» pilotballongobservationer	250		300: —		300: —	
Expenser	—		152: 50		152: 50	
B. Nattrafik.						
Arvode åt en meteorologassistent	—		1,480: —		1,480: —	
Extra observatörsarvoden	—	990	1,400: —	6,370	1,400: —	6,370
Summa kronor		20,886		46,436		36,024

I jämnat tal torde alltså till väderlekstjänst för luftfarten böra av riksdagen begäras ett extra anslag av 36,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *väderlekstjänst för luftfarten* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 36,000.

[40.] 8. **Telegramkostnader för väderlekstjänst för luftfarten.** Till telegramkostnader för väderlekstjänst för luftfarten är för innevarande budgetår anvisat ett förslagsanslag å 7,000 kronor. I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelsen den 15 september 1930 föreslog meteorologisk-hydrografiska anstalten, att anslag till detta ändamål för nästkommande budgetår skulle utgå med oförändrat belopp. I en senare skrivelse, likaledes anmäld under nyssnämnda punkt, har anstalten — med hänsyn till förväntad ökning i telegrammens antal — hemställt, att nu ifrågavarande anslag måtte höjas till 8,500 kronor.

Departements-
chefen.

För närvarande kan ej med önskvärd tillförlitlighet bedömas, huruvida och i vad mån dessa telegramkostnader under nästa budgetår må komma att stegras. Anslaget synes därför kunna för budgetåret 1931/1932 upptagas med oförändrat belopp.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *telegramkostnader för väderlekstjänst för luftfarten* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 7,000.

[41.] 9. **Biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart.** Till biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart har riksdagen för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra anslag av 11,600 kronor. Från detta anslag utgår avlöning till den hos luftfartsmyndigheten anställde assistenten. Till denna befattning har Kungl. Maj:t den 20 juni 1930 förordnat en flygingenjör av första graden, vilken samtidigt erhållit avsked från sin beställning vid flygvapnet med tillstånd att under två år kvarstå lönlös i nämnda vapen. Därjämte har anslaget använts till avlöning av ett extra ordinarie kansli-biträde hos luftfartsmyndigheten. Beträffande de grunder, efter vilka anslaget beräknats, tillåter jag mig hänvisa till propositionen nr 112 (sid. 54—55) till 1930 års riksdag.

Anslag till ifrågavarande ändamål med enahanda belopp, som nu utgår, är behöfligt även under nästkommande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 11,600.

[42.] 10. **Extra besiktningar av luftfartyg.** Till extra besiktningar av luftfartyg har riksdagen för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra anslag av 1,000 kronor.

Enär anslag för detta ändamål fortfarande är behövt, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *extra besiktningar av luftfartyg* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra anslag* av..... kronor 1,000.

Diverse utgifter för den civila luftfarten. I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har aktiebolaget Aerotransport framhållit, att den civila luftfartens fortgående utveckling komme att medföra en del oförutsedda mindre krav på åtgärder från statsmakternas sida för beredande av en ur säkerhetssynpunkt så långt möjligt tryggad flygning. Ett flertal sådana tillfällen hade under gångna år inträffat, varvid ofta svårigheter uppstått för omedelbara åtgärders vidtagande på grund av att erforderliga, merendels obetydliga penningmedel ej stått till förfogande. Bolaget hade därför i flera fall fått vidkännas kostnader, vilka egentligen icke borde hava påfallit detsamma.

Med anledning härav har bolaget hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av 1931 års riksdag utverka ett reservationsanslag å förslagsvis 5,000 kronor att användas till sådana åtgärder från statens sida, som Kungl. Maj:t funne vara omedelbart påkallade för den civila luftfartens främjande.

Kommerskollegium har tillstyrkt framställningen och *chefen för flygvapnet* har förklarat sig icke hava något att erinra mot detsamma. *Statskontoret* har framhållit, att utredningen i ärendet icke syntes vara av den beskaffenhet, att därå kunde grundas beslut om beviljande av det begärda anslaget.

Det av aktiebolaget Aerotransport nu begärda anslaget är närmast avsett att komma till användning för bestridande av en del smärre utgifter, som kunna uppstå för bolaget såsom innehavare av Bulltofta flygplats. I skrift till luftfartsmyndigheten av den 21 november 1930 har bolaget emellertid, med erinran att kontraktet om upplåtelse av berörda flygplats upphörde med 1930 års utgång, hemställt, att underhandlingar måtte genom luftfartsmyndighetens bemedling upptagas med Malmö stad angående den framtida förvaltningen av flygplatsen. Innan dessa underhandlingar slutförts, anser jag mig icke böra tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om det begärda anslaget.

Departements-
chefen.

E. Byggnadsväsendet.

Byggnadsstyrelsen m. m.

1. **Byggnadsstyrelsen**, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 256,300.

[43.] 2. **Byggnadsstyrelsens verksamhet.** I det ordinarie förslagsanslaget å 256,300 kronor till byggnadsstyrelsen ingår en post å 67,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Utöver det ordinarie anslaget har riksdagen till upprätthållande av byggnadsstyrelsens verksamhet sedan flera år tillbaka anvisat ett extra anslag, senast för budgetåret 1930/1931 till belopp av 95,200 kronor. Sistnämnda anslag är avsett till avlöningar, i den mån den ordinarie anslagsposten icke förslår, till icke-ordinarie befattningshavare och tillfälliga arbetsbiträden å styrelsens samtliga byråer utom byggnadsbyrån, beträffande vars icke-ordinarie befattningshavare kostnaderna för avlöningar jämlikt medgivande av riksdagen påföras anslagen för de av byggnadsstyrelsen omhändertagna byggnadsföretagen enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

I skrivelse den 28 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anslag till upprätthållande av styrelsens verksamhet för budgetåret 1931/1932.

Styrelsen meddelar, att avlöningarna till icke-ordinarie befattningshavare å styrelsens samtliga byråer med undantag av byggnadsbyrån under nu löpande budgetår beräknas komma att uppgå till i runt tal 146,500 kronor, avlöningsförhöjningar inräknade. För nästkommande budgetår beräknar styrelsen, att avlöningarna till samma personal med hänsyn till intjänta ålderstillägg komma att ökas med 2,200 kronor till omkring 148,700 kronor.

Styrelsen gör vidare framställning om beredande av medel för anställande av ytterligare ett ritkunnigt biträde, avsett för handhavandet av det till styrelsens utredningsbyrå hörande byggnadsarkivet. Detta biträde skulle i likhet med övriga ritkunniga skrivbiträden hänföras till lönegrad 7 i löneplanen för extra ordinarie tjänstemän med en begynnelselön av 2,520 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för gratifikationer åt tjänstgörande arkitekter utom stat, avlöning åt den tekniske inspektören vid de kungl. teatrarna, tillfälliga biträden m. m. har styrelsen för nästkommande budgetår beräknat ett oförändrat belopp av 16,000 kronor.

För samtliga nu angivna kostnader skulle alltså för budgetåret 1931/1932 erfordras ett sammanlagt belopp av $(148,700 + 2,520 + 16,000)$ 167,220 kronor eller i runt tal 167,200 kronor. Då den å styrelsens stat upptagna anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare uppgår till 67,000 kronor, skulle alltså till upprätthållande av styrelsens verksamhet för nästa budgetår behövas ett extra anslag av 100,200 kronor.

I anledning av styrelsens förslag om medel till anställande av ytterligare ett biträde å styrelsens utredningsbyrå hava utlåtanden inhämtats av *allmänna civilförvaltningens lönenämnd*, som förklarat sig, därest behov av det ifrågasatta biträdet förefunnes, intet hava att erinra mot den föreslagna placeringen i lönegrad, samt av *statskontoret*, som gjort enahanda uttalande.

Vad först angår frågan om beredande av medel för anställande av ytterligare ett ritkunnigt biträde inom byggnadsstyrelsen, torde behovet härav icke vara så trängande, att icke med denna åtgärd ännu något kan anstå.

Departements-
chefen.

Beträffande styrelsens framställning i övrigt må erinras, att för avlöningar under budgetåret 1930/1931 till icke-ordinarie personal å styrelsens samtliga byråer med undantag av byggnadsbyrån i 1930 års statsverksproposition räknades med ett belopp av 146,200 kronor eller, om förut nämnda, i det ordinarie anslaget ingående post å 67,000 kronor frånräknas, 79,200 kronor, vilket sistnämnda belopp tillsammans med beräknade 16,000 kronor till tjänstgörande arkitekter utom stat m. m. motsvarar det för samma budgetår uppförda förstärkningsanslaget å 95,200 kronor. Då emellertid ett belopp av 146,500 kronor visat sig erforderligt för förstnämnda ändamål, står under innevarande budgetår för det senare ändamålet till förfogande allenast 15,700 kronor. Byggnadsstyrelsens förslag i förevarande del avser en höjning av förstärkningsanslaget med 2,200 kronor till avlöningsförhöjningar samt därutöver en ökning med 300 kronor för att ånyo bringa upp posten till arkitekter m. m. till det tidigare för ändamålet beräknade beloppet av 16,000 kronor. Anslaget skulle således för tillgodoseende av de ändamål, för vilka detsamma nu är avsett, höjas från 95,200 kronor med 2,500 kronor till 97,700 kronor. Mot en sådan ökning har jag icke något att erinra.

Viss förändring beträffande förevarande anslag påkallas vidare för genomförande av det utav chefen för finansdepartementet tidigare i dag under rubriken »för flera huvudtitlar gemensamma frågor» omnämnda förslaget om utbrytande ur huvudtitlarnas allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar av resekostnaderna för vissa grupper av förrättningsmän. I enlighet härmed torde de hittills från sjätte huvudtiteln allmänna resekostnadsanslag bestridda rese- och traktamentskostnaderna för byggnadsstyrelsens tjänstemän böra från och med nästkommande budgetår avföras från nu förevarande anslag. I anslaget bör för sådant ändamål enligt vad verkställd utredning utvisat inräknas ett belopp av förslagsvis 35,000 kronor, vilket belopp för avrundning av anslagssumman torde kunna jämkas till 35,300 kronor. I samband härmed torde anslaget böra i riksstaten erhålla förslagsanslags natur. Utgifterna för resekostnads- och traktamentsersättningar torde under anslaget böra redovisas å särskild bokföringstitel.

I enlighet med vad här anförts skulle förevarande anslag för nästkommande budgetår bestämmas till 133,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *byggnadsstyrelsens verksamhet* för budgetåret 1931/1932
anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 133,000.

[44.] 3. **Länsarkitekter.** Det extra anslaget till länsarkitekter höjdes för budgetåret 1930/1931 från 57,000 kronor till 62,000 kronor. Med denna förhöjning avsågs att bestrida kostnaderna för ökande av antalet länsarkitektsbefattningar från tio till elva.

Genom brev den 23 maj 1930 har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter rörande dispositionen av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget å 62,000 kronor. I enlighet härmed skulle under detta budgetår antalet länsarkitekter vara elva. De särskilda länsarkitektsdistrikten skulle omfatta, ett distrikt Stockholms län, ett distrikt Uppsala, Södermanlands och Gotlands län, ett distrikt Jönköpings och Östergötlands län, ett distrikt Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, ett distrikt Malmöhus och Kristianstads län, ett distrikt Göteborgs och Bohus samt Hallands län, ett distrikt Älvsborgs och Skaraborgs län, ett distrikt Värmlands och Örebro län, ett distrikt Kopparbergs, Västmanlands och Gävleborgs län, ett distrikt Västerbottens och Västernorrlands län samt ett distrikt Norrbottens län. Det fasta av statsmedel utgående arvodet till länsarkitekterna skulle utgöra i Stockholms läns distrikt 8,000 kronor och i vart och ett av de övriga tio distrikten 5,000 kronor, med skyldighet dels för samtliga länsarkitekter, utom länsarkitekten i Stockholms län, att jämväl utanför vederbörande distrikt på uppdrag av byggnadsstyrelsen fullgöra till länsarkitektssysslan hörande åligganden, dels ock för länsarkitekten i Stockholms län att vid behov biträda inom byggnadsstyrelsen med handläggning av ärenden, avseende länsarkitekternas tjänståligganden. Slutligen bemyndigades byggnadsstyrelsen att under sagda budgetår för en kostnad av högst 4,000 kronor anställa sakkunnigt biträde åt länsarkitekten i Stockholms läns distrikt.

I skrivelse den 26 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att till avlöning åt länsarkitekter måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett till 67,000 kronor förhöjt belopp. Ökningen, 5,000 kronor, är avsedd till inrättande av en ny länsarkitektsbefattning.

Byggnadsstyrelsen anför i huvudsak följande:

Det är numera endast Jämtlands län, som saknar länsarkitekt. Enligt den under länsarkitektsinstitutionens utveckling följda planen skulle detta län, möjligen i förening med Gävleborgs län, bilda ett distrikt.

Under framhållande av länsarkitektsinstitutionens av statsmakterna erkända betydelse vill byggnadsstyrelsen nu föreslå, att för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas medel till anställande av ytterligare en länsarkitekt. varigenom alltså samtliga län i riket skulle bliva försedda med länsarkitekt.

Beträffande frågan, huruvida Jämtlands län ensamt eller i förening med annat län skall bilda det nya distriktet, skall byggnadsstyrelsen framdeles efter anslagsfrågans avgörande framlägga förslag, ävensom beträffande övriga ändringar i distriktsindelningen, som enligt den numera vunna erfarenheten möjligen kunna vara behövliga.

Byggnadsstyrelsen anser sig även böra erinra om att styrelsen i sin skrivelse angående anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1930/1931 framhållit, att länsarkitekternas arbetsbörda på vissa håll blivit synnerligen tyngande och att behov av tjänstebiträden eller vidtagande av andra åtgärder för arbetets underlättande och ärendenas påskyndande gjort sig med

styrka gällande, särskilt beträffande de i Stockholm, Göteborg, Malmö och Växjö stationerade länsarkitekterna. Byggnadsstyrelsen förklarade sig emellertid böra i första hand verka för institutionens utbyggnad över samtliga län, innan åtgärder vidtoges i nyssnämnda avseende.

Såsom byggnadsstyrelsen framhållit, omfattar länsarkitektsinstitutionen numera samtliga län utom Jämtlands län. I likhet med styrelsen anser jag, att ifrågavarande, successivt uppbyggda organisation nu bör helt genomföras och alltså utsträckas att omfatta även sistnämnda län. Då detta med hänsyn till de nuvarande länsarkitektsdistriktens storlek och länsarkitekternas arbetsbörda icke låter sig göra annat än genom inrättandet av ytterligare en sådan befattning, tillstyrker jag byggnadsstyrelsens därom framställda förslag.

Departements-
chefen.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagens beslut i anslagsfrågan föreligger, fatta beslut i fråga om den ändring av distriktsindelningen, som kan föranledas av den nya befattningens inrättande, ävensom att i övrigt därutinnan vidtaga de ändringar, som kunna visa sig behövliga. Arvodet till den nye länsarkitekten torde böra bestämmas till 5,000 kronor, vilket skulle medföra en höjning av anslaget med motsvarande belopp.

Höjning av anslaget påkallas vidare för genomförande av det av chefen för finansdepartementet tidigare i dag under rubriken »för flera huvudtitlar gemensamma frågor» omnämnda förslaget om utbrytande ur huvudtitlarnas allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar av resekostnaderna för vissa grupper av förrättningsmän. Länsarkitekternas rese- och traktamentskostnader, vilka hittills avförts från sjätte huvudtiteln's allmänna resekostnadsanslag, torde i enlighet härmed böra från och med nästkommande budgetår bestridas från nu förevarande anslag. För detta ändamål torde, enligt vad verkställd utredning visat, böra i anslaget inräknas ett belopp av 15,000 kronor, i samband varmed anslaget bör erhålla förslagsanslags natur. Utgifterna för rese- och traktamentsersättningar torde under anslaget böra redovisas å särskild bokföringstitel.

I enlighet med vad här förordats skulle förevarande anslag för nästkommande budgetår upptagas med 82,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *länsarkitekter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 82,000.

4. **Mätningar m. m. av kulturhistoriskt märkliga byggnader, oförändrat**
ordinarie reservationsanslag kronor 3,500.

Kronans publika hus.**Löpande underhåll m. m.**

5. **Byggnader och reparationer.** Det ordinarie reservationsanslaget till byggnader och reparationer, som för budgetåret 1925/1926 var uppfört med 450,000 kronor, höjdes med hänsyn till ökningen av kronans under byggnadsstyrelsens vård ställda fastighetsbestånd från och med budgetåret 1926/1927 till 500,000 kronor samt från och med budgetåret 1929/1930 till 525,000 kronor.

Till förstärkning av det ordinarie anslaget hava under flera år anvisats särskilda extra anslag, för budgetåren 1928—1931 till belopp av respektive 850,000, 800,000 och 800,000 kronor.

Jämlikt medgivande av statsmakterna hava av vart och ett av de för ifrågasvarande ändamål under de senaste fem budgetåren tillgängliga beloppen 50,000 kronor tagits i anspråk för sådana restaureringsarbeten å Kalmar och Läckö slott, vilka ansetts oundgängligen nödvändiga till förhindrande av ytterligare förstörelse av nämnda slott. Det förutsattes vid denna frågas behandling år 1926, att ifrågasvarande restaureringsarbeten skulle fördelas på flera år samt att kostnaderna för arbetena skulle påföras förevarande anslag, därvid, efter utredning av byggnadsstyrelsen, för varje år visst maximibelopp skulle fastställas.

I skrivelse den 20 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* anmält behovet av anslag till byggnader och reparationer för budgetåret 1931/1932. Därvid har styrelsen beträffande storleken av det *ordinarie* anslaget anfört följande:

I byggnadsstyrelsens framställning av den 26 juni 1929 angående anslag för ifrågasvarande ändamål för innevarande budgetår erinrade styrelsen, att till fastighetsbeståndet tillkommit ytterligare följande egendomar, nämligen i Stockholm fastigheten Myntgatan 4 samt f. d. positionsartilleriregementets kasernetablissemment och i landsorten det förutvarande kronprinsens husarregementes kasernetablissemment i Malmö samt en för lantmäterikontoret i Västernorrlands län uppförd flygelbyggnad till landsstatshuset i Härnösand. Sedermera har detta fastighetsbestånd ytterligare ökats med den nyuppförda biblioteksbyggnaden vid tekniska högskolan och f. d. livregementets dragoners kasernetablissemment härstädes samt med vissa tomtområden i närheten av Örebro slott. Ehuru, såsom i nyssberörda skrivelse anförts, från styrelsens förvaltning avgått fastigheterna Hantverkargatan 27 och Fabriksgränd 2 samt fastigheten Myntgatan 4 numera rivits, torde dock nämnda tillskott i beståndet komma att ställa stora krav på underhållsanslaget särskilt med hänsyn till de tre kasernetablissemmenten. I betraktande dock av att åtminstone två av kasernerna kunna beräknas erhålla förändrad användning under den närmaste tiden, anser sig styrelsen icke böra föreslå någon höjning av det ordinarie anslaget till byggnader och reparationer för nästkommande budgetår.

Rörande medelsbehovet under *förstärkningsanslaget* yttrar styrelsen till en början:

För beräkning av de medel, som jämväl för budgetåret 1931/1932 erfordras till det ordinarie anslagets förstärkning, har styrelsen liksom de föregående åren låtit verkställa utredning rörande byggnadskostnadernas stegring med ledning av de för år 1930 gällande avtalen med hantverksmästare och

entreprenörer inom byggnadsindustrien i Stockholm. Utredningen giver vid handen, att kostnadsökningen uppgår till i genomsnitt 158 % i jämförelse med 1914 års priser. Indexalet uppgår alltså nu till 258. Motsvarande ökning enligt den med styrelsens framställning den 26 juni 1929 överlämnade utredningen var 140 %. Då byggnadskostnaderna, efter vad nu kan bedömas, torde kunna väntas bli i stort sett oförändrade under budgetåret 1931/1932, skulle alltså till förstärkning av det ordinarie anslaget å 525,000 kronor erfordras ett extra anslag av i runt tal 830,000 kronor.

Styrelsen meddelar härefter, att styrelsen inom kort skulle inkomma med plan för oundgängligen nödvändiga restaureringsarbeten å Kalmar och Läckö slott under budgetåret 1931/1932 samt att för detta ändamål för samma budgetår erfordrades ett belopp av 50,000 kronor. I fortsättningen erinrar styrelsen om sin i skrivelse den 20 februari 1929 gjorda hemställan om anvisande av 20,000 kronor för utförande av vissa brandskyddsåtgärder m. m. inom de till landsarkiv upplåtna lokalerna i Uppsala slott. Vidare bringar styrelsen i erinran sin i skrivelse den 9 oktober 1929 gjorda framställning om anslag till belopp av 12,300 kronor för inredande av en vaktmästarbostad inom länsresidenset i Visby samt meddelar, att länsstyrelsen i Gotlands län hos styrelsen gjort förnyad framställning i ämnet. Byggnadsstyrelsen uttalar, att medel för sistnämnda båda ändamål, därest särskilda anslag icke anvisas, möjligen kunde utgå från här ifrågavarande anslag, i vilket fall emellertid förstärkningsanslaget borde ökas med ett till 30,000 kronor avrundat belopp. Slutligen har, enligt vad byggnadsstyrelsen erinrat, Kungl. Maj:t genom beslut den 15 augusti 1930, på hemställan av byggnadsstyrelsen, anbefallt styrelsen att med användande av anslaget till byggnader och reparationer låta i tekniska högskolans gamla byggnad anordna provisoriska lokaler för lantmäteriundervisningen för en kostnad av högst 34,000 kronor. Till denna utgift, vilken på grund av frågans beskaffenhet ej kunnat anstå, har givetvis hänsyn icke kunnat tagas vid beräkningen av det för innevarande år erforderliga anslagsbeloppet för underhållet av de under styrelsens förvaltning stående byggnaderna. På grund härav hava de till det egentliga underhållet avsedda medlen minskats, vilket även torde komma att inverka på medelsbehovet för budgetåret 1931/1932.

Hela det för budgetåret 1931/1932 erforderliga förstärkningsanslaget skulle alltså enligt styrelsens beräkning bli 910,000 kronor (830,000 + 50,000 + + 30,000), vid vilken beräkning styrelsen utgått ifrån, att jämväl för budgetåret 1931/1932 särskilda medel komme att vara tillgängliga till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder.

På grund av det anförda har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1931/1932 dels upptaga det ordinarie reservationsanslaget till byggnader och reparationer till oförändrat belopp 525,000 kronor, dels ock till förstärkning av samma anslag anvisa ett extra anslag av 910,000 kronor.

Sedermera har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 12 november 1930 överlämnat planer rörande nödvändiga restaureringsarbeten å Kalmar och Läckö slott under budgetåret 1931/1932 och därom anfört huvudsakligen:

Dylika planer hade på byggnadsstyrelsens uppdrag uppgjorts beträffande Kalmar av tjänstgörande arkitekten hos styrelsen professorn Martin Olsson samt beträffande Läckö slott av intendenten hos styrelsen Årland Noreen. Enligt dessa planer komme de arbeten, som under nämnda budgetår skulle utföras vid Kalmar slott, att i huvudsak omfatta slutförande av restaureringsarbetena i rummen nr 40, 41 och 42, fortsatta restaureringsarbeten i Vattentornet och i Stegarhustornet, påbörjande av restaurering av rummet nr 63, reparation av trappor och golv m. m. i rummen nr 5 a, 5 b, 5 d, 27 och 43, fortsatt framtagnings- och konservering av borggårdsfasadernas dekorering samt reparationsarbeten å vallar och postejer m. m. Arbetena å Läckö slott under samma tid skulle bestå i konserveringsarbeten i rummen nr 81, 125, 158, 159, 160, 189—190 och 191—192.

Över de sålunda upprättade arbetsplanerna hade riksantikvarien avgivit yttranden och däri tillstyrkt utförande av de föreslagna arbetena. Med anledning av vad riksantikvarien anført finge byggnadsstyrelsen meddela, att av riksantikvarien uttalade önskemål rörande ledning av arbetena m. m. komme att av byggnadsstyrelsen iakttagas.

De i arbetsplanerna beräknade kostnaderna utgjorde för Kalmar slott 30,000 kronor och för Läckö slott 22,161 kronor 97 öre eller tillsammans 52,161 kronor 97 öre. Denna summa syntes emellertid kunna minskas till 50,000 kronor genom att kostnaderna för genomförandet av arbetsplanen för Läckö begränsades till 20,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vad beträffar byggnadsstyrelsens förslag om vissa brandskyddsåtgärder m. m. i landsarkivets lokaler i Uppsala slott vill jag erinra, att detta ärende för närvarande ankommer på ecklesiastikdepartementets handläggning och torde, efter vad jag förspott, komma att, när omständigheterna det medgiva, upptagas till prövning. Frågan om anordnande av vaktmästarbostad i länsresidenset i Visby torde jag få anmäla under en följande punkt.

Mot de av byggnadsstyrelsen framlagda planerna för restaureringsarbeten å Kalmar och Läckö slott under nästkommande budgetår har jag intet att erinra. Jag tillstyrker därför, att till dessa ändamål för nämnda budgetår avses ett belopp av sammanlagt 50,000 kronor.

Med bortseende från de för omförmälda arbeten i Uppsala och Visby beräknade medlen, 30,000 kronor, men med inräknande av nyssnämnda belopp av 50,000 kronor för fortsatt restaurering av Kalmar och Läckö slott skulle enligt byggnadsstyrelsens förslag för budgetåret 1931/1932 till byggnader och reparationer erfordras tillhopa 1,405,000 kronor. Härav skulle å förstärkningsanslaget komma ett belopp av 880,000 kronor, vilket innebär en ökning av detta anslag med 80,000 kronor. Med hänsyn till byggnadsstyrelsens utredning i ärendet och då till följd av förutnämnda disposition av medel från ifrågavarande anslag till anordnande av provisoriska lokaler för lantmäteriundervisningen vissa underhållsarbeten måst anstå, anser jag en höjning av anslaget vara av omständigheterna påkallad. Höjningen torde dock kunna begränsas till 50,000 kronor och anslagsbeloppet alltså bestämmas till 850,000 kronor.

Beträffande förstärkningsanslaget gör jag hemställan i det följande.

Det *ordinarie* reservationsanslaget till *byggnader och reparationer* torde upptagas med oförändrat belopp..... kronor 525,000.

[45.] 6. **Förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer.** Under återopande av vad jag nyss anført angående anslag till byggnader och reparationer får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 850,000.

[46.] 7. **Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm.** Det ordinarie förslagsanslaget till lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm har i riksstaterna för åren 1907—1922 varit uppfört med 50,000 kronor och i riksstaten för första halvåret 1923 med hälften av detta belopp eller 25,000 kronor. Med hänsyn till de överbelastningar av anslaget, som under en följd av år förekommit, vidtogs höjning av det samma från och med budgetåret 1923/1924 till 65,000 kronor samt från och med budgetåret 1925/1926 till 100,000 kronor.

Under de sistförflutna budgetåren har emellertid å anslaget uppstått en betydande behållning. Sålunda utgjorde belastningen i runda tal för budgetåret 1928/1929 76,800 kronor och för budgetåret 1929/1930 endast 52,200 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget för nästkommande budgetår kunna nedsättas, förslagsvis till 60,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det ordinarie förslagsanslaget till lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm,
 nu kronor 100,000,
 med » 40,000.
 till » 60,000.

Nybyggnader och särskilt beslutade reparations- och ändringsarbeten m. m.

[47.] 8. **Restaurering av slottskapellet och södra portiken å Stockholms slott.** Under senare år hava med anlitan de av särskilt anvisade riksstatsanslag verkställt s vissa restaureringsarbeten å Stockholms slott. Till en början inriktades dessa arbeten på återställandet av slottets yttre, och för detta ändamål anvisade riksdagen för tiden från och med år 1922 till och med budgetåret 1928/1929 anslag under sjätte huvudtiteln å tillhopa 1,299,000 kronor. Sedan arbetena härmed avslutats, påbörjades åtgärder för en inre restaurering med anvisande av medel för återställande av rikssalen i ett värdigt skick. För detta ändamål har för vartdera av de två senaste budgetåren anvisats ett anslag å 118,000 kronor. Arbetena med rikssalens restaurering beräknas bli va avslutade under år 1931.

Ängelägenheten av snara åtgärder för restaurering av vissa delar av slottets inre har vid upprepade tillfällen under det senaste årtiondet framhållits bland annat av riksdagens revisorer. Sålunda påpekade 1920 års revisorer särskilt rikssalens bristfälliga skick och behovet av en genomgripande restauration av denna sal. 1925 års revisorer, som vitsordade riktig-

heten av vad 1920 års revisorer sålunda yttrat, framhöllo emellertid, att jämväl åtskilliga andra delar av slottets inre befunne sig i ett synnerligen bristfälligt tillstånd, samt anförde, att det enligt revisorernas mening icke kunde anses försvarligt att längre uppskjuta avhjälpandet av dessa bristfälligheter. För ändamålet syntes särskilda anslagsmedel snarast böra beredas, därest icke genom ytterligare dröjsmål med restaureringsarbetet bristerna skulle förvärras och följaktligen också kostnaderna för deras botande fördyras. I en över revisorernas ifrågavarande uttalanden avgiven förklaring omnämnde ståthållarämbetet å Stockholms slott åtskilliga erforderliga inre restaureringsarbeten, rörande vilka förberedande undersökningar verkstälts men som icke inom rimlig tid kunde tänkas genomförda utan särskilda anslagsmedel, samt angav därvid, förutom återställande av rikssalen, i första rummet restaurering av slottskapellet med det därutanför belägna södra valvet.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har nu riksmarskalksämbetet meddelat, att ståthållarämbetet å Stockholms slott överlämnat av slottsarkitekten, generaldirektören Ivar Tengbom framlagd utredning med förslag i fråga om restaurering av slottskapellet jämte slottets södra portik, det s. k. södra slottsvalvet, mellan kapellet och rikssalen.

Slottsarkitektens utredning och förslag innehåller i huvudsak följande:

Det arbete med restaurering av rikssalen, som nu pågår, utgör ett led i de större arbeten beträffande slottets inre, vilka i enlighet med vad jag i tidigare skrivelser framhållit måste anses nödvändiga för att försätta byggnaden i värdigt skick och för att bevara dess värdefulla inredningar, men för vilka kostnaderna icke kunna bestridas av de för det ordinarie årsunderhållet beviljade medlen. I den allmänna planen för arbetena inom slottet ingår sålunda att, sedan rikssalen ställts i ordning, dessa istandsättningsarbeten skulle fortsättas beträffande andra delar av slottet, där samma behov gjorde sig gällande. De delar, som närmast böra komma i fråga, äro slottskapellet och den södra portiken.

Slottskapellets väggar, tak och plafondmålningar hava lidit betydande skada genom sprickbildningar, vilka uppstått på grund av förskjutningar i slottets grundmurar. Sedan dessa förskjutningar och sättningar efter senast företagna grundförstärkningsarbeten nu torde hava upphört, gäller det att reparera genom dem uppkomna skador. I yttre fasaden hava dessa sättsprickor, vilkas bredd på sina håll uppgått ända till 28 centimeter, i samband med den yttre restaureringen blivit reparerade. Till avhjälpande av skadorna inåt kapellet hava däremot medel saknats. För att förhindra ett allt för stort förfall hava delvis provisoriska lagningar utförts å väggarna. Vad taket beträffar, hava likaledes provisoriska åtgärder vidtagits, då det visat sig att delar av skulpturer och plafonder alltemellan lossnat och fallit ned. Plafondernas sprickor hava sålunda överklistrats med väv. Kapellets golv och socklar av marmor hava även erhållit betydliga skador och äro i stort behov av reparation. Ett lager av smuts och sot från tidigare uppvärmningsanordning betäcker kapellets väggar, tak och plafonder, så att man knappast numera kan få en föreställning om deras verkliga utseende. Detsamma gäller altarpuppställningen och i viss mån även predikstol och orgelfasad. Framför den gamla vackra fasta bänkinredningen äro numera, för beredandet av tillräckligt antal sittplatser, bänkar uppställda, vilka äro av den provisoriska karaktär, att de verka störande och därför i samband med kapellets restaurering helst böra ersättas med nya för denna plats bättre lämpade bänkar.

För utredande av lämpliga arbetsmetoder för restaurering av väggar, tak, plafonder och altarpuppställning och för att bedöma de med arbetena förenade kostnaderna hava försök utförts av konservatorn Alfred Nilson.

Södra portiken, belägen mellan rikssalen och slottskapellet, befinner sig även i så stort förfall, att en restaurering härav lämpligen bör utföras i samband med slottskapellets restaurering. Väggar och tak äro betäckta med smutslager, färgen har lossnat och delar av stuckdekorationen hava fallit ned. Golvet har som ersättning för det tidigare sandstengsgolvet blivit belagt med asfalt, en beläggning, som knappast synes lämplig för denna plats. Det vore önskvärt att golvet kunde givas en beläggning, som i möjligaste mån överensstämde med den ursprungliga.

Beräkningen av kostnaderna är, som nyss sagts, baserad på företagna undersökningar och prov, men det ligger i sakens natur, att någon större grad av exakthet är mycket svår att ernå vid sådana ytterst svårbedömliga och ovissa arbeten, som det här är frågan om, och där det är omöjligt att i detalj på förhand konstatera de befintliga skadorna. Kostnadsberäkningen ställer sig på följande sätt:

Slottskapellet:

	Kronor	Kronor
Restaurering och rengöring av väggar, tak, plafondmålningar, altare, predikstol och orgelfasad	56,000	
Restaurering av golv och marmorsockel	5,000	
Ny bänkinredning i kapellets främre del	7,000	
För ställningar beräknas (arbetet bedrivs så att ställning uppföres för en tredjedel av kapellet för varje gång)	10,000	78,000

Södra portiken:

Restaurering av väggar, valv och skulpturer	40,000	
Nytt golv av stenplattor	10,000	
Framtagning av äldre färg och delvis målning av dörrar ...	2,000	
Elektriska belysningsledningars framdragande till befintlig armatur	2,000	
För ställningar beräknas	10,000	64,000

<i>Diverse omkostnader</i> och oförutsedda utgifter vid samtliga arbeten, c:a 15 %	20,000	
<i>Ritningar</i> , kontroll, tillsyn m. m. kr. 5,000 pr år	15,000	35,000

Samtliga här angivna arbeten skulle således draga en kostnad av kronor 177,000.

De angivna arbetena torde böra komma till utförande under loppet av tre år.

Ståthållarämbetet har på grund av de skäl, som slottsarkitekten anført och som ämbetet i allo vitsordat, hemställt, att anslag för de avsedda arbetena måtte äskas med 177,000 kronor, varav för nästkommande budgetår 59,000 kronor. Tillika har ämbetet föreslagit, att arbetena måtte i likhet med övriga större arbeten å slottet utföras genom byggnadsstyrelsens försorg.

Riksmarskalksämvetet har för egen del anført, att då den pågående restaureringen av rikssalen inom en nära framtid bleve avslutad och då nästa steg i fråga om slottets försättande i dess helhet i ett värdigt skick syntes äm-

betet utan tvekan böra vara genomförandet av det sedan länge synnerligen önskvärda och välbehöfliga iståndsättandet av slottskapellet jämte södra portiken, ämbetet funnit det vara av stor vikt, att åtgärder snarast vidtoges för beredande av medel till i detta hänseende nödiga restaureringsåtgärder. Beträffande de av ståthållarämbetet och slottsarkitekten härutinnan verkställda utredningarna hade riksmarskalksämbetet icke något att erinra. Med framhållande, att de årliga underhållsanslagen under första huvudtiteln icke lämnade tillgång till bestridande av de beräknade kostnaderna för arbetenas genomförande, ville riksmarskalksämbetet tillstyrka anslag för ändamålet i enlighet med vad ståthållarämbetet hemställt.

Till följd av remiss har byggnadsstyrelsen i ärendet inhämtat yttrande av *riksantikvarien*, som framhållit, att slottskapellet och södra portiken å Stockholms slott för närvarande befunne sig i ett bristfälligt skick samt att omfattande restaureringsarbeten måste vidtagas för att åter ställa dessa lokaler i gott stånd och återskänka dem deras ursprungliga skönhet. Arbetena måste betraktas såsom en direkt fortsättning av de pågående arbetena i rikssalen och som ett viktigt led i den omfattande restaurering av slottet, som pågått sedan år 1922. Riksantikvarien, som på grund härav tillstyrkte det föreliggande förslaget, förutsatte, att detaljerat förslag till erforderliga åtgärder komme att, innan dessa bragtes till utförande, i vanlig ordning underställas riksantikvariens prövning samt att riksantikvarien sedermera bleve satt i tillfälle att följa arbetena.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 8 oktober 1930 på det livligaste tillstyrkt bifall till det föreliggande förslaget.

Departements-
chefen.

I likhet med samtliga de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, finner jag angeläget att medel beredas till fortsättande av de inre restaureringsarbeten å Stockholms slott, vilka — i överensstämmelse med vad riksdagens revisorer påyrkat — igångsatts i syfte att försätta slottet i ett skick, som är värdigt detta landets främsta byggnadsminnesmärke. Sedan slutligt anslag till rikssalens återställande numera anvisats, torde, i enlighet med vad myndigheterna hemställt, restaurering av slottskapellet med södra portiken närmast böra komma i fråga. Mot det förslag, som framlagts beträffande restaureringsåtgärder å dessa delar av slottet, har jag intet att erinra. Det för förslagets genomförande erforderliga anslagsbeloppet å 177,000 kronor torde, såsom i utredningen förutsatts, böra fördelas med 59,000 kronor på vart och ett av tre budgetår.

På sätt ståthållarämbetet förutsatt, torde restaureringsarbetena böra verkställas genom byggnadsstyrelsens försorg, därvid erforderligt samarbete med riksantikvarien och ståthållarämbetet bör äga rum.

I enlighet med det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till restaurering av slottskapellet och södra portiken å Stockholms slott för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 59,000.

[48.] 9. **Nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli.** Genom beslut vid 1928 och 1929 års riksdagar har frågan om nya lokaler för Kungl. Maj:ts kansli bragts till lösning.

För vad under dessa år förekommit i nämnda fråga lämnades i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkt 42) en närmare redogörelse, till vilken jag torde få hänvisa. Här lär vara tillfyllest att erinra, att enligt berörda beslut kanslihuskomplexet, som är avsett att inrymma lokaler för samtliga statsdepartement med undantag av utrikes- och försvarsdepartementen, skall bestå av en huvudbyggnad, med förläggning i huvudsak på det nuvarande kanslihusets plats, och två flygelbyggnader, förlagda å det från staden förvärvade västra området av nuvarande kvarteret Mars och Vulcanus. Arbetet har avsetts skola bedrivas så, att flyglarna kunna beräknas vara färdiga under sommaren 1932 och hela byggnadskomplexet vara fullbordat under sommaren 1935. Kostnaderna för byggnadsföretaget hava vid förslagets uppgörande beräknats komma att uppgå till 4,875,000 kronor. Av riksdagen hava anvisats för budgetåret 1928/1929 till vissa ytterligare utredningar och undersökningar rörande nybyggnaden 60,000 kronor samt till byggnadsarbetets bedrivande för budgetåret 1929/1930 400,000 kronor och för budgetåret 1930/1931 900,000 kronor, alltså sammanlagt 1,360,000 kronor. Beloppet å 400,000 kronor har utgått ur fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden, medan de övriga anslagsbeloppen anvisats under riksstatsens sjätte huvudtitel.

Härutöver må nämnas att, sedan från stadens sida framställts önskemål att i direkt anslutning till den arkadanordning, som redan tidigare blivit bestämd att utföras utefter huvudbyggnadens fasad åt Myntgatan (nuvarande kanslihusbyggnaden), en liknande arkad anordnades utefter södra flygelns fasad mot samma gata, 1930 års riksdag (skrivelse nr 346) efter i ämnet avlåten proposition (nr 278) bemyndigat Kungl. Maj:t att med Stockholms stad träffa avtal om anordnande av arkad i södra flygelbyggnaden av nybyggnaden för Kungl. Maj:ts kansli under förutsättning bland annat, att staden förklarade sig villig att till kronan utbetala ett ersättningsbelopp av 250,000 kronor, och på villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t fastställdes. Genom beslut den 27 juni 1930 har Kungl. Maj:t godkänt mellan byggnadsstyrelsen och Stockholms stads fastighetsnämnd den 19 i samma månad träffat avtal i ämnet, ävensom — i anslutning till vad i propositionen förutsatts — föreskrivit, att det belopp å 250,000 kronor, som staden enligt berörda avtal skulle den 1 november 1930 gälda till kronan, skulle inbetalas till byggnadsstyrelsen, som hade att tillföra detsamma reservationsanslaget till nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli, att efter beslut, som Kungl. Maj:t ville framtida på framställning av byggnadsstyrelsen meddela, användas för det med nämnda anslag avsedda ändamålet. Samtidigt fastställde Kungl. Maj:t av byggnadsstyrelsen framlagda ritningar, upptagande av nämnda avtal föranledda ändringar i de av Kungl. Maj:t genom beslut den 22 november 1929 godkända huvudritningarna till ifrågavarande nybyggnad.

I skrivelse den 7 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om beredande av medel till fortsättande av arbetena å ifrågavarande nybyggnad. Efter att hava erinrat om vad som tidigare förekommit i ärendet anför styrelsen:

Totalkostnaden för byggnadsföretaget har av styrelsen i skrivelse den 28 februari 1929 angivits till 4,875,000 kronor. De merkostnader, som de av anordnandet av arkad i södra flygelbyggnaden betingade ändringarna i den ursprungliga byggnadsplanen skulle medföra, kunna beräknas till 100,000 kronor, varav 75,000 kronor utgöra ersättning till vederbörande byggnadsentreprenör för ökade grundläggnings- och byggnadsarbeten enligt mellan styrelsen och entreprenören träffat avtal. För bestridande av övriga av arkadanordningen betingade merkostnader, nämligen för ledningsarbeten m. m., utrednings- och administrationskostnader och dylikt samt oförutsedda utgifter, torde det återstående beloppet å 25,000 kronor böra reserveras.

Sedan rivningen av gamla polishuset och rannsakningsfängelset numera slutförts även med avseende å grundmurar och dylikt, hava grundläggningsarbetena för den södra flygelbyggnaden igångsatts. De rivna byggnaderna voro uppförda på undergrund av träpålar, och avsikten har varit att till väsentlig del för nybyggnaderna utnyttja de gamla pålarna, då i samband med upprättande av förslag till byggnadsföretaget verkställda provundersökningar gävo vid handen, att dessa pålar i allmänhet voro i gott skick. Vid uppgörandet av kostnadsberäkningen utgick byggnadsstyrelsen dock ifrån, att åtskilliga av de gamla pålarna icke skulle visa sig vara tillfredsställande och därför borde ersättas med nya pålar, och upptogs i kostnadsberäkningen härför ett belopp av 40,000 kronor. Det har emellertid numera visat sig, att de pålar, som voro avsedda att uppbära den blivande södra flygelbyggnaden, äro dels väsentligt mera skadade, än vad som kunnat förutsättas, och dels nedslagna i sned riktning, varför dessa pålar måste till största delen ersättas med nya. På grund härav och då de gamla pålarna äro nedslagna betydligt tätare än vad som vanligen är fallet, torde en icke obetydlig merkostnad uppstå beträffande grundläggningsarbetena för nämnda flygelbyggnad. Då styrelsen befarar, att liknande förhållanden föreligga med avseende å den befintliga pålgrunden under det nuvarande kanslihuset, torde kostnaderna för upptagning av skadade pålar och deras ersättande med nya icke komma att rymmas inom det beräknade beloppet av 40,000 kronor. Emellertid är byggnadsstyrelsen givetvis icke för närvarande i tillfälle att närmare angiva den totala merkostnaden, utan har styrelsen endast velat i detta sammanhang hos Kungl. Maj:t anmäla här berörda förhållande.

Någon rubbning i den av byggnadsstyrelsen i skrivelsen den 28 februari 1929 framlagda planen för byggnadsarbetenas bedrivande torde, såvitt för närvarande låter sig bedöma, icke behöva ifrågakomma. Sålunda kunna flygelbyggnaderna beräknas vara färdiga till inflyttning den 1 juli 1932 och hela byggnadskomplexet vara fullbordat under sommaren 1935.

Totalkostnaden för byggnadsföretaget, fränsett möjligen uppkommande merkostnader för pålningsarbeten, skulle enligt vad styrelsen i det föregående anfört, uppgå till 4,975,000 kronor. För ändamålet har hittills ställts till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp å sammanlagt 1,360,000 kronor. Återstoden 3,615,000 kronor torde lämpligen med ungefär lika belopp böra fördelas på de fyra budgetåren 1931—1935.

För byggnadsföretagets bedrivande under budgetåret 1931/1932 erfordras sålunda ett belopp av i runt tal 900,000 kronor. Under nämnda budgetår torde emellertid det belopp å 250,000 kronor, som Stockholms stad den 1 november 1930 skall utbetala till kronan och som enligt Kungl. Maj:ts före-

skrift skall tillföras nybyggnadsanslaget, lämpligen böra tagas i anspråk för byggnadsföretaget. Under förutsättning att Kungl. Maj:t härtill lämnar sitt medgivande skulle hos riksdagen för budgetåret 1931/1932 behöva äskas allenast 650,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt dels om medgivande att det belopp, som Stockholms stad enligt förenämnda avtal den 19 juni 1930 skall gälda till kronan, må efter ingången av budgetåret 1931/1932 av byggnadsstyrelsen tagas i anspråk för bestridande av kostnader för uppförande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli, dels ock om anvisande till ifrågavarande ändamål för samma budgetår av ett extra reservationsanslag å 650,000 kronor.

Stockholms stad har i avtalsenlig tid till byggnadsstyrelsen inbetalat förenämnda belopp av 250,000 kronor, vilket belopp därefter tillgodoförts reservationsanslaget till nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli.

Departements-
chefen.

Såsom i det föregående antytts, uttalades i propositionen angående arkad-anordning i södra flygelbyggnaden, att berörda ersättningsbelopp torde böra tagas i anspråk för byggnadskostnadernas bestridande, varigenom anslagsbehovet för kanslihusbygget skulle minskas med den del av ersättningen, som icke åtginge för täckande av de vid förslagens genomförande uppkommande merkostnaderna för byggnadsföretaget. Detta uttalande föranledde ej något yttrande från riksdagens sida.

För nästkommande budgetår torde medel böra beredas i den omfattning, som påkallas för att under nämnda budgetår kunna bedriva arbetena i enlighet med den härför framlagda planen. Mot den av byggnadsstyrelsen på denna grundval gjorda beräkningen av anslagsbehovet, 900,000 kronor, har jag intet att erinra. Då emellertid meranämnda belopp av 250,000 kronor står till förfogande för ändamålet, skulle endast 650,000 kronor behöva anvisas såsom särskilt anslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 650,000.

[49.] 10. **Ämbetsbyggnad å tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm.** I 1929 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 39) framlades frågan om beredande av andra lokaler åt riksförsäkringsanstalten samt de övriga statsinstitutioner, vilka nu äro förlagda till de för statsverkets räkning förhyrda utrymmena i det s. k. Auditorium vid Vasagatan och Tunnelgatan i Stockholm. Därvid anmälades, att byggnadsstyrelsen efter en preliminär undersökning kommit till det resultatet, att en nybyggnad borde uppföras å de kronan tillhöriga tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Grönlandet södra, belägna i kvarterets östra del mellan Vallingatan, Holländaregatan och Adolf Fredriks kyrkogata, samt, då den sålunda verkställda undersökningen borde följas av en ingående utredning av frågan,

hemställt att bland annat för utförande av ritningar till en ämbetsbyggnad å nyssberörda tomter, huvudsakligen avsedd för riksförsäkringsanstalten, måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor.

Av Kungl. Maj:t framställt förslag om anvisande av det av byggnadsstyrelsen sålunda begärda anslagsbeloppet bifölls av riksdagen (skrivelse nr 6 A, punkt 35).

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkt 43) anmäldes, att byggnadsstyrelsen i skrivelse den 14 november 1929 meddelat, att styrelsen, efter samråd med riksförsäkringsanstalten, uppdragit åt tjänstgörande arkitekten hos styrelsen S. Lewerentz att efter erforderlig utredning upprätta fullständiga ritningar till ifrågavarande nybyggnad samt att utredningen dämera fortskridit så långt, att skissritningar till byggnadsföretaget i dess helhet föreläge utarbetade. Arbetet med upprättande av huvudritningar kunde visserligen icke slutföras förrän under år 1930, men skissritningarna vore så utarbetade, att de kunde läggas till grund för erforderliga kostnadsberäkningar. Det upprättade skissförslaget — beträffande vars detaljer jag torde få hänvisa till den utförliga redogörelse, som lämnades under nyssnämnda punkt av sjätte huvudtiteln i 1930 års statsverksproposition — avsåg en nybyggnad om sex våningar jämte delvis inredd vind samt källarutrymmen. Riksförsäkringsanstalten skulle disponera våningarna 1—5 trappor upp ävensom en till vindsvåningen förlagd frukostlokal samt erforderliga arkivutrymmen i källaren. Enligt förslaget skulle anstaltens lokaler omfatta sammanlagt 3,600 kvadratmeter, motsvarande av anstalten uppgivet lokalbehov, vilket byggnadsstyrelsen för sin del funnit icke kunna minskas. Efter framställning av riksförsäkringsanstalten hade för föreningens för arbetarskydd i Stockholm räkning i förslaget medtagits en till den ena av byggnadens bägge källarvåningar ansluten, under gårdsutrymmet förlagd utställningslokal, avsedd för demonstrering av anordningar för arbetarskydd o. d. Kostnaden för anordnandet av denna lokal, omfattande en golvyta av 323 kvadratmeter, beräknades till 70,000 kronor.

Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget slutade å en kostnadssumma av 1,700,000 kronor, däri inberäknat det av 1929 års riksdag beviljade anslaget av 25,000 kronor. För att nybyggnaden skulle hinna färdigställas till den 1 april 1932, då förhyrningen i Auditorium upphör, borde, enligt vad byggnadsstyrelsen framhöll, ett anslag av 900,000 kronor vara tillgängligt under budgetåret 1930/1931 samt återstoden under budgetåret 1931/1932.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen (skrivelse nr 6 A, punkt 27) till ämbetsbyggnad å tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 900,000 kronor.

Genom beslut den 16 maj 1930 uppdrog därefter Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i samråd med riksförsäkringsanstalten utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med huvudritningar till ifrågavarande ämbetsbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen framlagda

och i 1930 års statsverksproposition förordade förslaget. Enär det dåmera blivit känt, att föreningen för arbetarskydd icke önskade taga i anspråk det till utställningslokal för föreningen avsedda utrymmet, anbefalldes byggnadsstyrelsen tillika att med hänsyn till föreliggande omständigheter taga under förnyat övervägande frågan om lämpligaste sättet för dispositionen av källarvåningarna i den beslutade byggnaden.

Därefter har *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 2 oktober 1930 överlämnat av arkitekten Lewerentz utarbetade, den 1 augusti 1930 dagtecknade huvudritningar till ifrågavarande byggnad. Beträffande utnyttjandet av källarvåningarna meddelar styrelsen, att föreningen för arbetarskydd beslutat att icke vidare reflektera på förslaget att inrymma föreningens permanenta utställning i den för detta ändamål avsedda lokalen. Med hänsyn härtill och då utrymmet, som endast med svårighet kunde på fullt betryggande sätt skyddas mot fukt, ej borde användas för arkivändamål, vartill lokaler ej heller erfordrades utöver dem som erhöles i källarvåningarna i övrigt, hade, anför byggnadsstyrelsen, den planerade utställningslokalen fått helt utgå ur förslaget, vilket medförde en kostnadsbesparing av 70,000 kronor. Å andra sidan hade, till följd av ökade arbetslöner inom målerifacket, uppstått en till 8,000 kronor beräknad kostnadsökning. Totalkostnaden för nybyggnaden borde alltså numera beräknas till 1,638,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i sin skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville, med godkännande av huvudritningarna, ställa till styrelsens disposition det för innevarande budgetår för ändamålet beviljade anslaget. Därjämte har styrelsen hemställt om anvisande för nästkommande budgetår av återstående erforderligt anslag, 713,000 kronor.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 1 oktober 1930 har *riksförsäkringsanstalten* förklarat sig intet hava att erinra mot de uppgjorda huvudritningarna.

Genom beslut den 11 oktober 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt byggnadsstyrelsen att i samråd med riks-försäkringsanstalten och i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda, av Lewerentz upprättade huvudritningar låta uppföra ifrågavarande nybyggnad samt ställt till byggnadsstyrelsens förfogande förenämnda anslag av 900,000 kronor, att användas för därmed avsett ändamål.

Då jag ej har något att erinra mot den numera föreliggande definitiva kostnadsberäkningen för ifrågavarande byggnadsföretag, tillstyrker jag, att återstående anslagsbelopp, 713,000 kronor, anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Departements-
chefen.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ämbetsbyggnad* å tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 713,000.

[50.] 11. **Ersättning till Uppsala läns hushållningssällskap för överlåtelse till länsstyrelsen av vissa lokaler.** Under denna punkt tillåter jag mig att anmäla uppkommen fråga om beredande av slutlig ersättning till Uppsala läns hushållningssällskap för vissa av hushållningssällskapet inom Uppsala slott disponerade lokaler, som överlåtits till länsstyrelsen i nämnda län.

I skrivelse den 5 december 1917 framlade landshövdingen i Uppsala län förslag till utvidgning av länsstyrelsens ämbetslokaler inom Uppsala slott. Förslaget var föranlett av den år 1917 beslutade omorganisationen vid landsstaten och innebar, att för länsstyrelsens räkning skulle tagas i anspråk vissa av länets hushållningssällskap disponerade lokaler inom slottet. Härom anfördes huvudsakligen följande:

Vid den senast företagna omfattande restaureringen av Uppsala slott hade hushållningssällskapet lämnat bidrag med 23,000 kronor till genomförande av de av länsstyrelsen föreslagna förändringarna i slottet, med förbehåll och villkor att hushållningssällskapet finge begagna dels samlingssalen för sina sammankomster och fröutställningar, dels ock vissa angivna lägenheter för sekreterare och förvaltningsutskott samt för arkivalier och kassa m. m., ävensom att, om hushållningssällskapet ginge i mistning av dessa förmåner, det förskjutna beloppet, 23,000 kronor, skulle av statsverket till hushållningssällskapet återgäldas.

Vid övervägande av lokala och andra förhållanden hade landshövdingen funnit efter omständigheterna lämpligast vara, att hushållningssällskapets i halv våningen belägna rum toges i anspråk såsom ämbetslokaler, medan hushållningssällskapet hänvisades att skaffa sig ersättning genom uppgörelse med landstinget om rätt att i viss mån begagna landstingets darsammastädes belägna rum eller genom förhyrande av en våning i staden, när sådant — i motsats mot vad då syntes vara fallet — kunde bliva möjligt. Landshövdingen hade kommit till den uppfattningen, att en uppgörelse efter dessa riktlinjer kunde åvägbringas.

Hushållningssällskapets ifrågavarande lokal utgjordes av tre mindre och ett större rum. Då hushållningssällskapet tillsvidare skulle bibehållas vid rätten att använda samlingssalen och vissa källarutrymmen, syntes, ehuru denna rätt icke kunde betecknas såsom ägande avsevärt ekonomiskt värde, icke hela det förskjutna beloppet, 23,000 kronor, behöva omedelbart till hushållningssällskapet återgäldas. Det funnes anledning tro, att ett förslag om återbetalande av 20,000 kronor skulle av hushållningssällskapet antagas som gottgörelse för mistningen av ifrågavarande lokal.

Vid anmälan av ärendet i statsråd den 12 april 1918 förklarade sig föredraganden, chefen för finansdepartementet, kunna förorda förslaget samt meddelade, att från hushållningssällskapets förvaltningsutskott uttalats, att hushållningssällskapets rätt att disponera ifrågavarande lägenhet om fyra rum i entresolvåningen av Uppsala slott kunde upphöra mot återbekommande av 20,000 kronor av det bidrag å 23,000 kronor, som hushållningssällskapet på sin tid lämnat. Därvid förutsattes dock att, om och när hushållningssällskapet funne sig föranlåtet att anskaffa ny lokal utom slottet och i följd därav icke vidare kunde tillgodogöra sig övriga lägenheter i slottet, även den övriga delen av nämnda bidrag återgäldades enligt den ursprungliga bestämmelsen för det fall, att hushållningssällskapet »ginge i mistning av» de betingade förmånerna.

Departementschefen, som icke hade något att erinra mot det av förvaltningsutskottet sålunda uppställda villkoret, anförde vidare, att för det dåvarande sålunda ett belopp av 20,000 kronor syntes för ändamålet erforderligt men att, därest förevarande inlösningsförslag vunne riksdagens bifall och hushållningssällskapet därefter icke vidare kunde tillgodogöra sig övriga av sällskapet disponerade lägenheter i Uppsala slott utan till följd därav sökte sig lokalteter på annat håll, statsverket borde vara skyldigt att till hushållningssällskapet utbetala återstående 3,000 kronor.

Med bifall till departementschefens i anledning härav gjorda hemställan föreslog Kungl. Maj:t i proposition, nr 296, riksdagen att för utökning av länsstyrelsens i Uppsala län ämbetslokaler å tilläggsstat för år 1918 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 20,000 kronor. Förslaget bifölls av riksdagen (skrivelse nr 7 B, punkt 17).

Mellan länsstyrelsen och hushållningssällskapet upprättades därefter den 8 augusti 1918 kontrakt angående överlåtelse på förut angivna villkor till Kungl. Maj:t och kronan för länsstyrelsens räkning av ifrågavarande lägenhet i slottets mellanvåning.

I skrivelse den 24 oktober 1930 har *länsstyrelsen i Uppsala län* meddelat, att hushållningssällskapet numera anskaffat ny lokal utom Uppsala slott samt på framställning av hushållningssällskapet och under åberopande av förberörda yttrande i propositionen nr 296 till 1918 års riksdag hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för utbetalande till hushållningssällskapet av återstående del, 3,000 kronor, av det av sällskapet lämnade byggnadsbidraget å 23,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 6 november 1930 förklarat sig intet hava att erinra mot framställningen.

Statskontoret har i utlåtande den 12 november 1930 anført, att förutsättningen för utbetalande till hushållningssällskapet av det begärda beloppet 3,000 kronor numera, enligt vad som finge anses framgå av länsstyrelsens framställning, vore uppfylld och hushållningssällskapet alltså berättigat till sagda ersättningsbelopp. I anslutning till vad som skedde år 1918 syntes enligt statskontorets mening för nu ifrågavarande ändamål böra hos riksdagen äskas ett anslag å 3,000 kronor.

På grund av vad sålunda förekommit vill jag tillstyrka, att medel beredas för återbetalning till Uppsala läns hushållningssällskap av kvarstående del, 3,000 kronor, av det belopp, varmed hushållningssällskapet på sin tid bidragit till bestridande av kostnader för restaurering av Uppsala slott. Till ändamålet torde få äskas anslag å riksstaten för nästkommande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning till Uppsala läns hushållningssällskap för överlåtelse till länsstyrelsen av vissa lokaler* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,000.

Departements-
chefen.

[51.] 12. **Om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Nyköping.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1930 års riksdag för om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Nyköping för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor. Beloppets anvisande avsåg att möjliggöra utförandet av vissa tidskrävande förarbeten för byggnadsföretaget i fråga inom sådan tid, att det egentliga byggnadsarbetet skulle kunna påbörjas omedelbart efter det att medel härtill beviljats av 1931 års riksdag.

Till grund för beslutet om ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbetens utförande låg ett av byggnadsstyrelsen uppgjort förslag, för vilket en närmare redogörelse lämnades i samband med behandling av anslagsfrågor för budgetåret 1930/1931 (statsverkspropositionen, sjätte huvudtiteln, punkt 44). Förslaget innebar bland annat följande. Byggnadens båda flyglar skulle utökas med en rumsbredd inåt gårdssidan samt förlängas genom en större tillbyggnad av den östra flygeln och en mindre tillbyggnad av den västra flygeln. Landshövdingens för närvarande i bottenvåningen belägna kök och domestikrum — vilka nu dela landskontorets lokaler i två delar utan direkt förbindelse med varandra — skulle flyttas till våningen en trappa upp i den breddade västra flygeln och de härigenom ledigblivande utrymmena tagas i anspråk till tjänstelokaler. Genom ombyggnad av huvudtrappan till landshövdingens bostad skulle åstadkommas för närvarande saknad inre förbindelse mellan bottenvåningens östra och västra delar medelst en genomgående korridor, som under den ombyggda trappan skulle nedsänkas några steg. I samband härmed skulle nya entréer upptagas från Stora torget, en från vardera sidan av huvudingången, vilken skulle bibehållas för landshövdingens boställsvåning, varjämte vissa grundförstärkningsarbeten skulle utföras.

Kostnaderna för förslagets genomförande beräknades till sammanlagt 395,000 kronor.

I skrivelse den 21 augusti 1930 gjorde *byggnadsstyrelsen* framställning om anvisande av medel till ifrågavarande företag. Styrelsen meddelade därvid, att styrelsen hade för avsikt att igångsätta arbetena under våren 1931 och därefter bedriva dem så, att de bleve fullbordade under loppet av hösten 1932. Detta skulle innebära ett anslagsbehov för budgetåret 1931/1932 av 300,000 kronor samt för det nästföljande budgetåret av återstående 75,000 kronor. På grund härav hemställde byggnadsstyrelsen, att till förevarande ändamål måtte för nästkommande budgetår anvisas ett belopp av 300,000 kronor.

Efter det byggnadsstyrelsens omförmälda skrivelse inkommit, har jag avlagt besök å platsen för undersökning rörande lokalförhållandena inom residensbyggnaden. En huvudavsikt med besöket var att söka utröna, huruvida icke anslagsbehovet för den närmaste tiden skulle kunna reduceras genom ett sådant anordnande av de planerade byggnadsarbetena, att dessa i första hand inriktades endast på viss begränsad del av företaget, vilken

kunde för en mindre kostnad färdigställas och därefter omedelbart nyttiggöras oberoende av förslagets utförande i dess helhet.

Angående möjligheterna härför har samråd vid besöket och därefter ägt rum med representanter för byggnadsstyrelsen. I anslutning till härom förda överläggningar har sedermera *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 27 november 1930 framlagt förslag i frågan.

Styrelsen har därvid anfört, att byggnadsarbetena — beträffande vilka fullständiga ritningar och övriga entreprenadhandlingar numera föreläge — lämpligen skulle kunna fördelas på nästkommande och därpå följande budgetår på sådant sätt, att under det första året den mindre (västra) flygeln skulle tillbyggas, varjämte korridorförbindelsen i bottenvåningen mellan länsstyrelsens nu skilda avdelningar skulle genomföras i samband med att trappan till landshövdingens bostad ombyggdes. Vidare skulle de två nya entréerna från torget upptagas, varjämte landshövdingbostaden skulle erhålla ny ekonomiavdelning i ersättning för den gamla, som skulle avstås till tjänstelokaler för länsstyrelsen. Genom de angivna arbetena skulle länsstyrelsen erhålla sex nya tjänsterum.

Vid bifall till detta förslag borde det återstående erforderliga anslagsbeloppet å 375,000 kronor fördelas med 150,000 kronor på nästkommande och 225,000 kronor på därpå följande budgetår.

Byggnadsstyrelsen har i omförmälda skrivelse den 27 november 1930 hemställt, att till ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten måtte för nästkommande budgetår anvisas ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor.

Den i ärendet verkställda undersökningen har visat, att en uppdelning på nu angivet sätt av arbetena i fråga lämpligen kan vidtagas, varigenom en begränsning av det närmast föreliggande anslagsbehovet ernås samtidigt som länsstyrelsen oberoende av det planerade byggnadsföretagets utförande i dess helhet erhåller viss ökning av utrymmena. Denna ökning får ytterligare värde, då ombyggnadsförslaget jämväl avser att sätta dessa och övriga tjänstelokaler inom byggnadens västra del i direkt förbindelse med de i östra delen belägna och därmed möjliggöra förbättrad disposition av lokalerna. Då en dylik begränsning av anslagsbehovet påkallas av statsfinansiella skäl, har jag ansett mig böra tillstyrka, att arbetena anordnas på sätt jag nu angivit. Nämnda skäl synas även böra föranleda, att ett blivande entreprenadavtal inskränkes till att omfatta endast de arbeten, varom nu närmast är fråga, även om en viss kostnadsökning härigenom måhända skulle uppkomma.

Departements-
chefen.

För de arbeten, som sålunda nu skulle komma till utförande, har byggnadsstyrelsen beräknat att, utöver vad som återstår å de av nästlidet års riksdag anvisade medlen, ett anslagsbelopp av 150,000 kronor skulle bli erforderligt, vilken beräkning emellertid icke uppgjorts under den här uppställda förutsättningen beträffande arbetenas uppdelning på skilda entreprenadavtal. Med hänsyn till det budgetära läget och då medel för nästa budgetperiod även erfordras till trängande arbeten för länsstyrelsens i Linköping behov, kan jag emellertid icke tillstyrka, att till nu ifrågavarande arbeten i Nyköping för budgetåret 1931/1932 avses större belopp än 125,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Nyköping för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 125,000.

[52.] 13. **Restaureringsarbeten å Gripsholms slott.** Sedan ståthållarämbetet å Gripsholms slott jämte eget yttrande till riksmarskalksämbetet överlämnat en av slottsarkitekten å nämnda slott, f. d. byggnadsrådet F. Lilljekvist verkställd förnyad utredning rörande sådana behövlige restaureringsåtgärder å slottet med därtill hörande byggnader, som till följd av brist på medel måst eftersättas och för vilka de årliga underhållsmedlen icke lämnade tillgång, har riksmarskalksämbetet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1930 gjort framställning om beredande av anslag för vissa istandsättningsarbeten m. m. vid Gripsholm.

Ifrågavarande framställning åsyftar arbeten dels å själva slottet, dels ock å vissa omkring detsamma liggande byggnader (boningshus, magasin m. m.). Då jag emellertid ansett mig böra tillstyrka medelsanvisning under sjätte huvudtiteln endast för sådana av de avsedda åtgärderna, som närmast kunna anses vara av byggnadsminnesvårdande art, har jag funnit mig här böra anmäla berörda framställning allenast i vad angår arbeten av nämnda slag.

Slottsarkitekten har i sin utredning till en början redogjort för vissa av honom under åren 1925 och 1928 gjorda undersökningar rörande dels behovet av engångsanslag till bestridande av kostnader för under årens lopp på grund av bristande medel eftersatta reparations- och underhållsarbeten, dels storleken av det årliga anslag, som erfordrades för slottets och tillhörande byggnaders vidmakthållande. Dessa utredningar, som omnämnts i 1929 års statsverksproposition (första huvudtiteln, punkten 7), visade, att de för det årliga underhållet tillgängliga anslagsmedlen under gångna år varit otillräckliga och att de eftersatta reparationerna därigenom fått en allt större omfattning. Berörda utredningar utmynnade i förslag dels om avsevärd höjning för framtiden av de årliga underhållsmedlen, dels ock om beredande av engångsanslag för utförande av oundgängligen erforderliga, dittills eftersatta reparationsarbeten. Beträffande det löpande underhållet har på förslag av riksmarskalksämbetet en ökning av anslagsmedlen för detta ändamål ägt rum från och med budgetåret 1929/1930. I fråga om engångsanslag till utförande av eftersatta arbeten för slottets vidmakthållande har däremot riksmarskalksämbetet med hänsyn till andra mera trängande behov icke tidigare gjort framställning hos Kungl. Maj:t.

Enligt den förnyade utredning rörande erforderligt engångsanslag, som av slottsarkitekten nu verkstälts och som i vissa delar baserats på nyssberörda tidigare undersökning, skulle — vad själva slottet angår — erfordras vissa restaureringsåtgärder beträffande ståthållarflygeln, Vasatornet, Teatortornet, Griptornet, slottets tak, inre borggården med karnapet, Drottningflygeln, Karl IX:s flygel och Stureskansan, vartill skulle komma diverse arbeten å yttertrappor

m. m. samt vissa yttre och inre målningsarbeten. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten, vilka närmare specificerats i en vid utredningen fogad sammanställning, hava beräknats till sammanlagt 70,833 kronor 15 öre. I denna summa, som enligt slottsarkitekten beräknats med tillämpning av låga enhetspriser, ingår emellertid icke något belopp för oförutsedda utgifter, för vilket ändamål upptagits en gemensam post för samtliga arbeten å såväl slottet som övriga i förslaget avsedda byggnader. Lägges till den för restaureringsarbeten å slottet beräknade kostnaden vad å denna kostnad belöper av nyssnämnda post till oförutsedda utgifter, skulle det till arbetena å slottet enligt utredningen erforderliga totala beloppet utgöra i runt tal 80,000 kronor.

I anslutning till beräkningen av kostnaderna för de erforderliga restaureringsarbetena har slottsarkitekten framhållit, att den genom den nu verkställda utredningen klarlagda ökningen i anslagsbehovet, i förhållande till vad förberörda tidigare undersökning visat, utgjorde ett bevis på hur oekonomiskt det vore att år efter år framskjuta erforderliga reparationer. Vid de förnyade undersökningar, som nu gjorts å slottets tornhuvar, hade det visat sig att en betydande och betänklig försämring av dessa ägt rum. Såväl Griptornets övre huv som Teatertornets huv hade befunnits så uppruttna, att tillfälliga stagningar måst göras å spiror och flöjlar i avvaktan på anslag för en genomgående reparation av tornhattarna, tyvärr även omfattande Griptornets gamla smidda järnplåt. Dylika upptäckter föranledde slottsarkitekten att på nytt framhålla vådan av att vidare framskjuta beviljande av erforderliga reparationsmedel.

Ståthållarämbetet har instämt i vad slottsarkitekten anført om angelägenheten av ett omedelbart igångsättande av eftersatta reparationsarbeten å Gripsholms slott samt framhållit, att de gjorda kostnadsberäkningarna vore hållna i underkant. Med avseende å utförandet av de föreslagna arbetena har ståthållarämbetet föreslagit, att byggnadsstyrelsen måtte erhålla uppdrag att verkställa desamma i samråd med ståthållarämbetet.

Riksmarskalksämbetet har för egen del intet haft att erinra mot de utredningar, som i ärendet blivit verkställda av ståthållarämbetet och slottsarkitekten, utan har förklarat sig anse det otvivelaktigt vara för Gripsholms slotts bestånd oavvisligen nödvändigt att föreslagna åtgärder vidtoges. Under framhållande att de årliga underhållsanslagen under första huvudtiteln icke lämnade tillgång till bestridande av beräknade kostnader för de förordade arbetenas utförande har riksmarskalksämbetet alltså tillstyrkt, att särskilda anslagsmedel måtte anvisas för ändamålet.

Byggnadsstyrelsen har i ärendet inhämtat yttrande av *riksantikvarien*, som anført, att riksantikvarien vid upprepade besiktningar under senare år kunnat förvissa sig om att de årliga anslagen för slottets underhåll icke varit tillräckliga för nödvändiga och önskvärda åtgärder och att slottets goda bestånd allvarligt hotades, om dessa arbeten av brist på medel år från år måste eftersättas. Till Gripsholms slott vore många historiska minnen knutna. Den gamla vasa-borgen slöte nu inom sina murar konst- och kulturhistoriska samlingar av stort värde och framstode som ett av landets mest betydande kulturminnesmärken.

Riksantikvarien ville på det livligaste tillstyrka riksmarskalksämhetets framställning om erforderliga anslag till utförande av föreslagna arbeten. Riksantikvarien förutsatte, att detaljerade förslag till avsedda åtgärder bleve, innan de bringades till utförande, i vanlig ordning underställda riksantikvariens prövning och att riksantikvarien sedermera bleve satt i tillfälle att följa arbetena.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 8 oktober 1930 på det livligaste tillstyrkt bifall till den föreliggande framställningen. Dock har byggnadsstyrelsen förklarat sig finna det begärda anslagsbeloppet vara väl knappt beräknat, särskilt beträffande poster för plåtarbeten.

Departements-
chefen.

Gripsholms slott utgör en av landets mest betydande historiska byggnader, och i detta slott förvaras därjämte en staten tillhörig, ur såväl konstnärlig som historisk synpunkt ytterst värdefull tavelsamling, innehållande omkring 2,000 porträtt från skilda tider. Vidare inrymmer slottet en mängd kulturhistoriskt intressanta möbler och konstföremål i övrigt. Det synes mig icke vara försvärligt att alltför länge eftersätta nödigt underhåll av detta märkliga byggnadsverk och därigenom äventyra dess vidmakthållande i värdigt skick. Av utredningen i ärendet har jag blivit övertygad om nödvändigheten av att flertalet av de i slottsarkitektens förslag upptagna åtgärderna för restaurering av själva slottet snarast genomföres — vad utredningen i övrigt innehåller har, såsom förut nämnts, icke i detta sammanhang upptagits till bedömande. Jag vill alltså tillstyrka, att erforderliga medel till berörda restaureringsarbeten beredas genom anslag under sjätte huvudtiteln.

Kostnaderna för de av slottsarkitekten föreslagna arbetena å slottet hava, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, med inräknande av visst belopp för oförutsedda utgifter uppskattats till i runt tal 80,000 kronor. Då vissa arbeten emellertid synts vara av den art, att de torde kunna något uppskjutas för att i sinom tid komma till utförande med anlitan av medel till löpande underhåll, har jag ansett mig kunna av sparsamhetsskäl ifrågasätta en minskning av anslagsbeloppet till 70,000 kronor, som lämpligen torde böra fördelas på två budgetår.

Arbetena torde böra utföras genom byggnadsstyrelsens försorg i samråd med riksantikvarien och ståthållarämbetet å slottet.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *restaureringsarbeten å Gripsholms slott* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 35,000.

[53.] 14. **Förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län.** Jag har härefter att anmäla fråga om beredande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län, i vilket ämne länsstyrelsen redan i skrivelse den 30 juni 1926 gjort framställning.

I berörda skrivelse anförde *länsstyrelsen* i huvudsak följande:

Länsstyrelsens tjänstelokaler hade sedan uråldriga tider varit inrymda i Linköpings slott, inom vilket länsstyrelsen disponerade inalles 15 rum eller

såsom rum använda avbalkningar i nedre våningen, korridorer till en var av länsstyrelsens avdelningar samt ett stort arkivrum, som trots sin olämplighet för detta ändamål måste tagas i anspråk såsom dagligt arbetsrum för en befattningshavare samt tidvis för ett stort antal tillfälliga biträden. Ett av dessa femton rum vore sessionssal. Landshövdingen samt envar av avdelningscheferna och länsassessorerna hade var för sig särskilda rum. De övriga befattningshavarna vore gemensamt inrymda i större eller mindre rum. Så vore till exempel i stora landskontoret tio personer och i stora landskansliet sju personer placerade. Om vintern vore det svårt, vad beträffade vissa rum till och med omöjligt, att åstadkomma tillfredsställande rumsvärme. För ventilationen vore ytterst illa sörgt, och förhållandena i detta avseende försämrades ytterligare därigenom att länsstyrelsen i saknad av väntrum måste i själva arbetslokalerna mottaga besök av allmänheten. Olägenheterna av de rådande förhållandena hade på senare tid alltmera trätt i dagen. Av tvingande skäl hade länsstyrelsen redan sett sig nödsakad att anordna tillfälliga tjänstelokaler i den till slottet hörande slottsflygeln å Borggård. Denna byggnad vore emellertid ytterst illa byggd och lämnade mycket övrigt att önska, särskilt i fråga om isoleringen från underliggande mark, luftväxling m. m., och anordningen med lokaler i skilda byggnader vore även ur andra synpunkter förenad med många olägenheter.

Länsstyrelsen har vidare meddelat, att förste provinsialläkaren i länet på anmodan av länsstyrelsen företagit en besiktning av tjänstelokalerna. Av dennes rapport, som bilagts framställningen, framginge, att ur hygienisk synpunkt åtskilligt vore att anmärka mot de nuvarande arbetsrummens beskaffenhet och att vissa förbättringar vore av behovet omedelbart påkallade.

Enligt länsstyrelsens mening måste snarast möjligt åtgärder vidtagas för att förbättra de nuvarande förhållandena i angivna hänseenden, så mycket hellre som länsstyrelsens verksamhet syntes för varje år bli av allt större omfattning och komma att kräva alltjämt ökad personal.

Länsstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt byggnadsstyrelsen att verkställa utredning, om och på vad sätt åt länsstyrelsen kunde beredas förbättrade tjänstelokaler av lämplig storlek och i tillräckligt antal för personalens behov och för arbetets ostörda bedrivande ävensom att till byggnadsstyrelsens förfogande måtte ställas för utredningen erforderliga medel.

Sedan ärendet remitterats till *byggnadsstyrelsen*, har styrelsen i skrivelse den 27 november 1930 avgivit förslag till förevarande lokalfrågas lösning.

Styrelsen har till en början meddelat, att byggnadsrådet Bergsten år 1926 besökt residenset i Linköping, därvid bekräftats vad länsstyrelsen i förenämnda framställning anfört om lokalernas bristfällighet och länsstyrelsens trångboddhet samt om behovet av snar förbättring härutinnan. Med vederbörande i länsstyrelsen hade emellertid överenskommits, att det med hänsyn till förestående landshövdingsskifte skulle tillsvidare anstå med vidtagandet av erforderliga åtgärder. Vidare erinrar styrelsen om att Kungl. Maj:t efter framställning av länsstyrelsen — vari länsstyrelsen anfört, bland annat, att det i avvaktan å resultatet av den åt byggnadsstyrelsen anförtrödda utredningen vore nödvändigt att vidtaga provisoriska anordningar för avhjälpande av de mest kännbara olägenheterna av det dåvarande, icke längre uthärdliga

tillståndet — genom beslut den 3 augusti 1929 bemyndigat länsstyrelsen att mot en årlig hyra av 2,000 kronor förhyra en lägenhet om 7 rum m. m. i fastigheten nr 60 vid Storgatan i Linköping.

Beträffande länsstyrelsens nuvarande lokalförhållanden anför byggnadsstyrelsen därefter följande:

Såsom skrivelsen bilagda planritningar visa, disponerar länsstyrelsen i Linköpings slott samtliga utrymmen i våningen 1 trappa upp med undantag av den östra delen av norra flygeln, som rymmer kök m. m. för landshövdingen, jämte vissa källarutrymmen. Härjämte förfogar länsstyrelsens bilavdelning över vissa utrymmen i den söder om slottet vid Storgatan belägna s. k. slottsflygeln. Slutligen disponerar länsstyrelsen numera berörda sju rum i huset Storgatan 60, beläget på ungefär samma avstånd från slottet som den nyssnämnda s. k. slottsflygeln.

Det sätt, på vilket länsstyrelsens lokalfråga sålunda för närvarande är ordnad, måste betraktas såsom synnerligen otillfredsställande. Den utvidgning, som beretts länsstyrelsen genom nyssnämnda förhyrning, är i och för sig otillräcklig och måste, såsom av länsstyrelsen framhållits, betraktas såsom ett provisorium. Karaktären härav framträder så mycket mera påtagligt, då man betänker, att länsstyrelsens personal för närvarande arbetar inom tre från varandra till läget skilda fastigheter. Då härtill kommer, att lokalerna inom Linköpings slott lämna mycket övrigt att önska icke blott i ändamålsenlighet utan även, såsom länsstyrelsen ådagalagt genom uttalande av medicinsk fackman, ur hygienisk synpunkt, är byggnadsstyrelsen liksom länsstyrelsen av den bestämda uppfattningen, att för länsstyrelsen måste med det allra snaraste beredas ändamålsenliga och till en byggnad samlade ämbetslokaler.

Med anledning av sålunda föreliggande förhållanden har byggnadsstyrelsen, anføres det vidare, redan under år 1929 verkställt vissa utredningar i syfte att åstadkomma förslag till slutlig lösning av lokalfrågan, för vilket ändamål Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1930 bemyndigat styrelsen att taga i anspråk ett belopp av högst 3,500 kronor av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m.

I fortsättningen lämnar byggnadsstyrelsen en redogörelse för de verkställda utredningarna. Styrelsen anför:

I två vid länsstyrelsens skrivelse fogade promemorior har angivits lokalbehovet för landskansliets och landskontorets vidkommande. Till de däri upptagna utrymmena komma emellertid vissa lokaler, som hänföra sig till länsstyrelsen i dess helhet, nämligen i främsta rummet landshövdingens ämbetsrum och sessionssal samt bränslekällare. Härav framgår, att för länsstyrelsen erfordras en golvareal, som är något mer än dubbelt så stor som länsstyrelsens areal inom slottet.

Helt naturligt framstår såsom ett livligt önskemål, att lokalfrågan skulle kunna lösas inom slottet, där länsstyrelsen sedan långliga tider varit förlagd. De utredningar, som i sådant syfte under år 1929 utförts inom byggnadsstyrelsen, omfattade två alternativ, av vilka det ena avsåg förutom inre ombyggnadsarbeten uppförandet av en tillbyggnad, förlagd omedelbart norr om slottet inom den av landshövdingen disponerade trädgården, den s. k. Kungsträdgården, under det att enligt det andra alternativet skulle uppföras en tillbyggnad, som skulle sammanbinda slottets norra och södra längor, varigenom alltså slottets byggnadsmassor helt skulle komma att omsluta gården. Då det senare alternativet befanns innebära den för läns-

styrelsen mest praktiska lösningen, underställdes detta alternativ under hand riksantikvariens granskning. Från riksantikvarien framställdes emellertid mycket starka betänkligheter ur kulturhistorisk synpunkt mot de avsevärda ingrepp i den märkliga slottsanläggningen, som detta förslag enligt riksantikvariens mening innebure.

Byggnadsstyrelsen får i detta sammanhang framhålla, att en år 1919 verkställd undersökning av slottsbyggnaden gav vid handen att huvuddelen av slottet, den västra längan, är av medeltida ursprung och innehåller stora delar av det biskopshus, vari biskoparna Henrick Tidemansson och Hans Brask på sin tid residerade. De norra och södra längorna ävensom västra längans övre våning stamma i huvudsak från Vasatiden. De gamla delvis medeltida murarna lägga sålunda hinder i vägen för genomförande av mera omfattande moderniseringsåtgärder.

För sin del har riksantikvarien efter granskning av nyssberörda tillbyggnadsförslag under hand framhållit, att man borde undersöka, huruvida icke helt nya lokaler kunde beredas länsstyrelsen och landshövdingen på annat håll, under det att slottsbyggnaden, som vore en av de få ännu inom landet befintliga byggnaderna av medeltida ursprung, skulle kunna utnyttjas för något annat ändamål, som icke krävde några avsevärda förändringar av byggnaden utan i stället medgav, att byggnaden så mycket som möjligt återställdes i sitt ursprungliga skick.

Med anledning härav har byggnadsstyrelsen ansett sig böra närmare undersöka möjligheterna av en sådan lösning av förevarande lokalfråga. Därvid har efter förhandlingar med representanter för Östergötlands fornminnes- och museiförening samt Linköpings stads museum för skön konst framkommit förslag om att slottet i sin helhet skulle upplåtas till nämnda museiinstitutioner, under det att nya lokaler för länsstyrelsen samt ny bostad för landshövdingen skulle beredas genom uppförande av en ny byggnad, varvid förutsattes att staden kostnadsfritt skulle ställa till kronans förfogande för ändamålet erforderlig tomt. Kostnaderna för slottets iordningställande för museiändamål skulle i huvudsak bestridas av nyssnämnda museiinstitutioner.

Enligt ett av ordförandena för berörda institutioner till byggnadsstyrelsen överlämnat, av intendenten Erik Lundberg och museiamanuensen Bengt Cnattingius upprättat förslag till iordningställande av museilokaler i slottet, vilket förslag framställtts å skrivelsen bilagda ritningar jämte beskrivning, skulle slottet helt tagas i anspråk för museiändamål. Huvudentrén skulle förläggas till den i tornet inrymda stora trappan, de norra och västra längorna samt våningen 2 trappor upp i södra längan skulle användas för själva samlingarna, varemot mellanvåningen i den senare längan skulle utnyttjas till administrationslokaler samt bostad för vaktmästare. I samband med förslagens genomförande skulle byggnaden i möjligaste mån återställas i ursprungligt skick.

Enligt byggnadsstyrelsens mening skulle lokalerna i slottet väl lämpa sig för det föreslagna ändamålet, i det att desamma skulle erbjuda en god ram för berörda två institutioners värdefulla samlingar, vilka byggnadsrådet Bergsten vid besök i Linköping tagit i närmare skärskådande.

Vad beträffar frågan att genom nybyggnad bereda länsstyrelsen och landshövdingen nya lokaler har inom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå upprättats ett skrivelsen bilagt förslag, avseende en förläggning å en inom kvarteret 65 vid Vasatorget belägen tomt, vilken tomt staden förklarat sig villig att kostnadsfritt ställa till kronans förfogande. Enligt detta förslag, betecknat C, skulle en gemensam nybyggnad uppföras för länsstyrelsen och landshövdingens bostad, i vilken länsstyrelsen skulle disponera bottenvåningen,

våningen 1 trappa upp samt halva våningen 2 trappor upp, under det att landshövdingbostaden skulle upptaga återstående delen av våningen 2 trappor upp samt hela våningen 3 trappor upp. I souterrainvåningen skulle inrymmas arkivlokal. Kostnaderna för genomförandet av detta förslag skulle enligt av byggnadsstyrelsen verkställd approximativ kostnadsberäkning uppgå till 650,000 kronor, varvid dock bör beaktas, att i detta belopp icke ingå eventuella kostnader för grundförstärkning och yttre arbeten å tomten.

Jämsides med den sålunda verkställda utredningen angående uppförande av nybyggnad för här ifrågavarande ändamål har byggnadsstyrelsen emellertid funnit sig böra ytterligare utreda möjligheterna av att bereda länsstyrelsen förbättrade lokaler med bibehållande av länsstyrelsen och landshövdingbostaden i slottsbyggnaden. Vid de förnyade utredningar byggnadsstyrelsen sålunda verkställt i sistnämnda syfte har det visat sig, att den lösning, som bland olika i detta avseende diskuterade förslag torde vara den för länsstyrelsens vidkommande lämpligaste, skulle vinnas genom det tidigare omnämnda om- och tillbyggnadsförslaget, som avser, förutom vissa inre ombyggnadsarbeten i slottsbyggnaden, uppförande av en tillbyggnad, som skulle sammanbinda de yttre ändpartierna på de norra och södra slottslängorna. Härigenom skulle nämligen, bland annat, behovet av inre kommunikationsleder mellan länsstyrelsens olika avdelningar bli i möjligaste mån tillgodosett. Kostnaderna för genomförandet av nämnda om- och tillbyggnadsförslag, vilket framställts å skrivelsen bilagda, med A betecknade ritningar, skulle enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd kostnadsberäkning uppgå till 650,000 kronor.

Beträffande de sålunda framkomna olika förslagen till lokalfrågans lösning yttrar byggnadsstyrelsen vidare:

Vid en jämförelse mellan ifrågavarande om- och tillbyggnadsförslag samt nybyggnadsförslaget torde de båda förslagen få anses ungefär likvärdiga ur lokalsynpunkt. Visserligen skulle enligt om- och tillbyggnadsförslaget erhållas omkring 250 kvadratmeter större nyttiga golvytor för länsstyrelsen, men å andra sidan skulle givetvis lokalutrymmena kunna på ett ändamålsenligare sätt anordnas inom nybyggnaden. Det avgörande vid valet av dessa båda förslag torde emellertid få vara de ekonomiska synpunkterna. Ehuru de båda förslagen komma att draga lika stora byggnadskostnader, kommer nämligen en lösning av förevarande fråga i enlighet med nybyggnadsförslaget att draga förhållandevis större kostnader än om- och tillbyggnadsförslaget, enär Linköpings stad och förenämnda museiinstitutioner vid med dem förda förhandlingar icke visat sig benägna att i samband med slottsbyggnadens upplåtande för museilokal, vilket skulle utgöra förutsättningen för nybyggnadsförslagets genomförande, vidkännas de ekonomiska uppoffringar, som stå i skäligt förhållande till kostnaderna för denna plans genomförande. Härtill kommer att de i om- och tillbyggnadsförslaget avsedda arbetena kunna uppdelas på sådant sätt, att för närvarande endast ombyggnadsarbetena skulle kunna komma till utförande, varigenom länsstyrelsens mest trängande lokalbehov skulle tillgodoses, under det att tillbyggnaden eventuellt skulle kunna komma till uppförande framdeles, därest behov av ytterligare ökade utrymmen skulle uppkomma.

Då det, yttrar styrelsen vidare — i enlighet med vad som framhållits vid av cheferna för finans- och kommunikationsdepartementen samt byggnadsstyrelsens chef i november 1930 verkställd besiktning av länsstyrelsens lokaler — av statsfinansiella skäl är påkallat att för närvarande inskränka sig

till de allra mest trängande åtgärderna, har inom byggnadsstyrelsen, i anslutning till nyssnämnda om- och tillbyggnadsförslag, utarbetats ett begränsat förslag till iordningställande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen inom slottet, enligt vilket förslag någon tillbyggnad icke nu skulle komma till utförande utan ökat lokalutrymme erhållas allenast genom ombyggnadsarbeten i slottet, varjämte den nuvarande fristående slottsflygeln skulle, trots dess avskilda läge och mindre goda beskaffenhet, tillsvidare alltjämt tagas i anspråk för länsstyrelsens räkning.

Beträffande den närmare innebörden av detta mera begränsade förslag anför byggnadsstyrelsen:

Enligt det sålunda upprättade förslaget, som framställtts å skrivelsen bilagda 2 ritningar, betecknade B, skulle av landshövdingens nuvarande boställsvåning till länsstyrelsen upplåtas de öster om trapphuset i norra slottslängan belägna rummen i våningarna 1 och 2 trappor upp samt hela våningen två trappor upp i södra slottslängan med undantag av västra hörnrummet. I ersättning för dessa utrymmen skulle för landshövdingen inredas nya sov- och gästrum samt domestikrum i vinden i västra slottslängan samt i västra delen av den norra längan. Härjämte skulle en ny ekonomiavdelning inredas i de reducerade boställsutrymmena i våningen två trappor upp, varvid en salong skulle slopas och denna sammanslås med intilliggande del av matsalen och den återstående delen av matsalen tilläggas ekonomilokalerna. Stora trappan i tornbyggnaden skulle vidare uppföras till de i vinden inredda gäst- och sovrummen, varjämte en ny ekonomitrappa skulle anordnas mellan ekonomiavdelningen och domestikrummen å vinden. Den förutvarande trappan i norra flygeln skulle fortsätta upp till vinden, dit en vaktmästarbostad om två rum och kök skulle förläggas.

Landskansliet skulle enligt förslaget disponera i södra slottslängan av våningen 1 trappa upp rummen nr 47, 49—52, och av våningen 2 trappor upp rummen nr 73—85 samt i norra slottslängan rummen nr 54—60, av vilka det senare rummet skulle användas såsom lunchrum.

Landskontoret skulle förfoga över den i norra och västra slottslängorna belägna våningen 1 trappa upp samt en del av södra slottslängan, upptagande rummen nr 21—27, 32—34, 36, 40—42 samt 44—46.

Det östra hörntornet i bottenvåningen i norra längan skulle upplåtas till länsstyrelsens arkiv, varjämte i bottenvåningen inom södra slottslängan skulle erhållas utrymmen för arkiv och blankettförråd jämte uppackeringsrum. Lokaler för vägingenjör och länsarkitekt jämte bostäder för vaktmästare skulle beredas inom den friliggande slottsflygeln.

I valvet mot yttre borggården anordnas en ny entré jämte ny trappa till länsstyrelsens lokaler. Från denna entré bygges en ny huvudtrappa till våningen 2 trappor upp, vilken trappa i sitt nedre lopp förses med en extra trapparm, varigenom trappan även kan tjänstgöra såsom kommunikationsled mellan de genom portvalvet avbrutna våningsdelarna i våningen 1 trappa upp. I anslutning till sagda trappa anläggs även trappor till de i jordvåningen belägna arkivlokalerna. Den befintliga trappan med entré från inre borggården vid östra hörnet till den södra längan bibehålles till våningen 1 trappa upp för att förmedla tillträde till länsstyrelsens automobilavdelning, men skall nu befintlig fortsättning av trappan mellan de olika våningarna borttagas. Ett genomgående korridorsystem utbildas i våningen 1 trappa upp, varvid trappan i den norra längan, som skall förmedla trafiken till landshövdingens kök och till vaktmästarbostaden, delvis ombygges, så att den frigöres från den inre förbindelsen mellan länsstyrelsens lokaler.

I dess ställe upptages en ny mindre trappa mellan länsstyrelsens här i våningarna 1 och 2 trappor upp belägna lokaler. Den i norra längans bottenvåning befintliga tvättstugan med strykrum skall fortfarande tillhöra landshövdingens boställsvåning.

Enligt det sålunda föreliggande förslaget skulle länsstyrelsen, som för närvarande disponerar lokaler med en sammanlagd golvyta av 730 kvadratmeter, komma att erhålla ett golvutrymme av 1,030 kvadratmeter.

Kostnaderna för förslagets genomförande skulle enligt inom byggnadsstyrelsen uppgjorda beräkningar uppgå till en summa av 390,000 kronor, fördelad på följande sätt:

Byggnadsarbeten.

	Kronor	Kronor
Nya trappförbindelser i södra flygelpartiet jämte erforderliga håltagningar och efterlagningar samt kompletteringsarbeten	22,000	
Ny kökstrappa jämte d:o och d:o	7,500	
Diverse ändringsarbeten samt håltagningar och efterlagningar för ledningar i bottenvåningen	16,000	
D:o i våningen 1 tr.	23,000	
D:o » 2 », södra flygeln	31,500	
D:o » 2 », norra »	36,000	
Rumsinredning i vindsvåningen	71,000	207,000

Ledningsarbeten.

Värme, vatten och sanitära installationer, enligt beräkning av ingenjör Helge Eriksson	60,000	
Elektriska belysnings- och svagströmsledningar, enligt beräkning av ingenjör E. Heineman	14,000	74,000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter, c:a 15 %		39,000
Restaurering av de gamla fasaderna med socklar samt restaurering av de lokaler, som endast beröras genom införandet av nya ledningar	65,000	
Kulturhistorisk kontrollant	5,000	
	Kronor	390,000

Byggnadsstyrelsen föreslår, att sålunda erforderligt anslagsbelopp, 390,000 kronor, fördelas på två budgetår med respektive 150,000 kronor och 240,000 kronor.

Över det sålunda föreliggande förslaget har länsstyrelsen den 25 november 1930 yttrat sig till byggnadsstyrelsen och därvid för sin del tillstyrkt förslagets genomförande under framhållande, att det nu synnerligen trängande behovet av utvidgade och förbättrade lokaler för länsstyrelsen därmed syntes bliva väsentligen tillgodosett.

Riksantikvarien har i yttrande den 20 november 1930 till byggnadsstyrelsen anfört, bland annat, följande:

Linköpings slotts betydelse såsom byggnadsmärke torde ännu ingalunda stå fullt klar ens för den trängre kretsen av fackmän, detta huvudsakligen

därför att byggnaden vid senaste restaurering på 1800-talet blivit tämligen olyckligt omstuvad till sitt yttre, så att alla utvärtes spår av dess byggnadshistoria dolts under ett tjockt puts- och gipshölje.

Det kan emellertid ej starkt nog betonas, huru viktigt detta monument är ur historisk synpunkt, trots att byggnaden för närvarande ej visar någon märkligare arkitektur eller utsmyckning. Även om en eventuell restaurering ej skulle komma att i större omfattning bringa i dagen äldre arkitektoniska eller dekorativa detaljer, måste dock Linköpings biskopsborg och Gustav Vasas slottsbyggnad för vår kännedom om bostadsskicket i äldre tider anses vara av allra största vikt och betydelse. Vi torde icke på många andra orter i det medeltida Sverige ha så stora möjligheter som här att få en klar bild av huru en av rikets främsta stormän bodde vid medeltidens slut.

Ett genomförande av föreliggande förslag till ombyggnad och förändrad indelning av Linköpings slott i och för anordnande av ökade lokaler för länsstyrelsen skulle innebära ett så gott som fullständigt beläggande och omändrande av vissa ännu tämligen orörda partier av slottsbyggnaden, varjämte ett flertal lokaler, vilka ursprungligen utgjort stora monumentaltum, skulle komma att sönderdelas i smärre utrymmen.

Dessa orörda partier giva tillsammans med andra dylika, vilka enligt förslaget skulle komma att skonas, ännu en ganska samlad bild av slottets ursprungliga ekonomianordning och dennas utveckling under äldre tider. Vissa detaljer av dessa orörda partier äro i vårt land enastående, men även såsom helhet hava dessa byggnadsdelar sitt mycket stora värde. Ett insprängande i bottenväningen av modernt utrustade ekonomilokaler skulle i mycket hög grad förstöra bilden av den äldre ekonomianläggningen.

I de forna stora salarna — äldst är biskoparnas sal, lika märkliga även Gustav Vasas gemak och salar — finnas sannolikt, dolda under nuvarande putslager men möjliga att återställa, dekorerade tak och annan utsmyckning jämte äldre muröppningar m. m. Dessa äldre anordningar torde vid en eventuell uppdelning av salarna i mindre rum komma att till stor del förstöras eller döljas. — Då Linköpings slott till sina medeltida och från 1500-talets mitt härstammande delar (såsom stormanna- och kunglig bostad) utgör ett viktigt historiskt monument, måste varje sådant ianspråkstagande av slottsbyggnaden vara synnerligen beklagligt, vilket kräver sådana förändringar eller andra åtgärder, som antingen för all framtid förstöra vissa delar därav eller också för överskådlig framtid förhindra dess partiella eller fullständiga tillvaratagande såsom historiskt monument. Ur denna synpunkt innebär tydligen länsstyrelsens kvarboende i byggnaden, såsom föreliggande förslag klart visar, mycket allvarliga vådor, i synnerhet som nya lokalutvidgningar och därmed följande ytterligare förändringar inom en ej avlägsen framtid torde komma att erfordras. Man torde därför vara berättigad att anse, att byggnaden såsom kulturhistoriskt monument kommer att för framtiden tillspillologivas i och med förverkligandet av föreliggande förslag, genom vilket länsstyrelsen för överskådlig framtid skulle komma att bli bunden vid densamma.

Man står sålunda här inför valet antingen att prisgiva en stor del av byggnadens kulturhistoriska värde genom utförande av för länsstyrelsens behov nödvändiga ändrings- och måhända även tillbyggnadsarbeten eller att skaffa länsstyrelsen nya lokaler i annan byggnad och söka använda slottet för något annat ändamål, som bättre kunde anpassas till eller rent av tillgodogöra sig dess kulturhistoriska värden och tillåta en ur dessas synpunkt önskvärd restaurering av slottsbyggnaden.

Riksantikvarien anser sig böra bestämt avstyrka utförande av det nu föreliggande förslaget och hemställer om verkställande av en grundlig utredning

i samråd med representanter för staden Linköping samt för Östergötlands museum och Linköpings museum för skön konst, huruvida icke en för alla parter tillfredsställande lösning av de här föreliggande problemen kunde ernås på sådant sätt, att slottsbyggnaden tillvaratoges såsom historiskt minnesmärke för all framtid och länsstyrelsen bereddes ändamålsenliga moderna lokaler med goda möjligheter till nödiga framtida utvidgningar. Det vore, tillägger riksantikvarien, måhända icke omöjligt att därvid finna en lösning, varigenom landshövdingens boställsvåning fortfarande blir förlagd till slottet.

Därest emellertid den föreslagna ombyggnaden av slottet ändock skulle bli beslutad, har riksantikvarien framställt vissa detaljanmärkningar mot byggnadsstyrelsens förslag, varjämte riksantikvarien uttalat, att det med hänsyn till slottsbyggnadens stora kulturhistoriska värde syntes oundgängligt, att en kulturhistoriskt skolad kontrollant anställdes för att följa byggnadsarbetenas utförande och med uppgift att därvid göra alla sådana undersökningar och iakttagelser, som kunde bidra till byggnadsverkets utforskande. Avlöning för sådan kontrollant borde upptagas i kostnadsberäkningen samt instruktion för honom utfärdas av byggnadsstyrelsen och riksantikvarien gemensamt.

Med anledning av vad riksantikvarien anfört yttrar *byggnadsstyrelsen* i fortsättningen av sin förberörda skrivelse:

Byggnadsstyrelsen ansluter sig till vad riksantikvarien yttrat rörande Linköpings slotts värde och betydelse såsom byggnadsminnesmärke, och det vore alltså även enligt byggnadsstyrelsens mening ur kulturhistorisk synpunkt det mest önskvärda att slottsbyggnaden, i likhet med exempelvis Kalmar och Malmöhus slott, kunde tagas i anspråk för ett ändamål, som icke lade hinder i vägen för byggnadens återställande i ursprungligt skick. Emellertid kan byggnadsstyrelsen icke finna, att de kulturhistoriska synpunkterna i förevarande fall böra givas en så avgörande betydelse, att man utan i övrigt tvingande skäl beslutar en förändrad användning av slottsbyggnaden och sålunda bryter den sedan århundraden bestående tradition att byggnaden utnyttjas såsom länsresidens, allra helst som detta förutsätter dyrbara nybyggnadsarbeten, vilka av statsfinansiella skäl givetvis om möjligt böra undvikas. I detta sammanhang får byggnadsstyrelsen framhålla, att även inom styrelsen diskuterats den möjligheten att lösa förevarande fråga genom att nybyggnad uppfördes allenast för länsstyrelsen, under det att landshövdingbostaden fortfarande bibehölles i slottet, vilket i övrigt skulle utnyttjas för museiändamål. Även denna lösning skulle emellertid medföra avsevärda nybyggnadskostnader, varvid särskilt bör beaktas, att, därest landshövdingbostaden bibehålles i slottet, återstående lokalutrymmen icke torde bli tillräckliga för tidigare berörda museiändamål, varför det skulle bli erforderligt att i detta fall uppföra en tillbyggnad till slottet, vilken torde behöva göras av ungefär samma storlek som en särskild nybyggnad för landshövdingbostaden.

Vad beträffar de av riksantikvarien framställda anmärkningarna mot nu ifrågakomna förslag kan byggnadsstyrelsen icke biträda riksantikvariens åsikt, att förslaget genomförande skulle mer eller mindre förvanska slottsanläggningen. De betänkligheter riksantikvarien hyser mot förslaget torde i huvudsak grunda sig på den av riksantikvarien uttalade uppfattning, att den före-

slagna utökningen av länsstyrelsens lokaler skulle innebära ett fullständigt beläggande och omändrande av vissa ännu tämligen orörda partier av slottsbyggnaden, samt att ett flertal lokaler, vilka ursprungligen utgjort större monumentalrum, skulle komma att sönderdelas i smärre utrymmen. Med anledning härav får byggnadsstyrelsen framhålla, att den i förslaget avsedda ökade beläggningen av slottet icke avser ett sådant utnyttjande av lokalerna, som hindrar att kulturhistoriskt intressanta detaljer inom desamma tillvartagas. Vad beträffar det av riksantikvarien gjorda uttalandet att ett flertal lokaler, vilka ursprungligen utgjort stora monumentalrum, skulle sönderdelas i smärre utrymmen får byggnadsstyrelsen framhålla, att härmed torde avses vissa rum, som vid en eventuell restaurering av slottet möjligen skulle kunna erhållas genom rivning av nu befintliga väggar. De nu föreslagna ändringarna av rumsenheter äro emellertid minimala. Huruvida man vid en restaurering av slottet skulle kunna återföra byggnaden till de ursprungligen stora rumsenheter, som riksantikvarien synes förmena, torde för övrigt vara ganska oviss, och dylika åtgärder hava icke förutsatts i det förenämnda av intendenten Lundberg och museiamanusen Cnattingius upprättade förslaget till byggnadens iordningställande för museiändamål, utan överensstämmer sistnämnda förslag med avseende å rumsindelningen i huvudsak med det nu föreliggande förslaget till anordnande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen inom slottet. Slutligen får byggnadsstyrelsen framhålla, att de av riksantikvarien framställda detaljanmärkningarna beträffande sistnämnda förslag numera blivit i huvudsak beaktade å de föreliggande ritningarna, och givetvis kommer vid ett eventuellt genomförande av förslaget all möjlig hänsyn att tagas till de kulturhistoriska synpunkterna.

På grund av vad sålunda anförts och med hänsyn till att länsstyrelsen funnit sig kunna godtaga det nu föreliggande förslaget till åstadkommande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen inom slottsbyggnaden, finner sig byggnadsstyrelsen böra tillstyrka förslagets genomförande. I anslutning härtill har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till 1931 års riksdag om anvisande för budgetåret 1931/1932 av ett extra reservationsanslag å 150,000 kronor för igångsättande, i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda med B betecknade förslag, av arbeten för beredande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län.

Såsom den lämnade redogörelsen visar, har behov av utvidgade och förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län redan länge förelegat. För att provisoriskt avhjälpa de mest kännbara olägenheterna har förhyrning skett dels av en lägenhet om 7 rum, som disponeras av vissa avdelningar av landskontoret, och dels för vägingenjörrens expedition av en lägenhet om 3 rum, varjämte den friliggande slottsflygeln tagits i anspråk av länsstyrelsen. Länsstyrelsens tjänstelokaler äro sålunda för närvarande förlagda till 4 skilda byggnader. Olägenheterna härav äro uppenbara. Härtill kommer, att de inom slottet befintliga tjänstelokalerna äro i behov av renovering och att byggnadens beskaffenhet gör anordnandet av centraluppvärmning starkt påkallat. Vid besök å platsen har jag också fått ett bestämt intryck, att lösningen av förevarande byggnadsfråga är en angelägenhet av så trängande beskaffenhet, att den icke utan allvarligt men kan undanskjutas.

Vid de undersökningar i frågan, som verkställts inom byggnadsstyrelsen,

Departements-
chefen.

hava flera förslag framkommit, alla utom ett inriktade på att länsstyrelsen alltjämt skulle vara förlagd inom slottet, där den sedan gammalt haft sina lokaler. Mot en sådan lösning har riksantikvarien ställt sig avvisande, enär därigenom icke blott skulle förhindras ett bättre tillvaratagande av där befintliga kulturhistoriska värden utan även en del av dem prisgivas genom utförande av nödvändiga byggnadsarbeten. Riksantikvarien har därjämte framhållit, att byggnaden lämpligen borde användas för museiändamål. Byggnadsstyrelsen å sin sida har med fullt beaktande av Linköpings slotts värde och betydelse såsom byggnadsminnesmärke likväl ansett övervägande skäl tala för att slottet även för framtiden användes för sitt nuvarande ändamål, varvid hinder för tillvaratagande av kulturhistoriskt intressanta detaljer icke skulle behöva uppstå. Vad byggnadsstyrelsen i förevarande hänseende anfört — jag tillåter mig därutinnan hänvisa till den lämnade redogörelsen — kan jag till alla delar biträda. Här vill jag endast framhålla, att redan den för en nybyggnad beräknade kostnaden, 650,000 kronor jämte eventuella kostnader för grundförstärkning och yttre arbeten å tomten, synes utesluta möjligheten åtminstone för den närmaste tiden att komma till en lösning på denna väg — jag lämnar här å sido de ekonomiska konsekvenser, som slottsbyggnadens upplåtande till museiändamål torde komma att innebära för staten.

Beträffande alternativet att bereda förbättrade lokaler åt länsstyrelsen inom slottet har byggnadsstyrelsen utarbetat ett förslag, som avser, förutom vissa inre ombyggnadsarbeten i slottet, uppförande av en tillbyggnad, vilken skulle sammanbinda de yttre ändpartierna på de norra och södra slottslängorna. Kostnaderna för ett sådant om- och tillbyggnadsföretag, varigenom länsstyrelsens lokalbehov skulle tillgodoses för en avsevärd tid framåt, hava likaledes beräknats till 650,000 kronor. Med beaktande av det statsfinansiella läget, som i enlighet med vad nyss antytts icke för närvarande medger en så stor utgift för ändamålet, har byggnadsstyrelsen emellertid framlagt ett mera begränsat förslag, avseende att det nu omedelbart föreliggande lokalbehovet skulle tillgodoses, varemot med åtgärder för möjliggörande av framtiden erforderlig utvidgning skulle anstå. Sistnämnda förslag innebär i huvudsak, att till landshövdingens boställsvåning hörande sov- och gästrum jämte den till norra slottslängan förlagda ekonomiavdelningen skulle upplåtas till länsstyrelsen. I stället skulle vissa delar av vinden tagas i anspråk för inredande av sov- och gästrum jämte domestikrum samt ny ekonomiavdelning anordnas i de förminskade boställsutrymmena i våningen två trappor upp. Vidare skulle vissa trappförbindelser upptagas samt centraluppvärmning införas. Genom dessa omändringar skulle utvinnas så stor ökning av tjänstelokalerna, att dessa bleve tillräckliga för länsstyrelsens nuvarande behov, varvid tagits i beräkning att den friliggande slottsflygeln skulle, förutom till bostäder åt vaktmästare, tagas i anspråk för vägingenjören och länsarkitekten, vilken sistnämnde befattningshavare emellertid är stationerad å annan ort och endast tillfälligt behöver tillgång till tjänsterum i Linköping. Beträffande de närmare detaljerna torde jag få hänvisa till byggnadsstyrelsens i det föregående återgivna redogörelse.

Det sålunda upprättade, begränsade förslaget synes mig väl ägnat att fylla sitt ändamål. Det innebär därjämte fördelen att lämna öppet, hur en framtida utvidgning skall ske — genom det av byggnadsstyrelsen nu framlagda, större förslagets fullföljande medelst uppförande av en tillbyggnad eller, om så av kulturhistoriska eller andra skäl anses lämpligare, genom ytterligare utnyttjande av vindsutrymmena. Mot kostnadsberäkningen, slutande å 390,000 kronor, har jag icke något att erinra. Jag vill alltså tillstyrka, att förslaget kommer till utförande. Jag förutsätter att, därest vid detaljritningars utarbetande önskemål skulle framkomma beträffande omplacering i ett eller annat hänseende av lokaler inom den givna ramen, hinder härför icke bör möta.

Slutligen vill jag framhålla, att vissa olägenheter, som föranledas av slotts-flygelns bristande isolering från marken m. m., lära kunna i väsentlig mån avhjälpas genom anordnande av värmeledning. Därest ett blivande byggnadsanslag lämnar tillgång härtill, torde det böra få användas för ändamålet; i annat fall synes kostnaden kunna bestridas av anslaget till byggnader och reparationer.

Av det för byggnadsföretagets genomförande erforderliga beloppet torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag 150,000 kronor böra upptagas å riksstaten för nästkommande budgetår.

På grund av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag
av kronor 150,000.

[54.] 15. **Inköp av tomt samt uppförande därå av nybyggnad för lantmäterikontoret i Kronobergs län.** I 1930 års statsverksproposition framlades under sjätte huvudtiteln, punkten 46, förslag beträffande anskaffande av nya lokaler för lantmäterikontoret i Kronobergs län. Förslaget gick ut på att ett för ändamålet lämpligt område av en Växjö stad tillhörig tomt nr 5 i kvarteret Gripen i Växjö skulle inköpas samt att därå skulle för lantmäterikontorets räkning uppföras en nybyggnad, vartill skissritningar upprättats inom byggnadsstyrelsen. Köpeskillingen för tomten skulle utgöra 25,000 kronor, och kostnaderna för byggnadens uppförande uppskattades till 150,000 kronor. Totalkostnaderna för de nya lokalernas anskaffande beräknades alltså till 175,000 kronor. Av denna summa äskades för budgetåret 1930/1931 såsom reservationsanslag ett belopp av 90,000 kronor.

Sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag, har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1930 anbefallt byggnadsstyrelsen *dels* att med Växjö stad, under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande, upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med å stadens vägnar undertecknat avtal om överlåtelse till statsverket av tomtområdet i fråga, *dels ock* att i samråd med lantmäteristyrelsen i enlighet med det i statsverkspropositionen förordade förslaget

upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständiga, av kostnadsberäkningar åtföljda ritningar till uppförande å tomten av den avsedda nybyggnaden.

I skrivelse den 21 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas återstoden av det för byggnadsföretaget erforderliga anslaget eller 85,000 kronor.

Styrelsen har tillika omnämnt, att styrelsen före 1930 års slut syntes kunna till Kungl. Maj:ts prövning överlämna såväl köpeavtal som ock ritningsförslag. Styrelsen beräknade jämväl att kunna före årets utgång igångsätta byggnadsföretaget, vilket i sådant fall borde kunna färdigställas före utgången av år 1931.

Departements-
chefen.

Då, på sätt byggnadsstyrelsen framhållit, byggnadsföretaget torde kunna färdigställas under loppet av år 1931, lärer återstoden av det beräknade totala anslagsbeloppet eller 85,000 kronor böra äskas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Jag får sålunda i överensstämmelse med byggnadsstyrelsens förslag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp av tomt samt uppförande därå av nybyggnad för lantmäterikontoret i Kronobergs län* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 85,000.

[55.] 16. **Nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län.** I proposition nr 183 till 1929 års riksdag framlades förslag till lösning av länsstyrelsens i Malmöhus län lokalfråga genom förläggning av länsstyrelsens tjänstelokaler till en av 1928 års riksdag beslutad telefonstationsbyggnad i kvarteret Sparven i Malmö, vilken byggnad för detta ändamål skulle tilltagas större än som beräknats erforderligt för telegrafverkets behov.

I enlighet med hemställan av statsutskottet, som (utlåtande nr 101) fann länsstyrelsens byggnadsfråga böra lösas fristående från telegrafverkets, beslöt emellertid riksdagen (skrivelse nr 231) att till nybyggnad för länsstyrelsen inom kvarteret Karin i Malmö för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor.

Den i riksdagens beslut avsedda tomten inom kvarteret Karin har enligt den 27 augusti 1925 mellan kronan och Malmö stad ingånget avtal angående disposition av Slottsholmen i Malmö m. m. av staden överlämnats till staten såsom ersättning för en kronan enligt tidigare avtal för statligt byggnadsändamål förbehållen tomt å Slottsholmen.

Till grund för statsutskottets berörda förslag rörande länsstyrelsens lokalfråga låg ett å byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå upprättat preliminärt kostnadsförslag. Vid sitt tillstyrkande av nybyggnaden förutsatte utskottet, att närmare planer och kostnadsberäkningar för densamma skulle framläggas för 1930 års riksdag.

Med skrivelse den 5 december 1929 överlämnade byggnadsstyrelsen av länssarkitekten N. Blanck uppgjort ritningsförslag jämte kostnadsberäkning, slutande å en summa av 550,000 kronor. I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkt 48) lämnades en redogörelse för innebörden av detta förslag, till vilken redogörelse jag här tillåter mig hänvisa. Riksdagen lämnade förslaget utan erinran och anvisade (skrivelse nr 15) till ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Till byggnadsföretaget ifråga hava sålunda anvisats sammanlagt 500,000 kronor.

I skrivelse den 7 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* meddelat, att arbetena å nybyggnaden igångsatts under maj månad 1930 och beräknades kunna slutföras före utgången av år 1931. På grund härav har styrelsen hemställt, att för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas för arbetenas slutförande erforderliga medel, 50,000 kronor.

I enlighet med byggnadsstyrelsens hemställan tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 50,000.

[56.] 17. **Möbler samt arkivinredning m. m. för länsstyrelsen i Malmöhus län.** Under nästföregående punkt har jag hemställt om utverkande av slutanslag till nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län.

Jag har nu att anmäla fråga om erforderlig inventarietrustning för denna ämbetsbyggnad, i vilket ämne *länsstyrelsen* gjort framställning i skrivelse den 30 augusti 1930.

Inledningsvis har länsstyrelsen framhållit, att då den nya byggnaden vore vida större än länsstyrelsens nuvarande ämbetsbyggnad och då tillika länsstyrelsens nuvarande möbler vore förvärvade vid skilda tillfällen och icke företedde någon som helst enhetlighet i stil och material samt till största delen vore av sådan beskaffenhet, att de icke längre kunde användas, möbelanskaffningen givetvis måste kräva en ganska betydande summa.

Länsstyrelsen lämnar därefter en redogörelse för de medel, som länsstyrelsen anser erforderliga för ändamålet, och anför därom huvudsakligen följande:

Länsstyrelsen hade begärt och erhållit kostnadsberäkningar från två firmor, nämligen från aktiebolaget Åtvidabergs industrier samt från aktiebolaget Nordiska kompaniet.

Aktiebolaget Åtvidabergs industrier hade för fullständig möblering utan användande av några av länsstyrelsens gamla möbler givit en kostnadsberäkning, som slutade å 99,747 kronor 80 öre.

Vid inventering, företagen av länsarkitekten, över det nu befintliga möbel-förrådet, hade ansetts kunna användas de möbler, som funnes upptagna å en skrivelsen bifogad förteckning.

Efter tagen del av denna förteckning hade aktiebolaget Åtvidabergs industrier avgivit ett anbud å erforderliga möbler med fränräknande av de i förteckningen upptagna. Detta anbud slutade å en summa av 82,960 kronor 10 öre. Till detta belopp borde emellertid komma kostnaderna för restaure-ring av de användbara gamla möblerna med ett belopp av 2,884 kronor, så att alltså sammanlagda summan skulle bliva 85,844 kronor 10 öre.

Aktiebolaget Nordiska kompaniet hade uppgjort en kostnadsberäkning för varje rum för sig utan specifikation av kostnaderna för varje möbel. Detta bolags kostnadsberäkning slutade, vad möblerna beträffade, på en summa av 131,129 kronor. Detta kostnadsförslag hade emellertid uppgjorts utan användande av de gamla möblerna. Om man antog, att användandet av de gamla möblerna skulle medföra en reducering i samma proportion som aktiebolaget Åtvidabergs industriers båda anbud, skulle kostnadssumman kunna reduceras till 109,060 kronor, vartill dock borde komma 2,884 kronor för restaurering av användbara gamla möbler.

Med hänsyn till dessa båda kostnadsberäkningar och med iakttagande av blivande kostnader för arkitektarvode och upprättande av specifika entreprenadhandlingar ävensom andra oförutsedda utgifter hemställde länsstyrelsen, att för anskaffande av nödiga möbler av trä ställdes till förfogande ett belopp av kronor 90,000: —

Härutöver erfordrades en ganska betydande inredning, som lämpligast borde göras av stålplåt.

Först och främst erfordrades hyllinredning i arkivet. Vidare erfordrades särskilt inrättade skåp för länsstyrelsens skatteavdelning för förvaring av deklarationer. Vidare behövdes på landskansliets avdelning särskilda skåp för förvaring av kartor och därmed jämförliga handlingar samt på domänavdelningarna stålskåp för förvaring av arrende-akter och dylikt.

Länsstyrelsen hade infordrat kostnadsberäkningar från två firmor, av vilka den enas beräkning ställde sig alltför hög.

Den kostnadsberäkning, som länsstyrelsen lagt till grund för sin anslagsbegäran, hade uppgjorts av länsarkitekten på grundval av offert från aktiebolaget J. Isaksson & c:o kassaskåpsfabrik i Stockholm och slutade å en summa av 46,833 kronor. Även här borde ett tillägg göras för oförutsedda utgifter och eventuell prisstegring, vadan länsstyrelsen för sådant ändamål hemställde om ett belopp av » 50,000: —

Beträffande erforderlig belysningsarmatur med tillbehör ävensom dammsugare hade länsstyrelsen låtit elektriska provningsanstalten i Malmö uppgöra en kostnadsberäkning, som slutade å ett belopp av » 12,900: —

Beträffande gardiner och mattor hade länsstyrelsen icke infordrat annan kostnadsberäkning än den, som funnes upptagen i aktiebolaget Nordiska kompaniets kostnadsförslag. Enligt detta kostnadsförslag skulle gardiner kunna erhållas för 7,230 kronor och mattor för 7,947 kronor 50 öre eller tillhoppa » 15,177: 50

Då korridorerna i länsstyrelsens ämbetsbyggnad icke komme att beläggas med parkett, måste golven därstädes förses med linoleummattor. Kostnaderna härför kunde beräknas till kronor 2,200: —

Slutligen beräknades, att för framdragande av rör till telefonledningar skulle komma att erfordras ett belopp av » 1,300: —

Summa kronor 171,577: 50

Länsstyrelsen hemställer, att den sålunda angivna summan måtte ställas till dess förfogande.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 30 oktober 1930 anfört följande:

Till en början vill styrelsen nämna, att de i länsstyrelsens kostnadsberäkning upptagna utgifterna för dels anskaffande av linoleummattor för ämbetsbyggnadens korridorer, 2,200 kronor, och dels framdragande av rör för telefonledningar, 1,300 kronor, eller tillhoppa 3,500 kronor lämpligen kunna bestridas av de till styrelsens förfogande ställda anslagsmedel till byggnadens uppförande.

Vad den till själva möbelanskaffningen upptagna utgiftsposten av 90,000 kronor beträffar, grundar sig denna å det lägsta av utav länsstyrelsen infordrade anbud, sedan detta reducerats med hänsyn till befintliga möbler, som efter reparation kunna användas.

Byggnadsrådet Bergsten har emellertid besiktigat länsstyrelsens nuvarande möbelförråd, och därvid har befunnits, att dessa möbler torde kunna i större utsträckning än av länsstyrelsen beräknats användas i de nya ämbetslokalerna.

På byggnadsstyrelsens uppdrag har länsarkitekten Nils Blanck, i samråd med en snickarmästare, genomgått sålunda användbara möbler ävensom förskaffat kostnadsförslag å renovering av dessa möbler; och anser byggnadsstyrelsen efter denna utredning, att kostnaderna för nyanskaffning av möbler kunna nedbringas med 20,000 kronor till 70,000 kronor.

För hyllinredning i arkiv och skåp för förvaring av deklarationer samt för vissa andra specialsåp, allt utfört i stålplåt, har länsstyrelsen beräknat 50,000 kronor. Beträffande hyllinredningen i arkivet har byggnadsstyrelsen intet att erinra, men den av länsstyrelsen avsedda typen å skåp för förvaring av deklarationer synes styrelsen vara alltför dyrbar. Dessa skåp, 32 till antalet, bilda inredningen i ett särskilt härför avsett och inrett rum och äro föreslagna att utföras med en skjutbar jalusidörr och med deklarationerna inlagda i slutna plåtfack. Byggnadsstyrelsen vill ifrågasätta, om icke syftet, deklarationernas hemlighållande, skulle kunna ernås med enklare medel. Om rummets dörrar försåges med särskilda låsanordningar, skulle dessa handlingar kunna förvaras i öppna hyllfack med öppna lådor. De av länsstyrelsen föreslagna skåpen hava upptagits till ett pris av 800 kronor per stycket, men med av byggnadsstyrelsen nu antydd anordning skulle kostnaden för de erforderliga skåpen kunna nedbringas till 252 kronor per stycket.

Vissa specialsåp för förvaring av verifikationer och arrendeakter hava föreslagits utförda i stålplåt. Byggnadsstyrelsen finner emellertid icke denna anordning tillfredsställande, då dessa skåp icke kunna anses brandfria, varför styrelsen vill föreslå, att dessa skåp konstrueras med brandfria väggar och dörrar, varav uppstår någon merkostnad såsom frångår av vid skrivelsen fogat anbud från J. Isaksson & c:os kassaskåpsfabrik.

Med de av byggnadsstyrelsen nu angivna förändringar bör kostnaden för

inredning med plåthyllor och stålskåp samt brandfria skåp kunna beräknas komma att uppgå till 30,000 kronor.

Kostnaden för belysningsarmatur har av länsstyrelsen upptagits till 12,900 kronor. På grund av erfarenhet från snarlika inredningsarbeten anser styrelsen beloppet böra kunna nedsättas till 11,000 kronor.

Styrelsen anser sig böra påpeka, att i den till framställningen hörande specifikationen över armatur m. m. ingå fyra dammsugare med en sammanlagd kostnad av 900 kronor. Denna anskaffning synes dock böra bestridas av länsstyrelsens expensmedel.

För anskaffning av gardiner och mattor begär länsstyrelsen sammanlagt 15,177 kronor 50 öre, vilket belopp dock synes byggnadsstyrelsen kunna med användande av enklare anordningar och material minskas till 9,000 kronor.

Enligt byggnadsstyrelsens beräkning skulle alltså totalkostnaden för anskaffning för länsstyrelsens nya lokaler av möbler, mattor, gardiner och armatur samt för inredning av arkiv m. m. komma att uppgå till högst 120,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom den lämnade redogörelsen utvisar, har länsstyrelsen för anskaffning och istandsättande av möbler, för arkivinredning och dithörande anordningar samt för armatur, mattor och gardiner begärt ett belopp av i runt tal 171,500 kronor. Byggnadsstyrelsen har funnit i nämnda summa ingående kostnader för vissa anskaffningar, sammanlagt 4,400 kronor, böra bestridas i annan ordning samt ansett den nuvarande möbeluppsättningen kunna användas i de nya ämbetslokalerna i större utsträckning än som av länsstyrelsen beräknats. På grund härav samt med utgående från vissa förenklingar ifråga om arkivinredning m. m. har byggnadsstyrelsen funnit medelsbehovet kunna begränsas till högst 120,000 kronor, varav till möbler 70,000 kronor, arkivinredning och dithörande anordningar 30,000 kronor, armatur 11,000 kronor samt gardiner och mattor 9,000 kronor.

Enligt inhämtade uppgifter omfatta länsstyrelsens nuvarande lokaler 36 tjänsterum jämte 188 kvadratmeter arkivutrymme, medan lokalernas totala golvyta är 1,244 kvadratmeter. I den nya ämbetsbyggnaden skulle länsstyrelsen erhålla 67 tjänsterum och 500 kvadratmeter arkivutrymme samt sammanlagda golvytan utgöra 2,350 kvadratmeter. Givet är att denna kraftiga lokalutvidgning medför betydande kostnader för inventarier. Det av byggnadsstyrelsen för anskaffning eller istandsättande av möbler angivna medelsbehovet — 70,000 kronor — vilket beräknats med utgående från en jämförelsevis omfattande utgallring av äldre möbler, synes emellertid kunna nedbringas. Vid besök å platsen har jag fått det intrycket, att den nuvarande möbeluppsättningen visserligen till en icke obetydlig del kräver förnyelse men att behovet därav dock icke är sådant, att omedelbar åtgärd härför oundgängligen erfordras i den utsträckning, som avses i byggnadsstyrelsens förslag. Till en del synes alltså denna ersättningsanskaffning kunna anstå tills vidare samt ske efter hand och i mån av behov med anlitande av för sådant ändamål avsedd post av de expensmedel, som årligen ställas till länsstyrelsens förfogande. De av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna för belys-

ningsarmatur, gardiner och mattor, tillsammans 20,000 kronor, torde likaledes kunna ytterligare begränsas. För inredning av arkiv och förvaringsrum för deklarationer samt för vissa brandfria skåp har byggnadsstyrelsen beräknat en summa av 30,000 kronor. Beloppet synes visserligen högt, men med hänsyn till önskvärldheten att ernå erforderlig brandsäkerhet har jag icke ansett mig böra föreslå någon reducering.

Med sålunda angivna utgångspunkter och med förutsättande att tillbörlig sparsamhet iakttages har jag kommit till den uppfattningen, att ett sammanlagt belopp av 100,000 kronor bör vara tillfyllest för ifrågavarande ändamål.

Enligt vad som upplysts, beräknas de nya lokalerna bliva färdigställda till nästkommande juli månad. Då det med hänsyn till länsstyrelsens nuvarande lokalförhållanden är angeläget att snarast möjligt kunna taga de nya lokalerna i bruk, borde ifrågavarande anskaffning äga rum i god tid före nämnda tidpunkt. Det vore därför önskvärt, att förevarande anslagsfråga bleve föremål för behandling redan på ett tidigt stadium av riksdagens arbete.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *möbler samt arkivinredning m. m. för länsstyrelsen i Malmöhus län* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 100,000.

[57.] 18. **Konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin.** Genom beslut den 8 april 1925 förordnade Kungl. Maj:t, att Bohus fästningsruin, som tidigare stått under vård av arméförvaltningens fortifikationsdepartement, skulle med därtill omedelbart hörande markområde från och med den 1 juli 1925 stå under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning. Samtidigt uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen att i samråd med riksantikvariens verkställa närmare utredning rörande sättet och kostnaderna för bedrivande av erforderliga konserveringsarbeten å ruinen.

Med skrivelse den 21 augusti 1925 framlade byggnadsstyrelsen resultatet av den sålunda anbefallda utredningen. Det därvid tillstyrkta förslaget, som utarbetats av numera avlidne intendenten hos styrelsen A. Roland, avsåg sådana konserverings- och återuppbyggnadsarbeten, vilka ansetts erforderliga till förhindrande av ett fortskridande av fästningens förfall.

De i förslaget angivna åtgärderna voro fördelade i tre olika klasser. *Första klassen* avsåg arbeten, som ansågos vara av särskilt angelägen och brådskande natur, *andra klassen* upptog arbeten, som därefter ansågos angelägna för ruinens bevarande och bestånd, under det att *tredje klassen* innefattade arbeten, som kunde längst uppskjutas. De i första klassen upptagna arbetena, vilka beräknades draga en sammanlagd kostnad av 143,700 kronor, tänktes utförda under loppet av tre år, de i andra klassen upptagna arbetena, dragande en beräknad kostnad av 154,200 kronor, under loppet av följande tre

år samt de i tredje klassen upptagna arbetena, med en beräknad kostnad av 187,600 kronor, under loppet av därefter följande fyra år. Samtliga arbeten skulle således fördelas på tio år och betinga en årlig kostnad av i medeltal omkring 50,000 kronor.

I anslutning till denna plan hemställde byggnadsstyrelsen i berörda skrivelse den 21 augusti 1925, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1926 års riksdag att till påbörjande av arbeten för konservering av Bohus fästning i huvudsaklig överensstämmelse med intendenten Rolands förslag å extra stat för budgetåret 1926/1927 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Vid föredragning av denna framställning i statsrådet den 7 januari 1926 (statsverkspropositionen, sjätte huvudtiteln, punkten 48) framhöll dåvarande departementschefen bland annat, att Bohus fästning utgjorde ett synnerligen värdefullt historiskt minnesmärke samt genom sitt läge och mäktigheten av ännu kvarvarande murar intoge en dominerande plats i landskapsbilden. Angelägenheten av ruinens bevarande hade också vid tidigare tillfällen av statsmakterna erkänts. Genom besök å platsen hade departementschefen personligen övertygat sig om nödvändigheten av snara åtgärder för ruinens skyddande mot förfall. Vissa partier syntes sålunda starkt hotade av förstörelse, vartill komme att, om intet åtgjordes, besökandes säkerhet å en del ställen inom kort syntes kunna äventyras. Beträffande de ifrågasatta konserveringsarbetena vore det givetvis önskvärt att kunna i full utsträckning följa den av byggnadsstyrelsen förordade planen. Av sparsamhetsskäl syntes man emellertid vara nödgad att begränsa sig till de arbeten, som vore av mest trängande natur. Departementschefen ansåge sig därför kunna tillstyrka allenast, att för ändamålet beviljades anslag till sammanlagt det belopp, som motsvarade kostnaderna för de i första klassen av planen upptagna arbetena, därvid dock beloppet borde avrundas till 150,000 kronor. Inom denna ram borde det ankomma på byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvarien planlägga arbetet så, att största möjliga effekt uppnåddes. Det sålunda föreslagna anslagsbeloppet 150,000 kronor borde lämpligen kunna fördelas på fem år.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed avlåtna förslag anvisade riksdagen för ändamålet för budgetåret 1926/1927 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor. Samma anslag har sedermera anvisats för vart och ett av budgetåren 1927—1931. Sammanlagda anslagsbeloppet utgör sålunda 150,000 kronor, och med innevarande budgetårs anslag har alltså anvisats det totalbelopp, som motsvarar kostnaderna för de arbeten, vilka i förberörda plan hänförts till första klassen.

I detta sammanhang må omnämnas, att riksdagen vid beviljande av anslag till ändamålet för budgetåret 1927/1928 på given anledning uttalade, att hinder icke borde möta för byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvarien vidtaga de avvikelser från den uppgjorda restaureringsplanen, som under arbetets gång kunde befinnas erforderliga och icke ökade kostnaderna.

I skrivelse den 17 september 1930 har nu *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om medel för fortsättande av ifrågavarande konserveringsarbeten

genom vidtagande av åtgärder som, utöver hittills verkställda arbeten, ansetts nödvändiga till förhindrande av ytterligare förstörelse av ruinen.

Styrelsen har därvid till en början meddelat, att genom styrelsens försorg och i samråd med riksantikvarien under sommarmånaderna åren 1926—1930 utförts konserveringsarbeten enligt årligen uppgjorda arbetsprogram, i huvudsak grundade på intendenten Rolands förslag, varvid såsom arbetsledare på platsen anlåtats tjänstgörande arkitekten utom stat hos styrelsen Erik Lundgren, bosatt i Göteborg.

Styrelsen uttalar vidare, att det, då den första femårsperioden med innevarande budgetårs arbeten vore avslutad, givetvis vore angeläget att överblicka resultatet av de utförda arbetena och i vad mån dessa överensstämde med de i första klassen i det ursprungliga arbetsprogrammet avsedda arbetena ävensom överväga behovet av ytterligare åtgärder för den märkliga ruinens bevarande. I sådant syfte hade arkitekten Lundgren på styrelsens anmodan inkommit med dels en skrivelse av den 5 september 1929 rörande de i den nu tilländalupna femårsperioden ingående arbetena m. m. och dels en skrivelse av den 23 juli 1930 med förslag till fortsättande av konserveringsarbetena under budgetåret 1931/1932.

I anslutning till dessa skrivelser, vilka jämte intendenten Rolands år 1925 uppgjorda förslag med tillhörande tre ritningar fogats vid byggnadsstyrelsens framställning, har byggnadsstyrelsen angående arbetets bedrivande samt behovet av ytterligare konserveringsarbeten lämnat i huvudsak följande redogörelse:

Det ursprungliga förslaget har följts, så långt det varit möjligt. Genom de märkliga resultat, som uppnåddes vid de till en början ytterst sparsamt lagda utgrävningarna, befanns det emellertid snart nog omöjligt att strängt följa programmet. Fynden omkastade helt hitintills kända fakta rörande fästningens byggnadshistoria. Såsom ett exempel kan nämnas, att där man tidigare ansett sig böra räkna med ett byggnadsminnesmärke av ganska sentida datum, hade man nu funnit betydande rester av en medeltida borganläggning. Det s. k. Nya magasinet med sina påträffade murrester av valv, pelare och mönstrade tegelgolv, belägna i rasmassorna, har nämligen befunnits vara en till- och ombyggnad av en bostadsflygel från 1400-talet.

Att under sådana förhållanden fortsätta enligt de gamla principerna, nämligen med uppförande av skalmurar utan hänsyn till äldre murrester, dolda i murverket, var otänkbart, varför arbetet måste läggas efter nya riktlinjer med tillvaratagande av de intressanta byggnadshistoriska murdetaljerna.

I en i arkitekten Lundgrens skrivelse den 5 september 1929 intagen tabell angives närmare, huru arbetet hittills bedrivits i jämförelse med intendenten Rolands arbetsprogram. Härav framgår, att arbetet i huvudsak varit koncentrerat till Larmposten och Nya magasinet, medan övriga byggnader omkring borggården samt yttervallarna icke kunnat upptagas till behandling i större utsträckning. Beträffande sistnämnda byggnader, Konungasalen, Kyrkan och Gamla magasinet, vill styrelsen i detta sammanhang framhålla, att konserveringsarbetena under sommaren 1930 till stor del avsett dessa byggnader och att arbetet med dessa kommer att fortsätta våren 1931.

Konserveringsarbetet på fästningen har sålunda i första hand avsett att från omedelbar förstörelse rädda de centrala delarna av befästningsverken. Det har därvid visat sig, att faran för ras och därigenom förstörelse av kul-

turhistoriskt sett synnerligen stora värden varit än mera överhängande än tidigare kunnat förutses. Särskilt har Nya magasinet varit utsatt för faran av valvets nedstörtande och därmed så gott som förintelse av stora delar av denna byggnad. På grund av att ruinens tillstånd i själva verket visat sig vara sämre än vid förslagets uppgörande varit möjligt att bedöma, hava de anslagna medlen i första hand måst användas för de viktigaste, centrala delarna av ruinen, där en eventuell rasering skulle medfört oersättliga, kulturhistoriska förluster. Härvid hava de i första perioden ingående arbetena å yttervallarnas konservering måst undanskjutas med undantag för Larmposten, vilken hotades med förstörelse. Enligt intendenten Rolands förslag avse de i första perioden ingående arbetena å yttervallarna huvudsakligen försvarsarbeten för förhindrande av ras. Undanskjutandet av dessa försvarsarbeten under några år har lyckligtvis visat sig icke medföra några större vådor, och man bör nu överväga lämpligheten av att i allmänhet direkt övergå till utförandet av de definitiva konserveringsarbetena å yttervallarnas murverk. Såsom redan av Roland framhållits, äro i stort sett alla de av honom föreslagna åtgärderna, beräknade till en sammanlagd kostnad av 485,500 kronor, nödvändiga. Även om undanskjutandet av försvarsarbetena hittills icke medfört några större vådor, kan ett uppskjutande under längre tid av konserveringsarbetena å dessa yttermurverk icke under några förhållanden försvaras. Murverken äro nu å stora sträckor utan skalmur, och bakmuren uppluckras så småningom. Stor risk förefinnes alltså, att murverken skola rasa på grund av frysning av inträngande vatten samt genom jordtrycket av bakomliggande mark. I detta avseende utgöra vissa delar av de södra och norra vallarna varnande exempel. Dessa fästningsverk, numera begravda av jordmassor, göra endast intryck av stora jordhögar. Enligt arkitekten Lundgrens bestämda åsikt hotas åtskilliga delar av de övriga vallmurarna av samma öde, om icke förstärkningsarbeten snarast vidtagas. Att märka är även, att ju mera förstörelsen får utbreda sig, desto dyrbarare bliva de arbeten, som i varje fall i sinom tid måste utföras å utanverken, om dessa ej småningom skola fullständigt rasa samman.

I skrivelsen av den 23 juli 1930 framhåller arkitekten Lundgren särskilt, att den sistförflutna vinterns täta växlingar mellan väta och köld gått synnerligen illa åt yttervallarnas bakmurar och att konserveringsarbetet å dessa partier måste påbörjas redan år 1931, därest icke allvarliga ras med oberäkneliga följder skola inträffa. I samma skrivelse framlägger arkitekten Lundgren en plan för arbetets bedrivande under budgetåret 1931/1932, vilken i huvudsak avser arbeten å Larmpostens södra mur, Kyrkan, Kvarntornet, Blockhuspostens östra mur samt Nedre Platts västra mur närmast Blockhusposten.

För egen del har byggnadsstyrelsen i ärendet anförut följande:

Under arbetenas gång hava generaldirektören Tengbom, byggnadsrådet Nilsson och intendenten, vice-professorn Lindholm vid olika tillfällen besökt ruinen. Av de därvid gjorda iakttagelserna har styrelsen blivit övertygad om nödvändigheten av konserveringsarbetenas omedelbara fortsättande, för att ruinen skall kunna skyddas för ytterligare förstörelse. Härvid skulle, sedan vissa avslutningsarbeten å de centrala byggnads- och murpartierna fullbordats, i första hand de mest hotade delarna av ännu bevarade yttervallar konserveras. I huvudsak torde därvid den ursprungliga planen kunna läggas till grund och alltså de till andra klassen hörande arbetena i intendenten Rolands förslag komma till utförande. I likhet med vad fallet varit vid utförandet av de till första klassen hörande arbetena skulle dock byggnadsstyrelsen äga att i samråd med riksantikvarien vidtaga de smärre ändringar

i planen, vilka under arbetenas gång kunna visa sig behövliga och lämpliga och icke öka kostnaderna.

Andra klassens arbeten, som nu skulle påbörjas, äro i huvudsak följande.

Å *yttervallarna*: Nedre Platts västra och norra sidor från uppgången vid Larmposten, mellanpartierna å Larmpostens västra sida, mellandelen av Stora Vågghals östra sida och Skarpe Nords västra sida, samt

å *inre murar*: Kyrktornet, Gamla magasinet, valven vid Fars hatt och Borggårdens norra mur.

Angående kostnaderna för de sålunda nu avsedda arbetena erinrar styrelsen, att dessa kostnader i den ursprungliga planen beräknats till 154,200 kronor. Styrelsen anser lämpligt, att detta kostnadsbelopp, såsom hittills skett, fördelas å exempelvis fem år. För budgetåret 1931/1932 skulle alltså erfordras samma anslag som anvisats för vart och ett av de gångna fem åren eller 30,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1931 års riksdag att till fortsättande av konserveringsarbetena å Bohus fästningsruin för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har vidare omnämnt, att *riksantikvarien*, efter att hava på platsen granskat den av arkitekten Lundgren uppgjorda planen för konserveringsarbeten under nästkommande budgetår, i yttrande den 13 augusti 1930 förklarar sig livligt tillstyrka denna plans realiserande och samtidigt framhållit nödvändigheten av att konserveringsarbetena fullföljas under ytterligare en femårsperiod.

Vid besök å platsen har jag tagit del av de vid Bohus fästningsruin hittills utförda konserveringsarbetena samt sökt bilda mig en uppfattning angående behovet av ytterligare dylika arbeten. Jag har därvid haft tillfälle iakttaga att — även om betydande resultat vunnits genom de hittills utförda arbetena — åtskilliga delar av den mäktiga ruinen befinna sig i ett sådant tillstånd, att snara åtgärder måste anses vara av nöden för att förhindra fortsatt förstörelse. På grund härav och då det synes angeläget att bevara detta värdefulla byggnadsminnesmärke, har jag icke ansett tillrädligt, att de igångsatta istandsättningsarbetena nu avbrytas, utan i likhet med byggnadsstyrelsen och riksantikvarien funnit mig böra tillstyrka ett fortsättande av konserveringsarbetena. Därvid torde, såsom byggnadsstyrelsen förutsatt, den ursprungligen uppgjorda konserveringsplanen böra i huvudsak följas; dock böra — jämte vad som föranledes av hittills på grund av erfarenheter under arbetets gång gjorda avvikelser — däri vidtagas de jämkningar, som med hänsyn till i fortsättningen inträffande omständigheter kunna av byggnadsstyrelsen efter samråd med riksantikvarien prövas påkallade. I stort sett skulle alltså de i nyssnämnda plan under andra klassen upptagna arbetena nu komma till utförande. För detta ändamål torde böra avses ett belopp av i avrundat tal 150,000 kronor, att fördelas på 5 budgetår.

Departements-
chefen.

För budgetåret 1931/1932 tillstyrker jag alltså anvisande av ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 30,000.

[58.] 19. **Inköp av visst markområde vid länsresidenset i Härnösand m. m.** För iståndsättande av gamla residensbyggnaden i Härnösand till bostad åt landshövdingen i länet m. m. har riksdagen för budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 anvisat anslag. Vidare har 1929 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att godkänna ett av byggnadsstyrelsen upprättat, av stadsfullmäktige i Härnösand den 2 augusti 1928 antaget förslag till avtal mellan kronan och staden rörande byte av mark omkring residensbyggnaden m. m. Genom brev den 3 maj 1929 har Kungl. Maj:t godkänt berörda avtal.

Beträffande den närmare innebörden av ifrågavarande avtal tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse, som lämnades i statsverkspropositionen till 1929 års riksdag (sjätte huvudtiteln, punkten 42). Här må endast erinras, att enligt § 5 i avtalet Härnösands stad förbundit sig att, när staden blivit ägare till den mark, varå uthuset å tomten nr 101 är uppfört, samt nedrivit detta uthus, till kronan med äganderätt överlämna den del av nämnda mark, som å en av byggnadsstyrelsens intendantsbyrå den 4 april 1928 upprättad karta är utmärkt med D och svart streckning, utgörande omkring 110 kvadratmeter, mot en kontant ersättning per kvadratmeter lika med den staden själv erlagt per kvadratmeter för ifrågavarande tomt med åbyggnad.

I skrivelse den 17 september 1930 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att Härnösands drätselkammare i skrivelse den 8 augusti 1930 meddelat styrelsen, att staden inköpt tomten nr 101, numera benämnd nr 7 i kvarteret Köpmannen, jämte åbyggnad, ävensom att staden vore beredd att till kronan överlämna det i avtalet överenskomna området om 110 kvadratmeter mot en ersättning, som med hänsyn till den av staden för tomten i sin helhet erlagda köpeskillingen uppginge till 19,589 kronor 4 öre. Den sålunda begärda ersättningen, som alltså enligt avtalet grundade sig på det pris per kvadratmeter, som staden enligt ett av drätselkammaren företett köpeavtal själv erlagt, syntes styrelsen skälig.

Styrelsen meddelar vidare, att drätselkammaren med skrivelse den 5 september 1930 överlämnat följande förslag till avtal rörande kronans förvärv av tomtdelen i fråga, mot vilket förslag byggnadsstyrelsen för sin del intet hade att erinra:

Mellan Kungl. Maj:t och Kronan och Härnösands stad, företrädd av dess drätselkammare, har träffats följande

Avtal.

På grund av ett mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Härnösands stad å andra sidan, den 2 augusti 1928 och den 22 maj 1929 träffat

avtal angående ordnandet av residenstomten i Härnösand upplåter staden härmed mot en kontant ersättning av kronor 19,589:04 jämte fem procent ränta från den 1 augusti 1930, tills betalning sker, med full äganderätt till kronan den del av förutvarande tomten nr 101 i andra kvarteret, numera tomten nr 7 i kvarteret Köpmannen, som å en förenämnda avtal bifogad, av Kungl. byggnadsstyrelsen den 4 april 1928 upprättad karta utmärkts med D och svart streckning och som innehåller 110 kvm.

Kostnaderna för försålda områdets avskiljande samt lagfartskostnaderna betalas av kronan.

Den staden tillkommande ersättningen erlägges, sedan Kungl. Maj:t godkänt detta avtal och ställt medel till vederbörande statsmyndighets förfogande, och anses kronan hava tillträtt området i fråga i och med ersättningsbeloppets erläggande.

Härnösand den 5 september 1930.

För Härnösands drätselkammare:

Jean Häggman.

Byggnadsstyrelsen framhåller slutligen att, om medel för inlösen av ifrågasvarande tomtmark måste äskas hos riksdagen och likvid till följd härav icke skulle kunna ske förrän vid nästa budgetårs ingång den 1 juli 1931, därvid alltså skulle erfordras, förutom köpeskillingen, 19,589 kronor 4 öre, 5 % ränta därå för tiden den 1 augusti 1930—30 juni 1931 eller 897 kronor 83 öre, vartill komme den till omkring 300 kronor uppskattade kostnaden för tomtens avskiljande och för kronans lagfart å fånget, alltså tillhopa omkring 20,786 kronor 87 öre eller avrundat 20,800 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt, att det framlagda avtalsförslaget måtte godkännas samt att erforderliga medel måtte beredas för guldande av köpeskillingen för ifrågasvarande markområde och andra kostnader i samband därmed.

Med skrivelse den 22 oktober 1930 har byggnadsstyrelsen överlämnat ett till styrelsen inkommet protokollsutdrag, utvisande att stadsfullmäktige i Härnösand den 14 oktober 1930 godkänt nyssnämnda avtal.

Då omförmälda markområdes förvärvande för statens räkning förutsatts i det av statsmakterna godkända avtalet rörande byte av mark omkring residentsbyggnaden i Härnösand m. m. och då den betingade köpeskillingen för markområdet, även om den förefaller jämförelsevis hög, med hänsyn till innehållet i berörda avtal lärer böra godtagas, vill jag tillstyrka byggnadsstyrelsens föreliggande framställning. För guldande av köpeskillingen jämte av markförvärvet föranledda kostnader för tomtens avskiljande och vinnande av lagfart torde för nästkommande budgetår böra äskas ett extra anslag av 20,800 kronor.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till inköp av visst markområde vid länsresidenset i Härnösand m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 20,800.

[59.] 20. **Vissa smärre ombyggnadsarbeten.** Under denna punkt torde jag få anmäla vissa frågor om smärre ombyggnadsarbeten för tillgodoseende av lokalbehov för några statsinstitutioner.

*Inredning
av vindsvåningen i
fastigheten
nr 9 Storkyrkobrinken
m. m.*

I en den 21 augusti 1929 dagtecknad skrivelse gjorde *byggnadsstyrelsen* framställning om beredande av medel för inredning och modernisering av vindsvåningen i fastigheten nr 9 vid Storkyrkobrinken i Stockholm m. m., vilken fastighet för närvarande till största delen användes av försvarsdepartementet.

Under hänvisning till en vid skrivelsen fogad planritning över samtliga kronan tillhöriga fastigheter inom kvarteret Mercurius — vilken planritning jag här ber få återopa — lämnade styrelsen till en början följande redogörelse för den dåvarande dispositionen av utrymmena inom nyssnämnda fastighet nr 9 Storkyrkobrinken:

Försvarsdepartementet innehar de å planritningen med nr 141—144 a betecknade utrymmena i bottenvåningen, som för övrigt är uthyrd till privata hyresgäster. Vidare disponerar departementet hela våningen 1 trappa upp samt våningen 2 trappor upp med undantag av rummet nr 344, som är uthyrt till privat hyresgäst. I våningen 3 trappor upp äro de med nr 432—434 samt 439 och 441 betecknade utrymmena upplåtna såsom bostad åt förste expeditionsvakten i försvarsdepartementet samt de med nr 436—440 och 443 betecknade utrymmena upplåtna till fastighetsregisterkommissionen. Utrymmena nr 444—450 äro från och med den 1 oktober 1929 uthyrda till förste expeditionsvakten i socialdepartementet. Slutligen är rummet nr 452 tillika med underliggande rum i våningen 2 trappor upp uthyrt till annan, privat hyresgäst. I vindsvåningen äro de inredda utrymmena nr 509—510 samt 512—517 för närvarande uthyrda till privat hyresgäst, men denna förhyrning upphör den 30 september 1929 på grund av uppsägning från hyresgästens sida. Den övriga delen av vindsvåningen, som är oinredd, användes till vindskontor.

Beträffande de till privata hyresgäster uthyrda lägenheterna i våningen 3 trappor upp samt i vindsvåningen upplyste byggnadsstyrelsen, att dessa lägenheter icke moderniserats i samband med fastighetens ombyggnad under åren 1919—1921. I synnerhet lägenheten i vindsvåningen befunne sig enligt styrelsen i sådant skick, att densamma icke kunde med ekonomisk fördel uthyras, därest den icke underkastades omfattande reparations- och istandsättningsarbeten. Även ur brandfaresynpunkt måste detta anses påkallat.

Med hänsyn till att behovet av centralt belägna lokaler för såväl ämbetsverk som kommittéer alltjämt vore stort och svårigheterna att tillfredsställa detta behov säkerligen komme att ytterligare ökas, då statsverkets förhyrning i Auditoriebyggnaden i början av år 1932 skulle avvecklas, fann byggnadsstyrelsen lämpligt, att vindsvåningen i fastigheten i fråga inreddes till ämbetslokaler och att i samband därmed erforderlig modernisering verkställdes inom de uthyrda lokalerna i våningen 3 trappor upp, vilka eventuellt skulle kunna uppsägas till den 1 oktober 1931 för att därefter utnyttjas för statsverkets räkning. Redan tidigare hade styrelsen haft denna fråga under övervägande, men styrelsen hade avvaktat ett lämpligt tillfälle

för dess lösning, vilket nu yppat sig genom den av hyresgästen i vindsvåningen verkställda uppsägningen. Styrelsen vore icke för det dåvarande i tillfälle att angiva, för vilka statliga ändamål lokalerna lämpligast borde användas, men skulle framdeles förelägga Kungl. Maj:t förslag därutinnan. Med skrivelsen överlämnade byggnadsstyrelsen två inom styrelsens utredningsbyrå upprättade planritningar, å vilka angivits förslag till förändrad inredning av vindsvåningen samt till vissa moderniseringar i våningen 3 trappor upp. Enligt en vid skrivelsen fogad kostnadsberäkning beräknades de sålunda föreslagna arbetena draga en kostnad av sammanlagt 71,000 kronor. Det föreliggande förslaget innebar, att vindsvåningen i sin helhet skulle inredas, varvid bland annat korridorsystem skulle genomföras. Härigenom skulle, fränsett korridorer och biutrymmen, vinnas 12 ämbetsrum. I våningen 3 trappor upp skulle i första hand de uthyrda utrymmena moderniseras, varjämte W.-C. skulle anordnas inom fastighetsregisterkommisionens lokaler samt bredvidliggande vaktmästarlägenhet jämväl förses med dylik anordning. Den ena av de båda nuvarande vaktmästarlägenheterna jämte det uthyrda rummet nr 452 skulle tagas i anspråk för tjänstebruk, varigenom i denna våning skulle vinnas 5 nya ämbetsrum. Slutligen skulle vindsvåningen samt de uthyrda delarna av våningen 3 trappor upp förses med värmeledning, i samband varmed nuvarande pannanläggning, som på grund av en del under senare år gjorda utökningar av värmeledningen blivit väl knapp, skulle utökas med ytterligare en panna.

Med avseende å förslagets ekonomiska innebörd anförde styrelsen i berörda skrivelse följande:

Den föreslagna inredningen och moderniseringen av vindsvåningen ställer sig dyrare per rumsenhet än arbetena inom våningen 3 trappor upp. Den del av kostnaderna, som belöper på vindsvåningen, har beräknats till 63,000 kronor. Den effektiva rumsytan inom vindsvåningen, således oavsett korridor- och liknande biutrymmen, blir 255 kvm. Efter ett hyrespris av 35 kronor per kvm., oberäknat ersättning för värme, vilket pris med hänsyn till fastighetens läge måste anses vara skäligt, skulle hyresvärdet för vindsvåningen efter utförandet av de föreslagna ändringsarbetena uppgå till 8,925 kronor för år räknat. Om från detta hyresvärde drages den nu inflytande hyran för vindslägenheten, 2,000 kronor, blir det ökade hyresvärdet 6,925 kronor för år, vilket motsvarar 11 % av den beräknade kostnaden för vindsinredningen. Det framlagda förslagets genomförande måste alltså anses vara ekonomiskt fördelaktigt för statsverket.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1930 års riksdag att för inrednings- och moderniseringsarbeten i vindsvåningen samt i våningen 3 trappor upp i fastigheten nr 9 vid Storkyrkobrinken i Stockholm för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag å 71,000 kronor eller ock medgiva, att nämnda belopp finge för ändamålet användas av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden.

Byggnadsstyrelsens omförmälda framställning anmälde i 1930 års stats-

verksproposition (sjätte huvudtiteln, sid. 195) men föranledde icke anslags-
äskande till 1930 års riksdag.

I skrivelse den 11 juni 1930 har *byggnadsstyrelsen* gjort förnyad framställ-
ning om medel för ifrågavarande ändamål. Styrelsen har därvid omnämnt,
att lokalerna i vindsvåningen för närvarande stå obegagnade, samt fram-
hållit nödvändigheten av att lokalerna bli iordningställda på sätt styrelsen
år 1929 föreslagit för att de över huvud taget skola kunna ekonomiskt ut-
nyttjas. Med avseende å anslagsbehovet för de avsedda arbetena har sty-
relsen emellertid anført, att till följd av numera inträffad stegring av priserna
å rörledningsarbeten det framlagda förslagens genomförande beräknas draga
en till 72,000 kronor förhöjd kostnad.

Styrelsen har hemställt, att framställning om beviljande av sistnämnda
belopp måtte göras till 1931 års riksdag.

Departements-
chefen.

Redan för närvarande föreligger, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, ett
stort behov av väl belägna lokaler för såväl kommittéer som andra statsin-
stitutioner, vilka icke disponera särskilda fastigheter. Detta behov kommer
efter den 1 april 1932, då statsverkets nuvarande lokalförhyrning i Audito-
rium är avsedd att upphöra, att ytterligare väsentligt ökas. Jag erinrar i
sådant avseende, att av andra statsinstitutioner än riksförsäkringsanstalten
— för vilket ämbetsverk nybyggnad nu är under uppförande inom kvarteret
Grönlandet södra — för närvarande disponeras ett 100-tal rum inom Audi-
torium. För dessa institutioner torde endast ett 20-tal rum kunna beredas
inom riksförsäkringsanstaltens nybyggnad. Avsikten har varit, att det åter-
stående lokalbehovet för berörda institutioner skulle i väsentlig mån kunna
tillgodoses dels inom postverkets fastighet nr 3 vid Malmtorgsgatan, dels
ock inom statens järnvägars hus nr 3 vid Vasagatan. Detta lär dock icke
bliva möjligt i den omfattning, som man från början tänkt sig, enär avse-
värt utrymme inom fastigheten vid Malmtorgsgatan numera tagits i anspråk
av nyinrättade institutioner, vilkas lokalbehov ej kunde förutses vid stats-
makternas första ståndpunktstagande i fråga om upphörande av förhyrningen
i Auditorium. Med hänsyn till nu antydda förhållanden och då, även från-
sett förhyrningen i Auditorium, statsverkets lokalförhyrning inom enskilda
tillhöriga fastigheter alltfjämt är jämförelsevis omfattande, finner jag bygg-
nadsstyrelsens förslag om istandsättande av de här förevarande lokalerna i
fastigheten nr 9 vid Storkyrkobrinken vara välbetänkt, så mycket hellre som
det i och för sig måste anses ekonomiskt otillfredsställande att låta dessa
centralt belägna lokaler stå outnyttjade. Genom förslagens genomförande
skulle vinnas 17 nya ämbetsrum. Då jag icke har något att erinra mot det
föreliggande förslagens innehåll eller de för detsamma genomförande beräk-
nade kostnaderna, tillstyrker jag, att för nästkommande budgetår till ända-
målet avses ett belopp av 72,000 kronor. Enär den av byggnadsstyrelsen
omnämnda fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvud-
staden med hänsyn till under senaste år vidtagna dispositioner icke lämnar
tillgång till bestridande av kostnaderna för här föreslagna arbeten, lär
medelsbeloppet få beredas å riksstaten.

I skrivelse den 28 augusti 1930 har byggnadsstyrelsen framlagt förslag till anordnande av en vaktmästarbostad i norra flygeln av tekniska högskolans gamla byggnad. Förslaget är föranlett av att den nuvarande vaktmästarbostaden i södra flygelbyggnaden erfordras för lantmäteriundervisningen, som kommer att förläggas till sistnämnda byggnad.

*Anordnande
av vakt-
mästarbostad
i tekniska
högskolans
gamla
byggnad.*

I avseende å lantmäteriundervisningens lokalfråga må i detta sammanhang följande nämnas. I skrivelse den 22 mars 1930 (nr 77, punkt 51) anmälde riksdagen, att riksdagen lämnat utan bifall ett av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen framlagt förslag om anvisande för budgetåret 1930/1931 av ett extra reservationsanslag av 182,000 kronor till inredande genom vissa om- och påbyggnadsarbeten i tekniska högskolans gamla byggnad vid Drottninggatan i Stockholm av lokaler för lantmäteriundervisningen. Genom beslut den 4 april 1930 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att skyndsamt utreda frågan om anskaffande för tiden efter den 30 september 1931, då det mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Stockholms stad, å andra sidan, upprättade kontraktet angående förhyrning för lantmäteriundervisningen av lokaler i Östermalms gamla läroverksbyggnad i Stockholm ginge till ända, av provisoriska lokaler för nämnda undervisning. I skrivelse den 19 juni 1930 meddelade byggnadsstyrelsen, att enligt till styrelsen från Stockholms stads fastighetskontor ingånget meddelande statsverket efter kontraktstidens utgång icke kunde påräkna fortsatt förhyrning av nyssnämnda läroverksbyggnad samt att styrelsen efter underhandlingar med rektorsämbetet vid tekniska högskolan i samråd med lantmäteristyrelsen upprättat nytt, av ritningar och kostnadsberäkning åtföljt förslag till beredande utan ombyggnadsarbeten av provisoriska lokaler för lantmäteriundervisningen i södra flygeln av tekniska högskolans gamla byggnad vid Drottninggatan. Sedan lantmäteristyrelsen avgivit utlåtande och därvid påyrkat vissa förbättringar i byggnadsstyrelsens förslag samt byggnadsstyrelsen i anledning därav yttrat sig, har Kungl. Maj:t genom beslut den 15 augusti 1930, med godkännande av det av byggnadsstyrelsen uppgjorda förslaget med av lantmäteristyrelsen gjorda tillägg, anbefallt byggnadsstyrelsen att med användande av anslaget till byggnader och reparationer låta utföra de för förslagets genomförande erforderliga arbetena för en kostnad av högst 34,000 kronor.

I förutnämnda skrivelse den 28 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* erinrat, att redan tidigare vid avgivande av förslag till anordnande av lokaler i tekniska högskolans gamla byggnad för lantmäteriundervisningen avsetts, att en av högskolan disponerad vaktmästarbostad skulle övertagas av lantmäteriundervisningen, under det att en ny vaktmästarbostad skulle anordnas för högskolan, och att styrelsen även uttalat, att styrelsen ämnade framdeles inkomma med särskilt förslag i denna del jämte framställning om beredande av erforderliga medel för bostadens inredning, beräknade till omkring 10,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har vidare anfört:

Enligt det av Kungl. Maj:t den 15 augusti 1930 godkända förslaget kvarligger tekniska högskolans vaktmästarbostad i södra flygelns bottenvåning

Då emellertid för lantmäteriundervisningen givetvis erfordras en vaktmästarbostad i samband med lokalerna, bör undervisningen övertaga denna lägenhet, i vilket fall åter från högskolan med bestämdhet framhållits, att en annan bostad måste anordnas för högskolan inom byggnaden.

En vid byggnadsstyrelsens skrivelse fogad planritning utvisar ett förslag till inredande av en vaktmästarbostad om två rum och kök, tambur m. m. i norra flygelns bottenvåning i lokal, som tidigare använts såsom verkstadslokal men som numera icke användes för detta ändamål.

Kostnaden för förslaget utförande har beräknats till 10,500 kronor.

Då anslaget till byggnader och reparationer näppeligen lämnar tillgång till bestridande jämväl av denna utgift, särskilt med hänsyn till att arbetena för ordnandet av lantmäteriundervisningens lokaler skola bekostas av detta anslag, varigenom andra underhållsarbeten givetvis måste anstå, vill byggnadsstyrelsen föreslå, att särskilda medel måtte för ändamålet anvisas.

På grund av vad sålunda anförts hemställer byggnadsstyrelsen, att för anordnande av en vaktmästarbostad för tekniska högskolan i ifrågavarande byggnad måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 10,500 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom byggnadsstyrelsen framhållit är det behövt att för lantmäteriundervisningen taga i anspråk den nu befintliga vaktmästarbostaden i södra flygeln av tekniska högskolans gamla byggnad. Då emellertid även för högskolans del erfordras vaktmästarbostad, lärer ny sådan få anordnas. Mot det av byggnadsstyrelsen i detta syfte framlagda förslaget har jag intet att erinra. Ej heller har jag funnit anledning till erinran mot den av styrelsen beräknade kostnaden för utförande av de erforderliga arbetena, 10,500 kronor.

Lika med byggnadsstyrelsen anser jag, att särskilda anslagsmedel böra beredas för ändamålet.

Anordnande
av expedi-
tionsvakt-
bostad inom
länsresiden-
set
i Visby.

I en till byggnadsstyrelsen ingiven skrivelse den 4 december 1928 hemställde länsstyrelsen i Gotlands län om anordnande av en expeditionsvaktbostad i det till länsresidenset hörande s. k. nya stallet. Länsstyrelsen erinrade därvid, att länsstyrelsen redan i skrivelse den 17 december 1921 gjort framställning i berörda ämne och därvid framhållit, att det främst gällde förverkligandet av ett redan då länge närt önskemål att såväl för ämbetsverkets behov som för tillsyn å den vidlyftiga fastigheten hava en av länsstyrelsens expeditionsvakter där boende, vilket särskilt vid eldfara vore av vikt. Länsstyrelsen hade vidare betonat, att frågan blivit än mera aktuell, sedan värmeledning införts och åt den expeditionsvakt, för vilken bostaden avsåges, anförtratts eldning och skötsel av värmeledningen i länsresiden- set, vilket bestyr fordrade hans närvaro i fastigheten i långt större utsträckning än vad förut varit fallet. I skrivelsen den 4 december 1928 anförde länsstyrelsen ytterligare, att efter vissa under 1927 gjorda ändringar av spiselanordningarna m. m. i residensköket uppeldning av värmeledningen påginge även sommartid samt att åt expeditionsvakten även i viss utsträckning anförtratts skötseln av länsresidensets trädgård, varjämte biträde ofta erfordrades för landshövdingens räkning. Under nuvarande förhållanden stode ämbetshuset utan tillsyn under tid, då tjänstgöring icke

där påginge, varjämte under landshövdingens bortovaro även residenset saknade nödig eftersyn.

I skrivelse den 9 oktober 1929 framlade *byggnadsstyrelsen* förslag i ämnet. Styrelsen uttalade därvid sin anslutning till vad länsstyrelsen anfört beträffande behovet av att bostad bereddes en expeditiönsvakt inom länsresidenset samt anförde vidare:

Anledningen till att byggnadsstyrelsen, trots länsstyrelsens tidigare framställningar i ämnet och i samband med ekonomiska besiktningar å fastigheten framkomna förslag till frågans lösning, hittills icke vidtagit någon åtgärd i berörda syfte, har varit, att det ifrågasatts, att ifrågavarande stallflygel skulle tagas i anspråk för beredande av ökat lokalutrymme för länsstyrelsen. Avsikten har sålunda varit att här inrymma länets lantmäterikontor, som disponerade lokaler i residenset, samt upplåta dessa senare lokaler till länsstyrelsen. Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 19 oktober 1928 bemyndigat länsstyrelsen att träffa avtal om förhyrande för lantmäterikontorets räkning för en tid av 10 år av en lägenhet inom den Visby stad tillhöriga fastigheten i hörnet av Hamnplan och Kaserngatan samt länsstyrelsen med anledning härav kunnat övertaga de av lantmäterikontoret tidigare disponerade lokalerna i länsresidenset, kunna såväl länsstyrelsens som lantmäterikontorets lokalfrågor anses vara på ett tillfredsställande sätt lösta för en avsevärd tid framåt. Något hinder att till stallflygeln förlägga en expeditiönsvaktbostad föreligger sålunda numera icke, och styrelsen får även framhålla, att den för detta ändamål erforderliga inredningen av byggnaden jämväl skulle kunna utnyttjas, därest byggnaden framdeles skulle behöva tagas i anspråk såsom tjänstelokaler.

Länsstyrelsen har i sin förevarande framställning hänvisat till ett av byggnadschefen A. Serboni tidigare uppgjort förslag i frågan. Inom byggnadsstyrelsen har emellertid numera upprättats ett å tre bilagda ritningar åskådliggjort nytt förslag, vilket avser en med hänsyn till ändamålet lämpligare plandisposition av de tillgängliga utrymmena. Såsom av ritningarna framgår skulle i våningen en trappa upp anordnas en lägenhet om två rum och kök, i samband varmed skulle upptagas fyra nya fönster. Byggnadens yttre skulle i övrigt icke nämnvärt förändras. Uppvärmningen av utrymmena har alternativt föreslagits att ske medelst kakelugnar eller genom värmeledning med en till flygelbyggnadens källare förlagd värmepanna. En anslutning av värmeledningen till länsresidensets värmecentral har nämligen av tekniska skäl icke ansetts vara lämplig. Enligt av byggnadschefen Serboni upprättad kostnadsberäkning skulle alternativen draga en kostnad av 11,100 respektive 11,400 kronor. Då emellertid posterna för »diverse och oförutsedda utgifter», 1,070 kronor, synas styrelsen väl lågt beräknade, torde kostnaderna för de båda alternativen böra sättas till 12,000 respektive 12,300 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1929 har länsstyrelsen yttrat sig över det sålunda föreliggande, inom byggnadsstyrelsen upprättade förslaget och därvid, under framhållande av att förhandenvarande förhållanden medförde svårigheter att på tillfredsställande sätt uppvärma den föreslagna bostadslägenheten medelst kakelugnar, förordat det alternativ, som avsåge införande av värmeledning i flygelbyggnaden i fråga.

Byggnadsstyrelsen ansluter sig till vad länsstyrelsen anfört till förmån för införande av värmeledning, vilken anordning för övrigt, såsom synes, skulle komma att medföra en mycket obetydlig högre kostnad.

Då fråga alltså är om anordnande av bostaden i fråga inom ett hittills oinrett utrymme, synes anslaget till byggnader och reparationer icke lämpligen böra tagas i anspråk för bestridande av den därmed förenade kostnaden.

På grund av vad sålunda anförts hemställde byggnadsstyrelsen om anvisande av ett extra reservationsanslag å 12,300 kronor för inredande av en expeditionsvaktbostad inom länsresidenset i Visby i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen framlagda förslaget.

I 1930 års statsverksproposition, sjätte huvudtiteln, sid. 195, redovisades här ifrågavarande framställning jämte åtskilliga andra, för vilkas tillmötesgående anslag icke kunde beredas för nu löpande budgetår.

Med skrivelsen den 20 augusti 1930 angående anslag till byggnader och reparationer har, såsom vid behandlingen av nämnda anslagsfråga anmälts, byggnadsstyrelsen överlämnat en till styrelsen ingiven skrivelse den 12 juli 1930 från länsstyrelsen i Gotlands län, vari länsstyrelsen förnyat sin framställning om utförande av ifrågavarande arbeten. För egen del har byggnadsstyrelsen hemställt om beredande av medel för ändamålet.

Departements-
chefen.

Lika med länsstyrelsen och byggnadsstyrelsen finner jag önskvärt att för möjliggörande av erforderlig tillsyn inom residensbyggnaden bostad inom fastigheten beredes åt en expeditionsvakt, som tillika skulle omhändervärma värmeledningens skötsel. Det framställda förslaget att för anordnande av en sådan bostad taga i anspråk det s. k. nya stallet har icke givit mig anledning till erinran. I avseende å de alternativa förslagen angående bostadens uppvärmning medelst kakelugnar eller värmeledning synas övervägande skäl tala för det senare, helst kostnadsökningen är obetydlig. Kostnadsberäkningen för företaget, utfört enligt sistnämnda alternativ, slutar å 12,300 kronor och synes godtagbar. För ändamålet torde särskilda anslagsmedel till sistnämnda belopp böra beredas.

För undvikande av onödig vidlyftighet i huvudtitelns uppställning synas kostnaderna för de under denna punkt förordade arbetena lämpligen kunna bestridas från ett gemensamt anslag under rubriken »Vissa smärre ombyggnadsarbeten». Beloppet av detta anslag skulle i enlighet med förut angivna beräkningar uppgå till 94,800 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vissa smärre ombyggnadsarbeten* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 94,800.

Vissa andra framställningar rörande byggnadsföretag. Utöver förut omnämnda ärenden rörande nybyggnadsföretag samt ändrings- och reparationsarbeten å byggnader föreligga i kommunikationsdepartementet åtskilliga andra framställningar i dylika hänseenden.

På sätt i 1930 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, sid. 195) omnämndes, hava sålunda år 1928 gjorts framställningar dels i fråga om utvidg-

ning av länsstyrelsernas i Hallands och Västerbottens län lokaler, dels ock beträffande nybyggnad för lantmäterikontoret i Västmanlands län. I dessa tre frågor torde dock ytterligare utredning ännu vara erforderlig. Sedan åren 1928 och 1929 föreligga vidare framställningar rörande istandsättande av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm (det s. k. Arvfurstens palats), angående utvidgning av värmeledningsanläggningen i de huvudsakligen av pensionsstyrelsen disponerade fastigheterna nr 5 och 7 vid Engelbrekts-gatan i Stockholm samt om ökade lokaler för länsstyrelsen i Västernorr-lands län m. m. Beträffande värmeledningsanläggningen i pensionsstyrelsens fastigheter har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 11 juni 1930 gjort förnyad framställning.

Ytterligare har byggnadsstyrelsen i särskilda skrivelser den 30 oktober 1930 framlagt förslag i fråga om nybyggnader för lantmäterikontoren i Jön-köpings och Värmlands län.

De behov, som föranlett ifrågavarande framställningar, synas icke vara så trängande, att icke prövningen av ärendena ännu något kan anstå. I nuva-rande budgetläge har det icke varit möjligt att bereda medel för ytterligare byggnadsföretag utöver dem, för vilka anslag i det föregående tillstyrkts.

Departements-
chefen.

F. Diverse.

[60.] 1. **Ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befodringsavgifterna för vissa resor.** För detta ändamål har riksdagen beviljat anslag från och med första halvåret 1923. Anslaget, som för berörda budgetperiod utgick med 50,000 kronor, har sedermera sänkts, så att det för vartdera av budgetåren 1929—1931 bestämts till 15,000 kronor. Avsikten med detta anslag är att bereda statens järnvägar gottgörelse för transporter, beträffande vilka, i enlighet med hittills i vissa enstaka undantagsfall tillämpad praxis, befrielse eller nedsättning ansetts böra medgivas i befodringsavgifterna. Sådana fall äro studieresor för riksdagens ledamöter samt resor i samband med vissa kongresser och dylikt, där lindringar i befodringsavgifterna anses böra ur allmänna och särskilt internationella synpunkter medgivas. Därjämte har förutsatts, att av anslaget något mindre belopp i förekommande fall skulle kunna användas för lindring i fraktavgifterna för exempelvis befordran av vid forskningsresor hopbragta vetenskapliga samlingar, av konstföremål till en hela riket omfattande konstatställning eller dylikt, då ett betydande kulturellt allmänt intresse därmed vore förbundet. Vidare har förutsatts, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att i början av varje år på framställning av järnvägsstyrelsen besluta om den ersättning, som sammanlagt skulle till statens järnvägar för nästföregående år utgå från anslaget.

Utbetalningarna från anslaget hava under budgetåren 1923—1930 utgjort 27,549 kronor 89 öre, 16,931 kronor 96 öre, 8,135 kronor 46 öre, 24,844 kronor 68 öre, 8,205 kronor 67 öre, 7,534 kronor 91 öre och 59,732 kronor 79 öre, avseende ersättning för vart och ett av åren 1923—1929. I sistnämnda belopp ingår kostnaden för den av ett antal av riksdagens ledamöter under sommaren 1929 företagna studieresan till Norrland, 41,664 kronor 83 öre. Då överbelastningen å anslaget för budgetåret 1929/1930 är föranledd icke blott av nu omförmälda kostnad utan även av vissa andra utgifter av mera tillfällig beskaffenhet, kan belastningssiffran för sistnämnda budgetår icke anses giva uttryck för det normala anslagsbehovet. Vid sådant förhållande anser jag mig sakna anledning att föreslå höjning av anslaget för nästkommande budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befodringsavgifterna för vissa resor* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 15,000.

[61.] 2. **Bidrag till utgivande av tidskriften »Brandskydd».** För understödjande av Svenska brandskyddsföreningens verksamhet har 1920 års riksdag på tilläggsstat för år 1920 beviljat ett förslagsanslag, högst, 4,000 kronor,

varjämte såsom bidrag till utgivande genom nämnda förening av tidskriften »Brandskydd» å en var av tilläggsstaterna för åren 1921 och 1922 beviljats ett förslagsanslag, högst, 500 kronor, samt för varje budgetår under perioden 1923—1928 ett anslag av 400 kronor. För vartdera av budgetåren 1928—1930 har för ändamålet utgått ett extra anslag av 1,000 kronor. Den av 1928 års riksdag beviljade höjningen vidtogs med hänsyn till föreningens utvidgade verksamhet och dess i följd därav stegrade utgifter. Med tagen hänsyn till att propagandaverksamheten för ett effektivt brandskydd måste anses i hög grad samhällsgagnande beviljade 1930 års riksdag för innevarande budgetår anslag såsom bidrag till utgivande av tidskriften med ett till 2,000 kronor förhöjt belopp.

I skrivelse den 29 september 1930 har *Svenska brandskyddsföreningen* anhållit om statsbidrag med 5,000 kronor, varav 2,000 kronor till utgivande av förenämnda tidskrift och återstoden för bedrivande av föreningens upplysnings- och propagandaverksamhet i övrigt. Föreningen har därvid anfört i huvudsak följande:

Eldsvådorna i Sverige under de senaste tio åren hade medfört en national-ekonomisk förlust av omkring 450 miljoner kronor. Brandskydds rörelsen vore en fråga av ej ringa betydelse för staten, och denna rörelse borde för att kunna fortsätta och utvidga sin verksamhet komma i åtnjutande av större statsunderstöd än hittills varit fallet. Att stora kulturvärden kunde gå till spillo genom bristande förståelse för brandsläckningsväsendet och det förebyggande brandskyddet hade ett flertal uppmärksammade eldsvådor under år 1930 åter visat. För att kunna bedriva en effektiv upplysnings- och propagandaverksamhet på olika områden och i landets alla delar fordrades större ekonomiska resurser än föreningen förfogade över. I nästan alla kulturstater bedreves en allt kraftigare brandskyddspropaganda, och i de flesta länder understöddes de neutrala brandskyddsorganisationerna betydligt kraftigare än vad fallet vore i Sverige. Den neutrala finska brandskydds rörelsen åtnjöt ett statsunderstöd av 300,000 mark och den danska av 8,000 kronor. Att märka vore härvid, att den finska brandskyddsföreningen endast hade omkring 200 medlemmar, under det att Svenska brandskyddsföreningen hade omkring 3,200. I Norge skulle framdeles enligt vissa grunder medel avsättas till en statlig brandskyddsfond, genom vilken den norska brandskyddsföreningen ansåges kunna få betydande ekonomiskt understöd för sin verksamhet.

I brist på medel hade Svenska brandskyddsföreningen ej kunnat genomföra flera viktiga arbetsuppgifter. Den i 1929 års framställning om anslag omnämnda litteraturen hade ej kunnat utdelas till angivna läroanstalter och militära etablissemang, varjämte den betydelsefulla föredragsverksamheten ej nått erforderlig omfattning. Med ledning av en mer än tioårig erfarenhet vore det föreningens bestämda uppfattning, att de statsmedel, som beviljades för att få till stånd mera omfattande upplysningsarbete och kraftigare propagandaverksamhet på brandskyddets område, skulle giva staten direkta ekonomiska fördelar och vara landet till nytta både i ekonomiskt, kulturellt och socialt hänseende.

Enligt vad jag inhämtat, hava utgifterna för tidskriften »Brandskydd» under åren 1926—1929 uppgått till respektive omkring 26,000, 25,900, 28,200 och 30,500 kronor. Den del av dessa belopp, som icke täckts av inkomster

från tidskriften, har måst bestridas av influtna medlemsavgifter, varav i anspråk tagits för år 1926 omkring 9,200 kronor, för år 1927 omkring 8,400 kronor, för år 1928 omkring 7,900 kronor och för år 1929 omkring 8,600 kronor.

Utan tvivel har Svenska brandskyddsföreningen en viktig uppgift att fylla i arbetet på att förminska eldens härjningar i vårt land. Det synes mig därför motiverat, att staten genom fortsatt understöd visar sitt intresse för föreningens verksamhet. Understödet torde fortfarande böra utgå såsom bidrag till utgivande av föreningens tidskrift och synes även för nästa budgetår böra bestämmas till 2,000 kronor. Som villkor för erhållande av bidraget läser i likhet med vad föregående år skett böra stadgas, att lämpligt antal exemplar av tidskriften tillhandahålles kommunikationsdepartementet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att som *bidrag till utgivande av tidskriften »Brandskydd»* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra anslag*
av kronor 2,000.

[62.] 3. **Bidrag till utgivande av »Brandkårstidskrift».** Till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer hava under ett antal år anvisats anslag, senast för budgetåret 1926/1927 med 1,000 kronor. Sedan förbundets namn ändrats till Svenska brandkårearnas riksförbund, har riksdagen för vartdera av budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 såsom bidrag till utgivande genom Svenska brandkårearnas riksförbund av »Tidskrift för landsbygdens brandväsen» beviljat ett extra anslag av 1,000 kronor.

Av samma skäl, som föranledde under nästföregående punkt omförmäld ökning av anslaget till utgivande av tidskriften »Brandskydd», beviljade riksdagen för innevarande budgetår som bidrag till utgivande av riksförbundets tidskrift, dämera benämnd »Brandkårstidskrift», ett till 2,000 kronor förhöjt anslagsbelopp.

I skrivelse den 29 september 1930 har *riksförbundet* anhållit om statsbidrag med 5,000 kronor, därav 2,000 kronor såsom bidrag till utgivande av riksförbundets tidskrift.

Till stöd för framställningen har riksförbundet anfört bland annat följande:

Den av 1930 års riksdag beviljade ökningen av anslaget hade omedelbart kommit till användning för vissa sedan länge hysta önskemål beträffande tidskriftens utgivning och innehåll, nämligen dels utökande av antalet årligen utkommande nummer — försöksvis för år 1930 från sex till åtta — dels kvalitativ förstärkning av innehållet med lämpliga artiklar av fackmässig art. Den stegring av verksamhetens omfattning och intensitet, som kunnat konstateras i förbundets framställningar åren 1928 och 1929, hade fortgått i förstärkt tempo. Antalet anslutna brandkårer, som i augusti 1928 utgjort 370 och ett år senare vuxit till 428, hade numera nått siffran 573. Nyorganisation och omorganisation av kårer hade fortfarande i största utsträckning skett på initiativ eller under aktiv medverkan av förbundets konsulenter, ej minst den till förbundets centrala ledning knutne konsulenten utan

distrikt, vilken tillika vore förbundssekreterare och redaktör av tidskriften. Organiserandet av länsförbund (i ett fall landskapsförbund) såsom viktiga mellanled för arbetets sammanhållande hade fullföljts med stor framgång och sedan augusti 1928 hade tillkommit ej mindre än 6 sådana, så att totalantalet nu uppginge till 12. Det vore uppenbart, att organisationens starka utveckling samt de ständigt växande hänvändelserna från administrativa myndigheter och kommuner om medverkan i brandskyddsfrågor ställde alltför jämt växande krav på förbundets organ. Dessa krav kunde med förbundets nuvarande ekonomiska resurser icke fyllas på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Särskilt hade det visat sig omöjligt att som sig borde utsträcka verksamheten till de norra delarna av landet. De fyra nordligaste länen hade sålunda i stort sett hittills kommit att stå utanför arbetet. Men härtill komme, att även där brandkårer och länsförbund av brandkårer kommit till stånd, det vore högst angeläget att från den centrala förbundsledningen följa och befordra dessas arbete — naturligtvis utan något onödigt ingripande i den lokala självverksamheten. Icke minst krävdes informationsmöten med de lokala brandkonsulenterna för att bereda dessa möjlighet att utbyta sina erfarenheter och upprisika sina insikter med de nya rön, som ständigt vunnes inom brandväsendet. Inkomst- och utgiftsstaten för förbundet för år 1930, sammanställd med redogörelsen för verksamheten under 1929 och upprättad tablå över den ekonomiska ställningen vid senaste årsskifte, belyste på ett slående sätt bristen på medel till förbundets angelägna uppgifter. Förbundet hade gjort allt som kunnat göras för att utverka största möjliga bidrag från landets brandförsäkringsanstalter. Bland dessa kunde i stort sett endast de, vilkas verksamhet avsåge hela riket eller större del därav, påräknas för anslag till förbundets gemensamma omkostnader, enär de övriga, lokalt begränsade brandförsäkringsinrättningarna av förklarliga skäl begränsade sitt intresse till var och en sitt verksamhetsområde. Dessa senare hade för övrigt en tillräckligt stor uppgift i att understödja läns- och landskapsförbund samt lokala brandkårer, och detta gjordes överallt, där organisationen kommit i gång, så att riksförbundet såsom sådant i huvudsak kunde använda sina medel för den centrala verksamheten. Lokala bolags bidrag för år 1930, lågt beräknade till 18,000 kronor, utginge sålunda direkt till läns- eller landskapsförbunden. Vad anginge bidragen från brandförsäkringsanstalterna av rikskaraktär, vilka samtliga bidrag inginge till förbundet och användes för dess gemensamma utgifter, beräknades dessa år 1930 uppgå till ett sammanlagt belopp av 12,000 kronor och täckte den alldeles övervägande delen av riksförbundets egna utgifter. Det syntes icke vara möjligt att erhålla högre bidragsbelopp. Hänvändelser hade skett till praktiskt taget alla brandförsäkringsanstalter med riksanslutning, ingående förhandlingar hade förts på skilda håll, och allt gäve vid handen att man åtminstone för närvarande icke kunde utverka mera än vad förbundet nu erhöle. Från brandförsäkringsanstalternas sida gjordes också gällande, att de bidragit med vad som på dem kunde ankomma, samt att det hittills utgående statsanslaget icke stode i skäligen proportion härtill.

Även riksförbundet har otvivelaktigt en viktig uppgift på brandskyddsarbetets område, och jag anser därför fortfarande anledning förefinnas, att staten lämnar understöd till riksförbundets verksamhet. Höjning av det nu utgående anslagsbeloppet, 2,000 kronor, kan jag emellertid icke tillstyrka. Anslaget torde lämpligen liksom hittills böra utgå såsom bidrag till utgivande av riksförbundets tidskrift. Som villkor för statsbidraget läser i lik-

Departements-
chefen.

het med vad föregående år skett böra stadgas, att lämpligt antal exemplar av tidskriften tillhandahålles kommunikationsdepartementet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att som *bidrag till utgivande av »Brandkårstidskrift»* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 2,000.

[63.] 4. **Bidrag till upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivningar.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 49 gjorda framställning beviljade 1929 års riksdag (skrivelse nr 6 A, punkt 44) ett belopp av 57,000 kronor såsom bidrag till upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivningar samt anvisade av det sålunda beviljade beloppet för budgetåret 1929/1930 ett anslag av 19,000 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1930 års riksdag av det beviljade beloppet för innevarande budgetår likaledes 19,000 kronor.

Med upprättandet av nämnda regionplan har avsetts att åvägabringa en allmän plan för det framtida bebyggandet av Stockholms omgivningar och för anordnandet av erforderliga huvudtrafikleder såväl från huvudstaden som mellan de olika samhällena inbördes. Till grund för Kungl. Maj:ts förslag i ämnet låg ett av Stockholms förorters regionplanedelegerade framställt, i omförmälda proposition nr 49 närmare berört förslag, enligt vilket regionplanedelegerade, tillsatta på visst sätt, skulle hava närmaste överinseendet över den del av regionplanearbetet, som ankomme på förorterna, medan en särskild kommission, bestående av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, landshövdingen i Stockholms län samt representanter för Stockholms stad och förorterna, skulle övervaka regionplanearbetet i dess helhet samt leda viktigare underhandlingar.

Till bestridande av kostnaderna för länsområdets del bidrager staten med förutnämnda belopp, 57,000 kronor. Vidare bidrager Stockholms läns landsting med ett belopp av 36,000 kronor, medan återstoden avsetts skola täckas av vederbörande kommuner och vägdistrikt. Statsbidraget har förutsatts skola, liksom övriga bidrag, fördelas på tre budgetår och sålunda utgå med 19,000 kronor för varje.

I enlighet med vad i propositionen förutsatts såsom villkor för utbetalning av statsbidrag anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 3 maj 1929 länsstyrelsen i Stockholms län att *dels*, sedan definitiv plan för organisationen av arbetet med upprättande av ifrågavarande regionplan uppgjorts, underställa organisationsplanen i dess huvuddrag Kungl. Maj:ts prövning och godkännande, *dels ock*, sedan från de av ifrågavarande arbete berörda förorternas sida bidrag till bestridande av kostnaderna för detsamma garanterats i sådan utsträckning, att arbetets genomförande vore väsentligen säkraställt, till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift härom.

I sin skrivelse den 6 november 1929 angående anslag till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1930/1931 meddelade länsstyrelsen i Stockholms län, att samtliga hörda kommuner och väghållningsdistrikt beslutat ingå såsom

medlemmar i ett regionplaneförbund samt godkänt av regionplanedelegerade framlagda förslag till förbundsordning och till överenskommelse med Stockholms stad ävensom anslagit beräknade belopp, dock med undantag av dels Lidingö stad och Lovö socken, vilka icke ingått som medlemmar och följaktligen ej heller anslagit medel, dels ock Järfälla socken, som endast anslagit hälften av det beräknade beloppet. Länsstyrelsen upplyste vidare, att Stockholms stad då ännu icke godkänt berörda förslag till överenskommelse.

Sedan Stockholms stadsfullmäktige prövat förslaget till överenskommelse och därvid godtagit detsamma med en mindre ändring beträffande stadens representation i regionplanekommissionens arbete, godkände Kungl. Maj:t efter framställning av länsstyrelsen genom beslut den 21 februari 1930 plan för organisation av regionplanearbetet, sådan den angivits i av länsstyrelsen företedda förslag till förbundsordning för Stockholmsförorternas regionplaneförbund samt till överenskommelse i ämnet mellan Stockholms stad och nämnda förbund med nyss omförmälda ändring. Den sålunda godkända planen överensstämmer i allt väsentligt med den ursprungligen skisserade.

I skrivelse den 22 september 1930 har *länsstyrelsen i Stockholms län* under meddelande bland annat, att Lidingö stad numera ingått såsom medlem i regionplaneförbundet, hemställt om anvisande för budgetåret 1931/1932 av återstoden av statsbidragsbeloppet, 19,000 kronor.

I enlighet med länsstyrelsens förslag torde återstoden av det av riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljade beloppet böra anvisas för nästkommande budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det av 1929 års riksdag såsom *bidrag till upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivningar* beviljade beloppet av 57,000 kronor för budgetåret 1931/1932 såsom *extra reservationsanslag* anvisa ett belopp av kronor 19,000.

{64.] 5. **Bidrag till Övre finnbygdens belysningsförening u. p. a.** I proposition nr 79 till 1929 års riksdag upptogs fråga om vidtagande av åtgärder för elektrifiering av vissa delar av Norrbottens län. Beträffande företaget och planläggningen av detsamma lämnades i nämnda proposition en ingående redogörelse, till vilken jag tillåter mig hänvisa. I förevarande sammanhang torde endast följande behöva erinras.

Enligt planen skulle företaget avse elektrifiering av två av varandra oberoende distributionsområden, det ena bestående av *Gällivare socken* och det andra omfattande *Korpilombolo, Tärendö, Junosuando och Pajala socknar*, gemensamt benämnda *nordöstra finnbygden*. För vartdera området skulle bildas en ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, som skulle utföra distributionsanläggningarna inom området samt sedermera ombesörja distributionen och driften. Andelsteckningen skulle ske efter viss angiven plan. Varje andel skulle svara för dels ett belopp av 100 kronor, varav 25 kronor skulle inbetalas kontant och skuldförbindelse lämnas å återstoden, dels visst

bidrag in natura. Statens medverkan till elektrifieringsföretagets genomförande skulle främst utgöras av anslag till utförande av huvudledning från Gällivare till en punkt omkring elva kilometer söder om Tärendö kyrkoby, vilket anslag ursprungligen beräknats till 340,000 kronor men sedermera ansetts kunna nedbringas till 315,000 kronor. Vidare räknades med ett statsanslag å 167,500 kronor — för Gällivare socken 75,000 kronor och för nordöstra finnbygden 92,500 kronor — till gäldande av enskildas och kommunernas kontanta insatser i distributionsföreningarna; antalet dylika andelar beräknades för Gällivareområdet till 3,000 och för finnbygdsområdet till 3,700. Slutligen skulle till föreningarna utgå lån ur kraftledningslånefonden med sammanlagt 376,000 kronor.

I sitt yttrande till det vid förenämnda proposition nr 79 fogade statsrådsprotokollet uttalade dåvarande departementschefen, att med äskande av anslag till bidrag för gäldande av förenämnda kontantinsatser syntes böra anstå till ett kommande budgetår. Däremot tillstyrkte departementschefen, att till kraftledningens påbörjande för budgetåret 1929/1930 anvisades ett anslag av 100,000 kronor. I fråga om avvägning av beloppen av statsbidrag och lån framhöll departementschefen, att med hänsyn till elektrifieringsföretagets räntabilitet någon minskning av statsbidragsbeloppet och motsvarande höjning av lånebeloppet icke syntes böra ifrågakomma.

Riksdagen beviljade det av Kungl. Maj:t äskade anslaget å 100,000 kronor.

I skrivelse den 5 december 1929 meddelade länsstyrelsen i Norrbottens län, att frågan om elektrifiering i vad avsåge Gällivare socken ännu icke syntes vara mogen för avgörande och att det erfordrades ännu någon tids upplysningsarbete för att befolkningen mera allmänt skulle inse fördelarna av samfällid uppslutning kring företaget. Däremot vore anslutningen inom nordöstra finnbygden åtskilligt större än elektrifieringsplanen förutsatte. Sedan stipulerad minimiteckning uppnåtts, hade en distributionsförening för området bildats och den 30 november 1929 inregistrerats under firma »Övre finnbygdens belysningsförening u. p. a.». Länsstyrelsen hemställde slutligen, att jämte återstående anslag till huvudledningen måtte i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppföras anslag till bidrag för gäldande av kontantinsatserna eller åtminstone den del därav, som belöpte på nordöstra finnbygden.

Departementschefen framhöll vid anmälan av denna framställning i 1930 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 3, sid. 111), att andelsföreningars bildande och registrering samt bindande teckning av tillräckligt antal andelar förutsatts skola föregå utbetalning av anslagsmedel för stödjande av företaget. På anförda skäl ansåg emellertid departementschefen, att den omständigheten, att beträffande Gällivareområdet dessa förutsättningar ännu icke uppfyllts, ej borde verka hindrande för planens omedelbara fullföljande beträffande nordöstra finnbygden. Departementschefen tillstyrkte alltså beviljande av återstående erforderliga medel, 215,000 kronor, till huvudledningen från Gällivare.

Med avseende å frågan om anslag till bidrag för gäldande av kontant-

insatserna uttalade departementschefen däremot, att det för företagets plan-
enliga genomförande inom nordöstra finnbygden icke syntes erforderligt att
redan för budgetåret 1930/1931 bereda medel för bidrag till distributions-
föreningen inom nämnda bygd.

Riksdagen, som lämnade utan erinran vad departementschefen uttalat i
ämnet, beviljade det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till kraftledningens ut-
förande. De för detta ändamål beviljade medlen hava av Kungl. Maj:t ställts
till vattenfallsstyrelsens förfogande.

I skrivelse den 8 september 1930 har *länsstyrelsen i Norrbottens län* med-
delat, att distributionsföreningen i nordöstra finnbygden, »Övre finnbygdens
belysningsförening u. p. a.», sedan åtskillig tid varit i verksamhet och att
arbetena inom distributionsområdet vore i full gång samt att behov av det
i utsikt ställda statsbidraget därför gjorde sig gällande. På grund härav
har länsstyrelsen hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1931/1932
med 92,500 kronor för beredande av bidrag åt föreningen.

Såsom den lämnade redogörelsen utvisar, ingår beredandet åt den inom
nordöstra finnbygden bildade distributionsföreningen av bidrag med belopp,
som länsstyrelsen nu begärt, i den för ifrågavarande elektrifieringsföretag
uppgjorda och av riksdagen utan erinran lämnade planen. Enligt vad läns-
styrelsen anført, föreligger nu behov av nämnda bidrag. Erforderligt belopp,
92,500 kronor, torde därför böra anvisas å riksstaten för budgetåret 1931/1932.
Beloppet torde böra ställas till länsstyrelsens förfogande för utbetalning till
föreningen.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *bidrag till Övre finnbygdens belysningsförening u. p. a.*
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag
av..... kronor 92,500.

[65.] 6. **Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser.** Det ordinarie
förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, som
tidigare varit uppfört med 3,600,000 kronor, höjdes med hänsyn till anslags-
belastningen för budgetåret 1929/1930 till 3,850,000 kronor och för budgetåret
1930/1931 till 3,910,000 kronor.

Nettoutgiften å anslaget har under budgetåren 1927—1930 utgjort respektive
omkring 3,850,000, 3,908,000 och 4,019,000 kronor.

Beträffande den på ifrågavarande anslags storlek inverkan, i tidigare
statsverkspropositioner omförmälda frågan om ändrade bestämmelser rörande tjänstebrevsrätten tillåter jag mig hänvisa till den
kortfattade redogörelse härutinnan, som i nästlidet års statsverksproposition
lämnades av min företrädare i ämbetet. Här må endast erinras, att *statskontoret*
och *generalpoststyrelsen* föreslagit en begränsning av antalet tjänstebrevsberättigade sålunda, att 42 institutioner m. fl., däribland lasarett, tuberkulossjuk-
vårdsanstalter, skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap, icke vidare skulle
åtnjuta tjänstebrevsrätt. Beträffande tjänstebrevsrättens omfattning och ut-
nyttjande hava ämbetsverken dels föreslagit bestämmelser i syfte att förhindra

att, såsom i åtskilliga fall skett, posten anlitas för befordran av tjänsteförsändelser, vilka på grund av sin vikt och beskaffenhet bättre lämpade sig för annat befordringssätt, m. m., dels ock ifrågasatt meddelande av förbud mot tjänstebrevsrättens överlåtande på annan.

Vid tiden för avlåtandet av nästlidet års statsverksproposition var ämbetsverkens förslag, i vad det avser indragning av tjänstebrevsrätten för, bland andra, hushållningssällskapen, remitterat till *lantbruksstyrelsen*. Sedan detta ämbetsverk avgivit utlåtande, hava *statskontoret* och *generalpoststyrelsen* den 28 juni 1930 ånyo yttrat sig i ärendet samt därvid i huvudsak vidhållit sina tidigare gjorda yrkanden.

Sedermera har *Kungl. Maj:t* den 4 december 1930 utfärdat kungörelse (nr 408) om ändring i § 7 i förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser, därvid till nämnda paragraf fogats ett tredje moment av följande lydelse:

3. Försändelse, vilken på grund av vikt, omfång eller beskaffenhet i övrigt icke lämpar sig för befordran med post eller som med tillämpning av gällande postavgifter vid dylik befordran skulle draga större transportkostnad än vid anlåtande av annat befordringsmedel, må icke, därest annat försändingssätt utan olägenhet kan användas, försändas med posten såsom tjänsteförsändelse.

För tjänsteförsändelse må hos postverket påfordras assurans, rekommendation, mottagningsbevis, il- eller expressbefordran allenast för den händelse sådant finnes oundgängligen erforderligt.

Ämbetsverkens förslag i övrigt har samtidigt överlämnats till *statens organisationsnämnd* för avgivande av utlåtande.

Departements-
chefen.

Såsom av det anförda framgår, har på grund av den omfattande utredningen frågan om begränsning av antalet tjänstebrevsberättigade ännu icke kunnat bli va föremål för slutlig prövning. Anslagsbehovet under budgetåret 1931/1932 för gäldande av postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser torde därför böra beräknas utan hänsyn till nämnda ärendes läge.

Jämlikt nyssnämnda förordning den 5 mars 1920 gäldas postavgifter för tjänsteförsändelser beträffande samtliga tjänstebrevsberättigade utom telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket och riksbanken med ett gemensamt belopp av statskontoret från förevarande anslag till generalpoststyrelsen. Ersättningsbeloppet utgår med viss procent av postverkets frankoteckensuppbörd, och storleken av denna procent bestämmes av generalpoststyrelsen och statskontoret. Dessa ämbetsverk hava nu beslutit, att ifrågavarande ersättning, som alltsedan år 1920 varit fastställd till sex procent av frankoteckensuppbörden, skall från och med den 1 januari 1931 utgå med sju procent av nämnda uppbörd. Med hänsyn till den härigenom uppkommande ökningen av utgifterna från anslaget synes detta böra för nästkommande budgetår bestämmas till 4,500,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att *Kungl. Maj:t* måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser*,

nu	kronor 3,910,000,
med	» 590,000
till	» 4,500,000.

[66.] 7. **Rese- och traktamentspenningar.** Sjätte huvudtiteln's förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar har från och med budgetåret 1927/1928 varit upptaget i riksstaten med 120,000 kronor. Nettoutgifterna från anslaget hava enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning utgjort för budgetåret 1927/1928 123,729 kronor, för budgetåret 1928/1929 121,065 kronor och för budgetåret 1929/1930 122,109 kronor. Vid oförändrade grunder för anslagets disposition skulle med hänsyn till nämnda belastningssiffror tillräcklig anledning till ändring av anslagets belopp icke föreligga.

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet under rubriken »för flera huvudtitlar gemensamma frågor» anført och förordat i fråga om utbrytande ur huvudtitlarnas allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar har jag emellertid under punkterna 5, 43 och 44 i det föregående förutsatt, att från och med nästkommande budgetår skulle från de under nämnda punkter avsedda anslagen bestridas rese- och traktamentskostnaderna för den genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utförda maskininspektionen beträffande enskilda järnvägar, respektive för byggnadsstyrelsens tjänstemän och för länsarkitekterna. För nämnda ändamål hava under berörda anslag beräknats belopp av respektive 5,000 kronor, 35,000 kronor och 15,000 kronor. Vid bifall till vad under omförmälda punkter föreslagits bör motsvarande nedsättning ske av huvudtiteln's allmänna resekostnadsanslag, som alltså från och med nästkommande budgetår torde böra upptagas med 65,000 kronor.

Det belopp, vartill anslaget alltså skulle bestämmas, torde till största delen åtgå till resekostnads- och traktamentsersättningar åt nämndemän vid vägsyner. Upplysningsvis må meddelas, att kostnaderna härför under budgetåret 1927/1928 utgjorde närmare 60,000 kronor. I den utredning, som legat till grund för den behandling, chefen för finansdepartementet i förberörda sammanhang ägnat spörsmålet om resekostnaders fördelning på skilda utgiftsanslag, har ifrågasatts att nyssnämnda kostnader skulle bestridas från ett under sjätte huvudtiteln uppfört nytt anslag till vägsyner. Med hänsyn till den utredning angående revision av väglagstiftningen, som nu pågår och som kan komma att föranleda väsentliga förändringar jämväl på förevarande område av vägväsendet, har jag emellertid efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett en dylik åtgärd icke för närvarande böra ifrågakomma.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det *ordinarie* förslagsanslaget till *rese- och traktamentspenningar*,

nu	kronor 120,000,
med	» 55,000
till	» 65,000.

8. **Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., oförändrat *ordinarie* förslagsanslag** kronor 85,000.

[67.] 9. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** Det under sjätte huvudtiteln uppförda *ordinarie* anslaget till kommittéer och utred-

ningar genom sakkunniga, som intill budgetåret 1923/1924 hade karaktären av förslagsanslag, var för vardera av åren 1921 och 1922 samt för första halvåret 1923 i riksstaten uppfört med 80,000 kronor. Belastningen å anslaget uppgick emellertid för år 1921 till omkring 390,000 kronor och för år 1922 till i runt tal 310,000 kronor. För budgetåret 1923/1924 bestämdes anslaget — efter det att ett flertal av de tidigare arbetande kommittéerna till följd av Kungl. Maj:ts beslut i november 1922 upphört med sin verksamhet — till 50,000 kronor. I samband därmed ändrades anslagets natur till reservationsanslag. Ytterligare nedsättning av anslagsbeloppet vidtogs redan efter ett år, i det att anslaget från och med budgetperioden 1924/1925 uppfördes med 40,000 kronor. På grund av åtgärder, som under slutet av år 1928 vidtogos för avveckling av vissa då arbetande kommittéer och som väntades medföra en avsevärd minskning i anslagsbelastningen, föreslogs i 1929 års statsverksproposition en nedsättning av anslaget till 30,000 kronor. Med sistnämnda belopp har anslaget varit upptaget i riksstaten för vardera av de båda senaste budgetåren.

Vid ingången av budgetåret 1929/1930 förefanns å anslaget en reservation av 14,432 kronor 80 öre, varigenom sammanlagda medelstillgången under anslaget för nämnda budgetår utgjorde 44,432 kronor 80 öre. Netto-utgifterna uppgingo under budgetåret i fråga till 39,320 kronor 53 öre, vadan vid budgetårets utgång förefanns en anslagsreservation av 5,112 kronor 27 öre. Medelstillgången vid innevarande budgetårs ingång utgjorde alltså 35,112 kronor 27 öre. Utgifterna från anslaget hava under tiden 1 juli—15 december 1930 enligt i statskontoret förda anteckningar uppgått till 23,251 kronor 60 öre. Behållningen å anslaget hade alltså vid sistnämnda tidpunkt nedgått till 11,860 kronor 67 öre.

En höjning av förevarande anslag från och med nästkommande budgetår synes vara ofrånkomlig. Erfarenheten har givit vid handen, att det nuvarande anslagsbeloppet, därest större reservationer ej förefinnas, är otillräckligt för att tillgodose tid efter annan uppkommande behov av sakkunnigutredningar inom departementets arbetsområde, där i många fall en livlig utveckling för närvarande pågår och som följd därav dylika utredningar lätt kunna bli påkallade. Sedan ingången av år 1929, då förslag om den senast vidtagna nedskärningen av sjätte huvudtitelns kommittéanslag framlades, hava åtskilliga utredningar måst igångsättas, av vilka flertalet begärts av riksdagen. Efter nyssnämnda tidpunkt hava inom departementet tillsatts sakkunnigberedningar för utredning i följande ämnen, nämligen rörande revision av bestämmelserna om väghållningsskyldighetens utgörande på landet m. m. (1929 års vägsakkunniga), rörande förbättrad utbildning i stadsplanekonst m. m. (sakkunniga för stadsbyggnadsundervisning), i fråga om reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft åt landsbygden, angående säkerhetsföreskrifter beträffande förvaring och användning av film m. m., rörande åtgärder till förebyggande av eldsolyckor vid biografföreställningar samt om upprättande av ett institut för högspänningsforskning. Av dessa utredningar hava de tre sistnämnda avslutats under

hösten 1930. Å andra sidan kvarstår ännu oavslutad en utredning, som igångsatts redan före ingången av år 1929, nämligen rörande möjligheterna att på frivillighetens väg åstadkomma sammanslagning av enskilda järnvägar till större enheter (järnvägsfusionssakkunniga). Vid denna redogörelse har hänsyn icke tagits till en sakkunnigberedning (Mälardelegationen), för vars verksamhet särskilt riksstatsanslag anvisats.

På grund av den knappa medelstillgången under kommittéanslaget hava kostnaderna för vissa av nu nämnda utredningsarbeten till ett sammanlagt belopp av inemot 5,000 kronor definitivt eller — vad angår ett belopp av omkring 700 kronor — förskottsvis bestritts från anslaget till extra utgifter. Härigenom har lättnad i belastningen å kommittéanslaget beretts i den mån det med hänsyn till medelsbehovet för extra utgifter ansetts görligt. Likväl föreligger icke möjlighet till fullföljande av igångsatta, ännu ej avslutade utredningar utan förstärkning av kommittéanslaget redan under innevarande budgetår. Jag kommer att i annat sammanhang senare i dag göra framställning härom.

Under förutsättning att dylik förstärkning beredes, torde — såvitt nu kan bedömas — ett par av de pågående utredningarna kunna fullbordas före utgången av innevarande budgetår. Utredningarna rörande revision av väglagen samt rörande vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor lära däremot komma att fortgå även under nästkommande budgetår. För dessa båda utredningar torde medelsbehovet under budgetåret kunna med ledning av från de sakkunniga meddelade beräkningar approximativt uppskattas till sammanlagt omkring 41,000 kronor. Utom till dessa kostnader torde medel behöva beräknas för vissa utredningar, som enligt vad redan nu kan förutses inom en nära framtid bliva erforderliga. Sålunda synes spørsmålet om anordningar för tillgodoseende av trafiksäkerheten vid järnvägs korsningar jämte därmed sammanhängande frågor snarast möjligt böra göras till föremål för förnyad undersökning, vilken helst bör igångsättas redan under innevarande budgetår. Vidare är det min avsikt att i lämplig form igångsätta en undersökning rörande möjliga åtgärder till förbilligande av väg- och brobyggnader jämte vissa i samband därmed stående spørsmål. Även denna utredning — för vilken kostnaderna dock måhända kunna i viss utsträckning bestridas från den del av landsbygdens andel i automobilskattemedlen, som må användas för forsknings- och undersökningsarbeten — bör helst påbörjas redan under nu löpande budgetperiod. I den under senaste tiden i olika sammanhang — bland annat i riksdagsrevisorernas år 1930 avgivna berättelse — berörda, för de under departementet lydande affärsdrivande verkens ekonomi betydelsefulla frågan om ändrade grunder för användning och placering av nämnda verks förnyelsefonder m. m. torde även, såvitt nu kan bedömas, en utredning genom särskild sakkunnigberedning bliva erforderlig och om möjligt böra påbörjas under nästkommande budgetår. För denna utredning torde dock kostnaderna delvis kunna bestridas av kommunikationsverkens medel. Rörande organisationen av den centrala tekniska uppsikten över vägväsendet har riksdagen framhållit, att förslag bör framläggas, så snart

tillräcklig erfarenhet vunnits om den nya lokala vägadministrationen och dess återverkningar beträffande den centrala vägmyndigheten. Förnyad utredning av denna fråga bör igångsättas under nästkommande budgetår. Även andra till departementets verksamhetsområde hörande frågor finnas, beträffande vilka utredning synes önskvärd och torde böra verkställas, i den mån medel därtill kunna avses. Slutligen är i detta sammanhang att beakta, att från sjätte huvudtitelns kommittéanslag torde få lämnas bidrag till bestridande av kostnaderna för den nyligen under finansdepartementet tillsatta statens organisationsnämnd.

I betraktande av vad här anförts har jag ansett beloppet av ifrågavarande anslag för nästkommande budgetår icke lämpligen böra sättas lägre än till 75,000 kronor. Även efter en sådan höjning skulle sjätte huvudtitelns kommittéanslag komma att vara lägre än något av de andra kommittéanslagen med undantag av det under tredje huvudtiteln uppförda. Till jämförelse må erinras, att kommittéanslagen under nionde och tionde huvudtitlarna i gällande riksstat äro upptagna med respektive 150,000 och 140,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det <i>ordinarie</i> reservationsanslaget till <i>kommittéer</i> <i>och utredningar genom sakkunniga,</i>		
nu	kronor	30,000,
med	»	45,000
till	»	75,000.

10. **Extra utgifter, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 20,000.

[68.] 11. **Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.** Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anført angående beredande av provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 25,000.

[69.] 12. **Dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Hänvisande till vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande av dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1931/1932 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 140,000.

13. **Tryckningskostnader, oförändrat ordinarie förslags-**
anslag kronor 15,000.

Sjätte huvudtitelns **ordinarie anslag**, som för budgetåret 1930/1931 uppgå
till kronor 17,518,300,
komma, vid bifall till de av mig framställda förslagen, att
för budgetåret 1931/1932 utgöra » 19,253,300.
Summan av de **extra anslagen**, som för budgetåret 1930/1931
uppgår till » 56,649,700,
kommer, därest de av mig framställda förslagen vinna bifall,
att för budgetåret 1931/1932 utgöra » 60,843,700.
Huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1930/1931 » 74,168,000,
skulle, under förutsättning av bifall till vad jag föreslagit,
för budgetåret 1931/1932 uppgå till » 80,097,000.

Undantagas för båda ifrågavarande budgetår *dels* de av automobilskatte-
medel utgående anslagen, vilkas storlek är beroende av det å riksstatsens
inkomstsida upptagna beloppet av dylika medel, *dels ock* anslaget till be-
siktning av motorfordon, vilket jämväl motsvaras av särskild inkomsttitel,
skulle huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1931/1932 utgöra 27,047,000
kronor, medan slutsumman för budgetåret 1930/1931 skulle hava belöpt sig
till 26,638,000 kronor.

I vad föredragande departementschefen hemställt och före-
slagit beträffande anslagen under sjätte huvudtiteln instämma
statsrådets övriga ledamöter; och behagar Hans Maj:t Konungen
bifalla vad sålunda blivit av statsrådet tillstyrkt samt förordnar
tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag av detta protokoll
skall överlämnas till finansdepartementet till ledning vid för-
fattandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående
statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.

Sammandrag och register
till
Sjätte huvudtiteln
för budgetåret 1931/1932.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
A. Departementet.					
	1	1	Departementschefen	24,000	
	1	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>	177,000	
1	1	3	Extra byråchef för tekniska ärenden		12,000
2	2	4	Ökad föredragning i regeringsrätten		13,500
Säger för departementet				201,000	25,500
B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.					
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.:					
	7	1	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	167,500	
3	7	2	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet		45,000
4	10	3	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsverksamhet ...		46,500
5	11	4	Expenser i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen		75,000
6	14	5	Stipendier åt medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren, <i>reservationsanslag</i>	—	
				167,500	166,500
Vägorganisationen i länen:					
7	14	6	Vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörss- assistenter, <i>förslagsanslag</i> , att direkt utgå av automobil- skattemedel		300,000
8	17	7	Diverse kostnader för vägorganisationen i länen, <i>förslagsanslag</i>		209,000
9	19	8	Resekostnader för vägingenjörer, biträdande vägingenjörer och vägingenjörssassistenter, <i>förslagsanslag</i>		150,000
					659,000
Vägbyggnader och vägunderhåll:					
10	19	9	Byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar, <i>reservations- anslag</i>		5,000,000
11	33	10	Byggande av enkla bygdevägar, <i>reservationsanslag</i>		1,200,000
12	36	11	Byggande av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Koppar- bergs län, <i>reservationsanslag</i>		800,000
13	39	12	Byggande av enskilda utfartsvägar, <i>reservationsanslag</i>		500,000
14	43	13	Byggande av tillfartsvägar till inlandsbanan, <i>reservationsanslag</i>		500,000
15	46	14	Anläggning av enkel bygdeväg från Areavaara över Huuki till Kieksisvaara i Norrbottens län, <i>reservationsanslag</i>		70,000
16	47	15	Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna, <i>förslagsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel		9,020,000

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
17	65	16	Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden, <i>förslagsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel		36,080,000
18	65	17	Bidrag till vägunderhållet på landet m. m., <i>förslagsanslag</i>	6,600,000	
19	66	18	Ytterligare bidrag till vägunderhållet på landet m. m., <i>förslagsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel	6,600,000	
20	66	19	Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt, <i>reservationsanslag</i>		200,000
				13,200,000	53,370,000
			Hamnar och farleder:		
21	66	20	Hamn- och farledsundersökningar, <i>reservationsanslag</i>		10,000
22	68	21	Statens fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		230,000
23	74	22	Statsunderstödda fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		325,000
24	77	23	Handelshamnar och farleder, <i>reservationsanslag</i>		350,000
25	79	24	Underhåll av fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		50,000
26	80	25	Uthamn för Haparanda och Tornedalen, <i>reservationsanslag</i> ...		200,000
27	82	26	Upprensning av farled förbi Långören till Torhamnsfjärden, <i>reservationsanslag</i>		75,000
28	89	27	Vissa med upprepning av Oxdjupet sammanhängande utgifter Inomskärsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn		10,000
	90				
	101		Upprensning av norra inloppet till Fårösund		
	103		Nytt mudderverk för statens fiskehamnsbyggnader		
					1,250,000
			Säger för väg- och vattenbyggnadsväsendet	13,367,500	55,445,500
			C. Vägtrafikväsendet.		
29	104	1	Bidrag till vissa kommunikationsändamål, <i>reservationsanslag</i>	40,000	
30	105	2	Bidrag till skjutsentreprenader, <i>förslagsanslag</i>	40,000	
31	105	3	Registrering av motorfordon, <i>förslagsanslag</i>		30,000
32	108	4	Besiktning av motorfordon, <i>förslagsanslag</i>		1,050,000
			Säger för vägtrafikväsendet	80,000	1,080,000
			D. Luftfartsväsendet.		
33	109	1	Understöd av regelbunden luftfart, <i>reservationsanslag</i>		600,000
	125		Täckande av förlust i luftfartslånefonden		
34	129	2	Radiotjänst för luftfarten		40,000
35	133	3	Instrumentutrustning och försök med instrumentflygning, <i>reservationsanslag</i>		20,000
36	134	4	Belysningsanordningar å Bulltofta flygplats, <i>reservationsanslag</i>		5,000

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
37	138	5	Utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö, <i>reservationsanslag</i>		2,000
38	147	6	Bidrag till uppförande av en hangar vid Stockholms stads flyghamn vid Lindarängen, <i>reservationsanslag</i>		94,000
39	149	7	Väderlektjänst för luftfarten		36,000
40	154	8	Telegramkostnader för väderlektjänst för luftfarten, <i>förslagsanslag</i>		7,000
41	154	9	Biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart		11,600
42	155	10	Extra besiktningar av luftfartyg		1,000
	155		Diverse utgifter för den civila luftfarten		
Säger för luftfartsväsendet					816,600
E. Byggnadsväsendet.					
Byggnadsstyrelsen m. m.:					
	156	1	Byggnadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	256,300	
43	156	2	Byggnadsstyrelsens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>		133,000
44	158	3	Länsarkitekter, <i>förslagsanslag</i>		82,000
	159	4	Mätningar m. m. av kulturhistoriskt märkliga byggnader, <i>reservationsanslag</i>	3,500	
				259,800	215,000
Kronans publika hus:					
Löpande underhåll m. m.:					
	160	5	Byggnader och reparationer, <i>reservationsanslag</i>	525,000	
45	163	6	Förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer		850,000
46	163	7	Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>	60,000	
				585,000	850,000
Nybyggnader och särskilt beslutade reparations- och ändringsarbeten m. m.:					
47	163	8	Restaurering av slottskapellet och södra portiken å Stockholms slott, <i>reservationsanslag</i>		59,000
48	167	9	Nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli, <i>reservationsanslag</i>		650,000
49	169	10	Ämbetsbyggnad å tomterna nr 8 och 9 i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>		713,000
50	172	11	Ersättning till Uppsala läns hushållningssällskap för överlåtelse till länsstyrelsen av vissa lokaler		3,000
51	174	12	Om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Nyköping, <i>reservationsanslag</i>		125,000
52	176	13	Restaureringsarbeten å Gripsholms slott, <i>reservationsanslag</i>		35,000
53	178	14	Förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Östergötlands län, <i>reservationsanslag</i>		150,000

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
54	189	15	Inköp av tomt samt uppförande därå av nybyggnad för lant- måterikontoret i Kronobergs län, <i>reservationsanslag</i>		85,000
55	190	16	Nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län, <i>reservationsanslag</i>		50,000
56	191	17	Möbler samt arkivinredning m. m. för länsstyrelsen i Malmöhus län, <i>reservationsanslag</i>		100,000
57	195	18	Konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin, <i>reservationsanslag</i>		30,000
58	200	19	Inköp av visst markområde vid länsresidenset i Härnösand m. m.		20,800
59	202	20	Vissa smärre ombyggnadsarbeten, <i>reservationsanslag</i>		94,800
	208		Vissa andra framställningar rörande byggnadsföretag		
					2,115,600
				585,000	2,965,600
Säger för byggnadsväsendet				844,800	3,180,600
F. Diverse.					
60	210	1	Ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t med- givna lindringar i befordringsavgifterna för vissa resor, <i>förslagsanslag</i>		15,000
61	210	2	Bidrag till utgivande av tidskriften »Brandskydd»		2,000
62	212	3	Bidrag till utgivande av »Brandkärstidskrift»		2,000
63	214	4	Bidrag till upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivningar, <i>reservationsanslag</i>		19,000
64	215	5	Bidrag till Övre finnbygdens belysningsförening u. p. a.		92,500
65	217	6	Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, <i>förslags- anslag</i>	4,500,000	
66	219	7	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	65,000	
	219	8	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	85,000	
67	219	9	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservations- anslag</i>	75,000	
	222	10	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	20,000	
68	222	11	Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		* 25,000
69	222	12	Dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslags- anslag</i>		140,000
	223	13	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	15,000	
Säger för diverse				4,760,000	295,500
Summa				19,253,300	60,843,700
Summa för huvudtiteln kronor					80,097,000

* Beräknat belopp.

Sjunde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1931.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, redogör här efter för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet, och anför därvid:

A. Departementet.

1. Departementschefen, oförändrat *ordinarie anslag* kronor 24,000.

[1.] 2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli. Å finansdepartementets ordinarie stat finnas för närvarande i lönegraden B 26 uppförda fyra förste kanslisekreterare och en förste aktuarie.

Vid tillkomsten år 1920 av förste aktuarietjänsten avsågs, att befattningshavaren ifråga närmast skulle hava till uppgift att utföra de statistiska utredningar, som kunde erfordras inom finansdepartementet. Härutinnan har sedermera en väsentlig förändring inträtt, i det att, sedan kansliråds- och förste kanslisekreterarebefattningarna å den s. k. budgetbyrån indragits, förste aktuariens främsta åliggande numera är att, under statssekreterarens ledning, svara för den del av budgetarbetet, som förut ankom på budgetbyrån. Med hänsyn till den förskjutning i vederbörandes arbetsuppgifter, som sålunda inträtt, synes tillräcklig anledning ej längre föreligga att bibehålla beteckningen förste aktuarie, utan torde befattningen, liksom övriga likställda tjänster inom statsdepartementen, böra betecknas förste kanslisekreterare. En dylik förändring, vilken är ägnad att underlätta en ur arbetssynpunkt lämplig placering av arbets-

krafterna inom departementet, innebär givetvis ej ett eftergivande vid tjänstens besättande av det krav på särskilda förutsättningar hos innehavaren, som budgetarbetets art ställer.

Någon anledning till ändring i det ordinarie anslaget till departementet föreligger icke.

Under åberopande av vad jag här anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att ur personalförteckningen för finansdepartementet utesluta en förste aktuarie i lönegraden B 26 samt bestämma, att antalet förste kanslissekreterare i lönegraden B 26 skall vara fem.

I anslutning till det anförda torde å riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptagas:

Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 248,400.

[2.] 3. **Ökad föredragning i regeringsrätten.** Av de å finansdepartementets ordinarie stat uppförda befattningarna äro en kansliråds- och en förste kanslissekreterartjänst avsedda för föredragning i regeringsrätten. Härjämte upptager staten en anslagspost för avlönande av två extra föredragande.

För nedbringande av arbetsbalansen i regeringsrätten beslöt 1928 års riksdag en ökning från ingången av år 1929 av regeringsrådets antal samt anvisade under sjunde huvudtiteln till bestridande under tiden 1 januari—30 juni 1929 av kostnaderna inom finansdepartementet för den härav föranledda ökade föredragningen i regeringsrätten för budgetåret 1928/1929 ett extra anslag å 26,000 kronor. För budgetåret 1929/1930 beviljade riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för sistnämnda ändamål ett motsvarande anslag — beräknat för helt år — å 52,000 kronor. Anslaget var avsett för avlönande av fyra extra föredragande jämte viss biträdande personal.

Med hänsyn till nedgången i de balanserade målens antal ansågos två av de från sistberörda anslag avlönade föredragandena kunna avvaras från ingången av nu löpande budgetår. På grund härav har anslaget i gällande riksstat upptagits med ett till 35,000 kronor nedsatt belopp.

Föredragningen i regeringsrätten ombesörjes alltså för närvarande — bortsett från en tillfällig förstärkning med två extra föredragande enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1930 — av sammanlagt sex föredragande. Enligt vad jag erfarit, beräknas jämväl under nästkommande budgetår eller åtminstone under större delen därav sex föredragande bliva erforderliga. Försiktigheten torde därför bjuda, att förevarande

anslag upptages i riksstaten med enahanda belopp som för innevarande budgetår. Därest med hänsyn till eventuellt inträdande förskjutningar i föredragningen från andra departement eller eljest skulle visa sig lämpligt att under någon del av budgetåret utöka de från anslaget avlönade föredragandenas antal, mot det att en motsvarande inskränkning i föredragningen under annan del av året äger rum, lärer hinder däremot icke möta.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna inom finansdepartementet för ökad föredragning i regeringsrätten för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 35,000.

B. De centrala ämbetsverken m. m.

1. Kammarkollegium. Ordinarie förslagsanslaget till kammarkollegium är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 285,400 kronor.

Gällande stat för kammarkollegium har följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag kronor 242,500

Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.,

förslagsanslag	»	42,900
----------------------	---	--------

Summa kronor 285,400.

Med skrivelse den 1 september 1930 har kammarkollegium framlagt de anslagsbehov för ämbetsverket, som ansetts böra föreläggas 1931 års riksdag. Härvid har kollegium anfört följande:

»Den i ämbetsverkets ordinarie stat ingående posten 'avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.' höjdes på därom av kollegiet i skrivelse den 2 september 1929 gjord framställning från 35,100 kronor till 42,900 kronor. Denna höjning betingades, såsom framgår av statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (sjunde huvudtiteln sid. 20), av en önskan att göra övergången till den då nyligen skedda omorganisationen av ämbetsverket med därav föranledda personalindragningar något mjukare. Den korta tid, som gått till ända sedan omorganisationen genomfördes och kollegiet fått till sitt förfogande särskilda medel för övergångens underlättande, har icke kunnat tillföra kollegiet nödig erfarenhet om, i vad mån minskat behov av ifrågavarande medel kan väntas göra sig gällande under nästkommande budgetår. Av allt att döma synes ökningen av anslaget vara lika erforderlig för budgetåret 1931/1932 som för innevarande budgetår.»

Då ej heller i övrigt någon ändring av den ordinarie staten för ämbetsverket påkallades, har kammarkollegium hemställt, att ordinarie förslagsanslaget till ämbetsverket upptages i riksstaten för budgetåret 1931/1932 med oförändrat belopp.

Departements-
chefen.

Vid 1929 års riksdag beslöts en omorganisation av kammarkollegium, vilken bland annat innebar vissa personalindragningar i ämbetsverket. Såsom kollegium nu erinrat, vidtogs i enlighet med en av ämbetsverket gjord framställning vid 1930 års riksdag en höjning av den till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. avsedda anslagsposten å kollegiets stat med 7,800 kronor till 42,900 kronor. Det framhölls, att höjningen, som avsåg att göra övergången till den nya organisationen mjukare, vore att betrakta såsom en tillfällig anordning. Under betonande av sistnämnda förhållande vill jag ej motsätta mig kammarkollegiets hemställan, att anslagsposten ifråga även för nästkommande budgetår får kvarstå med oförändrat belopp.

I anslutning härtill torde å riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptagas:

Kammarkollegium, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* .. kronor 285,400.

2. Statskontoret, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* .. kronor 317,400.

Mynt- och justeringsverket.

[3.] 3. **Mynt- och justeringsverket.** Till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnaderna uppfördes år 1912 i riksstaten ett ordinarie reservationsanslag. Sedan 1929 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslutat, att det dittillsvarande sambandet mellan nämnda anslag och inkomsttiteln »inkomst av myntning och justering» skulle upphöra, erhöll anslaget, som numera benämnes »mynt- och justeringsverket», i riksstaten för budgetåret 1929/1930 karaktär av ordinarie förslagsanslag.

Den av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända staten för mynt- och justeringsverket omfattade tidigare endast avlöningsmedel till ordinarie tjänstemän vid verket samt arvode åt den vid verket anställde myntgravören. För verkets utgifter därutöver, såsom för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare och till arbetarpersonal samt för omkostnader i övrigt, fanns icke någon utgiftsstat fastställd.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till fullständig utgiftsstat för mynt- och justeringsverket, omfattande *dels* avlöningsstat m. m., *dels* omkostnadsstat. Enligt förslaget påkallades riksdagens godkännande i fråga om den specificerade avlöningsstaten men beträffande omkostnadsstaten endast med avseende å slutsumman. Kungl. Maj:ts förslag vann riksdagens bifall.

I enlighet härmed godkände riksdagen följande stat för mynt- och justeringsverket, att tillämpas från och med budgetåret 1930/1931:

Stat.

A. Avlöningsstat m. m.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	65,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	»	53,800
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	1,600
Arvoden till kontrollstämplingsförrättare	»	23,500
Avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare, <i>förslagsanslag</i>	»	175,000
Pensioner, <i>förslagsanslag</i>	»	6,000

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	kronor	60,300
		Summa kronor 385,200.

Ordinarie förslagsanslaget till mynt- och justeringsverket bestämdes samtidigt till enahanda belopp, 385,200 kronor.

Genom beslut den 20 juni 1930 förordnade Kungl. Maj:t, att omkostnadsstaten för verket under budgetåret 1930/1931 skulle hava följande utseende:

Omkostnadsstat.

Skrivmaterialier och expenser m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	16,000
Fastigheten, <i>förslagsvis</i>	»	5,500
Bränsle, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
Elektrisk kraft och belysning, <i>förslagsvis</i>	»	6,800
Maskiner och diverse materialier, <i>förslagsvis</i>	»	11,700
Laboratorieutensilier, kemikalier m. m., <i>förslagsvis</i>	»	3,000
Läkarvård och medicin, <i>förslagsvis</i>	»	2,000
Omkostnader för myntutväxlingen, <i>förslagsvis</i>	»	1,500
Tjänsteresor, <i>förslagsvis</i>	»	2,000
Omkostnader i övrigt, <i>förslagsvis</i>	»	1,800

Summa kronor 60,300.

Tillika förordnade Kungl. Maj:t, att det i avlöningsstaten upptagna förslagsanslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare icke finge överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

I detta sammanhang må erinras, att 1929 års riksdag i enlighet med en av Kungl. Maj:t gjord framställning medgivit, att av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden finge användas ett belopp av 425,000 kronor för uppförande av en nybyggnad för mynt- och justeringsverkets behov m. m. Sedan byggnadsarbetena avslutats, har ifrågavarande byggnad under den nästförflutna hösten tagits i bruk för verkets räkning.

Ordinarie
staten för
mynt- och
justerings-
verket.

I skrivelse den 23 september 1930 har mynt- och justeringsverket gjort framställning om anslag till verket för budgetåret 1931/1932.

Verket har därvid inledningsvis erinrat, att nu gällande stat fastställts efter beräkningar, utförda under år 1929 på grundval av bokslutssiffrorna för budgetåret 1928/1929. Då endast två månader förflutit på det nya budgetåret, saknade verket ännu möjlighet att bedöma, i vad mån den då uppgjorda budgeten kunde komma att motsvaras av de verkliga utgifterna. I vissa fall kunde dock redan förutses, att anslagen vore för knappt tilltagna, varför verket nu föreslog ökning. Bedömandet av anslagens lämpliga storlek försvårades därav, att år 1930 i viss mån vore abnormt med hänsyn till att verket då inflyttade i nya lokaler för kontroll- och justeringsavdelningarna, varigenom exempelvis bränslekontot komme att bli en mera osäker faktor. Verket har vidare anmärkt, att den uppgjorda staten hänförde sig till de normala driftsutgifterna och att däri icke funnes upptagna medel för annat än underhåll av befintliga maskiner och material. Det syntes därför bli nödvändigt att avse särskilda medel för sådana ändamål som nyanskaffningar av maskiner och ersättning av förslitna sådana, något som givetvis svårigen låte beräkna sig långt i förväg, bland annat till följd av det variabla penningbehovet i landet och verkets därav följande större eller mindre sysselsättning.

I fråga om de å *avlöningsstaten* uppförda anslagsposterna har verket därefter anfört, att den för avlöningar till ordinarie tjänstemän avsedda posten borde bibehållas oförändrad men att anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu uppgående till 53,800 kronor, borde ökas. Rörande anledningen härtill har verket yttrat följande:

»På kontrollavdelningen hava hittills varit anställda s. k. ombud, vilka haft till uppgift i första rummet att stå allmänheten till tjänst med ombesörjande av upp- och inpackning av från utlandet inkommande ädelmetallvaror, ombesörja deras avsändning till importörerna på olika platser i landet m. m. Dessa ombud hava emellertid samtidigt varit anställda vid verket såsom stämplingsbiträden för kontrollstämplingen samt dessutom haft uppdrag att sköta om utlämningen av de kontrollstämplade varorna till allmänheten m. m. Verket har vid upprepade tillfällen haft tillfälle konstatera, att denna anordning ur säkerhetssynpunkt icke fungerat tillfredsställande, varjämte svårigheter uppkommit därav, att dessa ombud haft en dubbelställning, dels representerande allmänheten gentemot verket och dels verket gentemot allmänheten. Med de lokalutrymmen och den anordning av lokalerna, som förefunnos i det gamla Owenska huset, lät sig emellertid någon bättre anordning svårigen genomföras. I och med inflyttande i de nya lokalerna är denna möjlighet given. Det avses nu att göra ombuden fristående från verket, så att de gentemot det samma endast representera allmänheten. De komma alltså i fortsättningen icke att taga befattning med vare sig kontrollstämpling eller expedition till allmänheten och komma sålunda icke att uppbära någon avlöning från verket, utan avlönas endast genom från allmänheten uppburna arvoden enligt fastställd taxa.

Denna anordning innebär alltså, att för kontrollstämplingen måste an-

ställas nya biträden. Det beräknas, att det lönebelopp, som förut använts till ombuden, skall vara tillräckligt för de nya stämpningsbiträdena.

I verkets nya byggnad är expeditionen för allmänheten förlagd till källarvåningen, och är byggnaden planerad så, att här all expedition för såväl kontroll- som justeringsavdelningen skall äga rum. Det är vidare planerat, att alla kontrollstämplade arbeten av ädelmetallvaror omedelbart efter kontrollbehandlings avslutning skola inläggas i expeditionens valv och härifrån utlämnas mot erläggande av tull- och kontrollavgifter, vilka medel å expeditionen skola uppbäras och registreras medelst en kassaregisterapparat samt varje dag inlevereras till verkets huvudkassör. På enahanda sätt skall förfaras med justeringsgods och därför erlagda avgifter. Denna anordning kommer enligt verkets åsikt att medföra en betryggande kontroll, samtidigt som för allmänheten en avsevärt större bekvämlighet och tidsvinst åstadkommes.

Å denna expedition erfordras emellertid en expeditionsföreståndare, som skall mottaga och utlämna varorna samt verkställa uppbörden av avgifterna enligt av verket verkställd debitering. Han skall dessutom ansvara för de varor, som finnas inlagda i expeditionens valv, och tillsammans med ingenjören å kontrollavdelningen innehava nyckel till det samma. Denne expeditionsföreståndare bör till en början anställas såsom extra-ordinarie och synes verket icke lämpligen böra avlönas lägre än motsvarande lönegraden B 15. Å expeditionen kommer dessutom att vid vissa brådska tider å dagen erfordras 1 å 2 biträden, men avser verket att tillvidare söka låta stämpningsbiträdena eller vid mindre brådska myntningsarbete några av verkets yngre arbetare bestrida denna tjänstgöring.

I verkets nya byggnad erfordras dessutom en extra vaktmästare. Verket har i sin stat upptagen en ordinarie förste expeditionsvakt. Denne är emellertid till mycket stor del sysselsatt ute i staden, och då verket är beläget uti tvenne från varandra skilda byggnader, erfordras för budskickning inom verket m. m. oundgängligen en ny vaktmästare. Tidigare har dylik budskickning m. m. utförts genom verkets arbetare. Denna anordning är emellertid icke lämplig, enär därigenom erhålles vida sämre arbetsresultat och olämpliga avbrott i arbetet. Även för tillsyn och bevakning i den nya byggnaden är en expeditionsvakt av nöden.

Verket har därjämte under de senaste tvenne åren på grund av det ständigt växande arbetet i allt större utsträckning måst anlita extra hjälp för skrivgöromål, kontroll av justerarnas dagböcker m. m., och då det är att förutse att dylikt även i framtiden kommer att bliva nödvändigt, bör anslaget till icke-ordinarie befattningshavare ökas med ett belopp av cirka 4,000 kronor för att möjliggöra detta.

Verkets anslag till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare bör sålunda ökas med avlöningen åt en expeditionsföreståndare, 4,350 kronor, och en extra expeditionsvakt, 2,520 kronor, samt ovannämnda cirka 4 000 kronor eller tillhopa cirka 10,870 kronor, d. v. s. från nuvarande 53,800 kronor till 64,700 kronor.»

Verket har vidare gjort gällande, att den till arvoden till kontrollstämplingsförrättare upptagna anslagsposten borde erhålla förslagsanslags karaktär, då ifrågavarande arvoden vore beroende av mängden kontrollstämplade varor.

Vad härefter angår *omkostnadsstaten*, har verket anmält, att verket i anslutning till de allmänna synpunkter, som verket inledningsvis antytt, ansåge de under denna stat upptagna anslagsposterna böra lämnas oförändrade, dock med undantag av anslagsposten till maskiner och diverse materialier samt anslagsposten till omkostnader i övrigt.

Med avseende å förstnämnda anslagspost har verket framhållit, att det i staten upptagna beloppet, 11,700 kronor, omfattade endast de kostnader, som för normal drift vid verket vore nödiga, jämte underhåll av befintliga maskiner m. m. Större nyanskaffningar och ersättning av förslitna maskiner vore däremot icke inräknade. Inom verkets olika avdelningar vore emellertid inom de närmare åren en del sådana utgifter av nöden. Beträffande de i sådant hänseende för justeringsavdelningen ifrågakommande utgifterna har verket anfört:

»Genom Kungl. Maj:ts förordning den 21 februari 1930 infördes såsom laga målkärl 2 och 4 centiliter samt 15, 185, 190 och 195 liter. Enligt för justerare av mått och vikt gällande instruktion den 15 november 1907 § 8 skall verket tillhandahålla samtliga justerare likare för varje i förordningen upptaget laga målkärl. De kostnader för likare, som genom ovan anförda nya legaliserade mått skulle uppstå, äro högst betydande och uppgå till mellan 30,000 och 40,000 kronor. Då ifrågavarande likare emellertid av verket icke anses behövlige annat än i undantagsfall, förutsätter verket, att ifrågavarande utgift skall kunna undvikas genom ändring i instruktionen, varom verket kommer att göra underdanig framställning.

Däremot erfordras under de närmaste åren en förnyelse av de redskap, som verket har att tillhandahålla justerarna i de olika distrikten. Nuvarande likare för mått och vikt inköptes år 1879 och hava sedan dess genom reparationer underhållits, men äro nu i stor utsträckning i otillfredsställande skick. Verket har under de två senaste åren successivt ersatt likarne för rymdmått å 5 liter med modernare och ändamålsenligare sådana, och denna förnyelse av redskapen bör enligt verkets åsikt under följande år fortsättas.

De vid justeringsdistrikten förefintliga vågarna övertogos till större delen från lantmätarna, vilka intill 1879 omhändertog justeringen, och äro sålunda av obekant ålder. Dessa vågar reparerades senast 1921, men voro då i relativt dåligt skick. En del vågar inköptes omkring 1890 och äro sålunda även dessa relativt gamla. Även vågarna böra sålunda småningom ersättas med nya. Det synes emellertid verket lämpligt, att denna förnyelse av justeringsredskapen uppdelas på flera år. Totala kostnaden kan beräknas till minst 50,000 kronor. En summa av 5,000 kronor torde tillsvidare för detta ändamål behöva användas årligen.»

I fråga om det för kontrollavdelningens räkning föreliggande behovet av större ny- och ersättningsanskaffningar har verket yttrat, att de vågar och verktyg, som verket tillhandahölle kontrollstämplingsförrättarna, vore av mycket gammalt datum och till mycket stor del i miserabelt skick, varom myntdirektören vid inspektionsresor övertygat sig. Redan under år 1929 hade verket påbörjat en successiv förnyelse av dessa vågar och redskap, vilken borde fortsättas under de närmaste åren. Verket beräknade härför en summa av 4,000 kronor under budgetåret 1931/1932.

På grund härav har verket hemställt, att anslagsposten till maskiner och diverse materialier måtte för budgetåret 1931/1932 ökas från 11,700 kronor med 9,000 kronor till 20,700 kronor.

Vidkommande den till omkostnader i övrigt avsedda anslagsposten har verket anført, att erfarenheten redan nu givit vid handen, att densamma vore avsevärt för knappt tilltagen och beräknades böra ökas till 6,000 kronor för att motsvara de verkliga utgifterna.

Utöver de sålunda ifrågasatta höjningarna av vissa anslagsposter å den ordinarie utgiftsstaten har mynt- och justeringsverket gjort framställning om anvisande av medel för bestridande av vissa engångskostnader.

Vissa engångsutgifter för mynt- och justeringsverket.

Härom har verket anført huvudsakligen följande.

Inom myntningsverkstäderna vore i synnerhet präglingsmaskinerna i behov av modernisering. Verket ägde för närvarande endast tvenne moderna präglingspressar, en större och en mindre; de övriga vore inköpta under 1850- och 1860-talen och vore nu i rätt starkt förslitet skick. varjämte deras avverkningsförmåga icke vore tillfredsställande. Under budgetåret 1931/1932 beräknades behöva inköpas en ny mindre präglingspress. Kostnaden härför uppginge till cirka 8,000 kronor.

För myntverkets reparations- och stansverkstad syntes för ersättning av äldre maskiner och mindre nyanskaffning erfordras ett anslag å cirka 4,000 kronor.

För undersökning av större industrivågar, något som verket numera ofta hade att utföra, erfordrades anskaffande av nya vikter å 50 kilogram till en sammanlagd viktmängd av 2,000 kilogram. Härför beräknades en kostnad av 2,000 kronor.

Härtill komme, att för verkets nya byggnad erfordrades viss utrustning utöver i samband med inflyttningen anskaffade inventarier. I sådant hänseende har verket hemställt om anvisande av medel för inköp av:

en normalprecisionsvåg 10 kilogram—2 kilogram	kronor	4,135
en precisionsvåg 2 kilogram	»	300
ett garnityr huvudnormaler å 10, 5 och 2 kilogram	»	1,300
en kvartsspektrograf och mikrofotometer	»	4,800

Summa kronor 10,535.

Rörande behovet av nämnda instrument har myntdirektören i en sedermera ingiven, den 12 november 1930 dagtecknad promemoria anført huvudsakligen följande:

Verket erhöile i de nya byggnaderna för första gången tidsenliga lokaler, fria från skakningar m. m. för ett noggrant utförande av de komparationer och första rangens mätningar och vägningar, som det ålåg verket att utföra för bestämmande av huvudnormaler och reservnormaler för massa och längd i förhållande till riksprototyperna, och vore det verkets avsikt att snarast möjligt vidtaga en dylik omsorgsfull revidering av normalerna.

Den instrumentella utrustningen härför vore emellertid i vissa avse-

enden bristfällig. Sålunda vore verkets komparationsvåg för kilogrammet inköpt år 1893 och vore alltså relativt gammalmodig, och då den sedan dess måst användas även för andra noggrannare massbestämningar, torde den knappast besitta den känslighet, som erfordrades för dylika vägningar. Emellertid komme vågen att i de nya lokalerna bliva uppställd under så betydligt mycket gynnsammare omständigheter, att med densamma möjligen tillfredsställande resultat kunde vinnas; och i varje fall hade det synits verket, att med en så dyrbar nyanskaffning borde få anstå, till dess full erfarenhet vunnits beträffande behovets oundgänglighet.

För komparation av vikter från 2 till och med 10 kilogram ägde verket icke någon våg av tillräcklig känslighet för noggrannare bestämningar. De nuvarande vågarna hade nämligen måst användas för kontroll av justerarnas arbetslikare m. m. och vore sålunda på grund av den snart sagt dagliga användningen under tio års tid relativt starkt förslitna. Verket hade därför ansett sig böra föreslå inköp av en ny våg med spegelavläsning med en maximikapacitet av 10 kilogram ävensom en våg för precisionsjustering om 2 kilograms kapacitet. Verket skulle därigenom bliva i stånd att utföra första rangens vägningar mellan 1 milligram och 10 kilogram.

I kungörelsen den 26 juni 1890 rörande förvaring och användande av prototyper och huvudlikare stadgades, att inom landet skulle finnas en huvud- och en reservprototyp av kilogrammet, varjämte vid mynt- och justeringsverket skulle förvaras en huvudlikare av detsamma. Då emellertid till följd av särskilt beslut reservprototypen tills vidare ej anskaffats, hade ansetts nödigt att vid verket förvara även en reserv för huvudlikaren, varigenom ernåddes dels större säkerhet vid komparationerna med riksprotypen och dels större garanti för upptäckande av eventuella förändringar i prototyp eller likare. Det hade emellertid i praktiken visat sig otillräckligt att hava tillgång till första rangens likare endast beträffande kilogrammet, varför verket småningom anskaffat huvudnormaler och reservnormaler på 1 milligram till och med 500 gram, varjämte inköpts en huvudnormal å 1 kilogram. För större vikter än 1 kilogram hade däremot verket inga huvud- eller reservnormaler, vilket för undvikande av långa och tidsödande komparationsserier för bestämning av vikter av högre valör vore nödvändigt. Verket hade ansett sig vid detta tillfälle kunna begränsa sig till hemställen om anslag för inköp av en sats huvudnormaler å 2 till och med 10 kilogram, varigenom huvudnormalsatsen skulle bliva fullständig från 1 milligram till och med 10 kilogram, men reservnormalsatsen fortfarande ofullständig, i det att reservnormaler å vikter mellan 1 och 10 kilogram saknades.

I mynt- och justeringsverkets arbete inginge kontrollen av ädelmetallvaruproduktionen såsom en mycket väsentlig faktor. Därjämte ålåg det verket att för allmänhetens räkning verkställa proberingar av guld-, silver- och platinallegeringar till mycket låga priser och slutligen att proba och värdera allt guld, som av riksbanken inköptes. Speciellt platinametallernas analys vore synnerligen tidsödande och dessutom tämligen osäker med vanliga kemiska metoder. På senare tider hade emellertid särskilt i Tyskland arbetats med nya spektrografiska analysmetoder, vilka förenade snabbhet med relativt stor noggrannhet. Då platinarbetenas antal vore statt i ständig ökning, hade behovet av snabbare metoder gjort sig alltmera kännbart, varför verket hade ansett sig böra föreslå inköp av en kvartsspektrograf med tillhörande mikrofotometer.

Denna apparat vore emellertid avsedd att tjäna även ett annat syfte. Det vore nämligen en tämligen vanlig företeelse, att guld på grund av olika anledningar bleve sprött och ej vals- eller smidbart, och ofta berodde denna sprödhets på föroreningar i guldmetallet i så små mängder, att de med kemisk analys svårligen kunde konstateras. Sålunda hade exempelvis riksbanken ej sällan varit utsatt för dylikt sprött guld, vilket sedermera vid försäljning till guldsmeder vållat stora svårigheter, och även myntverket hade för såväl prägling av guldmynt som vid medaljtillverkningen lidit av samma svårigheter. Den spektroskopiska metoden vore den enda, genom vilken dylika föroreningar kunde upptäckas. Det vore sålunda verkets åsikt, att en dylik apparatutrustning, ehuru relativt dyrbar, mycket snart skulle betala sig på grund av den större säkerhet, med vilken det spröda guldmetallet kunde utsorteras och de medel bestämmas, genom vilka guldmetallet åter kunde göras smidbart. Även i fråga om silver gällde motsvarande, ehuru ej i lika hög grad som beträffande guld.

Verket har sålunda hemställt, att för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas ett extra anslag å (8,000 + 4,000 + 2,000 + 10,535 =) 24,535 kronor till verkets utrustning.

Såsom i det föregående erinrats, har för innevarande budgetår för första gången fastställts en fullständig utgiftsstat för mynt- och justeringsverket. Verket har nu framhållit, att med hänsyn till den korta tid, som förflutit, sedan staten trätt i tillämpning, det ännu icke vore möjligt att avgöra, huruvida denna stat, vilken uppgjorts på grundval av bokslutssiffrorna för budgetåret 1928/1929, komme att motsvara de verkliga utgifterna. I vissa avseenden har verket ansett sig böra redan nu föreslå jämkningar i staten. Delvis sammanhånga de i sådant hänseende framställda förslagen med de ändrade lokalförhållanden, som inträtt, sedan vissa avdelningar av verket inflyttat i den enligt beslut vid 1929 års riksdag uppförda nya ämbetsbyggnaden.

Departements-
chefen.

Vad avlöningsstaten angår, har verket till en början hemställt, att den till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare avsedda anslagsposten, vilken nu är uppförd med 53,800 kronor, måtte höjas med 4,350 kronor för att bereda medel till anställande av en befattningshavare med uppgift att förestå den i verkets nya byggnad för kontroll- och justeringsavdelningarna inrättade gemensamma expeditionen. Häremot har jag icke funnit anledning till annan erinran än att vid anslagspostens bestämmande avlöningen till den ifrågavarande befattningshavaren synes böra beräknas efter 13:e löneklassen eller till ett belopp av 3,888 kronor. För anställande av en icke-ordinarie expeditionsvakt har verket vidare under samma anslagspost beräknat ett belopp av 2,520 kronor. Jag vill ej motsätta mig, att medel beviljas för avlöning av en dylik tjänsteman, men anser höjningen av anslagsposten för detta ändamål kunna begränsas till 2,208 kronor, motsvarande begynnelseavlöning i 5:e lönegraden enligt den för extra ordinarie personal avsedda löneplanen. Verket har slutligen hemställt, att före-

varande anslagspost måtte ökas med 4,000 kronor för anställande av extra biträden för skrivgöromål m. m. I denna del finner jag tillräckliga skäl icke anförda att förorda bifall till framställningen.

I överensstämmelse med vad jag nu tillstyrkt torde anslagsposten till avlönningar till icke-ordinarie befattningshavare böra höjas från 53,800 kronor med (3,888 + 2,208 =) 6,096 kronor eller avrundat 6,100 kronor och i staten för nästkommande budgetår upptagas med 59,900 kronor.

Då enligt gällande bestämmelser arvode till kontrollstämplingsförrättare utgår i förhållande till de av honom uppburna kontrollstämplingsavgifternas belopp och med hänsyn härtill den för dylika arvoden avsedda anslagsposten å avlöningsstaten icke kan på förhand beräknas med tillräcklig noggrannhet, torde, på sätt mynt- och justeringsverket framhållit, nämnda anslagspost böra betecknas såsom förslagsanslag.

I övrigt föreligger icke förslag till ändring med avseende å avlöningsstaten för mynt- och justeringsverket.

Beträffande härefter omkostnadsstaten har verket föreslagit, *dels* att anslagsposten till maskiner och diverse materialier måtte höjas med sammanlagt 9,000 kronor för bestridande av kostnaderna för förnyelse av de vågar och andra redskap, som verket har att tillhandahålla justerarna och kontrollstämplingsförrättarna, *dels* att anslagsposten till omkostnader i övrigt måtte ökas från 1,800 kronor med 4,200 kronor till 6,000 kronor. Mot framställningen i dessa delar har jag icke funnit anledning till erinran. Såsom skett i fråga om den nu gällande staten för verket anser jag riksdagens godkännande, vad omkostnadsstaten angår, böra påkallas endast beträffande slutsumman. Denna skulle vid bifall till verkets förslag höjas från 60,300 kronor med 13,200 kronor till 73,500 kronor.

De av mig nu tillstyrkta höjningarna av anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare samt av omkostnadsstaten föranleda en ökning av statens sammanlagda belopp 385,200 kronor med 19,300 kronor till 404,500 kronor, med vilket sistnämnda belopp anslaget till mynt- och justeringsverket torde böra uppföras.

Härutöver avser verkets framställning, att för bestridande av vissa engångsutgifter måtte å extra stat anvisas ett belopp av tillhoppa 24,535 kronor enligt följande beräkning:

för inköp av en ny mindre präglingspress	kronor	8,000
» ersättning av äldre maskiner och mindre nyanskaffning å reparations- och stansverkstaden	»	4,000
» anskaffande av vikter å 50 kg. för undersökning av större industrivågar	»	2,000
» anskaffande av viss instrumentell utrustning för den nya byggnaden	»	10,535

Tillhoppa kronor 24,535.

Då jag finner behovet av ifrågavarande inköp styrkt genom den av verket förebragta utredningen, anser jag mig böra förorda, att medel för ändamålet beviljas å extra stat för nästkommande budgetår, varvid dock anslagsbeloppet torde böra avrundas till 24,500 kronor. Rörande detta anslag kommer jag att göra framställning under punkt 5.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag under nu förevarande punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande stat för mynt- och justeringsverket, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Stat.

A. Avlöningsstat m. m.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	65,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	»	59,900
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	1,600
Arvoden till kontrollstämplingsförrättare, <i>förslagsanslag</i>	»	23,500
Avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare, <i>förslagsanslag</i>	»	175,000
Pensioner, <i>förslagsanslag</i>	»	6,000

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	»	73,500
---	---	--------

Summa kronor 404,500;

dels ock höja ordinarie förslagsanslaget till mynt- och justeringsverket

nu	kronor	385,200
med	»	19,300
till	»	404,500.

[4.] 4. Mynt- och justeringsverkets verksamhet. I skrivelse den 20 maj 1930 har mynt- och justeringsverket framlagt förslag angående omläggning av justerarverksamheten i Stockholms stad och län. Innan redogörelse lämnas för nämnda förslag, må i korthet erinras om gällande bestämmelser på detta område.

Justering av allmänna mättings- och vägningsredskap verkställes, enligt föreskrift i § 5 förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vikt, av därtill lagligen förordnad justerare med biträde av medhjälpare, som

*Gällande
bestämmelser
angående
justerare m. m.*

under hans tillsyn arbetar. Justering av s. k. precisionsmått, precisionsvikter och precisionsvågar däremot verkställes vid mynt- och justeringsverket eller av justerare, som därtill erhållit uppdrag av verket.

För justerare gäller av Kungl. Maj:t den 15 november 1907 (nr 125 s. 9) utfärdad instruktion med ett genom kungörelse den 24 november 1928 (nr 449) gjort tillägg. De befogenheter och skyldigheter, som enligt nämnda instruktion tillkommo den dåvarande kontroll- och justeringsstyrelsen, hava från och med den 1 januari 1910 överflyttats på mynt- och justeringsverket.

I och för justering av mått och vikt är riket indelat i särskilda distrikt. Distriktsindelningen bestämmes av mynt- och justeringsverket. Justerare — en för varje distrikt eller, om så finnes lämpligen kunna ske, för två eller flera distrikt — antages av verket medelst konstitutorial på viss tid, högst fem år i sänder.

Ersättning åt justerare utgår i form av förrättningsarvode, som gäldas av den förrättningssökande enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa. Justerare har själv att bestrida de med justeringsarbetet förenade kostnaderna, dock att kontroll- och arbetslikare tillhandahållas honom av statsverket. Nu gällande taxa å avgifter för justering har utfärdats genom kungörelse den 24 november 1928 (nr 448).

Ur de erlagda avgifterna äger justerare tillgodogöra sig arvode med, för kalenderår räknat: hela den del av avgifternas summa, som icke överstiger 12,000 kronor, tre fjärdedelar av den del av avgifternas summa, som överstiger 12,000 men icke 16,000 kronor, hälften av den del av avgifternas summa, som överstiger 16,000 men icke 20,000 kronor samt en fjärdedel av den del av avgifternas summa, som överstiger 20,000 kronor. Överskottet inlevereras till mynt- och justeringsverket och tillföres en särskild fond, den s. k. justeringsfonden.

De justerardistrikt, som beröras av mynt- och justeringsverkets förevarande förslag, äro distrikten nr 1—4. Distrikten nr 1 och 4, vilka äro sammanförda under en justerare, omfatta Stockholms stad med undantag av Södermalm och staden mellan broarna samt Stockholms län utom Sottholms, Öknebo och Svartlösa härad. Distrikten nr 2 och 3, vilka likaledes äro förenade under en justerare, inbegripa Södermalm och staden mellan broarna samt av Stockholms län Sottholms, Öknebo och Svartlösa härad med undantag av Nynäshamns köping, vilken sistnämnda bildar eget justeringsdistrikt.

*Mynt- och
justerings-
verket den 20
maj 1930.*

I sin förutnämnda skrivelse den 20 maj 1930 har mynt- och justeringsverket anfört följande:

»I underdånig skrivelse den 19 april 1928 med utredning rörande nya lokaler för mynt- och justeringsverket i anledning av markbyte mellan kronan och Stockholms stad anförde verket i samband med förslaget om inrättande av nya lokaler för justeringsavdelningen, att denna avdel-

nings nuvarande lokaler av verket avsetts att användas vid justering av handelsredskap. Verket förutsatte därvid, att justering av handelsredskap inom Stockholms stad skulle utlöras av mynt- och justeringsverket i stället för att såsom nu handhavas av tvenne av verket utsedda justerare, vilka vardera förhyrde lokaler ute i staden. Verket anförde vidare, att det för justeringen i dess helhet vore av synnerlig betydelse, att vid verket funnes en justeringsverkstad för handelsredskap särskilt med hänsyn till att denna verkstad skulle kunna tjänstgöra såsom instruktionsverkstad för utbildande av justerare.

Rekryteringen av justerarekåren i riket har hittills skett så, att en justerare inom något distrikt hos verket anhållit, att någon viss person måtte anställas såsom medhjälpare i distriktet. I regel har en dylik anhållan av verket bifallits, så snart vederbörande haft tillräckliga kvalifikationer för dylik tjänst och distriktet varit av den storlek, att en medhjälpare kunde anses behöfelig. Medhjälparen, vilken sedan vanligen utan ersättning arbetat på justeringsverkstaden under längre eller kortare tid, har smäningsom vid inträffande ledighet blivit förordnad att uppehålla justerarebetätningen samt slutligen samlat så mycket tjänstgöringsmeriter, att han vid vakans blivit förordnad till justerare i något distrikt.

Det är tydligt, att ett dylikt befordringssystem icke kan vara till nytta för justeringsverksamheten. Först och främst är det klart, att i fall ingen tävlan kan förekomma, har den verkliga dugligheten, så vitt den ej är parat med god ekonomisk ställning och relationer, ej någon utsikt att göra sig gällande, ty först och främst fordras för att bli medhjälpare personliga relationer till någon justerare och dessutom måste vederbörande aspirant hava råd att under en längre tid utföra oavlönat arbete. Då verket icke i stort sett haft några möjligheter att kontrollera medhjälparens skicklighet i arbetet, på grund av att detta är förlagt på olika platser ute i landet, vilka myntdirektören endast under sina tjänsteresor kan besöka icke ens en gång om året, hava befordringarna inom justerarekåren kunnat verkställas endast efter tjänstgöringstiden och personliga omdömen från justerare, till vilka vederbörande medhjälpare dessutom stått i viss relation. Redan ur dessa synpunkter måste ett befordringssystem sådant som det hittillsvarande anses orättvist och olämpligt men härtill kommer, att under de senare åren en utomordentligt livlig utveckling ägt rum på mättnings- och vägningsteknikens områden. Där man tidigare vid utförande av dylika operationer använde sig av endast enkla vågar och mättningsredskap, förekommer nu en stor mångfald av ofta synnerligen komplicerade apparater. Det är givetvis också så, att inom de mera betydande justeringsdistrikten, Stockholm och ett par av de större landsortsstäderna, en medhjälpare kan få erfarenhet i justering av en mångfald olika redskap, men i de mindre distrikten i landsorten förekommer detta endast i begränsad omfattning. Medhjälparnas utbildning innan de förordnas till justerare blir sålunda, oavsett olika justerares större eller mindre kompetens att handhava utbildning, betydligt ojämn och i många fall bristfällig. Den nutida tekniken fordrar ovillkorligen, att en person, som skall befordras till justerare, också skall besitta ingående kännedom om alla inom tekniken använda mättnings- och vägningsredskaps konstruktion och justering.

En enhetlig och tillfredsställande justerareutbildning kan enligt ver-

kets åsikt endast åstadkommas, om denna förlägges till verket under dess omedelbara ledning.»

Verket har vidare meddelat, att distrikten nr 1 och 4 innehavas av arkivarien i lantmäteristyrelsen H. Huss samt att distrikten nr 2 och 3 intill utgången av år 1929 innehafts av kommissionslantmätaren H. G. K. Hampusson Huldt. Då justerarbefattningen i Malmö distrikt nr 21 och 23 den 1 januari 1930 blivit ledig till följd av innehavarens avgång på grund av uppnådd åldersgräns, hade Huldt efter egen ansökning konstituerats såsom justerare i Malmödistrikten. I enlighet med Huldts önskan hade emellertid tiden för tillträdet av justerarbefattningen i Malmö uppskjutits till den 1 oktober 1930.

Verket beräknade, att vid sistnämnda tidpunkt dess nuvarande justeringsavdelning skulle hava inflyttat i verkets nya byggnad, varvid nämnda avdelnings dittillsvarande lokaler skulle bliva tillgängliga för annat ändamål. Det syntes verket under sådana omständigheter lämpligt att genomföra en indragning av de lediga justerardistrikten nr 2 och 3 under verket, varigenom införande av en rationellare justerarutbildning skulle möjliggöras.

Rörande planen för justerarutbildningens ordnande har verket anfört följande:

Ett detaljerat förslag, huru denna justerarutbildning skulle ordnas, vore verket icke nu i stånd att framlägga, men syntes denna böra baseras efter följande grundlinjer. Verket ansåge, att — i likhet med vad som skedde inom flera av de affärsdrivande verken, där viss fackkunskap för tjänstemännen vore behövlig — kurser för utbildning av justerare borde anordnas med vissa lämpliga mellanrum; till deltagande i dessa kurser borde ansökningar få ingivas av därtill kvalificerade. Dessa kurser borde omfatta dels lektioner och föreläsningar rörande de fysikaliska grunderna för mätning och vägning samt därför använda redskap, deras konstruktion, felkällor m. m., dels ock praktiska övningar i samband därmed samt övningar i justering av allmänna handelsredskap. En dylik kurs syntes böra omfatta en tid av cirka tre månader. Kursen borde avslutas med en examen, vid vilken betyg skulle sättas. Efter genomgången kurs skulle vederbörande aspirant kunna anställas såsom medhjälpare eller biträdande justerare inom de större distrikt, där sådan vore behövlig.

För befordran till justerare borde dock erfordras en ytterligare tjänstgöring vid verkets justeringsavdelning av mera kvalificerad art. Verket förutsätter sålunda, att till justerare huvudsakligen skulle utnämnas sådana aspiranter, som inom verket under viss tid tjänstgjort som medhjälpare eller biträdande justerare.

Verket avsåge därjämte att med regelbundna mellantider anordna fortsättnings- och repetitionskurser för äldre justerare i syfte att hålla dessa i nivå med utvecklingen.

Beträffande organisationen av den ifrågasatta avdelningen har verket yttrat följande:

För genomförande av den skisserade planen syntes det vara nödvändigt, att justeringsverkstaden för handelsredskap ställdes under verkets omedelbara ledning och att såsom föreståndare för densamma anställdes en person av sådana kvalifikationer, att han kunde meddela såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen. Denna tjänsteman borde enligt verkets åsikt hava samma tjänsteställning som verkets tvenne ingenjörer och sålunda i lönehänseende placeras i B 21. I betraktande av att en viss erfarenhet rörande huru en dylik organisation komme att fungera vore önskvärd, syntes föreståndaren för närvarande böra anställas såsom extra ordinarie tjänsteman.

För utförande av det egentliga justeringsarbetet syntes därjämte erfordras en person med justerarkompetens, vilken såsom biträdande justerare skulle på eget ansvar, men under föreståndarens ledning kunna verkställa justering, samt en medhjälpare, som endast borde äga rättighet att på justerarens uppdrag och ansvar utföra justeringar.

Den biträdande justeraren och medhjälparen syntes lämpligen böra utgöras av sådana aspiranter, som med hänsyn till betyg och meriter stode närmast i tur att befordras till justerare. Då dessa befattningar sålunda icke avsåges att vara stadigvarande utan snarare trappsteg till ordinarie justerarbefattnings erhållande och tjänstgöring på desamma sålunda vore att betrakta såsom tillhörande utbildningen, borde avlöningen kunna begränsas till relativt låga belopp, förslagsvis respektive 400 och 300 kronor per månad.

Slutligen erfordrades för verkstaden en arbetare. Emellertid vore arbetet vid en dylik justeringsverkstad mycket variabelt, och det vore därför att förutse, att vid vissa tider på året större arbetskraft bleve erforderlig för allmänhetens betjänande. Mynt- och justeringsverket hade dock bland sin arbetspersonal för justeringsverksamheten lämpligt utbildade arbetare till sitt förfogande, och då myntningsverksamheten i allmänhet till sin omfattning ävenledes vore rätt variabel, borde möjlighet finnas att genom lämplig planläggning av de båda verksamheterna bättre utnyttja även myntverkets personal, åtminstone under sådana år, då genom depression i näringslivet myntbehovet vore litet, vilket syntes innebära en ytterligare fördel, som ernåddes genom den föreslagna anordningen.

Verket har härefter framhållit, att förslagets genomförande förutsatte vissa ändringsarbeten i lokalerna, vilka dock skulle bliva av mindre omfattning och huvudsakligen bestode i anordnande av en disk för mottagning av justeringsgodset, uppsättande av hyllfack och en del arbetsbord m. m. samt inledande av gas. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten syntes icke behöva överstiga 1,500 kronor.

Beträffande den i övrigt för den nya avdelningen behövliga utrustningen har verket för anskaffande av en del nödvändiga verktyg och stämplar m. m. beräknat en kostnad av cirka 1,100 kronor. För undersökning och stämpling av större transportkärl, tankautomobiler och dylikt erfordrades anordnande av en större skjutviktsvåg med en kapacitet av 10 ton. Enligt infordrad offert betingade en dylik våg ett pris av 2,390 kronor, vartill komme kostnaden för grundläggning och montage, beräknad till omkring 700 kronor. Härjämte har verket förutsatt, att även

de apparater, som föreslagits skola ingå i den nya byggnadens utrustning, skulle beträffande vissa förrättningar tagas i anspråk för justeringen av handelsredskap. Den totala engångskostnaden för justeringsverkstadens upprättande har sålunda av verket med avrundning till jämna hundratal beräknats till 5,700 kronor.

Bruttoinkomsten från distrikten nr 2 och 3 har verket ansett kunna uppskattas till omkring 18,000 kronor. De årliga utgifterna för den nya justeringsavdelningen har verket beräknat sålunda:

Avlöning till en ingenjör i B 21	(cirka) kronor	7,000
» » en biträdande justerare	»	4,800
» » en medhjälpare	»	3,600
» » en arbetare	»	3,600
Summa kronor		19,000.

Härtill komme kostnader för förbrukningsartiklar, såsom stämplar, bly, skrivmaterial, trycksaker m. m., vilka kunde beräknas till omkring 1,000 kronor.

De totala utgifterna beräknades följaktligen komma att uppgå till omkring 20,000 kronor årligen, varför alltså en kostnad av 2,000 kronor årligen skulle drabba statsverket. Då emellertid en avsevärd del av utgifterna rätteligen borde hänföras till utgifter för justerares utbildning, har verket föreslagit, att avlöningarna till den biträdande justeraren och medhjälparen, tillsammans 8,400 kronor, måtte utgå av justerares inlevereringar till justeringsfonden, vilka kunde beräknas uppgå till omkring 12,000 kronor om året.

För den händelse även distrikten nr 1 och 4 indroges till verket, komme ekonomen att ställa sig högst betydligt gynnsammare, i det att dessa distrikt gäve en bruttoinkomst av omkring 25,000 kronor. Under sådana omständigheter har verket beräknat, att ej blott inga medel från justeringsfonden skulle behöva anlitas, utan justeringsverksamheten borde då kunna lämna ett icke obetydligt överskott till statsverket.

Verket har slutligen framlagt förslag angående de ändringar i förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vikt samt därtill anslutna författningar, som betingades av den ifrågasatta omläggningens genomförande. Till frågan härom skall jag vid ett senare tillfälle återkomma.

Statskontoret. Över mynt- och justeringsverkets berörda framställning den 20 maj 1930 har statskontoret den 10 juni 1930 avgivit infortrat utlåtande och därvid anfört bland annat följande.

Mynt- och justeringsverkets förslag, att justeringen av handelsredskap för Stockholm med omnejd skulle överflyttas till verket och att i samband därmed utbildningskurser för justerare skulle anordnas vid den nyinrättade justeringsavdelningen, hade, med hänsyn till de av mynt- och justeringsverket anförda skäl, icke föranlett någon statskontorets erinran.

Emellertid ansåge sig statskontoret beträffande vissa detaljer i det framlagda förslaget böra anföra följande.

De årliga omkostnaderna för den nya justeringsavdelningen och de vid densamma anordnade utbildningskurserna skulle bestridas dels av avdelningens egna inkomster och dels av justeringsfonden. Då såväl de sålunda inflytande justeringsavgifterna som justeringsfondens medel finge anses stå till Kungl. Maj:ts fria förfogande, syntes berörda medelsdisposition icke behöva föranleda, att ärendet underställdes riksdagens prövning.

Emellertid syntes annan anledning till sådant underställande föreligga. Det hade nämligen föreslagits, att den nya justeringsavdelningen skulle stå under närmaste ledning av en föreståndare med anställning tills vidare såsom e. o. tjänsteman i lönegraden B 21. Emellertid hade det förutsatts, att den sålunda inrättade befattningen efter någon tid skulle överflyttas till ordinarie stat, i vilket fall lönen vid densamma uppenbarligen skulle komma att utgå av anslaget till mynt- och justeringsverket. Vid sådant förhållande syntes skäl föreligga att redan nu, innan de av mynt- och justeringsverket föreslagna anordningarna började vidtagas, för riksdagen framlägga det väckta förslaget.

Därest Kungl. Maj:t funne sig böra godtaga vad statskontoret sålunda ifrågasatt, kunde den föreslagna justeringsavdelningen icke inrättas förrän tidigast den 1 juli 1931. Hinder syntes dock icke möta att för det lediga justeringsdistriktet förordna justerare för tiden intill sagda dag.

Statskontoret ville ej underlåta att i detta sammanhang ifrågasätta, huruvida det ej kunde anses önskvärt, att hela den nya justeringsavdelningen upprättades på en gång. Det syntes knappast råda något tvivel om att under sådan förutsättning den å avdelningen anställda personalen kunde bli bättre utnyttjad. Något uppskov med upprättandet av den nya avdelningen syntes icke behöva föranledas härav, då gällande förordnande för justeraren H. Huss enligt uppgift utginge med år 1930. Huss vore ordinarie innehavare av tjänst i lantmäteristyrelsen i lönegraden B 24.

I sin den 23 september 1930 avlätna skrivelse med anslagsäskanden för nästkommande budgetår har mynt- och justeringsverket erinrat om ifrågavarande framställning den 20 maj 1930 angående omläggning av justerarverksamheten i Stockholms stad och län samt framlagt följande beräkning rörande inkomster och utgifter, för det fall att ej blott distriktet nr 2 och 3 utan, såsom statskontoret förordnat, även distriktet nr 1 och 4 inbegreps under omläggningen:

*Mynt- och
justerings-
verket den 23
september
1930.*

Inkomster:

Från distriktet nr 2 och 3	kronor 18,000
» » nr 1 och 4	» 25,000
Summa kronor	43,000.

Utgifter:

Avlöning till en ingenjör i B 21	kronor	7,000
» » två biträdande justerare	»	9,600
» » två medhjälpare	»	7,200
» » två arbetare	»	7,200
Förbrukningsartiklar, värme, ljus m. m.	»	3,000

Summa kronor 34,000.

Enligt denna beräkning skulle sålunda en årlig vinst å 9,000 kronor uppstå.

För den händelse ifrågavarande alternativ valdes, borde, anför verket vidare, anslaget till icke-ordinarie befattningshavare ökas med 23,800 kronor, anslaget till verkmästare, förmän och arbetare med 7,200 kronor och omkostnadsstaten med 3,000 kronor, varemot verkets inkomst av myntning och justering borde ökas med 43,000 kronor. Därjämte erfordrades även i detta fall ett engångsanslag å 5,700 kronor för utrustning av verkstaden.

*Departements-
chefen.*

Det av mynt- och justeringsverket framställda förslaget, sådant detsamma slutligen utformats, innebär, att den justeringsverksamhet, som för närvarande genom två av verket utsedda justerare ombesörjes inom Stockholms stad och län — med undantag av Nynäshamns köping — skulle omhändertagas av verket. Syftet med den föreslagna omläggningen är i främsta rummet att åvägabrunga mera tillfredsställande förhållanden i fråga om utbildningen av justerare. Enligt verkets avsikt skulle den verkstad för justering av handelsredskap, som skulle upprättas vid verket, även tjäna såsom instruktionsverkstad för aspiranter till justerarbefattningar i distrikten. Utbildningen av blivande justerare skulle även bedrivas genom särskilda i anslutning till verksamheten å justeringsverkstaden anordnade kurser.

Verket har i sin framställning i ämnet närmare utvecklat bristerna i och olägenheterna av det nu rådande systemet för rekrytering och utbildning av justerare. Det torde icke kunna förnekas, att i detta hänseende behov av större planmässighet och enhetlighet föreligger, och det synes tydligt, att förslagets genomförande bör kunna leda till en bättre ordning på förvarande område. Härtill kommer, att en överflyttning till mynt- och justeringsverket av det lokala justeringsarbetet i Stockholm skulle medföra den fördelen, att den vid verket anställda arbetarpersonalens arbetskraft skulle kunna i viss mån bättre utnyttjas. Under sådana förhållanden har jag funnit mig böra tillstyrka, att den avsedda omläggningen kommer till stånd.

Enligt det ursprungliga förslaget räknade verket med att omläggningen borde tillämpas från och med den 1 oktober 1930, från vilken tid utrymme för den nya avdelningen kunde beredas inom verkets lokaler. Då emellertid med den av statskontoret i ärendet uttalade uppfattningen — vilken uppfattning av mig delas — frågan synes böra underställas riksdagens

prövning, torde genomförandet av den ändrade organisationen böra anstå, till dess riksdagen fattat beslut i ämnet.

I sin nyssnämnda ursprungliga framställning utgick mynt- och justeringsverket från att omläggningen till en början borde avse allenast justerardistriktet nr 2 och 3. Enligt statskontorets förslag, vilket biträtts av mynt- och justeringsverket i dess skrivelse den 23 september 1930, bör däremot den nya ordningen på en gång genomföras för samtliga distrikten nr 1—4. Denna mening finner jag mig — ej minst med hänsyn till det avsevärt bättre ekonomiska utbytet av en sålunda utvidgad verksamhet — böra biträda. Då justerartjänsten i distriktet nr 2 och 3 för närvarande uppehålls på vakansförordnande och enligt vad jag inhämtat nu gällande förordnande för justeraren i distriktet nr 1 och 4 utgår den 30 juni 1931, möter ej hinder att låta den nya ordningen träda i tillämpning från och med ingången av budgetåret 1931/1932.

Intill dess närmare erfarenhet vunnits rörande den ifrågasatta organisationens verkningar, torde de erforderliga anslagsmedlen ej böra uppföras å verkets ordinarie stat utan anvisas å extra stat.

Såsom föreståndare för justeringsverkstaden skulle enligt verkets förslag anställas en ingenjör med avlöning enligt lönegraden B 21. Häremot har jag icke något att erinra. Avlöningskostnaden å denna befattning torde böra beräknas till 6,048 kronor, motsvarande begynnelseavlöning till befattningshavare å extra stat i sagda lönegrad. Vad angår personalbehovet i övrigt, har verket, under förutsättning att verket övertager justeringsverksamheten i samtliga distrikten nr 1—4, ansett medel böra anvisas för anställande av två biträdande justerare, två medhjälpare och två arbetare; sammanlagda avlöningskostnaden för nämnda personal har beräknats till 24,000 kronor. För min del finner jag mig icke böra förorda, att en så stor personalstyrka nu anställes för justeringsverkstadens drift, helst som för göromålen å verkstaden torde kunna, vid tider av mindre arbetstillgång å andra avdelningar, anlitas för dessa avdelningar avsedda arbetskrafter. Jag anser därför, att för närvarande allenast en biträdande justerare bör anställas samt att — utöver det för denne avsedda arvudet av 4,800 kronor — för personal i övrigt bör beräknas ett belopp av 12,000 kronor. Sammanlagda avlöningskostnaden för justeringsverkstaden skulle i enlighet härmed uppgå till $(6,048 + 4,800 + 12,000 =)$ 22,848 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 22,900 kronor.

För materialkostnader, värme, ljus m. m. för justeringsverkstaden har mynt- och justeringsverket räknat med en årlig utgift av 3,000 kronor. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Det årliga behovet av anslagsmedel för justeringsverkstaden torde i enlighet härmed böra beräknas sålunda:

Avlöningar	kronor 22,900
Materialkostnader, värme, ljus m. m... »	3,000

Summa kronor 25,900.

Inflytande justeringsavgifter för förrättningar, som utföras av den vid verket anställda personalen, torde böra ingå bland övriga inkomster från mynt- och justeringsverket och bokföras å titeln »inkomst av myntning och justering» samt sålunda helt inlevereras till statsverket.

Bruttoinkomsterna från de distrikt, i vilka justeringsuppgifterna skulle övertagas av mynt- och justeringsverket, hava av verket uppskattats till omkring 43,000 kronor. Då årskostnaden — fränsett dyrtidstillägg — enligt den nyss lämnade beräkningen skulle uppgå till 25,900 kronor, skulle alltså ett ej obetydligt överskott uppstå å verksamheten.

Utöver de löpande utgifterna har verket för inrättande av justeringsverkstaden räknat med en engångskostnad av i runt tal 5,700 kronor. Då jag ej har någon erinran att göra på denna punkt, torde det för ifrågasvarande ändamål avsedda anslaget för nästkommande budgetår böra bestämmas till $(25,900 + 5,700 =) 31,600$ kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för mynt- och justeringsverkets verksamhet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 31,600.

[5.] 5. **Vissa engångsutgifter för mynt- och justeringsverket.** Under hänvisning till vad jag under punkten 3 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för vissa engångsutgifter för mynt- och justeringsverket för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 24,500.

Kammarrätten.

[6.] 6. **Kammarrätten.** Ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten är i riksstaten uppfört med ett belopp av 376,200 kronor. För upprätthållande av kammarrättens verksamhet har för budgetåret 1930/1931 anvisats ett extra anslag å 146,400 kronor. Till bestridande av ersättningar åt särskilda ledamöter i kammarrätten vid handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering är slutligen å extra stat för innevarande budgetår uppfört ett förslagsanslag av 12,000 kronor.

I fråga om användningen av det till kammarrätten anvisade ordinarie anslaget gäller enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1929, att antalet befattningar å kammarrättens ordinarie avlöningsstat jämte de för vederbörande befattningar avsedda lönegrader skall från och med den 1 juli 1929 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 president	A 3
18 kammarrättsråd	B 30
1 sekreterare	B 24
1 aktuarie	B 21
8 notarier	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 kanslibiträden	B 7
3 expeditionsvakter	B 5
3 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2

samt att å överflyttningsstat skola från och med den 1 juli 1929 vara upptagna följande befattningar, nämligen:

Befattning	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 förste kanslisekreterare	B 26
1 andre kanslisekreterare	B 21.

Kungl. Maj:t har, likaledes den 12 april 1929, fastställt följande ordinarie stater för kammarrätten, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 331,200
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ..	» 13,000

Förslagsanslag kronor 347,700.

B. Överflyttningsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar, förslagsanslag kronor 28,500.

Vad angår det för budgetåret 1930/1931 anvisade extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet, har Kungl. Maj:t den 16 april 1930 förklarat, bland annat,

att med anlitande av detta anslag må hos kammarrätten tills vidare under budgetåret 1930/1931 vara anställda

dels följande befattningshavare med placering i angivna lönegrader, nämligen:

Befattning	Lönegrad
8 assessorer	B 27
2 extra föredragande	B 24
1 extra expeditiönsvakt	B 5
3 extra kontorsbiträden	B 4
2 extra skrivbiträden	B 2,

dels ock en amanuens med heltidstjänstgöring och tio amanuenser med halvtidstjänstgöring;

att av assessorerna tre skola under pågående session å avdelningen för handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering tjänstgöra å sagda avdelning;

samt att kammarrätten må av förevarande anslag, i mån av behov, bestrida dels ersättning till vikarier för de från anslaget avlönade befattningshavare m. m. med högst 4,000 kronor, dels ökad renskrivningskostnad i ämbetsverket med högst 3,000 kronor, dels arvode åt ordföranden å avdelningen för handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering med 500 kronor för år räknat, dels ock ökad kostnad för biträde av icke-ordinarie kanslipersonal i anledning av handläggningen av sistberörda mål med högst 3,000 kronor.

Sedan kammarrätten gjort framställning om anställande av ytterligare en assessor och en amanuens å avdelningen för handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering, har Kungl. Maj:t den 27 juni 1930 förklarat, att med anlitande av ifrågavarande extra anslag må hos kammarrätten tills vidare under innevarande budgetår för tjänstgöring å sagda avdelning vara anställda — utöver de i Kungl. Maj:ts beslut den 16 april 1930 angivna befattningshavarna — ytterligare en assessor och en amanuens med heltidstjänstgöring.

I skrivelse den 18 september 1930 har kammarrätten gjort framställning om anslag till kammarrätten och dess verksamhet m. m. för budgetåret 1931/1932.

Kammarrätten har till en början lämnat en på preliminära beräkningar grundad redogörelse för arbetsbalansen den 1 september 1930 beträffande de viktigaste grupperna av de mål, kammarrätten har att handlägga, nämligen *dels* beskattningsmål, *dels* fattigvårds-, barnavårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål, *dels* ock anmärknings- och avlöningsmål, mål om resekostnads- och traktamentsersättning, pensionsmål m. fl. Denna redogörelse innefattas i nedanstående tabeller, som till jämförelse innehålla statistiska uppgifter för vissa föregående år rörande omförmälda grupper av mål.

1. Beskattningsmål.

	Inkomna	Avgjorda	Balanserade
Balans från år 1918.....	—	—	6,275
År 1919	9,404	4,368	11,311
1920	10,756	6,635	15,432
1921	8,344	8,789	14,987
1922	11,095	8,587	17,495
1923	7,607	9,990	15,112
1924	6,407	8,087	13,432
1925	5,432	7,368	11,496
1926	5,646	6,994	10,148
1927	5,315	6,959	8,504
1928 Mål, tillhörande fastighetstaxeringsavdelningen	747	—	747
Andra beskattningsmål	4,478	6,051	6,931
1929 Mål, tillhörande fastighetstaxeringsavdelningen	2,374	391	2,730
Andra beskattningsmål	3,993	4,862	6,062
1930 till och med den 31 augusti:			
Mål, tillhörande fastighetstaxeringsavdelningen	695	918	2,507
Andra beskattningsmål	3,698	2,637	7,123

2. Fattigvårds-, barnavårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål.

	Inkomna	Avgjorda	Balanserade
Balans från år 1918	—	—	619
År 1919	632	648	603
1920.....	669	489	783
1921.....	824	595	1,012
1922.....	1,359	872	1,499
1923.....	1,559	1,407	1,651
1924.....	1,291	1,595	1,347
1925.....	1,645	1,245	1,747
1926.....	1,602	1,263	2,086
1927.....	1,316	1,503	1,899
1928.....	1,189	1,584	1,504
1929.....	1,253	1,358	1,399
1930 till och med den 31 augusti	889	651	1,637

3. Anmärknings- och avlöningsmål m. m.

	Inkomna	Avgjorda	Balanserade
Balans från år 1921	—	—	535
År 1922.....	480	830	185
1923.....	765	652	298
1924.....	1,256	1,109	445
1925.....	888	804	529
1926.....	747	546	730
1927.....	657	572	815
1928.....	564	478	901
1929.....	471	525	847
1930 till och med den 31 augusti	316	278	885

I anslutning härtill har kammarrätten yttrat följande:

»Då enligt de beräkningar, som i kammarrättens underdåniga skrivelse den 19 september 1929 gjordes angående arbetsbalansen den 1 i sistnämnda månad, antalet då oavgjorda mål uppgick till 11,540, därav 2,708 beskattningsmål, tillhörande fastighetstaxeringsavdelningens handläggning, 6,495 andra beskattningsmål, 1,404 fattigvårds- med flera mål och 933 anmärknings- med flera mål, framgår att, under det balansen beträffande fastighetstaxerings- och virkestaxeringsmålen samt anmärknings- och avlöningsmålen sedan dess något sjunkit, en ökning i balansen däremot ägt rum i fråga om andra beskattningsmål än de nyssnämnda även som fattigvårds- och de härmed här ovan sammanställda målen. Anledningen till denna ökning är att söka dels däri att antalet under tiden september 1929—augusti 1930 nyinkomna mål, tillhörande sist omnämnda båda grupper, uppgått till 4,809 respektive 1,299 mål, under det att för perioden september 1928—augusti 1929 motsvarande siffror utgjorde 4,047 respektive 1,240 mål, och dels däri att under tiden från och med den 1 september 1929 avgjorts ett mindre antal dylika mål än under tiden september 1928—augusti 1929. Att så blivit fallet beror återigen därpå att till följd av inrättandet av den särskilda avdelning inom kammarrätten, som har att handlägga mål angående fastighetstaxering och virkestaxering, de arbetskrafter, som under perioden september 1929—augusti 1930 stått till buds för föredragning av andra mål, varit icke obetydligt färre till antalet än förut. För nyssnämnda avdelning hava under tiden 1 september 1929—27 april 1930 tagits i anspråk 4 kammarrättsråd och 3 assessorer, varjämte från och med den 10 december 1929 ytterligare en assessor varit förordnad för tjänstgöring å samma avdelning. Från och med den 28 april 1930 har antalet kammarrättsråd å fastighetstaxeringsavdelningen minskats till 3. För kammarrättens övriga avdelningar hava således återstått 21 respektive 22 ledamöter, under det att ledamotsantalet under två tredjedelar av perioden september 1928—augusti 1929 utgjorde 26 och under den återstående tredjedelen 25. Under större delen av sistnämnda period voro hos kammarrätten förordnade två extra föredragande utan ledamotsställning, varjämte föredragning av vissa grupper av mål fullgjordes av advokatfiskalen och sekreteraren. Från och med den 1 maj 1929 upphörde advokatfiskalens föredragning och nedsattes antalet extra

föredragande från två till en. I samband därmed att, såsom ovan framhållits, ett av de å fastighetstaxeringsavdelningen tjänstgörande kammarrättsråden från och med den 28 april 1930 förflyttades från nämnda avdelning utökades åter antalet extra föredragande till två. Samtidigt därmed vidtogs i enlighet med kammarrättens hemställan den anordningen, att för de å fastighetstaxeringsavdelningen tjänstgörande kammarrättsråden med undantag av ordföranden föreskrevs skyldighet att vardera en timme i veckan föredraga andra mål än de till nämnda avdelnings handläggning hörande. Med iakttagande av de sålunda vidtagna förändringarna kan hela det antal föredragningstimmar, som under tiden september 1929—augusti 1930 kunnat ägnas åt andra mål än dem, som tillhöra fastighetstaxeringsavdelningen, beräknas till i runt tal 3,300, under det att motsvarande siffra för perioden september 1928—augusti 1929 uppgick till i runt tal 4,050.»

I fråga om det erforderliga antalet ledamöter har kammarrätten anført följande:

»Beträffande de mål, som det tillkommer kammarrättens fastighetstaxeringsavdelning att handlägga, utvisar en av sekreteraren å avdelningen verkställd uträkning, att det genomsnittliga antalet mål, som under tiden 1 oktober 1929—31 augusti 1930 varje sessionsdag föredragits å avdelningen, uppgått till omkring 7.5 mål. Även om det torde kunna antagas, att den dagliga arbetsprodukten kommer att för framtiden något ökas, lär det vara tydligt, att avarbetningen av de ännu oavgjorda målen, enligt tabell 1 här ovan uppgående till ett antal av 2,507, jämte de besvär, som kunna väntas öfver 1930 års fastighets- och virkestaxering, icke hinner slutföras före utgången av budgetåret 1930/1931. Huru lång tid av det nästpåföljande budgetåret som erfordras för avarbetningen av nyssnämnda mål, vågar kammarrätten icke nu uttala något bestämt omdöme om. Då emellertid antalet besvär öfver 1929 års taxering uppgått till 695 och man synes böra räkna med ungefär lika många mål från 1930 års taxering, uppgår hela antalet av de mål, som avdelningen under innevarande session har att handlägga, bortsett från de hittills avgjorda, till omkring 3,200. Det förefaller sannolikt, att avarbetningen av samtliga dessa mål kommer att taga i anspråk så lång tid, att före dess fullbordande även besvär öfver 1931 års taxering hunnit inkomma; och då jämlikt § 2 i nämnda kungörelsen den 26 april 1929 med särskilda föreskrifter om handläggning i kammarrätten av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering session å avdelningen skall fortgå tills alla till avdelningens handläggning hörande mål, som äro i skick att kunna företagas till slutlig prövning, blivit avgjorda, måste man uppenbarligen räkna med att den nu pågående sessionen å avdelningen kommer att fortgå under hela eller åtminstone större delen av budgetåret 1931/1932.

Nyssnämnda förhållande jämte den i det föregående omförmälda ökningen i arbetsbalansen beträffande andra mål än fastighetstaxerings- och virkestaxeringsmålen torde utesluta all tanke på en minskning i det antal ledamöter kammarrätten för närvarande består av. De förändringar i organisationen av arbetet i kammarrätten, vilka, på sätt ovan framhållits, blivit införda från och med den 28 april 1930, lära visserligen komma att medföra en stegring i arbetsprodukten, men med hänsyn såväl till den tendens till ökning i avseende å antalet inkommande mål, vilken synes föreligga, som även därtill att särskilt de första årens till-

lämpning av de nya skattelagarna säkerligen kommer att medföra ett ökat arbete i avseende å beskattningsmålen avgörande kan det befaras, att trots nämnda organisationsändringar någon minskning i arbetsbalansen, fränsett de till fastighetstaxeringsavdelningen hörande målen, icke kan åstadkommas. För åvägbringande av en sådan skulle erfordras en ökning av kammarrättens nuvarande ledamotsantal. En dylik ökning anser sig dock kammarrätten icke böra föreslå, enär densamma troligen skulle bliva av allenast tillfällig art, intill dess den nu pågående sessionen å fastighetstaxeringsavdelningen hinner avslutas, och komme att hava till följd, att extra ordinarie krafter i allt för stor utsträckning behöfde anlitas för avgörande av taxeringsmål.

Kammarrättens ledamotspersonal består enligt gällande stat av 18 kammarrättsråd, 2 adjungerade ledamöter å överflyttningsstat samt 9 assessorer. Av de å överflyttningsstat hos kammarrätten uppförda båda adjungerade ledamöterna har den ene, byråchefen A. J. E. Ripe, den 3 juli 1930 förordnats att vara amiralitetsråd i marinförvaltningen. Från och med ingången av nästa budgetår torde i anledning härav Ripe komma att avföras från kammarrättens stat. Då, såsom nyss påpekats, förhållandena icke lära medgiva någon minskning av antalet ledamöter i kammarrätten, uppstår fråga, huru ersättning bör beredas för den avgångne adjungerade ledamoten. Angående denna fråga anhåller kammarrätten få anföra följande.

Beträffande de till kammarrättens handläggning hörande anmärknings- och avlöningsmålen jämte vissa andra därmed likställda mål, i avseende å vilka kammarrätten i allmänhet dömer i sista instans, är i den för kammarrätten gällande instruktionen föreskrivet, att i avgörandet av dessa mål skola deltaga fem ledamöter eller fyra, om tre äro ense om slutet, samt att av de deltagande ledamöterna minst tre skola vara kammarrättsråd. För handläggningen av ifrågavarande mål har inrättats en särskild avdelning inom kammarrätten, den så kallade sjätte divisionen, bestående av 6 ledamöter, av vilka från och med nästlidet års höst 4 föredraga anmärknings- och avlöningsmål. Därest föredragning av dessa mål, beträffande vilka balansen alltjämt måste anses för hög, skulle kunna ske i önskvärd och vid deras fördelning på fyra rotlar avsedd omfattning, vore det nödvändigt, att 5 av de på avdelningen placerade ledamöterna vore kammarrättsråd, men med hänsyn till övriga divisioners behov av ordinarie ledamöter är det för närvarande icke möjligt att till tjänstgöring å sjätte divisionen indela flera än 4 kammarrättsråd. Under det nyligen tilländalupna arbetsåret förelåg ej denna svårighet, enär byråchefen Ripe, som hade att föredraga bland annat mål av ifrågavarande art, av Kungl. Maj:t förklarats skola äga samma befogenhet som kammarrättsråd. Att trots detta balansen av anmärknings- och avlöningsmål icke kunnat under året nedbringas i högre grad än som skett förklaras därav att dels under större delen av innevarande års vårsession ett av de å divisionen indelade kammarrättsråden för fullgörande av offentligt uppdrag åtnjöt tjänstledighet och dels byråchefen Ripes avgång, som ägde rum sedan ferieperioden tagit sin början, hade till påföljd, att dylika mål kunde under sommaren föredragas i mycket obetydlig omfattning. På grund av det anförda finner sig kammarrätten böra göra framställning därom att, samtidigt med uteslutande från kammarrättens överflyttningsstat av en utav de därå uppförda tjänstemännen, å den ordinarie staten uppföres ett nytt kammarrättsrådsämbete. Då den ök-

ning i den ordinarie avlöningsstaten för kammarrätten, som härav skulle föränledas, uppgående till 11,460 kronor eller i runt tal 11,500 kronor, motsvaras av minskning till enahanda belopp i kammarrättens överflyttningsstat, skulle någon förhöjning av det nu i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten icke behöva ifrågakomma.

Förutom de båda avdelningarna för handläggning av dels fastighetstaxerings- och virkestaxeringsmål och dels anmärknings- och avlöningsmål äro för närvarande inom kammarrätten inrättade 4 divisioner. För dessa återstå av den nuvarande ledamotsstaben 11 kammarrättsråd, 1 adjungerad ledamot å överflyttningsstat och 4 assessorer, därav en såsom tillförordnad vikarie å byråchefen Ripes befattning. Då emellertid ett av nämnda kammarrättsråd sedan längre tid tillbaka åtnjuter ledighet på grund av sjukdom samt erfarenheten från särskilt det senaste arbetsåret givit vid handen, att av de övriga kammarrättsråden så gott som ständigt minst två eller tre äro tjänstlediga på grund av sjukdom eller offentligt uppdrag eller för beredning av remisser eller särskilt vidlyftiga mål, kan man i själva verket ej räkna med mera än högst 7 eller 8 kammarrättsråd för dessa divisioner, vilket har till följd att hälften eller mera än hälften av ledamöterna å desamma äro assessorer och därav de flesta allenast tillförordnade eller extra ordinarie. En dylik proportion mellan antalet kammarrättsråd och antalet assessorer måste betecknas såsom synnerligen otillfredsställande. I sin underdåniga skrivelse den 18 september 1928 med anmälan om behovet av anslag till kammarrätten och dess verksamhet för budgetåret 1929/1930 anförde kammarrätten, hurusom de för skattskyldigas ekonomi ofta synnerligen viktiga frågor, som utgjorde huvudparten av ämbetsverkets arbetsmaterial, borde såvitt möjligt prövas av ordinarie befattningshavare i tryggad ställning; om sådana i tillräckligt antal icke kunde för ändamålet ställas till förfogande för att möta behovet vid tillfällig ökning i målens antal, borde dock tillses, att proportionen mellan ordinarie och icke ordinarie ledamöter ej bleve sämre än 2:1. Detta uttalande får kammarrätten nu ytterligare understryka med det tillägg att det i rättssäkerhetens intresse måste anses önskvärt, att även vid förfall för någon eller några av de ordinarie ledamöterna det endast i undantagsfall skall behöva förekomma, att icke majoriteten av de i avgörandet av ett mål deltagande ledamöterna består av kammarrättsråd. Då bortsett från anmärknings- och avlöningsmålen, i avseende å vilkas handläggning och avgörande, på sätt ovan framhållits, särskilda regler äro givna, det i allmänhet beträffande mål, som handläggas å annan avdelning än fastighetstaxeringsavdelningen, gäller att tre ledamöter skola deltaga i avgörandet, innebär det nyss sagda, att i målets avgörande böra deltaga minst två kammarrättsråd. I fråga om fattigvårds-, barnavårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål, i vilka kammarrätten är högsta instans, är i instruktionen för kammarrätten stadgat, att av de tre ledamöter, som skola deltaga i avgörandet, minst två skola vara kammarrättsråd. Den ovan antydda bristen på ordinarie ledamöter har emellertid föranlett, att vid ett stort antal sessioner å andra divisioner i kammarrätten än fastighetstaxeringsavdelningen ej funnits det för handläggning av nyssnämnda mål föreskrivna antalet kammarrättsråd. Enligt en vid kammarrättens omförmälda skrivelse den 18 september 1928 fogad tabell, innefattande resultatet av en i detta avseende verkställd undersökning beträffande tiden 1 oktober 1923—30 juni 1928, har vid 2,010 av de under nämnda tid hållna

sessionerna i kammarrätten, sammanlagt utgörande 4,893, eller således i över 41 procent fall ledamotssammansättningen varit sådan, att fattigvårdsmål och med dem likställda mål icke kunnat föredragas, och vid 193 sessioner hava allenast assessorer deltagit i handläggningen av då föredragna beskattningsmål. En nu gjord undersökning rörande ledamotssammansättningen vid de sessioner, som under tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 hållits å kammarrättens divisioner med undantag av fastighetstaxeringsavdelningen, giver vid handen, att av hela antalet sessioner, tillhopa 826, ej mindre än 358 eller alltså över 43 procent måst hållas med allenast ett kammarrättsråd eller i några fall (20) utan något kammarrättsråd såsom bisittare. Bortses från sessionerna å sjätte divisionen, där, såsom ovan nämnts, fyra kammarrättsråd varit placerade, framgår av undersökningen, att vid 322 av sessionerna i övrigt, sammanlagt utgörande 637, eller således vid mera än hälften av sistnämnda sessioner allenast ett eller icke ens något kammarrättsråd varit bisittare. Undersökningen utvisar ävenledes, att under tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 vid 72 sessioner, då enligt den av presidenten uppgjorda indelningsplanen sammansättningen av ledamöter varit avsedd för möjliggörande av fattigvårdsmåls föredragning, i stället för dylika mål måst till följd av tjänstledighet för kammarrättsråd företagas beskattningsmål. Den i det föregående omförmälda minskningen av antalet föredragna fattigvårdsmål finner härigenom sin förklaring.

På grund av det nu anförda anser kammarrätten det böra tagas under övervägande, huruvida ej — utöver den ökning i kammarrättsrådets antal, som skulle föranledas av bifall till kammarrättens ovan gjorda framställning om den å överflyttningsstat uppförda byråchefens ersättande med ett kammarrättsråd — två av de nuvarande assessorsbefattningarna böra utbytas mot lika många nya kammarrättsrådsämbeten. Det skulle visserligen kunna invändas, att vid den tidpunkt, när den nu pågående sessionen å kammarrättens avdelning för handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering hunnit avslutas och de där tjänstgörande kammarrättsråden således kunna placeras å övriga divisioner i kammarrätten, de förut angivna svårigheterna att erhålla sådan sammansättning å divisionerna, att föredragning av vissa slags mål icke allt som oftast förhindras, till någon del upphöra. Häremot må emellertid erinras, dels att vid nämnda tidpunkt givetvis åtminstone *en* ny division kommer att bildas för handläggning av beskattningsmål och fattigvårdsmål, dels att — om icke behandlingen av fastighetstaxerings- och virkestaxeringsmål framdeles ordnas i andra former än nu — en ny session å fastighetstaxeringsavdelningen i en jämförelsevis snar framtid måste påbörjas och dels slutligen att de omförmälda svårigheterna för närvarande äro så betydande, att någon åtgärd snart nog måste vidtagas till lösandet av desamma. Kammarrätten finner därför två nya kammarrättsrådsämbeten, dock utan ökning av det nuvarande ledamotsantalet, vara för ämbetsverkets arbete av verkligt behov påkallade. Kammarrätten har emellertid trott sig icke böra föreslå de nya kammarrättsrådsämbetenas uppförande på ordinarie stat, utan hemställer allenast om förändring av två assessorsbefattningar till kammarrättsrådsämbeten å extra stat. Det belopp, varmed det till upprätthållande av kammarrättens verksamhet utgående extra anslaget behöves för vidtagande av denna förändring för budgetåret 1931/1932 höjas, torde böra beräknas till 2.880 kronor eller i runt tal 2,900 kronor.»

Kammarrätten har vidare erinrat, att enligt de bestämmelser, som givits för användningen av det för innevarande budgetår anvisade extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet, därmed skola avlönas bland andra en fjärde assessor och en heltidsamanuens för tjänstgöring å fastighetstaxeringsavdelningen under hela budgetåret eller så stor del därav, som Kungl. Maj:t efter framställning av kammarrätten finner skäligt bestämma. Då det alltjämt vore för arbetet å nämnda avdelning nödvändigt, att föredragningen därstädes verkställdes av fyra assessorer med biträde åt var och en av dem av en notarie eller en heltidsamanuens, syntes ifrågavarande avlöningsmedel böra beräknas jämväl för budgetåret 1931/1932.

Beträffande behovet av amanuensbiträde har kammarrätten slutligen anført följande.

Anmärknings- och avlöningsmålen samt de därmed närbesläktade mål, vilka tillhöra kammarrättens handläggning, vore numera fördelade på fyra rotlar, vilka dock därjämte i viss omfattning innehölle beskattnings- och fattigvårdsmål. Den innehavarna av dessa rotlar åliggande föredragningsskyldigheten, likasom för övriga ledamöter i kammarrätten omfattande en tid av $3\frac{1}{2}$ timmar i varje vecka, fullgjordes genom föredragning av mål utav än den ena än den andra sorten, allt i enlighet med en av presidenten uppgjord indelningsplan. Föredragning av anmärknings- och avlöningsmål verkställdes av envar av dessa ledamöter under $1\frac{1}{2}$, 2 eller $2\frac{1}{2}$ timmar i veckan, omväxlande för varje vecka av hänsyn till arbetets ändamålsenliga ordnande. De sistnämnda målen vore i regel av sådan beskaffenhet, att beredandet av desamma till föredragning för vederbörande ledamot medförde ett avsevärt och tidsödande arbete. Det gällde för honom att taga noggrann kännedom om de specialförfattningar, vilkas tillämpning kunde i målet ifrågakomma, att, där tvekan syntes kunna råda angående innebörden av viss författningsbestämmelse, undersöka motiven till densamma och omständigheterna vid dess tillkomst, för vilket ändamål erfordrades ej blott genomgående av tryckta handlingar utan ofta även hänvändelse till andra ämbets- och tjänstemän, samt att efterforska, huruvida enahanda eller likartad fråga som den, vilken i målet vore föremål för tvist, förut blivit i högsta instans avgjord. Det syntes vara uppenbart, att vid sådant förhållande dessa ledamöter i betydligt högre grad än kammarrättens övriga ledamöter med undantag av föredragandena å fastighetstaxeringsavdelningen och i lika hög grad som dessa sistnämnda vore i behov av kanslibiträde för uppsättning av promemorior och rubriker, verkställande av uträkningar och, då det låte sig göra, även anställande av särskilda undersökningar. Nämnda behov av biträde kunde icke anses tillräckligt tillgodosett därigenom, att de ifrågavarande ledamöterna, såsom för närvarande vore fallet, hade att påfordra hjälp, var och en utav en amanuens med halvtidstjänstgöring eller ock tillsammans med annan ledamot av en notarie. För att dessa ledamöter skulle hava verkligt gagn av kanslihjälpen vore det erforderligt, att biträdet funnes hela dagen och icke såsom en halvtidsamanuens allenast $3\frac{1}{2}$ timmar om dagen tillgängligt i ämbetslokalen, där större delen av samma ledamöters förberedelsearbete utfördes. På grund av det anförda finge kammarrätten hemställa, att 4 av de 10 för närvarande

hos ämbetsverket anställda halvtidsamanuenserna för nästa budgetår utbyttes mot 4 amanuenser med heltidstjänstgöring och att förty anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet måtte höjas med 9,192 kronor eller i runt tal 9,200 kronor.

På grund av vad sålunda anförts och då i andra hänseenden än här berörts någon ändring beträffande anslagen till kammarrätten och dess verksamhet icke syntes böra ske, har kammarrätten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att antalet kammarrättsråd i lönegraden B 30 skall från och med den 1 juli 1931 vara 19;

dels från kammarrättens överflyttningsstat från och med den 1 juli 1931 utesluta 1 byråchef i lönegraden B 30;

dels godkänna följande ordinarie stater för kammarrätten, att tillämpas från och med den 1 juli 1931:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	342,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ..	»	13,000

Summa kronor 359,200

B. Överflyttningsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar, förslagsanslag kronor 17,000;

dels i riksstaten upptaga ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten med oförändrat belopp, 376,200 kronor;

dels till upprätthållande av kammarrättens verksamhet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 158,500 kronor;

dels ock till ersättningar åt särskilda ledamöter i kammarrätten vid handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering anvisa ett extra förslagsanslag av 12,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vad först angår den för handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering upprättade särskilda avdelningen av kammarrätten må erinras, att ledamotspersonalen å denna avdelning efter de förändringar i organisationen, som genomförts på grund av beslut vid 1930 års riksdag, utgöres av tre kammarrättsråd, av vilka en är ordförande, samt fyra assessorer, vilka tillika äro föredragande. I målens handläggning deltaga dessutom jämlikt bestämmelserna i 126 § taxeringsförordningen särskilt förordnade icke lagfarna ledamöter.

Beträffande arbetet å avdelningen har jag, utöver de av mig förut återgivna upplysningar, som lämnats i kammarrättens föreliggande skrivelse, inhämtat vissa uppgifter avseende tiden till julferiernas början den 20 december 1930. Intill sagda dag hade till avdelningen inkommit tillhoppa

3,815 besvärsmål. Enligt de förteckningar å anförda besvär över verkställda taxeringar, som jämlikt föreskrift i 122 § taxeringsförordningen skola av länsstyrelserna insändas till kammarrätten, hade därutöver besvär anförts i ytterligare sammanlagt 189 på avdelningens handläggning ankommande mål, vilka då ännu icke inkommit till avdelningen. De ifrågavarande besvärsmålen fördelning på skilda års taxeringar framgår av följande sammanställning:

	1928 års allmänna fastighets- taxering	1929 års fastighets- taxering	1929 års virkes- taxering	1930 års fastighets- taxering	1930 års virkes- taxering	Summa
Inkomna mål:						
1928	749	—	—	—	—	749
1929	2,074	260	40	—	—	2,374
¹ / ₁ — ¹⁹ / ₁₂ 1930	60	311	255	64	2	692
	2,883	571	295	64	2	3,815
Anmälda, men ännu ej in- komna mål:	1	26	162	—	—	189
Summa	2,884	597	457	64	2	4,004

Till den 20 december 1930 hade å avdelningen avgjorts 2,372 mål, samtliga avseende fastighetstaxering; virkestaxeringsmål hava ännu icke upptagits till avgörande. Arbetsbalansen uppgick följaktligen till 1,443 mål, vartill dock böra läggas de 189 anmälda men ännu icke inkomna besvärsmålen.

Ett av huvudsyftena med genomförandet av nu gällande ordning för handläggning av fastighetstaxeringsmålen var, att dessa mål skulle kunna vinna ett hastigare avgörande än tidigare, vilket av olika skäl måste anses synnerligen önskvärt. I den av särskilt tillkallad sakkunnig upprättade promemoria, som lag till grund för Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1927 års riksdag, beräknades — under antagande att samtliga besvär över 1928 års allmänna fastighetstaxering komme att uppgå till 3,600 — att i medeltal 15 mål skulle kunna medhinnas per föredragningsdag och att samtliga mål skulle vara avgjorda efter 44 föredragningsveckor. Då föredragningen tog sin början den 1 oktober 1929, skulle arbetet efter denna beräkningsgrund hava varit avslutat under hösten 1930. Kammarrätten — som i sitt den 26 januari 1927 avgivna utlåtande över promemorian icke framställt någon anmärkning mot de av den sakkunnige framlagda beräkningarna — anförde i skrivelse den 18 september 1928, angående anslag till kammarrättens verksamhet för budgetåret 1929/1930, att det syntes kammarrätten tvivelaktigt, huruvida den i promemorian beräknade arbetsprodukten skulle kunna ernås. I samband med sina anslagsäskanden för innevarande budgetår yttrade kammarrätten i skrivelse den 19 september 1929, att man syntes böra räkna med den möjligheten, att ses-

sionen å avdelningen icke hunne avslutas före utgången av budgetåret 1930/1931. I sin nu föreliggande framställning slutligen har kammarrätten meddelat, att det genomsnittliga antalet per sessionsdag föredragna mål under tiden intill den 1 september 1930 utgjort 7.5, samt vidare anført, att även om det syntes kunna antagas, att den dagliga arbetsprodukten komme att för framtiden något ökas, det torde vara tydligt, att avarbetningen av de ännu oavgjorda målen jämte de besvär, som kunde väntas över 1930 års fastighets- och virkestaxering, icke hunne slutföras före utgången av budgetåret 1930/1931. Huru lång tid av det nästpåföljande budgetåret erfordrades för avarbetningen av nyssnämnda mål, vågade kammarrätten icke uttala något bestämt omdöme om. Det förefölle emellertid sannolikt, att avarbetningen av samtliga de mål, som avdelningen under innevarande session hade att handlägga, komme att taga i anspråk så lång tid, att före dess fullbordande även besvär över 1931 års taxering hunnit inkomma; och då jämlikt § 2 i kungörelsen den 26 april 1929 med särskilda föreskrifter om handläggning i kammarrätten av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering session å avdelningen skulle fortgå tills alla till avdelningens handläggning hörande mål, som vore i skick att kunna företagas till slutlig prövning, blivit avgjorda, måste man uppenbarligen räkna med att den nu pågående sessionen å avdelningen komme att fortgå under hela eller åtminstone större delen av budgetåret 1931/1932.

Enligt en på grundval av tillgängliga siffror verkställd beräkning har medeltalet per sessionsdag föredragna mål numera stigit, så att detsamma för hela den tilländalupna perioden uppgår till 9.3. Även med utgångspunkt från denna medeltalssiffra torde man — under förutsättning att antalet besvär över 1930 års fastighetstaxering och virkestaxering icke kommer att väsentligt understiga de över 1929 års taxeringar anförda besvärens antal — knappast våga räkna med att arbetet å avdelningen upphör tidigare än under senare delen av budgetåret 1931/1932.

För min del kan jag icke undgå att finna det beklagligt, att arbetet å avdelningen så som skett dragit ut på tiden. Även bortsett från att härigenom det av mig förut berörda syftet med den särskilda formen för fastighetstaxeringsmålen handläggning, nämligen ett snabbt avgörande av dessa mål, icke i avsedd utsträckning vunnits, har anmärkta omständighet bidragit till att behandlingen av de mål, som i övrigt tillhöra kammarrättens handläggning, blivit försenad och att — på sätt kammarrätten framhållit — balansen av dylika mål ökats. Visserligen har föredragande departementschefen, såsom framgår av statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (sjunde huvudtiteln, sid 42 f.), vid bedömandet av personalbehovet i kammarrätten utgått ifrån att under de perioder, då avdelningen för fastighets- och virkestaxeringsmål arbetar, en förskjutning skall inträda i tidpunkten för avgörandet av andra till kammarrättens handläggning hörande mål — en förskjutning, som beräknats skola

bliva utjämnad under tiderna mellan sessionerna å avdelningen — men tydligt är, att olägenheterna av en dylik förskjutning komma att framträda starkare, i den mån avdelningens sessionstid förlänges. Jag förutsätter därför, att från kammarrättens sida energiska ansträngningar komma att göras för att med tillgänglig personal slutföra arbetet å avdelningen så snart ske kan.

Med den uppfattning, jag emellertid sålunda hyser om angelägenheten av att arbetet å fastighetstaxeringsavdelningen så snart som möjligt bringas till ett slut, kan jag icke föreslå minskning av de arbetskrafter, som nu äro sysselsatta därstädes. I anslutning till vad jag förut anfört anser jag icke heller tillrädligt, att medel för personalens avlönande beräknas allenast för en del av nästkommande budgetår. Då man emellertid bör inrikta ansträngningarna på att få arbetet å avdelningen avslutat före budgetårets utgång, torde de för avdelningens verksamhet särskilt avsedda avlöningsmedlen — även om de i riksstaten upptagas till vad som för ett helt år skulle krävas — icke böra av Kungl. Maj:t ställas till förfogande för hela budgetåret, utan medlen torde böra anvisas efter särskilda framställningar av kammarrätten, i den mån behovet kan närmare överblickas.

Å kammarrättens stat äro, sasom förut erinrats, för närvarande uppförda 18 kammarrättsråd. Då tre av dessa tjänstgöra å fastighetstaxeringsavdelningen, återstår för arbetet i kammarrätten i övrigt 15 kammarrättsråd, vilka fördelas å fem divisioner. Å dessa divisioner äro vidare indelade fem av de å extra stat uppförda assessorerna. Härutöver hava såsom ledamöter å sagda divisioner tjänstgjort två av de på överflyttningsstaten upptagna tjänstemännen, nämligen byråchefen och förste kanslissekreteraren. Beträffande byråchefen har Kungl. Maj:t genom beslut den 31 maj 1929 förklarat, att han därvid skall äga samma befogenhet som kammarrättsråd.

Kammarrätten har nu, under erinran att innehavaren av byråchefstjänsten förordnats att tills vidare uppehålla befattningen såsom amiralitetsråd i marinförvaltningen, hemställt, att byråchefstjänsten måtte avföras från kammarrättens stat och i stället antalet ordinarie kammarrättsrådstjänster utökas från 18 till 19.

Med avseende å befattningen såsom amiralitetsråd må nämnas, att 1930 års riksdag uttalat sin förväntan, att befattningen tills vidare icke besättes med ordinarie innehavare utan allenast på förordnande. Vid sådant förhållande kan det givetvis icke ifrågakomma att avföra byråchefstjänsten å kammarrättens överflyttningsstat och i stället uppföra en ny kammarrättsrådstjänst å dess ordinarie stat. Då det emellertid synes mig riktigt, att kammarrätten under den tid byråchefen är förhindrad att uppehålla sin tjänst i ämbetsverket erhåller såsom ersättare för denne en befattningshavare med kammarrättsråds befogenhet, anser jag mig böra

föreslå, att medel anvisas för anställande under berörda tid av ett extra kammarrättsråd.

Kammarrätten har vidare hemställt, att två av de nuvarande assessorsbefattningarna måtte förändras till kammarrättsrådstjänster på extra stat. Denna framställning har motiverats, bland annat, med de svårigheter beträffande arbetet i kammarrätten, som uppstode därigenom, att enligt föreskrift i instruktionen minst två kammarrättsråd skola deltaga i avgörandet av fattigvårds- och därmed likställda mål. Dessutom har framhållits, att bristen på ordinarie ledamöter föranlett, att beskattningsmål i stor utsträckning kommit att avdömas av divisioner, där majoriteten bestått av adjungerade ledamöter. Vad kammarrätten i denna del anfört har syns mig förtjänt av visst beaktande. I avvaktan på en blivande allmän granskning av kammarrättens organisation har jag dock funnit mig icke kunna gå längre än till en tillstyrkan av att en assessorstjänst utbytes mot ett kammarrättsrådsämbete på extra stat. Därvid förutsätter jag tillika, att denna utökning av kammarrättsrådets antal bortfaller, sedan pågående session å fastighetstaxeringsavdelningen upphört och de där tjänstgörande kammarrättsråden återgått till tjänstgöring å kammarrättens övriga divisioner.

Genom beslut den 28 november 1930 har Kungl. Maj:t förordnat den på överflyttningsstaten uppförde förste kanslisekreteraren att från och med den 1 januari 1931 tills vidare på förordnande uppehålla häradsskrivartjänst. I överensstämmelse med den anordning, som jag nyss förordnat beträffande den på överflyttningsstaten upptagne byråchefen, föreslår jag, att ersättning för den arbetskraft i ledamotsställning, varom kammarrätten under detta förordnande går miste, beredes kammarrätten genom anställande av en assessor.

Kammarrätten har slutligen hemställt, att extra anslaget till kammarrättens verksamhet måtte höjas med ett belopp av i runt tal 9,200 kronor för beredande av amanuensbiträde i ökad omfattning af de fyra ledamöter, vilka jämte beskattnings- och fattigvårdsmål föredraga anmärknings- och därmed likställda mål. I denna del finner jag med hänsyn till, bland annat, nyss antydda blivande granskning av ämbetsverket tillräckliga skäl icke föreligga att nu tillmötesgå kammarrättens framställning.

Avlöningarna till de på överflyttningsstaten uppförda båda befattningshavare, som förordnats att uppehålla tjänster utom verket, komma under tiden för förordnandena icke att utbetalas från anslaget till kammarrätten. Vid sadant förhållande torde den under överflyttningsstaten uppförda anslagsposten till avlöningar och vikariatsersättningar, nu 28,500 kronor, böra minskas med ett mot de beräknade avlöningarna till nämnda befattningshavare svarande belopp eller med $(11,460 + 9,540 =)$ 21,000 kronor till 7,500 kronor. Skulle ifrågavarande befattningshavare eller endera av dem återgå till tjänstgöring i kammarrätten, står givetvis sagda anslagspost, vilken ju är av förslagsanslags natur, alltjämt till för-

fogande för avlöningskostnadens bestridande. Då den ordinarie avlöningsstaten vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle bibehållas oförändrad, torde ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten, nu 376,200 kronor, böra för nästkommande budgetår upptagas med $(347,700 + 7,500 =)$ 355,200 kronor.

De förändringar med avseende å den från det extra anslaget till kammarrättens verksamhet avlönade personalen, som jag här förordat, innefatta *dels* anställande av ett extra kammarrättsråd, *dels* utbyte av en assessorsbefattning mot en befattning såsom extra kammarrättsråd, *dels ock* anställande av ytterligare en assessor. Den härav föranledda ökade avlöningskostnaden uppgår till $(10,020 + 1,440 + 8,580 =)$ 20,040 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget, som för innevarande budgetår är bestämt till 146,400 kronor, för budgetåret 1931/1932 böra efter avrundning upptagas med 166,400 kronor. Rörande detta anslag gör jag framställning under nästföljande punkt.

För bestridande av kostnaderna för de icke lagfarna ledamöterna å fastighetstaxeringsavdelningen torde, på sätt kammarrätten föreslagit, böra för nästkommande budgetår uppföras ett extra förslagsanslag å 12,000 kronor eller samma belopp, vartill motsvarande anslag för det löpande budgetåret är bestämt. Härom hemställer jag under punkten 8.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag under denna punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande stater för kammarrätten, att tillämpas från och med den 1 juli 1931:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,	
förslagsanslag	kronor 331,200
Vikariatsersättningar, förslagsanslag..	» 3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befatt-	
ningshavare m. m.	» 13,000

Förslagsanslag kronor 347.700.

B. Överflyttningsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar,	
förslagsanslag	kronor 7,500;

dels ock minska ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten

nu	kronor 376,200
med	» 21,000
till	» 355,200.

[7.] 7. **Kammarrättens verksamhet.** Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för kammarrättens verksamhet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av .. kronor 166,400.

[8.] 8. **Ersättningar åt särskilda ledamöter i kammarrätten vid handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering.** Under åberopande av vad jag under punkt 6 anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för ersättningar åt särskilda ledamöter i kammarrätten vid handläggning av mål angående fastighetstaxering och virkestaxering för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av .. kronor 12,000.

Statistiska centralbyrån.

9. **Statistiska centralbyrån, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 297,200.

10. **Bibliotekets underhållande, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 4,000.

[9.] 11. **Inbindning av böcker i biblioteket.** För bestridande av vissa inbindningskostnader vid biblioteket hos statistiska centralbyrån finnes i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett extra anslag av 4,000 kronor. Framställning om anvisande av medel för nämnda ändamål gjordes av centralbyrån i skrivelse den 15 augusti 1929. Till stöd härför anförde centralbyrån huvudsakligen följande.

För inbindning hade en gång tidigare beviljats ett tillfälligt extra anslag, nämligen för åren 1910 och 1911 med sammanlagt 5.500 kronor. Vid överseendet av inom biblioteket befintlig obunden litteratur, som borde bindas och vartill årsanslaget till bibliotekets underhållande ej kunde väntas lämna tillgång, hade befunnits, att antalet obundna tidsskriftsband, serier av mindre intresse frånräknade, kunde uppskattas till i runt tal 650 samt att övrig litteratur kunde uppskattas till cirka 2,000 band. Härvid hade i första rummet medräknats den statistiska och annan litteratur, som ämbetsverket enligt sin instruktion skulle hålla, och hänsyn tagits till publikationernas offentliga bruk. En del av bibliotekets bokförråd förutsattes överhuvud ej bliva bundet, däribland även föga efterfrågade statistiska serier, såsom månatlig handelsstatistik från ett flertal länder. Bindning av arkivalier inginge ej heller i överslagsberäkningen. Då genomsnittspriset kunde sättas till förslagsvis 4 kronor 50

öre för band, kunde behovet av extra anslagsmedel anslas till i runt tal 12,000 kronor. Detta belopp kunde lämpligen fördelas på de tre närmaste budgetåren med 4,000 kronor på vart och ett av dessa. Centralbyrån hemställde följaktligen, att för inbindning av böcker i centralbyråns bibliotek måtte beviljas ett belopp av 12,000 kronor och att därav måtte i riksstaten för budgetåret 1930/1931 anvisas ett anslag å extra stat å 4,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag föreslagit, att till inbindning av böcker i statistiska centralbyråns bibliotek måtte för budgetåret 1930/1931 beviljas ett extra anslag av 3,000 kronor, beslöt riksdagen, i enlighet med en inom första kammaren väckt motion (nr 53), att för innevarande budgetår till ifrågavarande ändamål anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor.

I skrivelse den 10 juli 1930 har statistiska centralbyrån, under hänvisning till ämbetsverkets nyssberörda framställning den 15 augusti 1929 och ärendets behandling vid 1930 års riksdag hemställt, att i riksstaten för budgetåret 1931/1932 måtte för inbindning av böcker i centralbyråns bibliotek anvisas ett anslag av 4,000 kronor.

I anslutning till 1930 års riksdags beslut torde även för nästkommande budgetår en tillfällig förstärkning å 4,000 kronor av anslagsmedlen till statistiska centralbyråns bibliotek böra beredas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till inbindning av böcker i statistiska centralbyråns bibliotek för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 4,000.

[10.] 12. Statistiska centralbyråns verksamhet. Allt sedan år 1920 hava anslag varit beviljade för bortarbetande av den arbetsbalans, som efter hand uppstått i statistiska centralbyrån. Under samma anslag, vilka från och med budgetåret 1924/1925 varit av reservationsanslags natur, hava medel jämväl i mån av behov anvisats för vissa periodiska statistiska arbeten, främst utarbetandet av valstatistik.

För budgetåret 1929 1930 var till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet anvisat ett extra reservationsanslag å 22,400 kronor. För innevarande budgetår finnes för enahanda ändamål uppfört ett extra reservationsanslag av 21,600 kronor. Av den utredning, som låg till grund för riksdagens beslut om anvisande av sistnämnda anslag (1930 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, sid. 42 ff.), framgår, att anslaget beräknats dels för avlönande av en amanuens, avsedd närmast att tagas i anspråk för biträde vid avarbetande av förefintlig balans ävensom för biträde å arkiv och bibliotek, dels ock för anställande av erforderlig personal för utarbetande av statistik över de kommunalvalen och elektorsvalen under åren 1930 och 1931.

I sin förutnämnda skrivelse den 10 juli 1930 har statistiska centralbyrån beträffande nu förevarande anslag anfört, att vid ingången av budgetåret 1929/1930 å anslaget förefunnits en reservation av 18,622 kronor, vilken vid slutet av samma budgetår nedgått till 5,567 kronor. Efter utgången av löpande budgetår vore förekomsten av reserverade medel icke att taga i beräkning vid anslagets fastställande.

Av de ändamål, som föranlett anslagets uppförande i riksstaten för innevarande budgetår, kvarstode för budgetåret 1931/1932 endast ett, nämligen behovet av ytterligare en amanuens för i första rummet arkivets och bibliotekets behöriga ordnande och skötsel. Avlöningskostnaden för denna befattningshavare hade i 1930 års statsverksproposition beräknats till 4,350 kronor. Då jämväl förekommande avlöningsförhöjningar till vederbörande befattningshavare skulle bestridas från anslaget och det i statsverkspropositionen beräknade beloppet vore för knappt för detta ändamål, har statistiska centralbyrån, som ansåge sig behöva för ifrågavarande ändamål disponera en i 19:e löneklassen placerad befattningshavare, hemställt, att till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av 5,650 kronor.

*Departementss-
chefen.*

Statistiska centralbyråns förevarande framställning anser jag mig böra biträda. Anslagsbeloppet torde emellertid böra avrundas till 5,700 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 5,700.

[11.] 13. **Personal vid 1930 års allmänna folkräkning.** För avlöningar åt personal vid 1930 års allmänna folkräkning anvisades av 1930 års riksdag å extra stat för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 43,000 kronor. Den utredning, som låg till grund för riksdagens berörda beslut, återfinnes i 1930 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, sid. 46—70.

*Statistiska
centralbyrån.*

I sin förenämnda skrivelse den 10 juli 1930 har statistiska centralbyrån hemställt om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932 och därvid anfört följande.

I överensstämmelse med den i statistiska centralbyråns framställning den 19 november 1929 framlagda planen rörande 1930 års allmänna folkräkning, vilken plan av riksdagen lämnats utan anmärkning, beräknades för ifrågavarande ändamål vara anställda under hela budgetåret 1931/1932 1 ledare, 2 aktuarier i lönegraden B 21 (den ene avsedd som närmaste ledare för den maskinella bearbetningen), 2 amanuenser, 1 kansliskrivare, 5 kontorsbiträden, 40 skrivbiträden och 1 expeditivsvakt

samt under åtta av årets månader ytterligare 1 amanuens och 30 skrivbiträden.

För angivna personalbehov vore en anslagssumma av 152,000 kronor erforderlig, vilket anslag borde, i likhet med det för budgetåret 1930/1931 anvisade, hava reservationsanslags karaktär.

Till folkräkningsledare hade utsetts befolkningsstatistiska avdelningens ordinarie förste aktuarie med ställning som särskild föredragande i folkräkningsärenden. Tjänstemannen i fråga hade tjänstgjort även såsom ledare med egen föredragning under 1920 års folkräkning. De anspråk den fastställda folkräkningsplanens fördjupande och utvidgande av arbetsuppgifterna ställde på folkräkningsledaren syntes väl motivera, att ledaren i denna sin ställning bereddes löneförmåner motsvarande vad som tillkomme byråchef å extra stat. Ledaren förutsattes behålla sin tjänsteställning och avlöning som ordinarie tjänsteman i ämbetsverket (i lönegraden B 24, 26:e löneklassen). I folkräkningsanslaget syntes böra inberäknas ett fyllnadsarvode till ledaren av folkräkningen i hans egenskap av särskild föredragande. Detta arvode borde upptagas till ett belopp av 1,440 kronor, motsvarande skillnaden per år mellan lön enligt 29:e löneklassen och enligt 26:e löneklassen.

Fastställandet av befolkningsagglomerationernas omfattning och avgränsning krävde, såsom framhållits i centralbyråns skrivelse den 19 november 1929, i viss utsträckning fältstudier, vilka lämpligen borde påbörjas och så vitt möjligt avslutas under sommaren 1931. Därtill torde komma att åtgå ett belopp av 5,000 kronor. Då tidpunkten för fältarbetets avslutande emellertid icke nu kunde förutses, syntes jämväl denna anslagspost böra inräknas i reservationsanslaget.

På grund av vad sålunda anförts har centralbyrån hemställt, att till avlöande av personal m. m. vid 1930 års folkräkning måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett reservationsanslag av 158,500 kronor.

Beträffande det av statistiska centralbyrån väckta förslaget om fyllnadsarvode åt förste aktuarien å befolkningsstatistiska avdelningen i egenskap av särskild föredragande för folkräkningsärenden hava infordrade utlåtanden avgivits av allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 22 augusti och av statskontoret den 13 september 1930.

Lönenämndens utlåtande är av följande lydelse:

»Med hänsyn till den utvidgade omfattning, som avses skola givas 1930 års allmänna folkräkning i jämförelse med senast verkställda folkräkning, finner allmänna civilförvaltningens lönenämnd i likhet med statistiska centralbyrån skäl tala för att förste aktuarien å centralbyråns befolkningsstatistiska avdelning, vilken förordnats såsom ledare av det förestående folkräkningsarbetet inom centralbyrån och såsom föredragande av ärenden rörande detsamma, beredes något tillägg till den honom i hans innehavande befattning tillkommande lönen. Nämnden anser sig dock icke kunna tillstyrka, att på sätt ämbetsverket föreslagit detta tillägg bestämmes till så stort belopp, att hans sammanlagda löneförmåner uppgå till vad som jämlikt 33 § av kungörelsen 1925:356 tillkommer byråchef å extra stat. För sin del anser nämnden tillfyllest, att ifrågakvarande tjänsteman tillerkännes ett personligt lönetillägg

*Allmänna
civilförvalt-
ningens löne-
nämnd.*

ungefärligen motsvarande den vikariatsersättning, som med tillämpning av 19 § 1 mom. i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen skulle tillkomma honom vid vikariat å byrådirektörsbefattning i 28:e lönegraden. Denna vikariatsersättning utgör 2 kronor för dag eller, i avrundat tal, 720 kronor för år räknat. Sagda årliga lönetillägg av 720 kronor synes nämnden böra utgå, så länge det honom meddelade förordnandet varar och jämväl för den tid, han under förordnandet kan komma att åtnjuta semester.»

Statskontoret. Statskontoret har anfört följande:

»Det vill förefalla statskontoret, som om det arbete, ifrågavarande förste aktuarie har att utföra såsom ledare av folkräkningen, i avseende å art och omfattning är sådant, att det i viss mån skulle kunna jämföras med byråchefstjänst. Vid sådant förhållande synes det statskontoret, som om en skälig avlöningsfyllnad skulle beredas vederbörande förste aktuarie genom att honom tillerkännes ett belopp, ungefärligen motsvarande den vikariatsersättning, som enligt allmänna avlöningsreglementet skulle tillkomma honom vid vikariat å byråchefsbefattning (30:e lönegraden). Denna ersättning utgör 3 kronor för dag eller för år 1,095 kronor. Statskontoret får därför i underdanighet tillstyrka, att ett belopp av i runt tal 1,100 kronor beräknas för ifrågavarande ändamål.»

*Departements-
chefen.* Mot den av statistiska centralbyrån framlagda beräkningen av personalbehovet för 1930 års allmänna folkräkning under budgetåret 1931/1932 har jag icke funnit anledning till erinran. I överensstämmelse med centralbyråns förslag torde avlöningskostnaden för budgetåret böra beräknas till 152,000 kronor.

Beträffande det av statistiska centralbyrån väckta förslaget om fyllnadsarvode åt förste aktuarien å befolkningsstatistiska avdelningen i egenskap av särskild föredragande för folkräkningsärenden må erinras, att den tjänsteman, som vid tiden för avlåtandet av centralbyråns framställning innehade befattningen såsom förste aktuarie, sedermera avlidit. Enligt vad jag inhämtat har centralbyrån, sedan befattningen blivit återbesatt med ordinarie innehavare, förordnat denne såsom föredragande för nämnda ärenden. I enlighet med centralbyråns förslag tillstyrker jag, att visst fyllnadsarvode beredes förste aktuarien för ifrågavarande uppdrag. Med avseende å arvodets belopp finner jag mig böra i huvudsak ansluta mig till det av statskontoret framställda förslaget. I överensstämmelse härmed torde till ordinarie innehavare av befattningen såsom förste aktuarie å befolkningsstatistiska avdelningen i centralbyrån under förordnande såsom särskild föredragande för folkräkningsärenden böra utgå ett belopp, motsvarande den vikariatsersättning, som enligt 19 § 1 mom. avlöningsreglementet den 22 juni 1921 skulle tillkomma honom vid vikariat å befattning i lönegraden B 30. Tillägget synes böra utgå jämväl för den tid, befattningshavaren under förordnande kan komma att åtnjuta semester, däremot icke under tjänstledighet för sjukdom eller annan ledighet. För

ifrågavarande ändamål bör, såsom statskontoret föreslagit, beräknas ett belopp av 1,100 kronor.

Mot statistiska centralbyråns framställning, att för bestridande av kostnader för fältstudier för fastställande av befolkningsagglomerationernas omfattning och avgränsning måtte beräknas ett belopp av 5,000 kronor, har jag icke något att invända.

Anslaget i dess helhet torde följaktligen böra uppföras med $(152,000 + 1,100 + 5,000 =) 158,100$ kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för avlöningar åt personal vid 1930 års allmänna folkräkning för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 158,100.

Bank- och fondinspektionen.

[12.] 14. **Bankinspektionen.** Ifrågavarande utgiftsanslag tillhör de anslag, som tillsammans med korresponderande inkomstitlar bilda fristående specialbudgeter, vilka i riksstaten äro uppförda med sammanfallande utgifts- och inkomstbelopp. Enligt hittills tillämpad ordning har anslaget — såsom i allmänhet är fallet med riksstatens utgiftsanslag — fastställts till det belopp, vartill de utgifter, som avses att bestridas från anslaget, beräknas uppgå. För närvarande är anslaget upptaget med 109,000 kronor. I den för bank- och fondinspektionen fastställda staten har någon ändring icke ifrågasatts.

På sätt riksräkenskapsverket framhållit i sin förut denna dag av mig anmälda skrivelse angående inkomstberäkningarna för nästkommande budgetår, har emellertid från och med budgetåret 1929/1930 den anordningen vidtagits, att de uppbördsmedel som inflyta på ifrågavarande inkomstitel, »bidrag till bankinspektionen», över utgiftsanslaget, »bankinspektionen», tillgodoföras en särskild s. k. diversemedelsfond, »bankinspektionens fond», från vilken utgifterna direkt bestridas. Anslagets ändamål är sålunda numera närmast att förmedla överförandet av bidragsmedlen från inkomstiteln till fonden. Under sådana omständigheter bör enligt riksräkenskapsverkets mening inkomstiteln och det därmed kommunicerande utgiftsanslaget i riksstaten uppföras med det belopp, som motsvarar det påräkneliga inkomstbeloppet, och icke såsom hittills med det belopp, vartill de blivande utgifterna beräknas uppgå.

Riksräkenskapsverkets uppfattning på denna punkt synes mig med den numera genomförda ändringen i behandlingen av ifrågavarande inkomst-

titel och utgiftsanslag vara budgettekniskt riktig, och jag tillstyrker därför, att vad verket härutinnan föreslagit iäkttages vid anslagsberäkningen. Då inkomsttiteln »bidrag till bankinspektionen» tidigare i dag i enlighet med mitt förslag upptagits med 80,000 kronor, bör följaktligen i enlighet härmed utgiftsanslaget uppföras med enahanda belopp.

Såsom riksräkenskapsverket påpekat, bör här angivna beräkningssätt tillämpas även i fråga om anslagen till fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriväsendet, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen, vilka anslag alltså till storleken böra rättas efter motsvarande inkomsttitlar.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till bankinspektionen		
nu	kronor	109,000
med	»	29,000
till	»	80,000.

[13.] **15. Fondinspektionen.** Anslaget till fondinspektionen är i löpande riksstat upptaget med 66,500 kronor.

Då, på sätt jag under nästföregående punkt närmare utvecklat, förevarande utgiftsanslag hädanefter torde böra uppföras med det belopp, till vilket motsvarande inkomsttitel beräknats, och denna titel, »bidrag till fondinspektionen», förut i dag i enlighet med mitt förslag upptagits till 60,000 kronor, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till fondinspektionen		
nu	kronor	66,500
med	»	6,500
till	»	60,000.

[14.] **16. Sparbanksinspektionen.** Ordinarie förslagsanslaget till sparbanksinspektionen är för innevarande budgetår uppfört med 70,000 kronor. Ändring härutinnan har ej föreslagits. I enlighet med det beräkningssätt, som jag under punkten 12 tillstyrkt, bör emellertid anslaget i riksstaten för budgetåret 1931/1932 uppföras med belopp, svarande mot inkomsttiteln »bidrag till sparbanksinspektionen». Tidigare i dag har enligt mitt förslag nämnda inkomsttitel för nästkommande budgetår upptagits till 75,000 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja *ordinarie* förslagsanslaget till sparbanksinspektionen

nu	kronor	70,000
med	»	5,000
till	»	75,000.

17. Tillsyn över sparbankernas förvaltning, oförändrat
ordinarie förslagsanslag kronor 200,000.

Riksräkenskapsverket.

18. Riksräkenskapsverket. I riksstaten för budgetåret 1930/1931 finnas uppförda två särskilda anslag till avlöningar åt riksräkenskapsverkets personal, nämligen dels ett *ordinarie* förslagsanslag å 423,700 kronor, dels ett extra anslag å 16,700 kronor.

Det *ordinarie* anslaget upptager enligt ämbetsverkets stat följande poster:

Avlöningar till <i>ordinarie</i> tjänstemän, förslagsanslag ...	kronor	389,900
Avlöningar till icke- <i>ordinarie</i> befattningshavare m. m., förslagsanslag	»	33,800

Summa kronor 423,700.

I fråga om användningen av det extra anslaget har Kungl. Maj:t den 16 maj 1930 förklarat, bland annat, att med anlitande av anslaget må hos riksräkenskapsverket tills vidare under budgetåret 1930/1931 vara anställda två extra revisorer i lönegraden B 21 och en amanuens.

Med skrivelse den 22 augusti 1930 har riksräkenskapsverket framlagt de anslagsbehov för ämbetsverket, som ansetts böra föreläggas 1931 års riksdag.

Vad först angår det *ordinarie* anslaget till ämbetsverket, har verket erinrat, att verket vid två tidigare tillfällen gjort framställning om höjning av den i anslaget ingående posten till avlöningar till *ordinarie* tjänstemän. Härom har ämbetsverket yttrat följande:

»I underdänig skrivelse den 30 augusti 1928 yttrade sig riksräkenskapsverket angående beräkningen av ämbetsverkets anslagspost för avlöningar till *ordinarie* tjänstemän. Under erinran att riksräkenskapsverket i sitt yttrande över 1926 års besparingssakkunnigas förslag rörande indragningar i verket påtalat, att de sakkunniga föreslagit uteslutande ur staten av posten till vikariatsersättningar, meddelade ämbetsverket, att, såsom varit att förutse, anslagsposten för avlöningar till *ordinarie* tjänstemän för budgetåret 1927/1928 visat ett avsevärt överskridande eller med ej mindre än 37,609 kronor 69 öre. Det syntes riksräkenskaps-